

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Επιστήμες της Αγωγής: Εκπαίδευση Ενηλίκων, Ειδική Αγωγή»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΤΩΝ Ι.Ε.Κ. ΤΟΥ Ο.Α.Ε.Δ. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ: ΜΙΑ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ

της ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ

Θεσσαλονίκη, Φεβρουάριος 2023

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Επιστήμες της Αγωγής: Εκπαίδευση Ενηλίκων, Ειδική Αγωγή»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ
ΤΩΝ Ι.Ε.Κ. ΤΟΥ Ο.Α.Ε.Δ. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ: ΜΙΑ
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΒΑΣΙΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ**

**A STUDY ON THE TRAINING NEEDS ASSESSMENT OF ADULT EDUCATORS
OF THE I.E.K.(INSTITUTE OF VOCATIONAL TRAINING) OF O.A.E.D. OF
EASTERN MACEDONIA AND THRACE BASED ON THEIR PERSONAL VIEWS**

της ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ

Εξεταστική Επιτροπή

Επιβλέπων καθηγητής: Βαλκάνος Ευθύμιος, καθηγητής

Μέλη: Καρατσιώρη Μαριάνθη

Παπαδήμα Γενοβέφα

Θεσσαλονίκη (2023)

Η συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στην εργασία τρίτων, όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας μου στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας θα ήθελα να ευχαριστήσω: τον Επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Βαλκάνο Ευθύμιο, ο οποίος όχι μόνο θεωρεί την εμπύχωση απαραίτητη στην εκπαιδευτική διαδικασία ενηλίκων αλλά την εφαρμόζει με άριστο τρόπο. Αποτέλεσμα αυτής ήταν όχι μόνο ολοκλήρωση της παρούσας έρευνας αλλά και η δύναμη να αποσείσω τις τάσεις παραίτησης που προκαλούν τα εμπόδια στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Τη Διοίκηση του Ο.Α.Ε.Δ. για την άμεση χορήγηση άδειας για τη διεξαγωγή της συγκεκριμένης έρευνας στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης.

Τους πέντε (5) Διευθυντές και τους έξι (6) εκπαιδευτές των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης για την αμέριστη βοήθεια που μου πρόσφεραν με τη συμμετοχή τους στην παραγωγή αξιόπιστων αποτελεσμάτων, τις διευκολύνσεις για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων στις εγκαταστάσεις των Ι.Ε.Κ., την προθυμία, και τον προσωπικό χρόνο που διέθεσαν για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το σύζυγό μου, Χαράλαμπο, για την απεριόριστη υπομονή και συμπαράσταση που επέδειξε όλο αυτό το διάστημα.

Περίληψη

Οι ανάγκες της σύγχρονης αγοράς εργασίας έχουν αλλάξει δραματικά σήμερα, για αυτό και είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι έχει δοθεί έμφαση στο ζήτημα της εκπαίδευσης ενηλίκων, καθώς πρόκειται για μια διαδικασία με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες. Κρατικοί φορείς έχουν αναλάβει το σημαντικό έργο της εκπαίδευσης ενηλίκων, ενώ το έργο των εκπαιδευτών ενηλίκων κρίνεται ως ιδιαίτερος σημαντικό στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης. Σαφώς, όμως, και οι εκπαιδευτές ενηλίκων σπουδαστών έχουν και οι ίδιοι κάποιες επιμορφωτικές ανάγκες. Στην παρούσα εργασία διερευνάται το ζήτημα των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτών ενηλίκων των ΙΕΚ του ΟΑΕΔ της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, μέσα από μια έρευνα η οποία βασίζεται στις προσωπικές απόψεις των εκπαιδευτών. Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας αξιοποιήθηκε η μέθοδος της ποιοτικής ανάλυσης με θεματικό χαρακτήρα σε συνδυασμό με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση. Το ερευνητικό εργαλείο που αξιοποιήθηκε ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων κρίνουν ως ένα σημαντικό παράγοντα την εμπειρία τους, η οποία μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας ενηλίκων, ενώ σε σχέση με τις επιμορφωτικές τους ανάγκες, εστιάζουν στις ελλείψεις τους στην τεχνολογία. Ακόμη, αναφέρουν πως είναι πολύ σημαντικός παράγοντας η συνεχής επιμόρφωση του εκπαιδευτή σε πρακτικές διδασκαλίας και στο γνωστικό πεδίο του εκάστοτε αντικειμένου της οποιασδήποτε ειδικότητας, καθώς γνώση, εμπειρία, κοινωνικό προφίλ, επικοινωνιακές δεξιότητες και συνεχής κατάρτιση και επιμόρφωση μπορούν να διαμορφώσουν τις ιδανικές συνθήκες για την διδασκαλία των ενηλίκων. Ως προς τις πρακτικές διδασκαλίας, έμφαση δόθηκε στη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη και σε σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας έναντι της παραδοσιακής δασκαλοκεντρικής διδασκαλίας.

Λέξεις-κλειδιά: ΙΕΚ, Εκπαιδευτές, Ενήλικες Εκπαιδευόμενοι, Επιμόρφωση, Διδασκαλία

Abstract

The needs of the modern labor market have changed dramatically today, which is why it is particularly important that emphasis has been placed on the issue of adult education, as it is a process with particular characteristics and peculiarities. State-owned actors have undertaken the important work of adult education, while the work of adult educators is considered particularly important in the context of lifelong learning. Clearly, however, adult educators also have some training needs themselves. In this paper, the issue of the training needs of adult educators of the IEK (Institute of Vocational Training) of OAED (the Greek ‘Organisation for the Employment of the Workforce’) of Eastern Macedonia and Thrace is investigated through a survey based on the personal views of the instructors. For the conduct of this research, the method of qualitative analysis with thematic character was used in combination with the literature review. The research tool used was the semi-structured interview. The results showed that adult educators consider as an important factor their experience, which can contribute to the effectiveness of teaching adults, while in relation to their training needs, they focus on their shortcomings in technology. Furthermore, they mention that the continuous training of the teacher in teaching practices and in the field of knowledge of the subject of any specialty is a very important factor, as knowledge, experience, social profile, communication skills and continuous training and education can form the ideal conditions for teaching adults. In terms of teaching practices, emphasis was placed on linking theory to practice and on modern teaching methods as opposed to traditional teacher-centered teaching.

Keywords: Institute of Vocational Training, Adult Educators, Adult Learners, Reeducation Instructors, Teaching

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1ο	10
Έννοια και βασικά στοιχεία της Εκπαίδευσης Ενηλίκων	10
1.1 Διαδικασίες Μάθησης, Βασικές Αρχές και Χαρακτηριστικά κατά την Εκπαίδευση Ενηλίκων	10
1.2 Θεωρητικά Μοντέλα γύρω από την Εκπαίδευση Ενηλίκων	15
1.3 Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα	19
1.3.1 Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στα Ευρωπαϊκά Κράτη	19
Κεφάλαιο 2ο	25
Εκπαιδευτές Ενηλίκων: Ο Ρόλος τους, Βασικά Χαρακτηριστικά και Προσόντα	25
2.1 Ο Ρόλος των Εκπαιδευτών Ενηλίκων	25
2.1.1 Διαμόρφωση του ρόλου του Εκπαιδευτή Ενηλίκων ανάλογα με τα Χαρακτηριστικά των Ενήλικων Εκπαιδευόμενων	26
2.1.2 Ο Ρόλος του Εκπαιδευτή Ενηλίκων, όπως διατυπώνεται στα Διάφορα Θεωρητικά Μοντέλα	28
2.2 Βασικά Χαρακτηριστικά και Απαιτούμενα Προσόντα ενός Εκπαιδευτή Ενηλίκων	32
Κεφάλαιο 3ο	37
Η Συμβολή του ΟΑΕΔ στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση	37
3.1 Ο Ρόλος του ΟΑΕΔ: Βασικές Έννοιες και Ιστορική Αναδρομή	37
3.2 Παροχή Εκπαίδευσης και Κατάρτισης μέσω του ΟΑΕΔ	40
3.3 Ο Θεσμός των ΙΕΚ του ΟΑΕΔ	41
Κεφάλαιο 4ο	46
Επιμορφωτικές Ανάγκες των Εκπαιδευτών Ενηλίκων	46
4.1 Οι Διαδικασίες Μάθησης των Ενηλίκων και Σχετικές Δυσκολίες	46
4.2 Διερεύνηση επιμορφωτικών αναγκών	49
4.3 Ανάγκες και Σημασία της Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτών Ενηλίκων	50
4.4 Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας	53
Κεφάλαιο 5ο	57
Μεθοδολογία της Έρευνας	57
5.2 Επιλογή Ερευνητικής Μεθόδου	59
5.3 Δείγμα της Έρευνας	60
5.4 Ερευνητικό Εργαλείο	61
5.5 Περιγραφή της Μεθόδου της Ποιοτικής Ανάλυσης με Θεματικό Χαρακτήρα	64
Κεφάλαιο 6ο	66

Αποτελέσματα της Έρευνας	66
6.1 Κωδικοποίηση και Ευρύτερες Θεματικές Ενότητες	66
6.2 Έκθεση Ευρημάτων	129
Κεφάλαιο 7ο	133
Συζήτηση - Συμπεράσματα	133
Βιβλιογραφικές Αναφορές	138

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1. Αξονες συνέντευξης και έρευνες.....	64
Πίνακας 2. Κωδικοποίηση και αποσπάσματα προς απάντηση του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος.....	78
Πίνακας 3. Ευρύτερες θεματικές ενότητες και συγχώνευση κωδικών για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα.....	79
Πίνακας 4. Κωδικοποίηση και αποσπάσματα σε σχέση με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτών ενηλίκων.....	93
Πίνακας 5. Συγχώνευση κωδικών σχετικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτών σε ευρύτερες θεματικές ενότητες.....	94
Πίνακας 6. Κωδικοποίηση κι αποσπάσματα σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας ενηλίκων εκπαιδευόμενων.....	113
Πίνακας 7. Συγχώνευση κωδικών σε σχέση με τους παράγοντες που επιδρούν στην αποτελεσματική διδασκαλία ενηλίκων σπουδαστών.....	114
Πίνακας 8. Κωδικοποίηση και σχετικά αποσπάσματα σε σχέση με τις διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία ενηλίκων εκπαιδευόμενων.....	128
Πίνακας 9. Συγχώνευση κωδικών σε ευρύτερες θεματικές ενότητες σε σχέση με τις διδακτικές πρακτικές στην εκπαίδευση ενηλίκων.....	129

Εισαγωγή

Η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται από ενεργές, δυναμικές και συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες ανάπτυξης, στις οποίες απαιτείται η προσαρμογή του πολίτη προκειμένου να διατηρεί την ενεργό δράση του αξιόλογη και σύμφωνα με τις επιταγές του σύγχρονου κράτους. Οι αλλαγές αυτές στους ρόλους του κάθε ατόμου και του κράτους συνολικά έχουν ως αποτέλεσμα την ανάδυση νέων αναγκών σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση των μελών των κοινοτήτων, και έτσι η δια βίου μάθηση και οι εκπαιδευτικές πολιτικές που χρειάζεται να τη συνοδεύουν αποτελούν μια σημαντική προτεραιότητα των κρατών.

Στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης, το ζήτημα της εκπαίδευσης ενηλίκων προσεγγίζεται από διεθνείς οργανισμούς, όπως η UNESCO, η οποία ήδη από το 1997 προχώρησε στη Διακήρυξη για την Εκπαίδευση Ενηλίκων στο Αμβούργο, τονίζοντας την αναγκαιότητα για υιοθέτηση μιας κοινής διεθνούς γραμμής όσον αφορά το θέμα αυτό και παρουσιάζοντας σημαντικές πτυχές της εκπαίδευσης ενηλίκων, υπογραμμίζοντας την πολυπλοκότητα του εγχειρήματος αυτού.

Ως απαραίτητα σημεία γύρω από το θέμα της εκπαίδευσης ενηλίκων στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης τονίστηκαν οι ανάγκες της ελεύθερης συμμετοχής με όρους δημοκρατίας, συμπερίληψης και με άρση των διακρίσεων οποιασδήποτε μορφής, η εξασφάλιση ποιοτικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η πρωταρχική διασφάλιση της εξάλειψης του αναλφαβητισμού που επικρατεί σε υπανάπτυκτα κυρίως κράτη και η ισοτιμία στην παροχή ευκαιριών για εξέλιξη και στην προσβασιμότητα για το σκοπό αυτό.

Επιπρόσθετα, η εκπαίδευση ενηλίκων δε θα γινόταν να δρα ανεξάρτητα από τη διαμόρφωση των αναγκών της αγοράς εργασίας, με σημαντικό στόχο να αποτελεί η καταπολέμηση της ανεργίας αλλά και η κατάρτιση σε σύγχρονα θέματα προβληματισμού

(υγεία, περιβάλλον, ΤΠΕ, κοινωνία της πληροφορίας και της γνώσης). Όλα αυτά με σεβασμό στις διάφορες κοινωνικές ομάδες των κοινοτήτων και με γνώμονα την παροχή ανθρωπιστικού χαρακτήρα υπηρεσιών στο πλαίσιο της εκπαίδευσης (UNESCO, 1997).

Πράγματι, οι ανάγκες της εκπαίδευσης των σύγχρονων πολιτών μεταβάλλονται σημαντικά όσο η κοινωνία εξελίσσεται· ο προσανατολισμός στην εκπαίδευση είναι αναγκαίο να ακολουθεί παρόμοια πορεία με τις επιταγές της κοινωνίας, καθώς πρόκειται για έναν κοινωνικό θεσμό. Μια σημαντική παράμετρος, η οποία επίσης χρειάζεται να συνυπολογίζεται καθώς τονίζεται η σημασία της δια βίου μάθησης, είναι η επίτευξη της κοινωνικής συνοχής, ή τουλάχιστον η σημαντική συμβολή στην διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Στο πλαίσιο ανάπτυξης των σύγχρονων καπιταλιστικών χωρών, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην εκπαίδευση, ως μέσο συνεισφοράς στην αναπτυσσόμενη οικονομία. Εκπαιδευτικά προγράμματα χρηματοδοτούνται, πραγματοποιούνται προσπάθειες να παρέχονται υπηρεσίες εξειδικευμένης κατάρτισης στο σύγχρονο εργατικό δυναμικό, προκειμένου η συσσωρευμένη γνώση να μετατρέπεται σε αυξημένη παραγωγικότητα και σε αποτελεσματικότητα του συνολικού συστήματος εργασίας και οικονομίας. Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας, η συμβολή στην κρατική οικονομία, η επιμόρφωση σε θέματα κοινωνικής θέσης και η συνειδητοποίηση της κοινωνικής συμμετοχής που επιτυγχάνεται μέσω της εκπαίδευσης αποτελούν πυλώνες της κοινωνικής συνοχής (Green, Preston & Sabates03).

Φυσικά, σημαντική θέση στη δια βίου μάθηση και ρόλο-κλειδί στην αποτελεσματική εκπαίδευση ενηλίκων κατέχει ο ίδιος ο εκπαιδευτής. Πρόκειται για μια αλληλεπίδραση που επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη ζωή του ατόμου που δέχεται τα οφέλη της μάθησης, και καθώς ο ίδιος ο κλάδος χαρακτηρίζεται από περίπλοκες διαστάσεις που συνεχώς

μεταβάλλονται, έτσι γίνεται αντιληπτό ότι και ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων συνοδεύεται, όχι μόνο από τις ευθύνες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, αλλά και αντίστοιχες αλλαγές.

Οι εκπαιδευτές ενηλίκων σαφώς και χρειάζεται να είναι εφοδιασμένοι με σημαντικές δεξιότητες και συγκεκριμένα προσόντα, τη στιγμή που το έργο τους επηρεάζεται από πολλές και διαφορετικές διαστάσεις, όπως είναι για παράδειγμα, η περίπλοκη φύση της μάθησης ως διαδικασία, οι πολιτικές γύρω από την εκπαίδευση σε επίπεδο εθνικό αλλά και διεθνές, ή οι ατομικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των ατόμων που διδάσκονται (Βασιλειάδου, 2009).

Οι παράγοντες που επηρεάζουν το έργο των εκπαιδευτών ενηλίκων είναι αρκετοί, όπως επίσης αρκετές είναι και επιπλέον δεξιότητες που χρειάζεται να κατέχουν οι εκπαιδευτές, καθώς στην πράξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας πολλές φορές παρουσιάζεται πως υπάρχουν υψηλότερες απαιτήσεις σε σχέση με τις βασικές ικανότητες που αποκτούν κατά την επιμόρφωσή τους οι εκπαιδευτές ενηλίκων μέσω κάποιου προγράμματος (Κουλαουζίδης & Παληός, 2010).

Είναι σημαντικό να εντοπίζεται το πλήρες φάσμα των γνώσεων, των δεξιοτήτων που απαιτείται να κατέχουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων, ενώ σημαντική είναι και η διερεύνηση των στάσεων που πρέπει να υιοθετούν και να διατηρούν. Είναι γεγονός ότι οι ανάγκες επιμόρφωσης των εκπαιδευτών ενηλίκων διαμορφώνονται σε ένα πλαίσιο αλληλεπίδρασης του θεσμού της εκπαίδευσης, της εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής, και των προσωπικών αξιών που πρεσβεύει, όπως επίσης και των υποκειμενικών απόψεων που ενστερνίζεται το εκάστοτε άτομο, καθώς αυτός ο παράγοντας καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις μετέπειτα δραστηριότητες του ατόμου σε σχέση με το έργο του (Βεργίδης, Κατσιγιάννη & Μπρίνια10).

Στην παρούσα εργασία διερευνάται το ζήτημα των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτών ενηλίκων. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιείται μια εμπειρική έρευνα σε σχέση με τις απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης στο πλαίσιο της διερεύνησης των επιμορφωτικών αναγκών τους.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας διατυπώνονται οι διαδικασίες μάθησης, οι βασικές αρχές και τα χαρακτηριστικά που ισχύουν κατά την εκπαίδευση ενηλίκων. Επιπλέον, αναφέρονται τα θεωρητικά μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί και διατυπωθεί σχετικά με το ζήτημα της εκπαίδευσης ενηλίκων, και αναλύονται ορισμένα μοντέλα, όπως αυτό της Ανδραγωγικής, της μετασχηματίζουσας μάθησης, το θεωρητικό μοντέλο του Freire ή το μοντέλο της επάρκειας. Τέλος, αναλύονται οι συνθήκες διεκπεραίωσης της εκπαίδευσης ενηλίκων, τόσο στα ευρωπαϊκά κράτη, όσο και κατά τα ελληνικά δεδομένα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται το ζήτημα του ρόλου των εκπαιδευτών ενηλίκων. Τονίζεται, λοιπόν, ο ρόλος, τα βασικά χαρακτηριστικά και τα προσόντα που οφείλει να διαθέτει ένας εκπαιδευτής ενηλίκων. Σχετικά με το ρόλο τον οποίο αναλαμβάνει κάποιος που εμπλέκεται με το έργο της εκπαίδευσης ενηλίκων, οι διάφορες θεωρίες και τα θεωρητικά μοντέλα έχουν διατυπώσει σαφείς κατευθύνσεις, οι οποίες αφορούν τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντα ενός εκπαιδευτή ενηλίκων. Έτσι, αναλύεται η διαμόρφωση του ρόλου ενός εκπαιδευτή ενηλίκων, τόσο ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων, όσο και ανάλογα με τους τρόπους και τις κατευθύνσεις που έχουν διατυπώσει τα διάφορα θεωρητικά μοντέλα που προαναφέρθηκαν. Παρόλα αυτά, υπάρχουν κάποια βασικά χαρακτηριστικά και ορισμένα απαιτούμενα προσόντα που οφείλει να κατέχει ο εκπαιδευτής ενηλίκων, τα οποία κατά κοινή ομολογία είναι απαραίτητα· αυτά διατυπώνονται στο τέλος του κεφαλαίου αυτού.

Το τρίτο κεφάλαιο της εργασίας αναφέρεται στη συμβολή του ΟΑΕΔ στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Διατυπώνεται σαφώς ο ρόλος του ΟΑΕΔ στην επαγγελματική κατάρτιση και πραγματοποιείται μια σύντομη ιστορική αναδρομή, από την ίδρυση του οργανισμού μέχρι τον τρόπο που μετεξελίχθηκε ως σήμερα. Επισημαίνεται το έργο του ΟΑΕΔ και αναφέρονται οι υπηρεσίες, μέσω των οποίων παρέχει εκπαιδευτικά προγράμματα και προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Τέλος, υπάρχει αναφορά στο θεσμό των ΙΕΚ του ΟΑΕΔ.

Στο τέταρτο κεφάλαιο, η εστίαση επικεντρώνεται στις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτών ενηλίκων. Είναι σαφές ότι οι ενήλικες έχουν σαφείς διαφορές σε σχέση με τα παιδιά ως προς τις διαδικασίες μάθησης, καθώς η μάθηση για τους ενήλικες επιτυγχάνεται με διαφορετικό τρόπο. Η διάκριση αυτή μπορεί πολλές φορές να επιφέρει διάφορες δυσκολίες για το έργο του εκπαιδευτή ενηλίκων. Έτσι, λοιπόν, ένας εκπαιδευτής ενηλίκων είναι απαραίτητο να είναι ενήμερος σε σχέση με τον τρόπο που μαθαίνουν οι ενήλικες, για αυτό και υπάρχουν σημαντικές ανάγκες για επιμόρφωση, η οποία κρίνεται ως μείζονος σημασίας ζήτημα.

Κεφάλαιο 1ο

Έννοια και βασικά στοιχεία της Εκπαίδευσης Ενηλίκων

1.1 Διαδικασίες Μάθησης, Βασικές Αρχές και Χαρακτηριστικά κατά την Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η εκπαίδευση ενηλίκων εμφανίζει σαφείς διαφορές με την εκπαίδευση των παιδιών, καθώς ισχύουν σημαντικές διαφορές ως προς τις διαδικασίες μάθησης που ακολουθούν οι ενήλικες και τα παιδιά, ενώ και τα χαρακτηριστικά της συνολικής διαδικασίας φανερώνουν πως η εκπαίδευση για τους ενήλικες είναι μια περισσότερο απαιτητική διαδικασία.

Μια σημαντική διαφορά στην εκπαίδευση μεταξύ παιδιών και ενηλίκων είναι αυτή της αυθεντίας του εκπαιδευτικού. Ένας δάσκαλος για τα παιδιά είναι η αυθεντία μέσα στη σχολική τάξη και έτσι το μοντέλο της διδασκαλίας καθίσταται αυτομάτως δασκαλοκεντρικό. Όμως, για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους δεν ισχύει το ίδιο. Οι ενήλικες έχουν βιώσει ήδη εμπειρίες εντός του σχολικού συστήματος, έχουν διαμορφώσει συγκεκριμένο τρόπο σκέψης, έχουν υιοθετήσει στάσεις και απόψεις σχετικά με τη ζωή και τους τρόπους που λειτουργούν τα πάντα γύρω τους και έχουν συσσωρεύσει προηγούμενη γνώση. Όλοι αυτοί οι παράγοντες αθροιστικά καθιστούν δύσκολη υπόθεση την ανάδειξη του εκπαιδευτικού σε ένα πρόσωπο - αυθεντία στα μάτια των ενηλίκων εκπαιδευόμενων (Courau, 2000).

Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι αντιμετωπίζουν τον εκπαιδευτή ως ένα πρόσωπο με το οποίο πρέπει να συνεργαστούν προκειμένου να καλύψουν κάποιους συγκεκριμένους στόχους, οι οποίοι αφορούν την αποκατάστασή τους στο επαγγελματικό πεδίο με απόκτηση

κάποιων δεξιοτήτων ή την προσωπική τους εξέλιξη σε πνευματικό και γνωστικό επίπεδο. Αυτή η προσέγγιση, ωστόσο, μπορεί να λειτουργήσει υπονομεύοντας την αποτελεσματικότητα του διδακτικού έργου του εκπαιδευτή, καθώς συνεπάγεται μια πιθανή άρνηση απέναντι σε διαδικασίες άσκησης προσωπικής κριτικής σε σχέση με την απόδοση ή τη συνολική πρόοδο.

Η Courau (2000) επίσης τονίζει πως το ζήτημα της προϋπάρχουσας γνώσης αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό που μπορεί να καθορίσει τις εκπαιδευτικές διαδικασίες για τους ενήλικες. Πρόκειται για αντιλήψεις και πεποιθήσεις που έχουν παγιωθεί, και έχουν διαμορφώσει σε μεγάλο βαθμό τον ίδιο τον τρόπο σκέψης των ατόμων. Συνεπώς, η αποδόμηση του συγκεκριμένου τρόπου σκέψης και πιθανών ελαττωματικών σημείων της προηγούμενης γνώσης μπορεί να καθυστερήσει σε σημαντικό βαθμό την οικοδόμηση της νέας γνώσης, με αποτέλεσμα να αλλοιώνονται τα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Οι ενήλικες έχουν την επιλογή για αλλαγή του τρόπου σκέψης και για βελτίωση του γνωστικού τους πεδίου, για διεύρυνση του πνευματικού τους ορίζοντα, κάτι που για τα παιδιά δεν ισχύει. Η επιλογή αυτή καθιστά τον ενήλικα υπεύθυνο για την στάση του στην εκπαιδευτική διαδικασία, αναλαμβάνοντας ενεργητικό ρόλο και θετική στάση απέναντι στην αλλαγή. Έτσι, γίνεται αντιληπτό ότι η μαθησιακή διαδικασία για τους ενήλικες είναι διαφορετική, περισσότερο απαιτητική και οι εκπαιδευτές ενηλίκων χρειάζεται να είναι ενήμεροι σχετικά με τους μηχανισμούς μάθησης, ώστε να μπορέσουν να συμβάλουν ουσιαστικά στην αλλαγή που αναζητούν στη ζωή τους οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι.

Είναι σημαντικό χαρακτηριστικό των ενηλίκων εκπαιδευόμενων ότι αυτό που χρειάζονται για να μπορέσουν να αποκομίσουν πλήρως τα οφέλη της εκπαίδευσης και για να ευοδωθούν οι κόποι τους για την προσωπική τους βελτίωση είναι ένα περιβάλλον όπου

βιώνουν το σεβασμό και την αναγνώριση της αξίας τους. Δεν είναι παράλογο το γεγονός ότι για να ανταπεξέλθουν στο έργο τους και για να βελτιστοποιήσουν τα αποτελέσματα της μάθησης σύμφωνα με τις προσδοκίες τους οι ενήλικες έχουν την ανάγκη του ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος. Άλλωστε, οι ενήλικες κατά την εκπαιδευτική διαδικασία συνοδεύονται από τα δικά τους προσωπικά επιτεύγματα και από εδραιωμένες με τα χρόνια ικανότητες, μοναδικά στοιχεία τα οποία είναι χρήσιμο να αναγνωρίζονται στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Billington, 2000).

Σύμφωνα με την Billington (2000, σελ. 5), τα βασικά χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων είναι τα παρακάτω επτά:

1. Οι ενήλικες χρειάζονται ένα περιβάλλον μάθησης στο οποίο αντιμετωπίζονται με σεβασμό.
2. Χρειάζονται να νιώθουν ότι τα προσωπικά χαρακτηριστικά τους, οι αξίες και τα επιτεύγματά τους στη ζωή χαίρουν αναγνώρισης από το σύνολο των ατόμων που μετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία.
3. Έχουν ανάγκη από εκπαιδευτικές πρακτικές που επιτρέπουν τη διανοητική ελευθερία και καλλιεργούν το δημιουργικό τρόπο σκέψης, ενθαρρύνοντας την πειραματική προσπάθεια.
4. Αισθάνονται περισσότερο άνετα να συμμετέχουν και να αποδίδουν στην εκπαιδευτική διαδικασία όταν αντιμετωπίζονται ως άτομα με διανοητικές ικανότητες, των οποίων οι αξίες και οι απόψεις υπολογίζονται σημαντικά.

5. Χρειάζονται οι εκπαιδευτική διαδικασία που ακολουθούν να είναι εστιασμένη στις βασικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά τους, με τους ίδιους να αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία και να μην αποτελούν παθητικούς συμμετέχοντες.
6. Απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική εκπαίδευση ενηλίκων είναι η συνολική διαδικασία να αποτελεί για τους ενήλικες μια διανοητική πρόκληση, προσαρμοσμένη πάντοτε στις ανάγκες, τις ικανότητες και τα χαρακτηριστικά των ατόμων. Είναι γεγονός ότι η υπερβολική πίεση πέραν των δυνατοτήτων ενός ατόμου μπορεί να αποτελέσει αποθαρρυντικό παράγοντα, με αποτέλεσμα το άτομο να διακόψει τις προσπάθειές του.
7. Η αλληλεπίδραση τόσο με τον εκπαιδευτή ενηλίκων όσο και με τους υπόλοιπους ενήλικες εκπαιδευόμενους είναι μια σημαντική παράμετρος και βασικό χαρακτηριστικό της εκπαίδευσης ενηλίκων. Οι ενήλικες επωφελούνται από τις ανταλλαγές ιδεών και απόψεων, ιδιαίτερα στο σημείο που εφαρμόζουν νέες ιδέες και επανεξετάζουν σε πρακτικό επίπεδο νέες θεωρίες.
8. Οι ενήλικες αντιστέκονται σθεναρά στην άσκηση κριτικής σε βάρος τους. Επομένως, σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση και την ανατροφοδότηση στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας καλό είναι αν χρησιμοποιείται η συχνή ανατροφοδότηση από τους εκπαιδευτές, ώστε να είναι αντιληπτές οι προσδοκίες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων αλλά και των εκπαιδευτών και να

υπάρχουν αυξημένες πιθανότητες να επιτυγχάνονται οι εκπαιδευτικοί στόχοι.

9. Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι έχουν την ανάγκη να αισθάνονται ότι χαίρουν δίκαιης αντιμετώπισης από τον εκπαιδευτή. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζονται έναν εκπαιδευτή ενηλίκων που να αφουγκράζεται τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους και να ανταποκρίνεται, εφαρμόζοντας τις απαραίτητες αλλαγές στην εκπαιδευτική διαδικασία, όποτε προκύπτει αυτή η ανάγκη.

Οι ενήλικες ακολουθούν μια διαφορετική πορεία κατά τη μαθησιακή διαδικασία σε σχέση με τα παιδιά. Η συνολική διαδικασία για τους ενήλικες δεν έχει στη βάση της τη διδακτική μέθοδο, αλλά τις συνεργατικές πρακτικές για την επίλυση προβλημάτων. Σε αντίθεση με τα παιδιά, οι ενήλικες έχουν ισχυρή άποψη καθώς θέτουν τους προσωπικούς τους μαθησιακούς στόχους και αυτοκατευθύνονται σε όλη τη διαδικασία εφαρμόζοντας τις απαραίτητες μαθησιακές στρατηγικές και αξιολογώντας τις συνθήκες μάθησης. Η προσωπική τους στάση και η αυτονομία τους στην μαθησιακή διαδικασία εντείνει σε μεγάλο βαθμό τα προσωπικά τους κίνητρα για μάθηση, κάτι που λειτουργεί θετικά για την διεκπεραίωση της μαθησιακής διαδικασίας.

Επιπρόσθετα, δεν πρέπει να λησμονείται ότι οι ενήλικες είναι άτομα με ενεργό συμβολή στο χώρο της κοινότητάς τους· εμπλέκονται στον εργασιακό τομέα, έχουν οικογένειες και έχουν σημαντικό αριθμό εμπειριών, ο οποίος τους συνοδεύει στη μαθησιακή διαδικασία. Για αυτό το λόγο και οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι χρειάζεται να αντιμετωπίζονται ως ίσοι στην εκπαιδευτική διαδικασία, να αντιλαμβάνονται ότι τους δίνεται η ευκαιρία να μοιραστούν τις απόψεις τους και να επικοινωνήσουν με τους υπόλοιπους σε σχέση με τις ανάγκες τους ελεύθερα (McDonough, 2013).

1.2 Θεωρητικά Μοντέλα γύρω από την Εκπαίδευση Ενηλίκων

Έχουν διατυπωθεί διάφορες θεωρίες σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων. Σύμφωνα με τους Κοντάκος & Γκόβαρης (2011) οι θεωρίες αυτές βασίζονται σε ψυχολογικά και ανθρωπολογικά μοντέλα, σε μοντέλα εσωτερικής ή εξωτερικής παρόρμησης και σε φιλοσοφικά μοντέλα. Ορισμένα βασικά μοντέλα εκπαίδευση ενηλίκων που αναφέρουν είναι τα παρακάτω:

- Η “Ανδραγωγική” (“*Andragogy*”) του Knowles (1984)
- Το μοντέλο που βασίζεται στα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, κατά τον Cross (1981)
- Το μοντέλο του McClusky (1970)
- Το μοντέλο της “μαθησιακής διαδικασίας” (Jarvis, 1987)
- Το μοντέλο της “αυτοκαθοδηγούμενης μάθησης” (“*self-directed learning*” του Tough, 1971)
- Το μοντέλο της “μετασχηματιστικής μάθησης”, “*transformational learning*” του Mezirow (1991)
- Το μοντέλο της “επάρκειας”, (“*Proficiency Theory*”) του Knox (1986)

Από αυτά τα μοντέλα, η Ανδραγωγική και η βασισμένη στα χαρακτηριστικά των ενηλίκων θεωρία ανήκουν στα ψυχολογικά - ανθρωπολογικά μοντέλα, η θεωρία της επάρκειας ανήκει στα μοντέλα εσωτερικής και εξωτερικής παρόρμησης, ενώ η

μετασχηματιστική μάθηση και το μοντέλο μαθησιακής διαδικασίας ανήκουν στα φιλοσοφικά - αναστοχαστικά μοντέλα (Κοντάκος & Γκόβαρης, 2011).

Η ανδραγωγική ως όρος επεξηγείται ως η κατεύθυνση που δίνεται στους ενήλικες κατά τη διαδικασία της μάθησης. Οι ενήλικες ως ώριμα άτομα διαμορφώνουν ένα τρόπο σκέψης και εμφανίζουν μοτίβα συμπεριφοράς που διαφέρουν σημαντικά στη διαδικασία της εκπαίδευσης από τα παιδιά, και η ανδραγωγική υπολογίζει στην ωριμότητα και στη διαφοροποίηση αυτή. Για αυτό το λόγο και η καθοδήγηση που παρέχεται από τους εκπαιδευτές ενηλίκων πραγματοποιείται υπό διαφορετικούς όρους. Επιπλέον, η θεωρία αυτή βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στο ότι η εκπαίδευση ενηλίκων χρειάζεται να προσαρμόζεται ανάλογα με τις προσδοκίες και τα αποτελέσματα που αναμένουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι, καθώς συνήθως συγκεκριμένες αιτίες τους οδήγησαν στην ενασχόληση με την εκπαιδευτική διαδικασία (Κόκκος, 2008).

Το μοντέλο της μετασχηματιστικής μάθησης βασίζεται στις υπάρχουσες ατομικές προσεγγίσεις των ατόμων ιοδσε σχέση με την πραγματικότητα και αξιοποιεί τις εμπειρίες αυτές σε ένα πλαίσιο επαναπροσδιορισμού της οπτικής των ατόμων. Αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής είναι μια εκ νέου νοητική κατασκευή, η οποία βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στην αναστοχαστική διαδικασία της σκέψης. Για αυτό το λόγο, η θεωρία αυτή δείχνει να απευθύνεται αποκλειστικά στα μοντέλα της εκπαίδευσης ενηλίκων και μπορεί να φανεί χρήσιμη για οποιονδήποτε ενδιαφέρεται να εμπλακεί με το απαιτητικό έργο της εκπαίδευσης ενηλίκων (Mezirow, 2007).

Στο συγκεκριμένο πλαίσιο σημαντικό είναι και το έργο του εκπαιδευτικού και κοινωνιολόγου, Paulo Freire, ο οποίος αναφέρθηκε στην σημασία της κριτικής σκέψης, δίνοντας την ώθηση για την ανάπτυξη της θεωρίας της μετασχηματίζουσας μάθησης. Ο Freire αγωνίστηκε για την καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού στην Βραζιλία, από όπου

καταγόταν, και για να το πετύχει αυτό διαμόρφωσε μια μέθοδο με βάση την κριτική σκέψη και τον αναστοχασμό πάνω σε σημαντικά θέματα της καθημερινότητας των ατόμων, προσπαθώντας να ενεργοποιήσει το μηχανισμό σκέψης και τις διεργασίες εκείνες που ακολουθούν την ελευθερία της σκέψης των ατόμων και την ενεργό πολιτική τους συμμετοχή. Σημαντική πτυχή της μεθόδου του Freire ήταν η συνεργατική πράξη, η διεξαγωγή διαλόγου και η καθοδήγηση των ατόμων ώστε να περάσουν σε ένα στάδιο αυτοσυνειδητοποίησης και επαναπροσδιορισμού των “δεδομένων” πάγιων νοητικών στοιχείων (Μάνθου, 2007).

Ο Tough, αναπτύσσοντας το μοντέλο της αυτοκαθοδηγούμενης μάθησης, κατέληξε στο ότι τα κύρια σημεία της θεωρίας του σε σχέση με την εκπαίδευση ενηλίκων βασίζονται στην ικανότητα των ατόμων να θέσουν συγκεκριμένους στόχους για τη διαδικασία της μάθησης και να οργανώσουν ένα πλαίσιο δραστηριοτήτων, αξιολογώντας συνεχώς τις διαδικασίες μάθησης. Κατά τη διαδικασία αυτή, τόνισε πως είναι μείζονος σημασία τα άτομα να είναι σε θέση να επιλέξουν τις αρμόζουσες στρατηγικές, να λάβουν τις σωστές αποφάσεις και να διαχειριστούν τις νέες δεξιότητες, απομακρύνοντας τυχόν εμπόδια και προσπερνώντας τυχόν δυσκολίες, σε μια πορεία αυτοβελτίωσης (Κόκκος, 2005).

Το μοντέλο της επάρκειας βασίζεται στην έννοια των συνεχώς εξελισσόμενων διαστάσεων των απαιτήτων προσόντων που απαιτούνται για να κριθεί ένα άτομο ως αποδοτικό στις προσωπικές αλλά και επαγγελματικές συνθήκες στο πεδίο της δραστηριοποίησής του. Η άποψη του Knox ήταν ότι η επάρκεια, ως η ικανότητα του ατόμου να φέρει αποτελέσματα σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή, εξαρτάται από πληθώρα μεταβλητών, όπως το περιβάλλον του ατόμου, τα προσωπικά χαρακτηριστικά, η προϋπάρχουσα γνώση, η αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας και η γενικότερη αυτεπίγνωση, όλα σε συνδυασμό με τις παροχές της εκπαίδευσης και την καθοδήγηση του εκπαιδευτή (Κοντάκος & Γκόβαρης, 2011).

Όσον αφορά το μοντέλο της μαθησιακής διεργασίας του Jarvis, υπολογίζει τον παράγοντα της μάθησης ως μια διαδικασία που επηρεάζεται από ατομικές εμπειρίες και κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες. Επομένως, στο συγκεκριμένο μοντέλο είναι εμφανές ότι η κουλτούρα αποτελεί μια σημαντική διάσταση. Κατά τον Jarvis (1995), πρόκειται για μία διαδικασία με προδιαγεγραμμένη πορεία, κατά την οποία οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι προσλαμβάνουν νέα δεδομένα μέσω των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, τα επεξεργάζονται βάσει των προσωπικών νοητικών μηχανισμών τους και ανάλογα με τις προσωπικές τους προσδοκίες και ανάγκες, και έπειτα επιστρέφουν στο κοινωνικό σύνολο, στο κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο στο οποίο ανήκουν, τις νέες γνώσεις και δεξιότητες που έχουν οικοδομήσει και αποκτήσει.

Τα διάφορα θεωρητικά μοντέλα που έχουν διατυπωθεί σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων παρουσιάζουν εμφανώς μια εστίαση στις ατομικές ανάγκες και προσδοκίες των διδασκόμενων, καθώς ο βασικός στόχος της συνολικής διαδικασίας είναι η καθοδήγηση των ατόμων στην απόκτηση χρήσιμων γνώσεων και δεξιοτήτων, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν στο κοινωνικό και επαγγελματικό πεδίο. Εφόσον η εκπαίδευση ενηλίκων έχει να προσφέρει δυνατότητες προσωπικής εξέλιξης και νέες ευκαιρίες κοινωνικής ένταξης για τα άτομα, είναι σαφές ότι στο επίκεντρο των θεωριών αυτών βρίσκεται το αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής, ως προς την απόδοση των ατόμων στην αγορά εργασίας.

Μέσω της εκπαίδευσης και της μαθησιακής διαδικασίας διαμορφώνονται υπεύθυνα άτομα, με ενεργό εμπλοκή στον επαγγελματικό χώρο και στην κοινότητα στην οποία ανήκουν, ενώ παράλληλα, σημαντικοί παράγοντες που ενισχύονται είναι αυτοί των προσωπικών αξιών, μέσω της πνευματικής καλλιέργειας και της καλλιέργειας της κριτικής ικανότητας, κάτι που αναμφίβολα μεταφράζεται και σε απόκτηση σημαντικών δεξιοτήτων. Η εκπαίδευση ενηλίκων έτσι, μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο διαμόρφωσης

αισθήματος δέσμευσης του σύγχρονου ανθρώπινου κεφαλαίου και βελτιστοποίησης της απόδοσής του (Viterouli, Belias & Koustelios, 2021).

1.3 Εκπαίδευση Ενηλίκων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Όπως φαίνεται μέχρι στιγμής από τα βασικά χαρακτηριστικά και τα θεωρητικά μοντέλα της εκπαίδευσης ενηλίκων, πρόκειται για μια διαδικασία που μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην προσαρμογή των ατόμων στα νέα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα, με τους ενήλικες εκπαιδευόμενους να αναλαμβάνουν πρωτοβουλία για βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους. Ως πεδίο και αναπτυσσόμενος κλάδος, η εκπαίδευση ενηλίκων ξεκίνησε κάπου μεταξύ των δεκαετιών του 1960 και 1970, με τις κοινωνικές επιστήμες να εκφράζουν το σχετικό ενδιαφέρον διερεύνησης της ανερχόμενης αυτής πρακτικής.

Σταδιακά, όπως αναπτύσσονταν και διατυπώνονταν και τα διάφορα θεωρητικά μοντέλα, η εκπαίδευση ενηλίκων αποκτούσε όλο και περισσότερο μια σημαντική κοινωνική διάσταση, για αυτό το λόγο και διεθνείς οργανισμοί (UNESCO) ή η Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, επιχείρησαν να προχωρήσουν στη χάραξη διεθνούς πολιτικής γύρω από το ζήτημα της εκπαίδευσης ενηλίκων (Fejes, Kopecký & Kärplinger, 2022).

1.3.1 Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στα Ευρωπαϊκά Κράτη

Στο πλαίσιο της εξάλειψης των κοινωνικών ανισοτήτων, αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη κατά τον 20ο αιώνα τα διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα για τους ενήλικες, επομένως η σύνδεση της εκπαίδευσης ενηλίκων με την ευρωπαϊκή οικονομία είναι εμφανής. Φυσικά, παρά τον κοινό προσανατολισμό στον ευρωπαϊκό στόχο, η υιοθέτηση μιας ενιαίας

πολιτικής συχνά συναντά εμπόδια, λόγω των πολλών και διαφορετικών κρατικών πολιτικών, και έτσι συμβαίνει και στην συγκεκριμένη περίπτωση. Ο στόχος για την εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων με στόχο τη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των πολιτών με τις ακόλουθες οικονομικές προεκτάσεις υπήρξε το κοινό σημείο, ωστόσο το κάθε κράτος ακολουθούσε εξαρχής ένα διαφορετικό εκπαιδευτικό μοντέλο (Πρόκου, 2009).

Όσον αφορά τα ευρωπαϊκά δεδομένα σε σχέση με την εκπαίδευση ενηλίκων, οι επίσημες αναφορές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission/EACEA/Eurydice, 2021) καταδεικνύουν τα εξής στοιχεία:

➤ **Μορφωτικό επίπεδο ευρωπαίων ενηλίκων πολιτών:**

περισσότερο από 21% των ενηλίκων των ευρωπαϊκών κρατών δεν έχουν ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ένα επίπεδο που θεωρείται βασική προϋπόθεση για την ανταπόκριση στις απαιτήσεις της σύγχρονης Κοινωνίας της Γνώσης. Αντίστοιχα, περίπου το 5% των ενηλίκων δεν έχουν ολοκληρώσει την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ γενικότερα οι νότιες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά ολοκλήρωσης της φοίτησης στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Οι νέοι ενήλικες πολίτες επίσης, εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά μόρφωσης σε σχέση με τους ηλικιωμένους Ευρωπαίους πολίτες.

➤ **Δεξιότητες του πληθυσμού των Ευρωπαίων ενηλίκων:**

τουλάχιστον 15% των ενηλίκων παρουσιάζουν χαμηλά επίπεδα αλφαριθμητισμού και αριθμητικών γνώσεων. Στην Νότια Ευρώπη, περίπου 30% των ενηλίκων εμφανίζουν χαμηλές ικανότητες στο γραμματισμό, ενώ σε

μερικές χώρες το ποσοστό αυτό αγγίζει το 57%. Επιπλέον, τα δεδομένα καταδεικνύουν χαμηλού επιπέδου δεξιότητες και σε ότι αφορά τον ψηφιακό εγγραμματισμό, τη στιγμή που το 10% των πολιτών δε χρησιμοποιεί τακτικά το διαδίκτυο. Σύμφωνα με υπολογισμούς των αρμοδίων, το 40% περίπου του πληθυσμού των ενηλίκων κινδυνεύει με ψηφιακό αποκλεισμό.

- **Συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση:**
- στο θέμα της συμμετοχής των ευρωπαίων ενηλίκων πολιτών στην κατάρτιση εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές στις διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γενικότερα, εντοπίστηκε ότι στη Σκανδιναβία, όπως και σε μερικές χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Γαλλία, Ολλανδία, Ελβετία) καταγράφονται υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής. Προς την νοτιοανατολική Ευρώπη τα ποσοστά συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα μειώνεται (όπως ισχύει για παράδειγμα σε Βουλγαρία, Ελλάδα, Ρουμανία, Βόρεια Μακεδονία, Σερβία και Τουρκία). Ως προς το είδος της κατάρτισης, οι ενήλικες επιλέγουν συχνότερα δραστηριότητες μη τυπικής μάθησης και σύντομους κύκλους μαθημάτων. Επίσης, η συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση ποικίλει ανάλογα και με τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά.

Οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης υιοθετούν συγκεκριμένη εκπαιδευτική πολιτική, και διαθέτουν μηχανισμούς μέσω κρατικής υποστήριξης ώστε να προωθείται η κατάρτιση των ενηλίκων που υπολείπονται βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων από φορείς και εκπαιδευτές που συντονίζουν τις απαιτούμενες πρωτοβουλίες. Ευρωπαϊκά όργανα και φορείς δραστηριοποιούνται γύρω από την χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής που συμπεριλαμβάνει τα ζητήματα και τις πρακτικές της εκπαίδευσης ενηλίκων. Οι εθνικές

στρατηγικές σε σχέση με την εκπαιδευτική πολιτική γύρω από την κατάρτιση των ενηλίκων καλύπτεται σε πολλές περιπτώσεις από κρατικές χρηματοδοτήσεις, αλλά και από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό.

Οι αρχές των χωρών που προωθούν την εκπαίδευση ενηλίκων ανέπτυξαν μεταξύ 2015-2020 σημαντικές πρωτοβουλίες, οι οποίες αποσκοπούσαν: στην εξασφάλιση της πρόσβασης των ενηλίκων σε προγράμματα κατάρτισης, στη λειτουργία ΣΔΕ (Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας), στην παροχή εξατομικευμένων προγραμμάτων εκπαιδευτικής υποστήριξης, σε οικονομική συνεισφορά, και φυσικά στην απασχόληση εμπειρογνομώνων στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων (European Commission/EACEA/Eurydice, 2021).

1.3.2 Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στα Ελληνικά Δεδομένα

Στην Ελλάδα η εκπαίδευση ενηλίκων ξεκίνησε παράλληλα με τις συνθήκες που επικρατούσαν στην υπόλοιπη Ευρώπη, δηλαδή στο πλαίσιο της καταπολέμησης των προβλημάτων εξαιτίας του αναλφαριθμητισμού. Σύμφωνα με τον Καραλή (2005), ήταν σημαντικές οι αλλαγές που σημειώθηκαν στον τομέα αυτό μετά το 1960, καθώς τα πρώτα χρόνια οι εκπαιδευτικοί των παιδιών αναλάμβαναν και την κατάρτιση των ενηλίκων, με τα εμπόδια που αυτή η πρακτική συνεπάγεται. Για την ακρίβεια, η απαραίτητη επιμόρφωση των ίδιων των εκπαιδευτών ενηλίκων αναγνωρίστηκε ως αναγκαιότητα για την αποτελεσματική εκπαίδευση ενηλίκων κατά τη δεκαετία του 1990 (Πρόκου, 2009).

Στο πλαίσιο της ανάγκης για επαγγελματική κατάρτισης των εκπαιδευόμενων, ιδρύθηκαν (Πρόκου, 2009, σελ. 57-59):

- Ο Οργανισμός Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.)
- Το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Σ.Ε.Ε.Κ.)
- Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.)
- Τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ.)
- Το Εθνικό Κέντρο Πιστοποίησης Δομών Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης και Συνοδευτικών Υποστηρικτικών 13 Υπηρεσιών (Ε.ΚΕ.ΠΙΣ.)

Σήμερα, στην Ελλάδα εκτός από τα Ι.Ε.Κ. και τα Κ.Ε.Κ., η εκπαίδευση ενηλίκων πραγματοποιείται μέσω των εξής φορέων (Πρόκου, 2009, σελ. 60):

- Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης
- Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Επιχειρήσεις και πολιτιστικοί φορείς
- Επιμελητήρια και Σύλλογοι
- Επιστημονικές ενώσεις
- Κολλέγια και Κέντρα ελευθέρων σπουδών
- Φορείς κατάρτισης υπολογιστών
- Φορείς κατάρτισης γλωσσών
- Πανεπιστήμια
- Αθλητικές οργανώσεις
- Πολιτικά κόμματα και οργανώσεις συνδικαλιστών
- Φορείς εκπαίδευσης γονέων
- Σ.Δ.Ε. (μετά το 2000)

- Κ.Ε.Ε. (Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων)

Όπως αναφέρθηκε ήδη, σύμφωνα με τα δεδομένα της επίσημης αναφοράς της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κατάσταση σε σχέση με την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα δεν προσεγγίζει τα επίπεδα που συναντώνται στη Σκανδιναβία ή στη Δυτική Ευρώπη. Πιθανά ελλείμματα στις χρηματοδοτήσεις ή το γενικότερο σύστημα της εκπαιδευτικής διοίκησης, ακόμα και η έλλειψη στον προσανατολισμό στη Δια βίου μάθηση, ενδεχομένως οφείλονται στην αναποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης ενηλίκων (Καραντίνος, 2005).

Σύμφωνα με τον Μουζάκη (2006), η ελληνική νομοθεσία, μέσω του Ν. 3369/2005 *«περί συστηματοποίησης της δια βίου εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»*, διαμόρφωσε ένα νέο πλαίσιο γύρω από την εκπαίδευση ενηλίκων, παρέχοντας σημαντικές ευκαιρίες στους Έλληνες πολίτες για προσωπική ανάπτυξη και επαγγελματική ένταξη μέσω δημοσίων υπηρεσιών δια βίου εκπαίδευσης, αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Παράλληλα, υπήρξε εστίαση στη διαμόρφωση θετικής στάσης απέναντι στη δια βίου εκπαίδευση. Το νέο θεσμικό πλαίσιο πράγματι οδήγησε σε σημαντική αύξηση της συμμετοχής των πολιτών σε προγράμματα κατάρτισης.

Σημαντικές παράμετροι που καθορίζουν την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα δεδομένα της σύγχρονης κοινωνίας της παγκοσμιοποίησης και της διαμόρφωσης των συνθηκών με την εξέλιξη της τεχνολογίας, είναι η κοινωνική και επαγγελματική ένταξη των Ελλήνων πολιτών, με τα απαραίτητα εφόδια γνώσεων και δεξιοτήτων, όπως επίσης και η συμβολή της κατάρτισής τους στην προσωπική τους ανάπτυξη (Κόκκος, 2004).

Κεφάλαιο 2ο

Εκπαιδευτές Ενηλίκων: Ο Ρόλος τους, Βασικά Χαρακτηριστικά και Προσόντα

2.1 Ο Ρόλος των Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Οι εκπαιδευτές ενηλίκων απαιτείται να έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ορισμένα προσόντα, καθώς το έργο που χρειάζεται να επιτελέσουν είναι απαιτητικό εξαιτίας των χαρακτηριστικών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων. Το έργο ενός εκπαιδευτή, άλλωστε, ανεξαρτήτως της ηλικιακής ομάδας στην οποία απευθύνεται η διδασκαλία, χαρακτηρίζεται από σύνθετες διεργασίες και ευθύνες, καθώς ένας εκπαιδευτής αναλαμβάνει το σχεδιασμό και την οργάνωση του διδακτικού υλικού και των εκπαιδευτικών πρακτικών που ακολουθούνται κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, τη στιγμή που αναγκαία είναι η συνεχής παροχή ανατροφοδότησης και υποστήριξης στους διδασκόμενους.

Ένας εκπαιδευτής αναλαμβάνει το απαιτητικό έργο του εφοδιασμού του σύγχρονου ανθρώπου με τα απαραίτητα εφόδια για την σύγχρονη κοινωνία και τις απαιτήσεις της, με εκμάθηση δεξιοτήτων και με παροχή γνώσεων. Συμβάλλει στην γνωστική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη των ατόμων, συνεισφέροντας στο σύνολο της κοινωνίας με την καλλιέργεια αξιόλογων πολιτών. Παρέχει ακόμη εξειδικευμένου επιπέδου γνώσεις σε σχέση με τα απαραίτητα εφόδια που χρειάζονται τα άτομα για την αποκατάστασή τους στο χώρο εργασίας, με έμμεση συμβολή στην εξέλιξη της οικονομίας και της κοινωνικής ευημερίας (Rogers, 1999).

Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων είναι ιδιαίτερης σημασίας με σημαντική συμβολή στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης. Όπως είναι λογικό, το έργο ενός εκπαιδευτή ενηλίκων

μπορεί να επηρεαστεί από διάφορες διαστάσεις, όπως είναι η διεθνής και εθνική εκπαιδευτική πολιτική σχετικά με τη δια βίου μάθηση, ο φορέας με τον οποίο συνεργάζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων και οι υιοθετούμενες εκπαιδευτικές πρακτικές του οργανισμού, ή οι προσωπικές του βλέψεις σε σχέση με το έργο του, η μαθησιακή κουλτούρα που εξυπηρετεί και η φιλοσοφία που έχει ενστερνιστεί ως εκπαιδευτικός (Βασιλειάδου, 2009).

2.1.1 Διαμόρφωση του ρόλου του Εκπαιδευτή Ενηλίκων ανάλογα με τα Χαρακτηριστικά των Ενήλικων Εκπαιδευόμενων

Όσον αφορά τους ενήλικες εκπαιδευόμενους, ο Rogers (1999), αναφέρει τα βασικά χαρακτηριστικά τους, τα οποία καθορίζουν τον τρόπο που διαμορφώνεται ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων. Αρχικά, υπό τον όρο της ενηλικίωσης και της ωρίμανσης των ατόμων, γίνεται αντιληπτό ότι τα άτομα αυτά εμπλέκονται οικειοθελώς στην εκπαιδευτική διαδικασία, έχοντας συνειδητά θέσει στόχους και αντιμετωπίζοντας την εκπαιδευτική διαδικασία ως μια πράξη συνεργασίας στο πλαίσιο της απόκτησης βασικών δεξιοτήτων, και αυτό είναι κάτι που ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να υπολογίζει, σχεδιάζοντας τον τρόπο της εκπαιδευτικής προσέγγισης.

Έπειτα, οι εμπειρίες που φέρει το άτομο, που είναι ένας ακόμη υπολογίσιμος παράγοντας, αποτελούν το δυναμικό περιεχόμενο των ατόμων, μια διεργασία συνεχιζόμενης εξέλιξης. Η εκπαίδευση ενηλίκων χρειάζεται να πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ενήλικες έχουν σημαντικές παράλληλες ασχολίες, όπως η οικογένεια, δράσεις της κοινότητας, η εργασία τους. Οι απαιτήσεις ενός εκπαιδευτή ενηλίκων έτσι, πρέπει να

προσαρμόζονται αντίστοιχα, προκειμένου να μην υπάρχουν παρανοήσεις ως προς τις απαιτήσεις και τις προσδοκίες μεταξύ των εμπλεκόμενων στην εκπαίδευση.

Ακόμη, ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις προσδοκίες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, οι οποίες είναι πολύ συγκεκριμένες σε ό,τι αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία, τα αποτελέσματά της και τις ενδιάμεσες διεργασίες. Οι ενήλικες, αναφέρθηκε πολλές φορές και παραπάνω, έχουν συγκεκριμένους στόχους που αναζητούν να καλύψουν εισερχόμενοι στην εκπαίδευση, ενώ παράλληλα έχουν ήδη εμπειρίες από την εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης, έχουν υιοθετήσει με ώριμο και συνειδητό τρόπο ήδη στρατηγικές μάθησης και τρόπο σκέψης. Όλα αυτά δε γίνεται να μη συμπεριλαμβάνονται στον τρόπο διαμόρφωσης του έργου του εκπαιδευτή ενηλίκων (Rogers, 1999).

Έτσι, λοιπόν, γίνεται αντιληπτό ότι το έργο του εκπαιδευτή ενηλίκων βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στον παράγοντα της ωρίμανσης της ενηλικίωσης των εκπαιδευόμενων, με την παράλληλη εμπλοκή του κοινωνικού παράγοντα και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που συνοδεύουν τους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Για αυτό το λόγο ίσως είναι δύσκολο να υπάρξει προσδιορισμός με επιστημονικά κριτήρια για την έννοια του εκπαιδευτή ενηλίκων, αφού φαίνεται πως υπάρχουν ασαφείς πτυχές επεξήγησης (Jarvis, 2003). Ωστόσο, οι διάφορες θεωρίες και τα μοντέλα εκπαίδευσης ενηλίκων που διατυπώθηκαν ανέφεραν παράλληλα διάφορες λεπτομέρειες σε σχέση με τον ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων.

2.1.2 Ο Ρόλος του Εκπαιδευτή Ενηλίκων, όπως διατυπώνεται στα Διάφορα

Θεωρητικά Μοντέλα

Σύμφωνα με τις διάφορες θεωρίες για την εκπαίδευση ενηλίκων, υπάρχουν συγκεκριμένες πτυχές που περιγράφουν το ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων. Σίγουρα μπορούν να συγχωνευτούν τα βασικά χαρακτηριστικά και τα προσόντα που απαιτείται να κατέχουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων, αλλά αξίζει μια ματιά στον τρόπο που το εκάστοτε μοντέλο εστίασε στο ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων.

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις εστιάζουν σε ένα ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων περισσότερο ενθαρρυντικό, παρά στον παραδοσιακό ρόλο του εκπαιδευτικού, ο οποίος καθοδηγεί διατηρώντας μια θέση ισχύος και εξουσίας στην συνολική εκπαιδευτική διαδικασία. Το θεωρητικό μοντέλο της Ανδραγωγικής διατύπωσε σχετικά με το ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων, ότι είναι απαραίτητα τα παρακάτω στοιχεία (Τσιμπουκλή & Φίλλιπς, 2008, σελ. 59):

- ✓ Η δημιουργία από τον εκπαιδευτή ενός περιβάλλοντος στο οποίο η μάθηση συντελείται μέσα από συνεργατικές πρακτικές
- ✓ Η διαμόρφωση εκπαιδευτικών συνθηκών κατά τις οποίες ο εκπαιδευόμενος συμμετέχει ενεργά στο σχεδιασμό της διδασκαλίας
- ✓ Η εστίαση στις ανάγκες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων ώστε να προσαρμόζεται η διδασκαλία σε δεδομένα ζητούμενα

- ✓ Η εύρεση των κατάλληλων στρατηγικών για την εκπλήρωση των ζητούμενων στόχων
- ✓ Η αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και η διασφάλιση της βελτίωσης των συνθηκών μάθησης για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους

Ο Freire μέσα από τη μέθοδό τους εστίασε σε διαφορετικές πτυχές του ρόλου του εκπαιδευτικού, τονίζοντας τη σημασία της αλληλεπίδρασης του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευόμενους. Μέσα από τη διεξαγωγή διαλόγου, τόνιζε πως είναι σημαντικό ο εκπαιδευτής να αντιλαμβάνεται τις πραγματικές ανάγκες των εκπαιδευόμενων και έτσι να σχεδιάζει τις απαιτούμενες δραστηριότητες ώστε να προάγεται η μεταξύ τους συνεργασία, πέρα από τεχνικές χειραγώγησης των εκπαιδευόμενων. Ουσιαστικός στόχος της όλης διαδικασίας, έκρινε πως ήταν η ανάδειξη του κριτικού τρόπου σκέψης, σε ένα πλαίσιο συνειδητοποίησης του τρόπου λειτουργίας του κόσμου (Κόκκος, 2005).

Από την άλλη, ο Mezirow αναπτύσσοντας την ιδέα της μετασχηματίζουσας μάθησης (αναφέρεται στο Τσιμπουκλή & Φίλλιπς, 2008, σελ. 60), ισχυρίζεται πως ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων βασίζεται στις εξής παραμέτρους και περιγράφεται μέσα από τα εξής στοιχεία:

- ✓ Πρωταρχικής σημασίας στοιχείο, η αντίληψη των δεδομένων εκείνων της προϋπάρχουσας γνώσης και εμπειρίας των ενήλικων εκπαιδευόμενων, που τους καθιστούν δυσλειτουργικούς στις πτυχές της ζωής τους που τους ενδιαφέρουν και τους οδηγούν στην

ενασχόληση με την εκπαιδευτική διαδικασία

- ✓ Ουσιαστική συμβολή του εκπαιδευτή ώστε να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι ενήλικες τα σημεία εκείνα των πεποιθήσεών τους και των αξιών τους, όπως τις έχουν με τα χρόνια διαμορφώσει (ο Mezirow στο θεωρητικό του μοντέλο της μετασχηματίζουσας μάθησης ονομάζει τις ονομάζει “παραδοχές”)
- ✓ Βοήθεια του εκπαιδευτή ενηλίκων και καθοδήγηση προς νέα μονοπάτια σκέψης, νέες “παραδοχές” μέσα από εξέταση των ισχυόντων παραδοχών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων και αξιολόγησή τους από τους εκπαιδευόμενους
- ✓ Διασφάλιση συνθηκών συνεργασίας και διαλόγου, με ενεργό συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευόμενων, ώστε να επεξεργαστούν τις νέες παραδοχές και να εξετάσουν την αξία τους

Ο Knox (1974), αναπτύσσοντας το θεωρητικό μοντέλο της επάρκειας, ανέφερε ότι ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων συνεπάγεται αυτομάτως την ανάληψη ευθυνών. Οι ευθύνες αυτές του εκπαιδευτή ενηλίκων αφορούν τις εξής παραμέτρους:

- ✓ **Την παροχή βοήθειας ώστε να καθίσταται η μαθησιακή διαδικασία ευκολότερη και αμεσότερη στους ενήλικες εκπαιδευόμενους:**

Ο Knox περιγράφει το ρόλο του εκπαιδευτή ενηλίκων ως το ρόλο ενός μέντορα, ο οποίος χρειάζεται να ξέρει εκ των προτέρων τι είναι

αυτό που απαιτείται να μάθουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι και να λειτουργεί με γνώμονα την επίτευξη των επιμέρους στόχων της μαθησιακής διαδικασίας. Ο ρόλος αυτός απαιτεί τη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων σε όλη την έκταση της διαδικασίας, υπολογίζοντας τους στόχους των ενηλίκων και τους τύπους μάθησης που έχουν υιοθετήσει οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι .

- ✓ **Την αντίληψη της υπάρχουσας στάσης των εκπαιδευόμενων και την ανάληψη έργου για την ανάδειξη της κατάλληλης στάσης και συμπεριφοράς τους απέναντι στη μάθηση και την εκπαιδευτική διαδικασία:**

Έχει αναφερθεί πολλές φορές το σημαντικό ζήτημα των προηγούμενων γνώσεων και της δεδομένης στάσης και συμπεριφοράς των ενηλίκων, λόγω της νοητικής τους ωρίμανσης. Ο εκπαιδευτής οφείλει να ενσαρκώσει την επιθυμητή στάση, ώστε να ενθαρρυνθούν οι εκπαιδευόμενοι να υιοθετήσουν την αναγκαία για τη βελτίωσή τους στάση, εφαρμόζοντας τις κατάλληλες συμπεριφορές κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

- ✓ **Την εξέταση των παραγόντων εκείνων που επηρεάζουν τη μαθησιακή εμπειρία για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους:**
Δεδομένου ότι η μάθηση συντελείται σε ένα πλαίσιο όπου επιδρούν παράλληλα προσωπικοί, οικογενειακοί, κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες, είναι αυτονόητο ότι ο εκπαιδευτής χρειάζεται να είναι σε θέση να εξετάσει τις διάφορες διαστάσεις της καθημερινότητας

των εκπαιδευόμενων, ώστε να παρέχει τα κατάλληλα εργαλεία που θα συμβάλλουν στην υπερπήδηση τυχόν εμποδίων και θα βελτιστοποιήσουν τις μαθησιακές διαδικασίες για τους ενήλικες.

- ✓ **Την συμβολή σε σαφώς διατυπωμένη στοχοθεσία σε ό,τι αφορά την εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία:**
Οι ενήλικες εισέρχονται στη διαδικασία αυτή έχοντας συγκεκριμένους στόχους που αναμένουν να καλυφθούν. Περιμένουν να μάθουν συγκεκριμένες δεξιότητες και να βοηθηθούν με την πρόσβαση σε συγκεκριμένου τύπου γνώσεις. Ο εκπαιδευτής χρειάζεται να βοηθά στη διαδικασία στοχοθεσίας, να οργανώνει τις διάφορες δραστηριότητες βάσει αυτών των διατυπωμένων στόχων, και να μεριμνά ώστε οι στόχοι αυτοί να αποτελούν συνεχώς τον πυλώνα της μαθησιακής διαδικασίας. Έτσι, με σαφείς στόχους, καθίσταται περισσότερο εύκολη και η διαδικασία της αξιολόγησης της επίδοσης, κάτι που είναι αναγκαίο να αντιλαμβάνονται και οι ίδιοι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι.

2.2 Βασικά Χαρακτηριστικά και Απαιτούμενα Προσόντα ενός Εκπαιδευτή Ενηλίκων

Σύμφωνα με τον Jarvis (2004, σελ. 255-256), τα χαρακτηριστικά που προτείνουν ως απαραίτητα εφόδια ενός εκπαιδευτή ενηλίκων οι διάφορες θεωρίες εκπαίδευσης ενηλίκων μπορούν να συγκεντρωθούν σε μια μακρά λίστα αναγκαίων προσόντων. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα παρακάτω:

- 1) Προσόντα αποτελεσματικής επικοινωνίας
- 2) Σύναψη ουσιαστικών σχέσεων με τους ενήλικες εκπαιδευόμενους στο πλαίσιο της εκπαίδευσης
- 3) Ενθάρρυνση και ενίσχυση της θετικής στάσης και του ενδιαφέροντος απέναντι στην εκπαιδευτική διαδικασία από τους ενήλικες εκπαιδευόμενους
- 4) Ενίσχυση της ενεργητικής συμμετοχής των εκπαιδευόμενων στην διαδικασία σε ένα κλίμα όπου η συμμετοχή ευνοείται
- 5) Άρτιες ικανότητες οργάνωσης και συντονισμού της διδασκαλίας και συνεχής επίβλεψη των δραστηριοτήτων
- 6) Διαμόρφωση εκπαιδευτικού κλίματος όπου επικρατεί αμοιβαίος σεβασμός και αναπτύσσεται εμπιστοσύνη μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων
- 7) Καθορισμός του τρόπου διδασκαλίας και του ρυθμού μάθησης ανάλογα με τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ίδιων των εκπαιδευόμενων, υπολογίζοντας τις ανάγκες τους και τις υπάρχουσες δεξιότητες που διαθέτουν
- 8) Εστίαση τόσο στα προσωπικά χαρακτηριστικά του κάθε ατόμου, όσο και στα χαρακτηριστικά που συνθέτουν το σύνολο της ομάδας
- 9) Συνειδητοποίηση της διαφοράς μεταξύ της διδασκαλίας που απευθύνεται σε παιδιά και αυτής που απευθύνεται σε ενήλικες και χρήση μεθόδων και αρχών μάθησης που απευθύνονται σε ενήλικες
- 10) Δυνατότητα προσαρμογής και τροποποίησης της διαδικασίας εκπαίδευσης στις περιπτώσεις που οι ανάγκες ή οι δυνατότητες των εκπαιδευόμενων το απαιτούν, μέσω αναγνώρισης των αναπτυξιακών τους δυνατοτήτων
- 11) Διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος φιλόξενου, άνετου για διευκόλυνση των εκπαιδευόμενων ως προς τη στάση τους απέναντι στη μάθηση

- 12) Αποτελεσματική χρήση βασικών μεθόδων διδασκαλίας, όπως ανακεφαλαίωση, ανατροφοδότηση, χρήση διαδικασιών αυτοαξιολόγησης για τη διδασκαλία
- 13) Ένδειξη πρωτοβουλίας για καινοτομία και πειραματισμό στο πλαίσιο της διδασκαλίας
- 14) Εστίαση στην αυτοκαθοδηγούμενη μάθηση, με παρακίνηση των ενηλίκων να λειτουργούν αυτόνομα στις διάφορες δραστηριότητες
- 15) Προσπάθεια σύνδεσης της μαθησιακής διαδικασίας με τις προηγούμενες εμπειρίες των ενηλίκων εκπαιδευόμενων

Ο Jarvis υπογράμμισε ότι ο ρόλος ενός εκπαιδευτή ενηλίκων δεν γίνεται να περιγράφεται μόνο μέσα από μια λίστα χαρακτηριστικών και προσόντων, αφού δεν βασίζεται στη μονοδιάστατη εκπαιδευτική φύση του έργου του. Πιο συγκεκριμένα, υποστήριξε πως ένας εκπαιδευτής ενηλίκων αναλαμβάνει την ίδια στιγμή το ρόλο του ατόμου που διευκολύνει τις συνθήκες μάθησης για τους ενήλικες, εποπτεύει τις διαδικασίες, καθοδηγεί τα άτομα, αλλά και επεμβαίνει συμβουλευτικά.

Δεδομένου ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων μπορεί να είναι εκτός από πλήρους απασχόλησης και μερικής απασχόλησης ή και να συμβάλλουν εθελοντικά στην όλη διαδικασία, είναι σαφές ότι η επιμόρφωση είναι απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου να είναι σε θέση τα άτομα που ασχολούνται με την εκπαίδευση ενηλίκων να αναλάβουν όλους αυτούς τους ρόλους, του εκπαιδευτικού, του μέντορα, του συμβούλου (Βεργίδης, Κατσιγιάννη & Μπρίνια, 2010).

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων εκτός από τα χαρακτηριστικά του στο πλαίσιο του επαγγέλματός του απαιτείται να έχει και ορισμένα συγκεκριμένα στοιχεία της προσωπικότητάς του, τα οποία μπορούν να διευκολύνουν σημαντικά το έργο του. Ένας

εκπαιδευτής ενηλίκων θα έρθει σε επαφή με πολλούς και διαφορετικούς ανθρώπους, με εδραιωμένες αντιλήψεις οι οποίες ενδέχεται να διαφέρουν σημαντικά, συνεπώς θα ήταν χρήσιμο να εκφράζει την αποδοχή του απέναντι στα τόσα διαφορετικά άτομα. Απαραίτητο στοιχείο για να είναι αποτελεσματική η οποιαδήποτε εκπαιδευτική διαδικασία είναι το γνήσιο ενδιαφέρον του εκπαιδευτή για το συμφέρον των εκπαιδευόμενων.

Επίσης, είναι αναγκαίο χαρακτηριστικό του εκπαιδευτή η ικανότητα της εμπλοκής σε ουσιαστική επικοινωνία, ώστε να υποστηρίζεται ένα πλαίσιο δέσμευσης στη συνεργασία για τους σκοπούς της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Λόγω της χρησιμότητας της εκπαίδευσης ενηλίκων και των αιτιών που οδηγούν τους ενήλικες σε προγράμματα κατάρτισης, ο προσανατολισμός του εκπαιδευτή στους εκάστοτε στόχους προς επίτευξη είναι μείζονος σημασίας, για αυτό και είναι αναγκαίο να συνδέει τη μαθησιακή εμπειρία των εκπαιδευόμενων με τις συνθήκες της αγοράς εργασίας.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων εκπαιδευόμενων είναι αναγκαία, ώστε να ανταποκρίνονται στις πολυδιάστατες υποχρεώσεις του έργου τους. Χρειάζεται, όχι μόνο να κατέχουν τις βασικές γνώσεις του έργου του εκπαιδευτικού, ώστε να επιλέγουν και να συντονίζουν τις δραστηριότητες μέσω κατάλληλων εκπαιδευτικών μεθόδων και στρατηγικών ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των εκπαιδευόμενων, αλλά να έχουν καταρτιστεί κατάλληλα με εξειδικευμένες γνώσεις σχετικά με τις πτυχές της μάθησης κατά την ενηλικίωση. Η απόκτηση των ειδικών αυτών γνώσεων απαιτεί φυσικά μια υψηλού επιπέδου επιμόρφωση (Κόκκος, 2005).

Επιπλέον, όσον αφορά τη θέση του εκπαιδευτή ενηλίκων στον οργανισμό ή στο δημόσιο φορέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, είναι σημαντικό να διατηρεί σχέσεις συνεργασίας με κάθε εμπλεκόμενο στο πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων, ώστε να βελτιστοποιούνται τα αποτελέσματα της μαθησιακής διαδικασίας για τους ενήλικες.

Άλλωστε, βασικός σκοπός είναι η σύζευξη των εκπαιδευτικών στόχων με την εκάστοτε κοινότητα, με τις νεαποκτηθείσες δεξιότητες και γνώσεις να αποτελούν το εφόδιο των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στην μετέπειτα πορεία τους στην κοινωνία (Βασιλειάδου, 2009).

Κεφάλαιο 3ο

Η Συμβολή του ΟΑΕΔ στην Εκπαίδευση και στην Κατάρτιση

3.1 Ο Ρόλος του ΟΑΕΔ: Βασικές Έννοιες και Ιστορική Αναδρομή

Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) είναι επίσημη δημόσια αρχή. Λειτουργεί ως δημόσια δομή η οποία είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση σημαντικών δράσεων υπέρ των πολιτών και την εφαρμογή πολιτικών. Σύμφωνα με τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με έδρα την Αθήνα, και λειτουργεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Σημαντική είναι η δράση του ΟΑΕΔ για την διατήρηση ενός κοινωνικού κράτους, ενώ το έργο του συμβάλει σημαντικά στην καταπολέμηση της ανεργίας¹.

Οι σημαντικότερες δράσεις του ΟΑΕΔ αφορούν την υποστήριξη και την ενίσχυση του εργατικού δυναμικού και τη βελτίωση του τρόπου ζωής του μέσα από τις εξής ενέργειες:

- ✓ Προώθηση της απασχόλησης
- ✓ Προώθηση της ασφάλισης των ανέργων
- ✓ Εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής προστασίας
- ✓ Εξασφάλιση παροχής εκπαιδευτικών προγραμμάτων και προγραμμάτων κατάρτισης

¹ Αναφέρεται στο <https://www.dypa.gov.gr/o-rolos-tou-oaed?tab=o-rolos-toy-oaed>

Η ιστορία πίσω από την ίδρυση ενός οργανισμού ο οποίος θα αναλάμβανε έργο στήριξης των ανέργων με διαδικασίες εύρεσης εργασίας είναι μακρά, καθώς τα πρώτα γραφεία με σχετικές αρμοδιότητες ιδρύθηκαν το 1922. Βέβαια, δεν υπήρχε η απαραίτητη νομοθετική κάλυψη και οι πηγές χρηματοδότησης ήταν περιορισμένες, σε αυτό το έργο όμως βασίστηκε η μετέπειτα ίδρυση του Οργανισμού.

Πραγματοποιώντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή, εντοπίζονται τα εξής στάδια ίδρυσης και ανάπτυξης του ΟΑΕΔ²:

- Νομοθετικό Διάταγμα (Ν.Δ.) 2961/54: Σύσταση του ΟΑΑΑ (Οργανισμός Απασχόλησης και Ασφάλισης Ανεργίας), νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εργασίας.
- Νομοθετικό Διάταγμα (Ν.Δ.) 212/69: ο ΟΑΑΑ αντικαθίσταται από τον ΟΑΕΔ, με τη λειτουργία νεοσύστατων γραφείων εργασίας.
- Ν. 2434/96: ο ΟΑΕΔ βάσει νομικού πλαισίου ορίζεται ως Εθνικός Φορέας Απασχόλησης και συντίθεται τριμελής διοικητική εκπροσώπηση για το Συμβούλιο του ΟΑΕΔ.
- Ν. 2956/2001: διαμορφώνεται η σύγχρονη μορφή του ΟΑΕΔ, με τα γραφεία εύρεσης εργασίας να αντικαθίστανται από νέες υπηρεσίες, τα Κέντρα Προώθησης Απασχόλησης.
- Ν. 3144/2003: ίδρυση της Ειδικής Υπηρεσίας Κέντρων Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ).
- Ν. 3518/2006: μετονομασία των ΚΠΑ σε ΚΠΑ2, τα οποία συντελούσαν υπηρεσίες προώθησης της απασχόλησης, μέσω εφαρμογής ενεργητικών και παθητικών πολιτικών.

² Αναφέρεται στο <https://www.dypa.gov.gr/istoriki-ekseliksi>

- Πιστοποίηση των υπηρεσιών του οργανισμού με το σύστημα διασφάλισης ποιότητας ISO 9001:2008, για τη στήριξη αναπτυξιακών προγραμμάτων, αποδοχή χρηματοδοτήσεων από το ΕΣΠΑ.
- Ν. 3996/2011: σύσταση της Διεύθυνσης Συντονισμού και Ανάπτυξης Δικτύου Υπηρεσιών Απασχόλησης.
- Ν. 4144/2013: ο ΟΑΕΔ αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις και υπεισέρχεται σε όλα τα δικαιώματα των δια νόμου καταργηθέντων ΟΕΕ και ΟΕΚ (Οργανισμός Εργατικής Εστίας και Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας αντίστοιχα).
- Περίοδος ανασυγκρότησης του Οργανισμού (2012-2018): πρόγραμμα “Επαναπροσδιορισμός του Επιχειρησιακού Μοντέλου του ΟΑΕΔ” (Reengineering), για τον εκσυγχρονισμό του οργανισμού σε ψηφιακό επίπεδο και την καλύτερη ανταπόκρισή του στις ανάγκες των ανέργων και των σύγχρονων επιχειρήσεων.
- Ν. 4763/2020 (ΦΕΚ Α 254) για το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελματιών (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 4921/2022 – ΦΕΚ τεύχος Α 75/18.04.2022 Δουλειές Ξανά: Αναδιοργάνωση Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης και ψηφιοποίηση των υπηρεσιών της, αναβάθμιση δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού και διάγνωσης των αναγκών εργασίας και άλλες διατάξεις. Άρθρο 3 Μετονομασία Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού σε Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης

3.2 Παροχή Εκπαίδευσης και Κατάρτισης μέσω του ΟΑΕΔ

Στο πλαίσιο της δράσης του ΟΑΕΔ για την καταπολέμηση της ανεργίας πραγματοποιούνται σημαντικά εκπαιδευτικά προγράμματα και προγράμματα κατάρτισης για την ενίσχυση του εργατικού δυναμικού. Τα προγράμματα της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης λαμβάνουν χώρα στα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ, τα οποία βρίσκονται σε όλη την Ελλάδα και συμβάλλουν στην επαγγελματική ενίσχυση και την κατάρτιση σε πολλές διαφορετικές ειδικότητες. Υπεύθυνοι φορείς για την εκπαίδευση ενηλίκων στα ΙΕΚ είναι το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (ΥΠΠΕΘ) μέσω της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς (ΓΓΔΒΜΝΓ), η οποία εποπτεύει τη λειτουργία των ΙΕΚ.

Μέσω των εκπαιδευτικών παροχών επαγγελματικής κατάστασης του ΟΑΕΔ οι εκπαιδευόμενοι εξοπλίζονται με τις απαραίτητες γνώσεις και με τις βασικές απαιτούμενες δεξιότητες για διάφορες θέσεις εργασίας, ώστε να μπορούν ικανοποιητικά να εισέλθουν στην αγορά εργασίας. Τα προγράμματα αυτά του ΟΑΕΔ εξασφαλίζουν την παροχή των αναγκαίων επιστημονικών, θεωρητικών αλλά και πρακτικών γνώσεων (Τητήρου, 2016).

Ο ΟΑΕΔ μέσω των Σχολών Μαθητείας αποτελούσε από το 1950 μια σημαντική συμβολή στην επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων και σημαντικό φορέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα, ωστόσο, την επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων και το σχεδιασμό και συντονισμό των προγραμμάτων αναλαμβάνει σε σημαντικό βαθμό το Υπουργείο Εργασίας.

Ο ΟΑΕΔ συνέβαλε ανέκαθεν σημαντικά στην παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης με δύο τρόπους: από τη μία παρέχοντας άμεσα εκπαιδευτικά προγράμματα και κατάρτιση,

και από την άλλη συνεργαζόμενος με διάφορους άλλους φορείς, παρείχε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Σήμερα ο ΟΑΕΔ παρέχει προγράμματα για απόκτηση εργασιακής εμπειρίας για ανέργους, voucher (επιταγές κατάρτισης) και διάφορες δράσεις κατάρτισης, ενώ διασφαλίζει τη σύνδεση της εργασιακής εμπειρίας με την απασχόληση. Παρέχει άμεση επαγγελματική εκπαίδευση στις Επαγγελματικές Σχολές, καταβάλλει επιδόματα πρακτικής άσκησης και συμβάλλει στην εξασφάλιση απασχόλησης για τους νέους αποφοίτους των ΙΕΚ και των ΕΠΑΛ (Γούλας & Λιντζέρης, 2017).

3.3 Ο Θεσμός των ΙΕΚ του ΟΑΕΔ

Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση 5954/2014 (Άρθρο 1), τα ΙΕΚ έχουν ως βασικό σκοπό την *“παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποφοίτους Σχολών Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Ε.Κ.)”* ενώ *“στους αποφοίτους των Ι.Ε.Κ. χορηγείται Βεβαίωση Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΒΕΚ)”*.

Η λειτουργία του θεσμού των ΙΕΚ εξασφαλίζει την επαγγελματική αποκατάσταση των εκπαιδευόμενων και για το σκοπό αυτό παρέχει υψηλού επιπέδου επαγγελματική κατάρτιση, με παράλληλη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση. Υπάρχει πρόνοια για την πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού εκπαιδευτών και για την διατήρηση επαρκώς εξοπλισμένων εργαστηριακών χώρων για τους σκοπούς της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Τα ΙΕΚ εκπροσωπούν σε μεγάλο βαθμό την εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα και μπορεί να είναι δημόσια ή και ιδιωτικά. Τα πρώτα ΙΕΚ συστάθηκαν κατά τη δεκαετία του 1990, όταν προέκυψαν συνθήκες ανάπτυξης της επαγγελματικής εκπαίδευσης μετά την

υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με το Ζήκο (2019), σημαντικό στοιχείο του θεσμού των ΙΕΚ ήταν η προσπάθεια για ίδρυση ενός θεσμού, ο οποίος θα μπορούσε να επιδεικνύει χαρακτηριστικά ευελιξίας στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Εκτός από τα ΙΕΚ υπό τον ΟΑΕΔ, υπάρχουν και ΙΕΚ που υπάγονται στο “Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης” (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.), το οποίο στηρίζει έμπρακτα τους νέους στην επαγγελματική και εκπαιδευτική τους πορεία. Τέλος, αξίζει να αναφερθούν και τα ΙΕΚ του Ε.Κ.Α.Β, τα οποία λειτουργούν μόνο σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση στην ειδικότητα του Διασώστη-Πλήρωμα Ασθενοφόρου.

Δεδομένου ότι ο θεσμός των ΙΕΚ βασίζεται στην σύνδεση της εκπαίδευσης με την άμεση αποκατάσταση στην αγορά εργασίας και στην ανταπόκριση των συνθηκών της αγοράς εργασίας, οι ειδικότητες στις οποίες παρέχει επαγγελματική κατάρτιση είναι άμεσα εξαρτώμενοι από την ελληνική οικονομία και τις ευκαιρίες που παρέχονται από το ελληνικό κράτος για εργασία. Αυτό σημαίνει ότι σημαντικές ειδικότητες επαγγελματικής κατάρτισης των ΙΕΚ ανήκουν στον κλάδο της γεωργίας, του τουρισμού, ή της ναυτιλίας (Ζήκος, 2019).

Μέσω του Ν. 2009/1992 (Άρθρο 4) θεσμοθετήθηκε η σύσταση των ΙΕΚ, για την παροχή όχι μόνο της αρχικής επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά και για την κάλυψη τυχόν ανάγκης για συμπληρωματική εκπαίδευση. Σταδιακά, το νομοθετικό πλαίσιο υποστήριξε τον εκσυγχρονισμό του θεσμού των ΙΕΚ και πραγματοποιήθηκαν σημαντικές αλλαγές, προκειμένου να υποστηρίζεται το ευρωπαϊκό πλαίσιο ανάπτυξης και να εφαρμόζονται οι κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής.

Ο Ν. 4186/2013 υποστήριξε την αναδιάρθρωση και την τροποποίηση της λειτουργίας των ΙΕΚ, προκειμένου οι θεσμικές αλλαγές να συμβάλουν στην αύξηση της πολιτικής συμμετοχής όσον αφορά τη φοίτηση σε αυτά. Έτσι, εξασφαλίστηκε η δωρεάν

φοίτηση και η αμεσότερη πρόσβαση των νέων απόφοιτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι ειδικότητες για τις οποίες παρέχουν επαγγελματική εκπαίδευση τα ΙΕΚ σύμφωνα με το νόμο αυτό ανήκουν στους εξής κλάδους:

- Τεχνολογικές Εφαρμογές
- Διοίκηση και Οικονομία
- Γεωπονία, Τεχνολογία Τροφίμων και Διατροφής
- Εφαρμοσμένες Τέχνες και Καλλιτεχνικές Σπουδές
- Επικοινωνίες και Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
- Τουριστικές Επιχειρήσεις και Επιχειρήσεις Φιλοξενίας
- Τομέας Υγείας και Πρόνοιας
- Επιμέρους Τομείς και Επαγγέλματα

Τα ΙΕΚ που υπάγονται στον ΟΑΕΔ, βάσει της Υπουργικής Απόφασης 5954/2014, παρέχουν επαγγελματική κατάρτιση για ειδικότητες στους παρακάτω τομείς:

- Γεωτεχνικός, Δομικός και Συναφών Κατασκευών
- Ένδυσης και Υπόδησης
- Ενέργειας και Περιβάλλοντος
- Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
- Εφαρμοσμένων Τεχνών
- Μηχανολογίας, Ηλεκτρολογίας και Ηλεκτρονικών
- Πληροφορικής, Τηλεπικοινωνιών και Δικτύων
- Πολιτισμού και Αθλητισμού
- Τουρισμού και Μεταφορών
- Τροφίμων και Ποτών

- Υγείας, Αισθητικής και Κοινωνικών Υπηρεσιών
- Χημικής Βιομηχανίας
- Χρηματοοικονομικών και Διοικητικών Υπηρεσιών

Η Υπουργική Απόφαση 5954/2014 επιπλέον προβλέπει το ζήτημα της πρόσληψης των εκπαιδευτών ενηλίκων κατά την διατύπωση των κανονισμών της λειτουργίας των ΙΕΚ. Σύμφωνα, λοιπόν, με το νομοθετικό πλαίσιο, οι προσλήψεις των εκπαιδευτών των ΙΕΚ πραγματοποιούνται κάθε χρόνο κατά την εκκίνηση του νέου εκπαιδευτικού έτους. Οι εκπαιδευτές εργάζονται στα ΙΕΚ ως ωρομίσθιοι, υπογράφοντας σύμβαση ορισμένου χρόνου. Αυτό είναι το προβληματικό σημείο που είχε εντοπίσει ο Roger (1999) σχετικά με το ρόλο που αναλαμβάνουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων και τις ευθύνες που επωμίζονται, τη στιγμή που η σύμβαση εργασίας τους δεν αντικατοπτρίζει τη σημασία του ρόλου τους, καθώς πολλές φορές εργάζονται με μειωμένο ωράριο και το έργο αυτό του εκπαιδευτή αποτελεί τη “δεύτερη” δουλειά τους.

Αναλυτικά, ορισμένες από τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που αναλαμβάνουν οι εκπαιδευτές ενηλίκων στα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ (και φυσικά και στα ΙΕΚ που υπάγονται στο Υπουργείο ή σε άλλους οργανισμούς) είναι οι παρακάτω (Υπουργική Απόφαση 5954/2014):

- ✓ Ενημέρωση της διδακτέας ύλης
- ✓ Διεκπεραίωση της διδακτικής διαδικασίας
- ✓ Διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού και της βιβλιογραφίας
- ✓ Μέριμνα ώστε να παρέχεται το εκπαιδευτικό υλικό σε όλους τους εκπαιδευόμενους τόσο σε έντυπη, όσο και σε ψηφιακή μορφή
- ✓ Αξιολόγηση και βαθμολόγηση της προόδου και της επίδοσης των εκπαιδευόμενων
- ✓ Εποπτεία της διαδικασίας των εξετάσεων

- ✓ Προετοιμασία των εκπαιδευόμενων για τις εξετάσεις πιστοποίησης
- ✓ Συμπλήρωση διοικητικών φορμών, όπως τα παρουσιολόγια του ΙΕΚ
- ✓ Ενεργός συμμετοχή σε διοικητικές υποχρεώσεις, που προκύπτουν από τη Συνέλευση Διδασκόντων του ΙΕΚ, στην οποία οι εκπαιδευτές οφείλουν να παρίστανται

Φαίνεται, λοιπόν, πως τα καθήκοντα των εκπαιδευτών ενηλίκων στα ΙΕΚ θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, αφού δεν αφορούν αποκλειστικά την εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά επεκτείνονται και σε διοικητικές υποχρεώσεις. Καθώς πρόκειται για καθήκοντα με ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο της λειτουργίας των φορέων εκπαίδευσης ενηλίκων και μείζονος σημασίας για την επίτευξη της δια βίου μάθησης γενικότερα, είναι σαφές ότι χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις επιμορφωτικές ανάγκες των ατόμων που επιλέγουν να εμπλακούν με το έργο του εκπαιδευτή ενηλίκων, και στις δυσκολίες που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν.

Κεφάλαιο 4ο

Επιμορφωτικές Ανάγκες των Εκπαιδευτών Ενηλίκων

4.1 Οι Διαδικασίες Μάθησης των Ενηλίκων και Σχετικές Δυσκολίες

Το βασικότερο ζήτημα που οφείλει να λαμβάνει υπόψη ένας εκπαιδευτής ενηλίκων είναι οι διαφορετικές διεργασίες της μάθησης σε σχέση με τις διαδικασίες μάθησης που ακολουθούν τα άτομα μικρότερων ηλικιακών ομάδων. Η διάκριση αυτή μπορεί να τροποποιήσει δραματικά τη συνολική διδακτική πορεία και τον τρόπο, όπως και την ποιότητα συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτή και ενηλίκων εκπαιδευόμενων.

Ιδιαίτερα για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, αυτός ο παράγοντας μπορεί να λειτουργήσει αποθαρρυντικά, καθώς η διδασκαλία βασίζεται στην πρακτική της μεταλαμπάδευσης των πληροφοριών από τον υπεύθυνο εκπαιδευτικό ή εκπαιδευτή ενηλίκων στους μαθητές. Όμως, για τους ενήλικες η πρακτική αυτή δεν μπορεί να αποβεί αποτελεσματική για την απόκτηση της μαθησιακής εμπειρίας. Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι έχουν ισχυρά κίνητρα για μάθηση, τα οποία μάλιστα είναι εσωτερικά και δεν βασίζονται σε εξωτερικές επιβραβεύσεις και επιδιώξεις. Έτσι, η διαδικασία που μπορεί να συμβάλει στη μάθηση των ενηλίκων είναι η ενεργητική συμμετοχή, καθώς μέσα από την παθητική ακρόαση των πληροφοριών δεν μπορούν να αποκομίσουν τα οφέλη της εκπαίδευσης (Rogers, 1999).

Να μη λησμονείται ότι στο πλαίσιο της επαγγελματικής εκπαίδευσης, η πρακτική εξάσκηση είναι μείζονος σημασίας και οι διαδικασίες αυτές αποτελούν σημαντικό μέρος της κατάρτισης, κάτι που σημαίνει ότι η ενεργητική συμμετοχή είναι αναπόφευκτη, άρα και

απαραίτητη. Επιπλέον, εφόσον ένας βασικός στόχος της εκπαίδευσης ενηλίκων είναι η διαμόρφωση της κριτικής σκέψης, είναι φυσικό να μην αρκεί η αναμετάδοση των αναγκαίων πληροφοριών, αλλά να απαιτείται πλήρης εμπλοκή του εκπαιδευόμενου στη μαθησιακή διαδικασία, καθώς έτσι μπορεί να επωφεληθεί από την αλληλεπίδραση με τους υπόλοιπους, ανταλλάσσοντας ιδέες, πρακτικές, απόψεις, αναθεωρώντας τις προηγούμενες γνωστικές δομές και αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της επαγγελματικής κατάρτισης για τη μετέπειτα πορεία του.

Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται αντιληπτό πως μια πιθανή δυσκολία για τον εκάστοτε εκπαιδευτή ενηλίκων είναι το ζήτημα της παγιωμένης και προϋπάρχουσας μαθησιακής εμπειρίας του εκπαιδευόμενου. Ως ενήλικες, οι εκπαιδευόμενοι έχουν ήδη διαμορφώσει το προσωπικό τους στυλ μάθησης, έχουν υιοθετήσει συγκεκριμένο τύπο μάθησης, ενώ παράλληλα έχουν σταθερές και βαθιά ριζωμένες απόψεις και νοοτροπία. Ο εκπαιδευτής ενηλίκων χρειάζεται να μπορέσει να αντιπαρέλθει τυχόν δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν εξαιτίας του ήδη διαμορφωμένου τρόπου σκέψης των ενηλίκων, και ιδίως, εξαιτίας της αντιμετώπισης που έχουν οι εκπαιδευόμενοι απέναντι στην ίδια τη μάθηση.

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να υπολογίζει ότι η μάθηση για τους ενήλικες μπορεί να είναι αποτελεσματική υπό προϋποθέσεις (Courau, 2000):

- Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι εκφράζουν ανοιχτά την προτίμησή τους για κάποιο συγκεκριμένο τρόπο μάθησης.
- Η διδασκαλία και οι επιλεγόμενες μέθοδοι ανάλογα με τον τύπο μάθησης των ενηλίκων εκπαιδευόμενων πρέπει να ανταποκρίνονται πλήρως στις ανάγκες τους και να είναι δυνατό να μετατραπούν εύκολα σε αξιοποιήσιμο υλικό και εφόδιο του εκπαιδευόμενου για την εργασία του και την καθημερινότητά του.

- Καθώς οι ενήλικες ξεκινούν ένα πρόγραμμα κατάρτισης με σαφείς στόχους και αναμένουν συγκεκριμένα αποτελέσματα από τη διαδικασία, είναι σημαντικό οι στόχοι αυτοί να καθορίζουν το πρόγραμμα, να υπενθυμίζονται και να αποτελούν τον πυλώνα της μαθησιακής διαδικασίας.
- Για περισσότερο αποτελεσματική μαθησιακή εμπειρία, ο εκπαιδευόμενος είναι καλό να συμμετέχει ενεργά όχι μόνο στο πλαίσιο διεξαγωγής της διδασκαλίας, αλλά και στο σύνολό της, με συμμετοχή στην οργάνωση του υλικού, της διατύπωσης των εκπαιδευτικών στόχων, και γενικότερα, με ενεργητική συμμετοχή και ανάληψη πρωτοβουλιών σε κάθε πτυχή της διαδικασίας.
- Ο ενήλικας εκπαιδευόμενος χρειάζεται να ξέρει ανά πάσα στιγμή τα σημεία στα οποία έχει σημειώσει επιτυχία και τα σημεία τα οποία χρειάζονται τροποποιήσεις, ως προς τη μέθοδο ή την τελική απόδοση. Όπως συμβαίνει και με τα παιδιά, η επιβράβευση της επιτυχίας στο πλαίσιο της ενθάρρυνσης του εκπαιδευόμενου, είναι μείζονος σημασίας παράμετρος για τη συνολική μαθησιακή διαδικασία.
- Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι είναι απαραίτητο να βιώνουν την αίσθηση του ανήκειν, για αυτό το λόγο και η διαμόρφωση ενός κλίματος μάθησης που χαρακτηρίζεται από σεβασμό και εμπιστοσύνη, όπου μπορεί να αναπτυχθεί μια υγιής συνεργασία και να υπάρχει υγιής επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων στη διδακτική διαδικασία είναι απαραίτητη.

4.2 Διερεύνηση Επιμορφωτικών Αναγκών

Για να διερευνηθούν οι επιμορφωτικές ανάγκες ενός πληθυσμού-στόχου χρειάζεται να αποδοθεί η ακριβής σημασία της έννοιας της ανάγκης. Η ανάγκη δεν είναι συνώνυμη με την αναγκαιότητα, καθώς η τελευταία ενδέχεται να παραπέμπει σε ικανοποίηση πειστικών αναγκών χωρίς προηγούμενη κριτική τους ή αντίθετα σε κάποιες πραγματικές μεν ανάγκες που παραμένουν όμως ανεκπλήρωτες καθώς η ικανοποίησή τους φαντάζει ουτοπική. Δεν αποτελεί όμως ούτε επιθυμία ούτε ζήτηση, καθώς η πρώτη υπαγορεύει την ατομική προτεραιότητα ενώ η δεύτερη παραπέμπει στο νόμο της προσφοράς και της ζήτησης. Η έννοια της ανάγκης κατά επέκταση μπορεί να επιδέχεται διαφορετικών ορισμών ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται. Η διερεύνηση λοιπόν των αναγκών σχετίζεται με τον καθορισμό των στόχων και την αναγνώριση των διαφορών που υπάρχουν ανάμεσα σε αυτούς και στην υπάρχουσα κατάσταση (Βεργίδης, 2010).

Ακόμα, όμως, και εάν ο πληθυσμός στόχος, όπως για παράδειγμα αυτός των εκπαιδευτικών, έχει αντιληφθεί τις εκπαιδευτικές του ανάγκες, ενδέχεται να μην τις εξωτερικεύει ρητά ή να τις εξωτερικεύει με έμμεσο τρόπο. Επιγραμματικά, θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τις επιμορφωτικές ανάγκες σε τρεις κατηγορίες:

- α) συνειδητές και ρητές, κατά τις οποίες τα άτομα αναγνωρίζουν ότι έχουν συγκεκριμένες ανάγκες και τις εκφράζουν,
- β) συνειδητές και μη ρητές, κατά τις οποίες τα άτομα αναγνωρίζουν μεν με κάποιο τρόπο τις ανάγκες τους, αλλά δεν μιλούν και δεν αναφέρονται σε αυτές και
- γ) λανθάνουσες, κατά τις οποίες τα άτομα δεν έχουν συνειδητοποιήσει τις ανάγκες τους, δεν τις αναγνωρίζουν και για αυτό δεν τις εκφράζουν.

Η διάκριση αυτή βοηθά στην επιλογή των κατάλληλων μεθόδων και τεχνικών για τη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων, όπως για παράδειγμα η διερεύνηση των ρητών ή λανθανουσών με τη χρήση ποιοτικών μεθόδων έρευνας (Βεργίδης, 2010).

4.3 Ανάγκες και Σημασία της Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτών Ενηλίκων

Οι εκπαιδευτές ενηλίκων χρειάζεται να είναι καταρτισμένοι σχετικά με τον τρόπο που μαθαίνουν οι ενήλικες, καθώς οι βασικές διαφορές των ενηλίκων με τις μικρότερες ηλικίες ως προς τη μάθηση βασίζονται σε ορισμένα εσωτερικά, άρα και ισχυρά, χαρακτηριστικά. Για παράδειγμα, πρέπει να δίνεται η απαραίτητη προσοχή στα κίνητρα των ενηλίκων για μάθηση, τα οποία προσδιορίζονται από συγκεκριμένες κατευθύνσεις. Άλλα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευόμενων ως προς τη μάθηση είναι η ετοιμότητα για μάθηση, η αυτεπίγνωση, και φυσικά η προσωπική τους εμπειρία (Terehoff, 2002). Ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζει όλα τα παραπάνω στοιχεία, και να συντονίζει τις ενέργειές του γύρω από αυτά.

Σύμφωνα με την Gravaní (2012), η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων πρέπει να βασίζεται στις διάφορες θεωρίες μάθησης για του ενήλικες, με εστίαση περισσότερο στην Ανδραγωγική παρά στους γενικούς κανόνες της παραδοσιακής διδασκαλίας. Οι παιδαγωγικές αρχές είναι αδιαμφισβήτητα χρήσιμες, ωστόσο η επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων σε μεθόδους που να προσεγγίζουν τη μάθηση μέσα από την οπτική και τις διανοητικές ανάγκες των ενηλίκων είναι αναγκαία προϋπόθεση. Δυστυχώς, η προσέγγιση αυτή εντοπίζεται στη βιβλιογραφία ότι πραγματοποιείται σε μικρότερο βαθμό από ότι θα ήταν επιθυμητό, με αποτέλεσμα η επιμόρφωση των

εκπαιδευτών ενηλίκων αν χαρακτηρίζεται από ελλείμματα, με τις αντίστοιχες επιπτώσεις στο έργο τους.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων είναι αναγκαία για τους εξής δύο λόγους: αρχικά για την συνειδητοποίηση του πλήρους φάσματος του ρόλου τους ως εκπαιδευτές ενηλίκων στο πλαίσιο του οργανισμού με τον οποίο συνεργάζονται προκειμένου να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, και δεύτερον, για την εξέλιξη των προσωπικών τους στοιχείων και των χαρακτηριστικών τους ως εκπαιδευτές, ώστε να ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στον εκάστοτε ρόλο (Παπασταμάτης, Βαλκάνος, Παντισίδου & Ζαρίφης 2011).

Τα πρωταρχικά στοιχεία που αφορούν τη διεκπεραίωση των εκπαιδευτικών διαδικασιών ανήκουν στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτών. Η ιδιαίτερη, όμως, ηλικιακή ομάδα των ενηλίκων ως προς τις διαδικασίες μάθησης και οι ταχύτητες με τις οποίες εισέρχονται νέες πληροφορίες και μέθοδοι ως προς την διεξαγωγή της διδασκαλίας, με τη σύγχρονη έρευνα να σημειώνει σημαντικές προόδους, καθιστούν απαραίτητη τη συνεχή ενημέρωση των εκπαιδευτών σε σχέση με τη σύγχρονη πραγματικότητα στο χώρο της εκπαίδευσης. Φυσικά, και η προσωπική εμπειρία των εκπαιδευτών σε σχέση με το έργο τους, η διάθεσή τους για εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων στη διδασκαλία τους και οι προσωπικές τους βλέψεις για αυτοβελτίωση στην επαγγελματική τους ιδιότητα, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διατύπωση των αναγκών για επιμόρφωση των εκπαιδευτών (Jarvis, 2004).

Στην πρακτική άσκηση κατά την εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων τα τελευταία χρόνια φαίνεται να έχει ενσωματωθεί η μέθοδος της μικροδιδασκαλίας, και μάλιστα ως ένα θεμελιώδες στοιχείο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτών. Η μέθοδος της μικροδιδασκαλίας επιτρέπει τον αναστοχασμό και την πρακτική εφαρμογή της κριτικής σκέψης και της ανατροφοδότησης, για αυτό το λόγο και χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της

επιμόρφωσης των εκπαιδευτών της ενηλίκων, αφού συμβάλλει στον ποιοτικό συνδυασμό της θεωρίας με την πράξη (Γιαννακοπούλου, 2008).

Όσον αφορά την πιστοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων και τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται, παρατηρείται ότι δεν υφίσταται μια ενιαία διεθνής ή ευρωπαϊκή πολιτική, παρόλο που η λογική επιβάλλει να υπάρχει ένα σαφές πλαίσιο θεσμοθέτησης γύρω από το ζήτημα αυτό. Σε κάποιες χώρες της Ευρώπης παρατηρείται ότι έχει διαμορφωθεί ένα σύστημα πιστοποίησης των εκπαιδευτών που βασίζεται στη λειτουργία φορέων και κρατικών οργανισμών, χωρίς οι διαδικασίες που ακολουθούνται μέχρι την πιστοποίηση να είναι οι ίδιες σε κάθε ευρωπαϊκό κράτος. Αντιθέτως, στην Αμερική και στον Καναδά, η πιστοποίηση εκπαιδευτών ενηλίκων είναι αρμοδιότητα του ιδιωτικού τομέα, με τη δραστηριοποίηση των σχετικών επιχειρήσεων.

Στην Ελλάδα, το 2004 ψηφίστηκε η απαραίτητη ένταξη των ενδιαφερόμενων εκπαιδευτών ενηλίκων στο “Μητρώο Εκπαιδευτών του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης” (Ε.Κ.Ε.ΠΙΣ.). Μέχρι τότε η κατάσταση ήταν περισσότερο ρευστή σε σχέση με το ποιος αναλάμβανε το έργο του εκπαιδευτή ενηλίκων. Από το 2004 κι έπειτα, λοιπόν, θεσμοθετήθηκαν κάποια κριτήρια και ορισμένα απαραίτητα προσόντα για την εγγραφή στο Μητρώο Εκπαιδευτών, με άμεσο στόχο την επαγγελματοποίηση των εκπαιδευτών ενηλίκων. Τα προσόντα αυτά ήταν (Κόκκος, 2005):

- Πτυχίο στο αντικείμενο διδασκαλίας, καθώς μέχρι τότε πολλοί απόφοιτοι πανεπιστημιακών τμημάτων ή επαγγελματίες άλλων κλάδων αναλάμβαναν την επιμόρφωση ενηλίκων
- Τριετής επαγγελματική εμπειρία στο εν λόγω αντικείμενο σπουδών
- Διετής διδακτική εμπειρία στο εν λόγω διδακτικό αντικείμενο

- Αποδεδειγμένη διδακτική εμπειρία σε ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού, συγκεκριμένα για τους εκπαιδευτές ευάλωτων κοινωνικών ομάδων
- Βεβαίωση από την ΠΑΤΕΣ/ΣΕΛΕΤΕ.
- Βεβαίωση από σεμινάριο “Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών”
- Άσκηση παιδαγωγικού επαγγέλματος (π.χ. πανεπιστημιακοί, εκπαιδευτικοί)

Το γεγονός ότι πολλοί εκπαιδευτές ενηλίκων εργάζονται σε αυτό το ρόλο μόνο με μερική απασχόληση, καθιστά δύσκολη υπόθεση την αφιέρωση χρόνου και κόπου για βελτίωση, ώστε να είναι ικανοποιητικά τα αποτελέσματα του έργου τους. Συχνό φαινόμενο είναι να μην υπάρχει επικοινωνία μεταξύ των εργαζόμενων του φορέα εκπαίδευσης ενηλίκων, με τον εκπαιδευτή να δρα ανεξάρτητα και χωρίς να συζητά τις σημαντικότερες πτυχές των προσπάθειών του με άλλους ειδικούς. Αυτός είναι ένας σημαντικός λόγος που καθιστά απαραίτητη και μείζονος σημασίας την υψηλού επιπέδου μετεκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων (Rogers, 1999).

4.4 Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων είναι ένα ζήτημα που χρειάζεται ειδική προσέγγιση, καθώς πρόκειται για ένα έργο πολυδιάστατο. Μεγάλο μέρος ερευνών, τόσο ελληνόγλωσσων όσο και ξενόγλωσσων, αναφέρουν τη σημασία της εκκινώντας από διαφορετικές πλευρές. Οι Klassen & Chiu, 2010 ερευνούν τη σχέση ετών διδακτικής εμπειρίας με τρεις μεταβλητές αυτοαποτελεσματικότητας: τις στρατηγικές διδασκαλίας, τη διαχείριση της τάξης και την εμπλοκή των εκπαιδευομένων. Τα αποτελέσματα της μελέτης τους έδειξαν ότι η αυτοαποτελεσματικότητα ποικίλλει ανάλογα με τα χρόνια της διδακτικής

εμπειρίας, αυξανόμενη στην αρχή και στη μέση της επαγγελματικής καριέρας των εκπαιδευτών και μειούμενη στα τελευταία στάδια της καριέρας τους ενώ οι Shohani, Azizifar, Gowhary & Jamalinesari, 2015 σε έρευνά τους για την αυτοαποτελεσματικότητα των νέων σε σχέση με αυτή των έμπειρων εκπαιδευτικών αναφέρουν πως διέφεραν μεταξύ τους στη διαχείριση της τάξης όχι όμως στην ικανότητά τους ως προς την ατομική τους διδασκαλία και την αντιμετώπιση των εξωτερικών επιρροών.

Ο Βεργίδης, 2015 αναφέρει ότι οι μελέτες διερεύνησης επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών και κατά επέκταση η εκπαιδευτική έρευνα δεν αποτελεί ζήτημα διοικητικών ρυθμίσεων και κοινοτικών κονδυλίων αλλά είναι αναγκαία διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής στο πεδίο της επιμόρφωσης. Στο πλαίσιο αυτό οι Wahyuni, Agustini, Sindu & Sugihartini, 2020 αναλύουν τα κενά της επάρκειας των εκπαιδευτών επαγγελματικών σχολών χρησιμοποιώντας τρία βήματα: την αναγνώριση της σημασίας της επάρκειας, την περιγραφή της πραγματικής-υπαρκτής επάρκειας και τον καθορισμό των κενών καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως τα κενά μεταξύ των υφιστάμενων ικανοτήτων και των ιδανικών περιλαμβάνουν την παιδαγωγική επάρκεια, την επιδεξιότητα στην εφαρμογή των περιεχομένων, την επάρκεια γνώσεων, τη δικτύωση και συνεργασία με επαγγελματικούς φορείς και την κυβέρνηση και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική ανάπτυξη και επιχειρηματικότητα, με τα ευρήματα αυτά να καταδεικνύουν ότι αυτές οι ανάγκες πρέπει να είναι στο κέντρο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτές επαγγελματικών σχολείων.

Σύμφωνα με τον Jarvis (2004), οι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι απαραίτητο να συμβουλεύουν τους μαθητευόμενούς τους, να μπορούν να τους υποστηρίξουν και να τους παρέχουν συνεχή ανατροφοδότηση κατά την πορεία της μαθησιακής και της γενικότερης εξέλιξής τους. Ο Κόκκος (2005) συμφωνεί με την παραπάνω αναφορά, και υπογραμμίζει ότι ο εκπαιδευτής ενηλίκων στο πλαίσιο του έργου του και κατά την ανάληψη του ρόλου

του διαμορφώνει ιδιαίτερες σχέσεις με τους ενήλικες εκπαιδευόμενους, προσπαθώντας να συντονίσει τις ενέργειες και τις αποφάσεις τους.

Το γεγονός ότι σε πολλές επιμορφώσεις για εκπαιδευτές ενηλίκων απουσιάζουν από τα διάφορα προγράμματα παντελώς διάφορες πρακτικές βελτίωσης της συμβουλευτικής δεξιότητας, της διάστασης του μέντορα, έχει ως αποτέλεσμα συχνά οι εκπαιδευτές ενηλίκων να μην είναι σε θέση να αναλάβουν το ρόλο αυτό ενώπιον των μαθητευομένων τους. Χωρίς τις απαραίτητες γνώσεις σε σχέση με τη συμβουλευτική πρακτική, την εμπειρία και φυσικά, χωρίς την κατάλληλη κατάρτιση, οι εκπαιδευτές ενηλίκων δυσκολεύονται όχι μόνο να αναλάβουν το σημαντικό ρόλο του μέντορα, αλλά ακόμη και να αντιληφθούν τι απαιτείται από αυτούς (Θεοδώρου & Πετρίδου, 2014).

Εξάλλου στο άρθρο των Κουτζεκλίδου & Λιοναράκης, 2019, αναφέρεται πως ο εκπαιδευτικός των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας λειτουργεί εμπνευστικά και διαθέτει κομβικές δεξιότητες αντιμετώπισης πολύπλοκων καταστάσεων, καθώς και συμβουλευτικό ρόλο εκτός από του εκπαιδευτικού. Λειτουργεί επίσης και ως κομβικός διαμεσολαβητής, καθώς φέρνει σε επαφή τους εκπαιδευόμενους με την κοινωνική, πολιτιστική, εκπαιδευτική, πολιτική και εργασιακή ζωή της τοπικής κοινωνίας. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και η μελέτη της Μαρίνη, 2019 αναδεικνύοντας το ρόλο του εκπαιδευτή ως εμπνευστή και όχι απλού μεταδότη γνώσεων, ως διαμορφωτή του αναλυτικού προγράμματος με βάση τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των εκπαιδευομένων, και ικανού να αναγνωρίζει την κοινωνική ευαισθητοποίηση απέναντι στην εκπαιδευόμενη ομάδα.

Για αυτούς τους λόγους, η ανάπτυξη ικανοποιητικών κοινωνικών δεξιοτήτων είναι ένας κρίσιμος παράγοντας για τους εκπαιδευτές ενηλίκων και για την αποτελεσματική στάση τους απέναντι στους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Χωρίς τις κοινωνικές δεξιότητες οι εκπαιδευτές ενηλίκων κρίνεται ότι υστερούν σε ένα σημαντικό κομμάτι κατά την

αλληλεπίδρασή τους με ενήλικες μαθητευόμενους, και αυτός είναι ένας παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπόψη κατά το σχεδιασμό επιμορφώσεων για εκπαιδευτές (Phillips & Fragoulis, 2010).

Επιπλέον, όσον αφορά στην επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων στη χρήση αποτελεσματικών παιδαγωγικών εκπαιδευτικών μεθόδων, ο Chacko, 2018 στο άρθρο του εξετάζει και προτείνει τη χρήση τους, καθώς αυτές θα αποτελέσουν μέσο διάγνωσης και αντιμετώπισης προβλημάτων και εμποδίων των εκπαιδευομένων στην προσπάθειά τους για αποτελεσματική μάθηση. Ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή, είναι απαραίτητο να χαρακτηρίζονται όλοι οι εκπαιδευτές στο επίπεδο της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από την αναγκαία ψηφιακή επάρκεια. Ειδικά στην μετά την πανδημία εποχή, που κατέστη σαφής η ανάγκη για συχνή διεξαγωγή μαθημάτων εξ αποστάσεως, αλλά και γενικότερα στο πλαίσιο της ανανέωσης του τρόπου διδασκαλίας, οι εκπαιδευτές στα ΙΕΚ χρειάζεται να είναι σε θέση να επεξεργαστούν μέσω της ψηφιακής τεχνολογίας το διδακτικό υλικό τους και να μπορούν να προσεγγίσουν με αυτόν τον τρόπο όλες τις ανάγκες του ιδιαίτερου μαθητικού πληθυσμού των ενηλίκων (Νόου & Ρετάλη, 2021).

Κεφάλαιο 5ο

Μεθοδολογία της Έρευνας

5.1 Στόχος της Έρευνας και Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης του ΟΑΕΔ στο πλαίσιο της μεταδευτεροβάθμιας αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης της τυπικής εκπαίδευσης έχουν κατευθύνσεις, αναφορικά με τα προσόντα των εκπαιδευτών, την επάρκεια, τη διαρκή ανανέωση και επικαιροποίηση των προσόντων των εκπαιδευτών, όπως και τη χρήση των κατάλληλων εκπαιδευτικών μεθόδων και εργαλείων, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών εκπαίδευσης ενηλίκων, καθώς αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση της υψηλής ποιότητας της παρεχόμενης κατάρτισης.

Η συγκεκριμένη έρευνα σκοπό έχει να ανιχνεύσει τις επιμορφωτικές ανάγκες που έχουν οι μόνιμοι εκπαιδευτές που εργάζονται στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης όπως τις αντιλαμβάνονται οι ίδιοι, λαμβάνοντας υπόψη και τα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων τους. Θα διερευνηθεί εάν θεωρούν πως είναι ικανοί να ανταποκριθούν με επιτυχία στις συνεχώς μεταβαλλόμενες λειτουργικές και θεσμικές μορφές της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με το προϋπάρχον μορφωτικό τους επίπεδο ή ακόμα και με την εμπειρία τους ή έχουν ανάγκη από επιμόρφωση, καθώς αναπόφευκτα ο ρόλος τους ως εκπαιδευτές ενηλίκων έχει πολλαπλές διαστάσεις.

Για αυτό θα διερευνηθούν τέσσερις άξονες αναφορικά με τις επιμορφωτικές τους ανάγκες:

- η διδακτική τους πείρα σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους στη διδασκαλία ενηλίκων
- ο τρόπος που οι ίδιοι αντιλαμβάνονται τις ανάγκες τους για επιμόρφωση
- η προσωπική αντίληψη που έχει ο καθένας τους για την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία ενηλίκων
- οι απόψεις των εκπαιδευτών για τις αποτελεσματικότερες μεθόδους διδασκαλίας

Τα ερευνητικά ερωτήματα που προκύπτουν είναι τα ακόλουθα:

1. Ποιες σπουδές έχουν πραγματοποιήσει οι εκπαιδευτές ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, γενικά αλλά και αναφορικά με την Εκπαίδευση Ενηλίκων (ακαδημαϊκή μόρφωση, σεμινάρια), και ποιες είναι οι απόψεις τους σχετικά με τη σημασία της διδακτικής εμπειρίας για την αποτελεσματική διδασκαλία σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;

2. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης σχετικά με τις επιμορφωτικές τους ανάγκες;

3. Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτές ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία ενηλίκων;

4. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και των μεθόδων διδασκαλίας στην διδακτική πράξη;

5.2 Επιλογή Ερευνητικής Μεθόδου

Η μέθοδος που επιλέχθηκε για τη διεξαγωγή της παρακάτω έρευνας είναι αυτή της ποιοτικής ανάλυσης. Εν αντιθέσει με την ποσοτική έρευνα η οποία βασίζεται σε ποσοτικώς επεξεργαζόμενα δεδομένα, η ποιοτική έρευνα παρέχει μια σχετική ευελιξία ως προς τη διεξαγωγή της στον ερευνητή. Η ποιοτική έρευνα παρέχει τη δυνατότητα για ουσιαστική εμβάθυνση στο εκάστοτε ζητούμενο και παρέχει απαντήσεις για ποιοτικώς οριζόμενα ερωτήματα. Σύμφωνα με τον Τσιώλη (2022), η προσέγγιση του ερευνητή μέσω της ποιοτικής έρευνας παρέχει τη δυνατότητα για ερμηνεία των αποτελεσμάτων τα οποία αναδεικνύονται μέσα από την επεξεργασία των δεδομένων που συλλέγει ο ερευνητής.

Τη στιγμή που οι ποσοτικές έρευνες μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της προσπάθειας των ερευνητών να εντοπίζουν τις σωστές απαντήσεις για ερωτήματα σε σχέση με ποσοτικά δεδομένα (πόσο), η ποιοτική έρευνα μπορεί να αξιοποιηθεί όταν οι ερωτήσεις του ερευνητή αφορούν τη διερεύνηση του “πώς” και του “γιατί”. στις περιπτώσεις που ερευνητής δεν αναζητά ποσοτικές σχέσεις ανάμεσα σε μεταβλητές αλλά επιδιώκει την κατανόηση της φύσης κάποιου ζητήματος ή των απόψεων των συμμετεχόντων σε μια έρευνα η κατάλληλη μέθοδος κρίνεται η ποιοτική ανάλυση (Creswell, 2016).

Στη συγκεκριμένη έρευνα, σκοπός είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτών ενηλίκων σχετικά με τα θέματα που προαναφέρθηκαν, συνεπώς η ερευνητική μέθοδος της ποιοτικής ανάλυσης κρίνεται ως η πλέον κατάλληλη.

5.3 Δείγμα της Έρευνας

Το δείγμα επιλέχθηκε με βάση την υποκειμενική κρίση της ερευνήτριας θεωρώντας ότι το συγκεκριμένο θα προσφέρει επαρκείς και κατάλληλες πληροφορίες για το υπό έρευνα θέμα και η συγκεκριμένη τεχνική ονομάζεται σκόπιμη δειγματοληψία (purposive sampling).

Οι μόνιμοι εκπαιδευτές των Ι.Ε.Κ. Ο.Α.Ε.Δ. της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ήταν το κατάλληλο δείγμα καθώς έχει τα στοιχεία εκείνα που η ερευνήτρια θέλει να ερευνήσει, καθώς και τη γνώση και τη θέληση να συμμετάσχει στην έρευνα και είναι επαρκές σε παροχή ποιοτικών πληροφοριών που θα επιτρέψουν να επιτευχθούν τόσο ο στόχος της έρευνας που είναι η καλύτερη κατανόηση των υποκειμενικών εμπειριών όσο και η έννοια του κορεσμού.

Συγκεκριμένα το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν έντεκα μόνιμοι εκπαιδευτικοί των Ι.Ε.Κ. Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης και ειδικότερα: δύο εκπαιδευτές από τη πόλη της Δράμας, τρεις εκπαιδευτές από τη πόλη των Σερρών, δύο από την Καβάλα, δύο από την Ξάνθη και δύο εκπαιδευτές από την Κομοτηνή. Από αυτούς, οι τέσσερις ήταν γυναίκες και οι επτά άνδρες, ηλικίας από 55 ετών και άνω, έγγαμοι με παιδιά οι περισσότεροι, ανάμεσά τους αρκετοί Διευθυντές και Υποδιευθυντές.

Αρχικά, εξασφαλίστηκε η απαραίτητη άδεια διεξαγωγής των προσωπικών συνεντεύξεων με τους μόνιμους εκπαιδευτές των Ι.Ε.Κ. Ο.Α.Ε.Δ. της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης (βλέπε Παράρτημα III: Άδεια Διεξαγωγής Εκπαιδευτικής Έρευνας). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τους μήνες Απρίλιο 2022 έως Μάιο 2022 σε αίθουσες των Ι.Ε.Κ. Ο.Α.Ε.Δ. κάθε αναφερθείσας πόλης ύστερα από τηλεφωνική συνεννόηση με τους συνεντευξιαζόμενους.

Σημειώθηκε εξ αρχής ότι η συμμετοχή στη συγκεκριμένη έρευνα είναι εθελοντική και τα δεδομένα και τα ευρήματα που θα προκύψουν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά

για ερευνητικούς σκοπούς, ότι θα διασφαλιστεί η τήρηση των αρχών ηθικής, δεοντολογίας και ανωνυμίας, καθώς τα ονόματα θα αντικατασταθούν με κωδικούς. Οι μόνιμοι εκπαιδευτές των Ι.Ε.Κ. Ο.Α.Ε.Δ. της Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης ενημερώθηκαν ότι η συνέντευξη που θα διεξαγόταν θα ηχογραφείτο μόνο έπειτα από σύμφωνη γνώμη τους και ότι ήταν εφικτό να διακόπτουν τη συνέντευξη, αν χρειάζονταν κάποια διευκρίνηση, χωρίς να διστάσουν ακόμα και να αρνηθούν να απαντήσουν σε οποιαδήποτε ερώτηση τους φέρει σε δύσκολη θέση ή αισθανθούν άβολα. Ο χρόνος συνέντευξης κυμάνθηκε μεταξύ τριάντα και σαράντα πέντε λεπτών και κατά τη διάρκεια της η ερευνήτρια φρόντιζε να είναι ευγενική, διακριτική, να ελέγχει τα συναισθήματά της και να μη εκφράζει προσωπικές απόψεις, μην ξεχνώντας στο τέλος της συνέντευξης να ευχαριστεί ιδιαίτερα τον κάθε συνεντευξιζόμενο .

5.4 Ερευνητικό Εργαλείο

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη. Οι συμμετέχοντες στην έρευνα- συνεντευξιζόμενοι ενημερώθηκαν μέσω έντυπης φόρμας σχετικά με το γεγονός ότι η συμμετοχή τους στην έρευνα ήταν εθελοντική και μπορούσε ανά πάσα στιγμή να διακοπεί, όπως επίσης ενημερώθηκαν και σε σχέση με την εξασφάλιση της ανωνυμίας τους.

Ο οδηγός της συνέντευξης αυτής ήταν ένα ερωτηματολόγιο το οποίο αποτελούνταν από κάποιες ερωτήσεις σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην έρευνα και από τέσσερις άξονες ανοιχτών ερωτήσεων, οι οποίες έφταναν τις 12 στο σύνολο τους:

Ο πρώτος άξονας αφορούσε τις απόψεις των εκπαιδευτικών ενηλίκων σε σχέση με τη διδακτική τους εμπειρία και τη συμβολή της στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Ο δεύτερος άξονας αφορούσε την άποψή τους για τις επιμορφωτικές τους ανάγκες, ο τρίτος άξονας αφορούσε την αντίληψή τους για την έννοια της αποτελεσματικής διδασκαλίας ενηλίκων, ενώ ο τελευταίος άξονας σχετιζόταν με τις διδακτικές πρακτικές και τις μεθόδους διδασκαλίας που αξιοποιούνται στο πλαίσιο της αποτελεσματικής εκπαίδευσης ενηλίκων σπουδαστών. Ο οδηγός συνέντευξης που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα βασίστηκε στην μελέτη διαφόρων ερευνών, όπως αναδεικνύεται στον παρακάτω πίνακα:

<i>ΑΞΟΝΑΣ</i>	<i>ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΞΟΝΑ</i>	<i>ΕΡΕΥΝΕΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΒΑΣΙΣΤΗΚΑΝ ΟΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ</i>
<i>1ος άξονας Συνέντευξης: Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ. της Ανατολ. Μακεδ & Θρ. Σχετικά με τη σημασία της διδακτικής τους εμπειρίας σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους στη διδασκαλία ενηλίκων</i>	<p>1. Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;</p> <p>2. Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;</p> <p>3. Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;</p>	<p>(Klassen & Chiu, 2010)</p> <p>(Shohani, Azizifar, Gowhary & Jamalinesari, 2015)</p>

2ος άξονας Συνέντευξης:
Ποιος είναι ο τρόπος που αναλαμβάνονται οι ίδιοι οι εκπαιδευτές των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης τις ανάγκες τους για επιμόρφωση;

1. Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες; (Βεργίδης, 2015)
2. Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων; (Wahyuni, Agustini, Sindu & Sugihartini, 2020)
3. Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης;

3ος άξονας Συνέντευξης
Ποια είναι η προσωπική αντίληψη των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης για την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία ενηλίκων;

1. Πώς θα ορίζατε τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων; (Κόκκος, 2005)
(Θεοδώρου & Πετρίδου, 2014)
(Κουτζεκλίδου & Λιοναράκης, 2019)
2. Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του;
3. Επηρεάζεται από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;

4ος άξονας Συνέντευξης

Ποιες είναι οι απόψεις των των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης για τις αποτελεσματικότερες μεθόδους διδασκαλίας

1. Ποια είναι η άποψη (Chacko, 2018) σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη;
2. Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;
3. Ποια είναι τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε;

Πίνακας 1. Άξονες Συνέντευξης και έρευνες

5.5 Περιγραφή της Μεθόδου της Ποιοτικής Ανάλυσης με Θεματικό Χαρακτήρα

Για την διεξαγωγή της ποιοτικής ανάλυσης με θεματικό χαρακτήρα, της ερευνητικής μεθόδου που αξιοποιήθηκε για την εκπόνηση της παρούσας εργασίας, απαιτείται να υπάρξει ένας συγκεκριμένος ερευνητικός σχεδιασμός. Ο σχεδιασμός αυτός σύμφωνα με τον Τσιώλη (2022) περιλαμβάνει τα εξής στάδια:

- Απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων
- Μελέτη και εξοικείωση με το περιεχόμενο των συνεντεύξεων
- Κωδικοποίηση
- Συγχώνευση σε ευρύτερες θεματικές ενότητες
- Έκθεση ευρημάτων

Για να είναι εφικτή όλη παραπάνω διαδικασία είναι απολύτως απαραίτητο να έχουν διατυπωθεί με απόλυτη σαφήνεια τα ερευνητικά ερωτήματα του εκάστοτε ερευνητή, διαφορετικά η όλη διαδικασία δεν μπορεί να ξεκινήσει. Αυτό συμβαίνει γιατί αμέσως μετά

την απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων, το βήμα που περιλαμβάνει τη μελέτη και την εξοικείωση με το περιεχόμενο των συνεντεύξεων, στην ουσία αφορά τη σύνδεση συγκεκριμένων αποσπασμάτων από τις απαντήσεις των συνεντευξιζόμενων με τα συγκεκριμένα και προκαθορισμένα ερευνητικά ερωτήματα. Ουσιαστικά συγκεντρώνονται αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις των συμμετεχόντων στην έρευνα τα οποία απαντούν στο εκάστοτε ερευνητικό ερώτημα.

Συνεπώς, το κάθε ερευνητικό ερώτημα απαιτεί και μια ανάλυση. Τα αποσπάσματα αυτά εντοπίζονται και κωδικοποιούνται, δηλαδή αναδεικνύονται κάποιοι κωδικοί μέσω των απαντήσεων, οι οποίοι κωδικοί αργότερα μπορούν να συγχωνευτούν σε ευρύτερες θεματικές ενότητες. Το τελευταίο βήμα, η έκθεση ευρημάτων, είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την θεματική ανάλυση του ερευνητή. Τα αποτελέσματα αυτά αργότερα ο ερευνητής καλείται να τα συνδέσει με την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, η οποία έχει προηγηθεί (Τσιώλης, 2022).

Κεφάλαιο 6ο

Αποτελέσματα της Έρευνας

6.1 Κωδικοποίηση και Ευρύτερες Θεματικές Ενότητες

Οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα δήλωσαν ότι οι βασικές σπουδές τους αφορούσαν τη μηχανολογία, ενώ υπήρξε και μια περίπτωση ενός συμμετέχοντα με σπουδές στα οικονομικά. Παρόλο που δεν κατείχαν μεταπτυχιακούς ή διδακτορικούς τίτλους, όλοι οι συμμετέχοντες είχαν παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια του ΟΑΕΔ σε σχέση με την εκπαίδευση ενηλίκων. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν τελειώσει ΑΣΠΑΙΤΕ (ή πρώην ΣΕΛΕΤΕ) και είναι πιστοποιημένοι εκπαιδευτικοί του ΕΟΠΠΕΠ. Άλλα σεμινάρια που παρακολούθησαν οι συμμετέχοντες εκπαιδευτές ενηλίκων ήταν στη διαχείριση κινδύνων και κρίσεων για την ασφάλεια και υγεία σε σχολικές και εκπαιδευτικές μονάδες, για διοικητικά θέματα και για τα γραφεία διασύνδεσης, για ναρκωτικές ουσίες, για πληροφορική και για πρακτικές διδασκαλίας.

Έπειτα παρουσιάζεται το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, που αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτών σε σχέση με τη σύνδεση διδακτικής εμπειρίας του εκπαιδευτή με την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία ενηλίκων. Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν ότι υπάρχει, και μάλιστα ότι η εμπειρία είναι μείζονος σημασίας παράγοντας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας.

Ποιες σπουδές έχουν πραγματοποιήσει οι εκπαιδευτές ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης, γενικά αλλά και αναφορικά με την Εκπαίδευση Ενηλίκων (ακαδημαϊκή μόρφωση, σεμινάρια), και ποιες είναι οι απόψεις

τους σχετικά με τη σημασία της διδακτικής εμπειρίας για την αποτελεσματική διδασκαλία σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;

Από τις απαντήσεις των εκπαιδευτών προέκυψαν οι παρακάτω κωδικοί, οι οποίοι περιγράφουν τη σημασία της διδακτικής εμπειρίας στην αποτελεσματική διδασκαλία:

Συμβολή της εμπειρίας:

- ✓ στην απόκτηση γνώσεων
- ✓ στη διαχείριση καταστάσεων εντός της τάξης ενηλίκων
- ✓ στην ανάπτυξη μιας προσωπικής επαφής με τους σπουδαστές
- ✓ στην αναγνώριση των εκπαιδευτικών αναγκών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων
- ✓ στη μετάδοση του γνωστικού αντικειμένου
- ✓ στην εύρεση της χρυσής τομής για τη διδασκαλία σε μια τάξη με ποικιλομορφία
- ✓ στην ευελιξία σε πρακτικές και μεθόδους διδασκαλίας σε ενήλικες εκπαιδευόμενους
- ✓ στην κοινωνική μόρφωση του εκπαιδευτή και στην ανάπτυξη της δεξιοτήτας ανάλυσης χαρακτήρων

Τα αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτών που αναδεικνύουν τους παραπάνω κωδικούς, παρατίθενται στη συνέχεια:

Συμβολή της εμπειρίας στην απόκτηση γνώσεων

“Εννοείται ότι όσο μεγαλύτερη διδακτική εμπειρία έχεις, τόσο πιο αποτελεσματικός εκπαιδευτής γίνεσαι. Όλη αυτή η εμπειρία που θα αποκτήσεις κατά τη διάρκεια όλων αυτών

των διαφόρων ειδών εκπαιδευόμενων που θα συναντήσεις, όλα αυτά σε τροφοδοτούν με γνώσεις...” (Συν. 1)

“..κάθε εκπαιδευτικός πρέπει να είναι γνώστης του αντικειμένου. Και οι δεξιότητες χρειάζονται, γιατί πάμε στα εργαστήρια, που εάν δεν μπορείς να το δώσεις όπως πρέπει τα παιδιά θα σε καταλάβουν, πόσο μάλλον οι ενήλικες. Οπότε εκεί πρέπει να είσαι γνώστης, πρέπει να έχεις διαβάσει, να πηγαίνεις με το ρεύμα. (...) Η εμπειρία βοήθησε.” (Συν. 2)

“Ναι, (ωφελεί η εμπειρία) για έναν πάρα πολύ απλό λόγο: γιατί όλα αυτά τα χρόνια, για να μπορέσω να ανταπεξέλθω σε αυτά όλα τα αντικείμενα που είπα προηγουμένως έπρεπε από πριν και εγώ να κάτσω να τα μάθω..” (Συν. 3)

Οι εκπαιδευτές που συμμετείχαν στη συνέντευξη ισχυρίστηκαν ότι η διδακτική εμπειρία μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας, καθώς όσο ασχολείται με το γνωστικό αντικείμενο ο εκπαιδευτής, αποκτά γνώσεις και το γνωρίζει όλο και καλύτερα, προσαρμοζόμενος στην εξέλιξις του κλάδου και ακολουθώντας μια πορεία εξειδίκευσης. Για τη μετάδοση των σωστών πληροφοριών στους ενήλικες εκπαιδευόμενους, ο εκπαιδευτής κρίνουν ότι η εμπειρία και η συνεχής απόκτηση γνώσεων στην ειδικότητά τους συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας.

Συμβολή της εμπειρίας στη διαχείριση καταστάσεων εντός της τάξης ενηλίκων

“σε τροφοδοτούν με γνώσεις και για να αντιμετωπίσεις και κάποιες ακραίες περιπτώσεις..”

(Συν. 1)

“Η εμπειρία μου βοήθησε πάρα πολύ, για να χειριστώ όλα τα θέματα, για να κάνω το άσπρο μαύρο.” (Συν. 5)

“Πολύ μεγάλο ρόλο παίζει η διδακτική εμπειρία, γιατί αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα που προσπαθούμε να τα λύσουμε και μετέπειτα εφαρμόζουμε αυτά τα συμπεράσματα τα οποία έχουμε βγάλει.” (Συν. 10)

Όπως συμβαίνει και σε κάθε τάξη, έτσι και στις τάξεις ενηλίκων εκπαιδευομένων υπάρχουν διάφορες καταστάσεις, οι οποίες χρήζουν ειδικής διαχείρισης από τους εκπαιδευτές. Οι εκπαιδευτές ενηλίκων εκπαιδευομένων δήλωσαν ότι με την εμπειρία που έχουν με τα πολλά χρόνια ενασχόλησης με τη διδασκαλία ενηλίκων εκπαιδευομένων είναι σε θέση να διαχειριστούν με περισσότερη ευκολία διάφορες καταστάσεις που προκύπτουν εντός της τάξης των ενηλίκων.

Συμβολή της εμπειρίας στην ανάπτυξη μιας προσωπικής επαφής με τους σπουδαστές

“..να προσεγγίσεις παιδιά, να τα βοηθήσεις, να αγαπήσεις αυτούς που έρχονται να μάθουν.. Κι όχι να είναι μια στείρα γνώση, αλλά να τους βοηθήσεις στη μετέπειτα καριέρα τους. Έρχεσαι σε επαφή με πολύ κόσμο.” (Συν. 1)

“Η εμπειρία βοήθησε και ευτυχώς δηλαδή, τα πολλά χρόνια, κάθε χρόνο και κάτι παραπάνω. Οπότε νομίζω ότι ήμασταν αποτελεσματικοί και είχαμε καλή συνεργασία με τα παιδιά και έχω ακόμα, που έγιναν επαγγελματίες και λοιπά. Δηλαδή έχουμε με τα παιδιά το δούναι και λαβείν, και συμβουλές ζητάν και καμιά φορά παίρνουν και κανένα τηλέφωνο σε καμιά τεχνική δυσκολία.” (Συν. 2)

“Στα παιδιά, ναι ναι...τόσα χρόνια μαζί, ζητάω τη γνώμη τους, με ρωτάνε, τους ρωτάω, έχουμε σχέση, όχι δάσκαλος-μαθητής, αλλά προσωπική.” (Συν. 5)

“Βέβαια, πάρα πολύ. Και μόνο τα χρόνια που δίδαξα, ερχόμενη σε επαφή με όλο αυτό τον κόσμο, με όλους αυτούς τους καταρτιζόμενους από 18 και πάνω, έπαιρνα και εγώ από αυτούς,

ήταν μεγάλη εμπειρία που τη χρησιμοποιώ και τώρα που είμαι σε άλλη θέση, όχι της διδάσκουσας. Και με την εμπειρία όλων αυτών των χρόνων νομίζω ότι η δουλειά μου είναι καλύτερη.” (Συν. 6)

“Η δική μου η αρχή είναι ότι αν αγαπήσουν τον καθηγητή θα αγαπήσουν και το μάθημα. Αυτό που κάνω είναι να προσπαθήσω να έχω μια σχέση φιλική, οικεία όχι όμως πάνω από το επιτρεπτό. Με όρια, χωρίς να αποκόπτεται η ροή του μαθήματος. Η εμπειρία βοήθησε.” (Συν. 11)

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτές στην έρευνα ανέφεραν χαρακτηριστικά στην πλειονότητά τους τη μείζονος σημασία μεταβλητή της ικανότητας του εκπαιδευτή να μπορεί να διαμορφώνει προσωπικές σχέσεις με τους εκπαιδευόμενους, να βοηθάει στα προσωπικά τους προβλήματα και στις ανησυχίες τους, να παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη, να διαμορφώνει ένα κλίμα φιλικής σχέσης και οικειότητας όσο επιτρέπουν τα όρια φυσικά μεταξύ της σχέσης του εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου. σύμφωνα με τους εκπαιδευτές η ικανότητα αυτή είναι μείζονος σημασίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας και η εμπειρία του εκπαιδευτή στη διδασκαλία ενηλίκων μπορεί να συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην ανάπτυξή της.

Συμβολή της εμπειρίας στην αναγνώριση των εκπαιδευτικών αναγκών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων

“Παίζει σημαντικό ρόλο, γιατί ξέρεις πώς να χειριστείς κάποιον ο οποίος είναι σε ηλικία πάνω των 20 ετών. Δηλαδή, ένα παιδί από 17 έως και 20 ετών έχει διαφορετική αντίληψη για το μάθημα που γίνεται και ένας που είναι πάνω από 25 ετών έχει τελείως διαφορετική αντίληψη από αυτό που ακούει, από αυτό που διδάσκεται, από αυτό που είναι καινούργιο για αυτόν. Το παιδί πηγαίνει σχολείο, γιατί πρέπει να πάει σχολείο, ενώ αυτός πρέπει να κάνει κάτι άλλο στη

ζωή του, πρέπει, δηλαδή, να επανεκπαιδευτεί(...). Θα πρέπει οπωσδήποτε να αλλάξει κάποια στάνταρ στη ζωή του, ούτως ώστε να ακολουθήσει κάποιο άλλο επάγγελμα. (Συν. 3)

“Υπάρχει άμεση σύνδεση αυτών των δύο, γιατί οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι θέλουν διαφορετική αντιμετώπιση, και σε αυτό μεγαλύτερο ρόλο παίζει η εμπειρία παρά οι γνώσεις.” (Συν. 7)

“Ναι, (έχει σημασία η εμπειρία) γιατί έχει διαφορά η κατάρτιση με τη διδασκαλία στη Δευτεροβάθμια.” (Συν. 8)

“Αλλά στις μεγαλύτερες ηλικίες έχουμε άλλα προβλήματα άλλα πιστεύω, άλλα θέλω, και αυτό θα πρέπει να το διαχειριστεί ένας έμπειρος καθηγητής.” (Συν. 11)

Ένα ακόμη θέμα που προέκυψε από τις απαντήσεις των εκπαιδευτών ήταν η διαφορά στους ενήλικες εκπαιδευόμενους σε σχέση με τους μικρότερους μαθητές οι σπουδαστές των ΙΕΚ του ΟΑΕΔ έχουν άλλες απαιτήσεις έχουν διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχουν διαφορετικούς στόχους που προσπαθούν να καλύψουν μέσα από την εκπαίδευση και την κατάρτισή τους και η εμπειρία του εκπαιδευτή ενηλίκων μπορεί να συμβάλει στον εντοπισμό των αναγκών αυτών και στην κάλυψή τους από τον εκπαιδευτή.

Συμβολή της επαγγελματικής εμπειρίας στη μετάδοση του γνωστικού αντικειμένου

“Νομίζω ότι βοηθάει, γιατί έχω μάθει πλέον αρκετά πράγματα και εγώ για τη δουλειά μου. Δηλαδή εγώ ως μηχανολόγος μηχανικός πρέπει να είμαι καταρτισμένος σε ένα πολύ μεγάλο φάσμα συγκεκριμένων εργασιών: πρέπει να γνωρίζω υδραυλικά, να γνωρίζω το αυτοκίνητο, να γνωρίζω διάφορα άλλα μηχανολογικά. Όλα αυτά εδώ, για να μπορέσω να τα μεταδώσω και εγώ σε αυτούς τους οποίους θα εκπαιδεύσω, θα πρέπει πρώτα να τα έχω εμπεδώσει εγώ! Άρα, αυτό το πράγμα παίζει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση.” (Συν. 3)

“Οπωσδήποτε παίζει ρόλο. Δεν είναι μόνο η διδακτική, ουσιαστικά είναι και η επαγγελματική εμπειρία. (...) Ας πούμε, εγώ ήμουν κοντά 20 χρόνια επαγγελματίας. Είχα επαγγελματική εμπειρία και δεν είχα πρόβλημα.” (Συν. 4)

Οι εκπαιδευτές τόνισαν ότι είναι σημαντικό για την μετάδοση του γνωστικού αντικειμένου στους μαθητές και για την αποτελεσματική διδασκαλία της οποιασδήποτε ειδικότητας είναι σημαντικό ο εκπαιδευτής να κατέχει τις απαραίτητες γνώσεις και την απαραίτητη επαγγελματική εμπειρία πάνω στην ειδικότητά του. Επομένως, ένας εκπαιδευτής οφείλει αρχικά να είναι ένας σωστός και καταρτισμένος επαγγελματίας, ώστε να μπορεί έχοντας εμπεδώσει το γνωστικό αντικείμενο, να το μεταδώσει στους μαθητές. Η διδακτική εμπειρία σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, συμβάλλει την αξιοποίηση της επαγγελματικής ιδιότητας του εκπαιδευτή στο πλαίσιο της διδασκαλίας.

Συμβολή της εμπειρίας στην εύρεση της γρυσής τομής στη διδασκαλία μιας τάξης με ποικιλομορφία

“Είναι πολύ μεγάλη υπόθεση να μπορείς να ψυχολογήσεις τον πελάτη και αυτό το πράγμα το αποκτάς με την τριβή, τον καταλαβαίνεις τον άλλον τι θέλει, τι ζητάει. Και στην τάξη χρησιμεύει αυτό. Μπορείς από τις κινήσεις του άλλου να καταλάβεις περίπου που κυμαίνεται, βοηθάει στο πώς θα χειριστείς το κάθε παιδί.” (Συν. 4)

“Γιατί όταν κάνεις μάθημα σε ενήλικες, το πιο πιθανό είναι να συναντήσεις άτομα που έχουν γνώσεις 0 μέχρι άτομα που έχουν γνώσεις 100, ίσως και περισσότερα από σένα. Άρα πρέπει να βρεις έναν τρόπο, και σε αυτό βοηθάει η εμπειρία, να μεταφέρεις σε αυτά τα άτομα αυτά που πρέπει να μεταφέρεις, αλλά με τρόπο που να έχει για όλους ενδιαφέρον και να μπορούν όλοι να παρακολουθούν. (Συν. 7)

Δεδομένου ότι εντός των τμημάτων των ενηλίκων εκπαιδευομένων εντοπίζονται διάφορα επίπεδα ικανοτήτων, γνωστικών δεξιοτήτων, νοητικού επιπέδου και αντιληπτικής ικανότητας, διαφορετικοί στόχοι για τον κάθε ενήλικα, διαφορετικές απαιτήσεις και διαφορετικές εμπειρίες, ο εκπαιδευτής οφείλει να βρίσκει τη χρυσή τομή, ώστε να μπορεί με τη διδασκαλία του να προσεγγίζει όλες τις ιδιαιτερότητες εντός του τμήματος του. Οι τάξεις ενηλίκων είναι τάξεις με έντονο το χαρακτηριστικό της ποικιλομορφίας και ο εκπαιδευτής με την κατάλληλη εμπειρία μπορεί να εντοπίζει τρόπους να διαχειρίζεται την τάξη με αυτήν την ιδιαιτερότητα.

Συμβολή της εμπειρίας στην ευελιξία σε πρακτικές και μεθόδους διδασκαλίας σε ενήλικες εκπαιδευόμενους

“Λοιπόν, πολύ βασικό η διδακτική εμπειρία ως προς την αποτελεσματικότητα: χρησιμοποιείς όλες τις μεθόδους διδασκαλίας για να μπορούν να καταλάβουν οι καταρτιζόμενοι, οι σπουδαστές των ενηλίκων τα πιο βασικά, αλλά και να μπορούν να εξελιχθούν και αυτοί.”

(Συν. 8)

“Η εμπειρία μετά βοηθάει στο πώς θα κάνεις το μάθημά σου στο, πώς θα βρεις τον αέρα σου μέσα στην τάξη.” **(Συν. 11)**

Ένας ακόμη τρόπος με τον οποίο η εμπειρία συμβάλλει στην αποτελεσματική διδασκαλία είναι η εξασκούμενη δεξιότητα του εκπαιδευτή να μπορεί να προσαρμόζεται στις ανάγκες της εκάστοτε διδασκαλίας. Μέσω της εμπειρίας, ο εκπαιδευτής αποκτά ευελιξία σε διάφορες πρακτικές και σε μεθόδους διδασκαλίας που είναι κατάλληλες για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Γνωρίζει τι χρειάζεται να χρησιμοποιήσει την κάθε στιγμή και βελτιώνει σημαντικά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Συμβολή της εμπειρίας στην κοινωνική μόρφωση του εκπαιδευτή και στην δεξιότητα ανάλυσης χαρακτήρων

“Πρέπει να αναλάβεις και το ρόλο του ψυχολόγου και του κοινωνικού λειτουργού.. Βέβαια, αυτό το αποκτά ο άνθρωπος με την εμπειρία του, όσο πιο πολλά χρόνια διδάσκει και με όσο περισσότερα άτομα έρχεται σε επαφή, μαθαίνει και να ξεχωρίζει χαρακτήρες και να βοηθάει.

(Συν. 1)

“Μπορείς από τις κινήσεις του άλλου να καταλάβεις περίπου που κυμαίνεται, βοηθάει στο πώς θα χειριστείς το κάθε παιδί. Το κάθε παιδί πρέπει να το διαχειριστείς διαφορετικά και ειδικά έναν ενήλικα. Γιατί θα σου πω, εμείς εδώ έχουμε μέχρι και 60 χρονών, άλλη ψυχολογία των 18, άλλη του 25, άλλη του 65.” **(Συν. 4)**

“αλλά η εμπειρία είναι το “μακιγιάζ”, έτσι το λέω εγώ, να παίρνεις και κοινωνική μόρφωση και μόρφωση στο αντικείμενό σου” **(Συν. 9)**

Μέσω της εμπειρίας ένας σημαντικός ακόμη παράγοντας ο οποίος εξελίσσεται είναι αυτός της κοινωνικής μόρφωσης του εκπαιδευτή και η ανάπτυξη της δεξιότητας που να μπορεί να ψυχολογικές να αναλύει τους ανθρώπους που έχει απέναντί του εντοπίζοντας ακριβώς τα στοιχεία του κάθε χαρακτήρα μπορεί να προσαρμόζει τη διδασκαλία του να αντιλαμβάνεται τις ανάγκες τους και τους στόχους τους και να λειτουργεί αποτελεσματικά και εξατομικευμένα. Όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την κοινωνική ανάπτυξη του εκπαιδευτή μπορούν να εξασκηθούν μέσα από την μακρόχρονη διδακτική εμπειρία.

Κωδικοί	Αποσπάσματα
Συμβολή της εμπειρίας στην απόκτηση γνώσεων	<i>“Εννοείται ότι όσο μεγαλύτερη διδακτική εμπειρία έχεις, τόσο πιο αποτελεσματικός εκπαιδευτής γίνεσαι. Όλη αυτή η εμπειρία που θα αποκτήσεις κατά τη διάρκεια όλων αυτών των διαφόρων ειδών</i>

	<p>εκπαιδευόμενων που θα συναντήσεις, όλα αυτά σε τροφοδοτούν με γνώσεις...” (Συν. 1)</p> <p>“..κάθε εκπαιδευτικός πρέπει να είναι γνώστης του αντικειμένου. Και οι δεξιότητες χρειάζονται, γιατί πάμε στα εργαστήρια, που εάν δεν μπορείς να το δώσεις όπως πρέπει τα παιδιά θα σε καταλάβουν, πόσο μάλλον οι ενήλικες. Οπότε εκεί πρέπει να είσαι γνώστης, πρέπει να έχεις διαβάσει, να πηγαίνεις με το ρεύμα. (...) Η εμπειρία βοήθησε.” (Συν. 2)</p> <p>“Ναι, (ωφελεί η εμπειρία) για έναν πάρα πολύ απλό λόγο: γιατί όλα αυτά τα χρόνια, για να μπορέσω να ανταπεξέλθω σε αυτά όλα τα αντικείμενα που είπα προηγουμένως έπρεπε από πριν και εγώ να κάτσω να τα μάθω..” (Συν. 3)</p>
<p>Συμβολή της εμπειρίας στη διαχείριση καταστάσεων εντός της τάξης ενηλίκων</p>	<p>“σε τροφοδοτούν με γνώσεις και για να αντιμετωπίσεις και κάποιες ακραίες περιπτώσεις..” (Συν. 1)</p> <p>“Η εμπειρία μου βοήθησε πάρα πολύ, για να χειριστώ όλα τα θέματα, για να κάνω το άσπρο μαύρο.” (Συν. 5)</p> <p>“Πολύ μεγάλο ρόλο παίζει η διδακτική εμπειρία, γιατί αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα που προσπαθούμε να τα λύσουμε και μετέπειτα εφαρμόζουμε αυτά τα συμπεράσματα τα οποία έχουμε βγάλει.” (Συν. 10)</p>
<p>Συμβολή της εμπειρίας στην ανάπτυξη μιας προσωπικής επαφής με τους σπουδαστές</p>	<p>“..να προσεγγίσεις παιδιά, να τα βοηθήσεις, να αγαπήσεις αυτούς που έρχονται να μάθουν.. Κι όχι να είναι μια στείρα γνώση, αλλά να τους βοηθήσεις στη μετέπειτα καριέρα τους. Έρχεσαι σε επαφή με πολύ κόσμο.” (Συν. 1)</p> <p>“Η εμπειρία βοήθησε και ευτυχώς δηλαδή, τα πολλά χρόνια, κάθε χρόνο και κάτι παραπάνω. Οπότε νομίζω ότι ήμασταν αποτελεσματικοί και είχαμε καλή συνεργασία με τα παιδιά και έχω ακόμα, που έγιναν επαγγελματίες και λοιπά. Δηλαδή έχουμε με τα παιδιά το δούνα και λαβείν, και συμβουλές ζητάν και καμιά φορά παίρνουν και κανένα τηλέφωνο σε καμία τεχνική δυσκολία.” (Συν. 2)</p>

	<p>“Στα παιδιά, ναι ναι...τόσα χρόνια μαζί, ζητάω τη γνώμη τους, με ρωτάνε, τους ρωτάω, έχουμε σχέση, όχι δάσκαλος-μαθητής, αλλά προσωπική.” (Συν. 5)</p> <p>“Βέβαια, πάρα πολύ. Και μόνο τα χρόνια που δίδαξα, ερχόμενη σε επαφή με όλο αυτό τον κόσμο, με όλους αυτούς τους καταρτιζόμενους από 18 και πάνω, έπαιρνα και εγώ από αυτούς, ήταν μεγάλη εμπειρία που τη χρησιμοποιώ και τώρα που είμαι σε άλλη θέση, όχι της διδάσκουσας. Και με την εμπειρία όλων αυτών των χρόνων νομίζω ότι η δουλειά μου είναι καλύτερη.” (Συν. 6)</p> <p>“Η δική μου η αρχή είναι ότι αν αγαπήσουν τον καθηγητή θα αγαπήσουν και το μάθημα. Αυτό που κάνω είναι να προσπαθήσω να έχω μια σχέση φιλική, οικεία όχι όμως πάνω από το επιτρεπτό. Με όρια, χωρίς να αποκόπτεται η ροή του μαθήματος. Η εμπειρία βοήθησε.” (Συν. 11)</p>
<p>Συμβολή της εμπειρίας στην αναγνώριση των εκπαιδευτικών αναγκών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων</p>	<p>“Παίζει σημαντικό ρόλο, γιατί ξέρεις πώς να χειριστείς κάποιον ο οποίος είναι σε ηλικία πάνω των 20 ετών. Δηλαδή, ένα παιδί από 17 έως και 20 ετών έχει διαφορετική αντίληψη για το μάθημα που γίνεται και ένας που είναι πάνω από 25 ετών έχει τελείως διαφορετική αντίληψη από αυτό που ακούει, από αυτό που διδάσκεται, από αυτό που είναι καινούργιο για αυτόν. Το παιδί πηγαίνει σχολείο, γιατί πρέπει να πάει σχολείο, ενώ αυτός πρέπει να κάνει κάτι άλλο στη ζωή του, πρέπει, δηλαδή, να επανεκπαιδευτεί(...). Θα πρέπει οπωσδήποτε να αλλάξει κάποια στάνταρ στη ζωή του, ούτως ώστε να ακολουθήσει κάποιο άλλο επάγγελμα. (Συν. 3)</p> <p>“Υπάρχει άμεση σύνδεση αυτών των δύο, γιατί οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι θέλουν διαφορετική αντιμετώπιση, και σε αυτό μεγαλύτερο ρόλο παίζει η εμπειρία παρά οι γνώσεις.” (Συν. 7)</p> <p>“Ναι, (έχει σημασία η εμπειρία) γιατί έχει διαφορά η κατάρτιση με τη διδασκαλία στη Δευτεροβάθμια.” (Συν. 8)</p>

	<p>“Αλλά στις μεγαλύτερες ηλικίες έχουμε άλλα προβλήματα άλλα πιστεύω, άλλα θέλω, και αυτό θα πρέπει να το διαχειριστεί ένας έμπειρος καθηγητής.” (Συν. 11)</p>
<p>Συμβολή της επαγγελματικής εμπειρίας στη μετάδοση του γνωστικού αντικειμένου</p>	<p>“Νομίζω ότι βοηθάει, γιατί έχω μάθει πλέον αρκετά πράγματα και εγώ για τη δουλειά μου. Δηλαδή εγώ ως μηχανολόγος μηχανικός πρέπει να είμαι καταρτισμένος σε ένα πολύ μεγάλο φάσμα συγκεκριμένων εργασιών: πρέπει να γνωρίζω υδραυλικά, να γνωρίζω το αυτοκίνητο, να γνωρίζω διάφορα άλλα μηχανολογικά. Όλα αυτά εδώ, για να μπορέσω να τα μεταδώσω και εγώ σε αυτούς τους οποίους θα εκπαιδεύσω, θα πρέπει πρώτα να τα έχω εμπεδώσει εγώ! Άρα, αυτό το πράγμα παίζει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση.” (Συν. 3)</p> <p>“Όπωσδήποτε παίζει ρόλο. Δεν είναι μόνο η διδακτική, ουσιαστικά είναι και η επαγγελματική εμπειρία. (...) Ας πούμε, εγώ ήμουνα κοντά 20 χρόνια επαγγελματίας. Είχα επαγγελματική εμπειρία και δεν είχα πρόβλημα.” (Συν. 4)</p>
<p>Συμβολή της εμπειρίας στην εύρεση της χρυσής τομής για τη διδασκαλία σε μια τάξη με ποικιλομορφία</p>	<p>“Είναι πολύ μεγάλη υπόθεση να μπορείς να ψυχολογήσεις τον πελάτη και αυτό το πράγμα το αποκτάς με την τριβή, τον καταλαβαίνεις τον άλλον τι θέλει, τι ζητάει. Και στην τάξη χρησιμεύει αυτό. Μπορείς από τις κινήσεις του άλλου να καταλάβεις περίπου που κυμαίνεται, βοηθάει στο πώς θα χειριστείς το κάθε παιδί.” (Συν. 4)</p> <p>“Γιατί όταν κάνεις μάθημα σε ενήλικες, το πιο πιθανό είναι να συναντήσεις άτομα που έχουν γνώσεις 0 μέχρι άτομα που έχουν γνώσεις 100, ίσως και περισσότερα από σένα. Άρα πρέπει να βρεις έναν τρόπο, και σε αυτό βοηθάει η εμπειρία, να μεταφέρεις σε αυτά τα άτομα αυτά που πρέπει να μεταφέρεις, αλλά με τρόπο που να έχει για όλους ενδιαφέρον και να μπορούν όλοι να παρακολουθούν. (Συν. 7)</p>
<p>Συμβολή της εμπειρίας στην ευελιξία σε πρακτικές και μεθόδους διδασκαλίας σε ενήλικες εκπαιδευόμενους</p>	<p>“Λοιπόν, πολύ βασικό η διδακτική εμπειρία ως προς την αποτελεσματικότητα: χρησιμοποιείς όλες τις μεθόδους διδασκαλίας για να μπορούν να καταλάβουν οι καταρτιζόμενοι, οι σπουδαστές των</p>

	<p>ενηλίκων τα πιο βασικά, αλλά και να μπορούν να εξελιχθούν και αυτοί.”</p> <p>(Συν. 8)</p> <p>“Η εμπειρία μετά βοηθάει στο πώς θα κάνεις το μάθημά σου στο, πώς θα βρεις τον αέρα σου μέσα στην τάξη.” (Συν. 11)</p>
<p>Συμβολή της εμπειρίας στην κοινωνική μόρφωση του εκπαιδευτή και στην ανάπτυξη της δεξιότητας ανάλυσης χαρακτήρων</p>	<p>“Πρέπει να αναλάβεις και το ρόλο του ψυχολόγου και του κοινωνικού λειτουργού.. Βέβαια, αυτό το αποκτά ο άνθρωπος με την εμπειρία του, όσο πιο πολλά χρόνια διδάσκει και με όσο περισσότερα άτομα έρχεται σε επαφή, μαθαίνει και να ξεχωρίζει χαρακτήρες και να βοηθάει. (Συν. 1)</p> <p>“Μπορείς από τις κινήσεις του άλλου να καταλάβεις περίπου που κυμαίνεται, βοηθάει στο πώς θα χειριστείς το κάθε παιδί. Το κάθε παιδί πρέπει να το διαχειριστείς διαφορετικά και ειδικά έναν ενήλικα. Γιατί θα σου πω, εμείς εδώ έχουμε μέχρι και 60 χρονών, άλλη ψυχολογία των 18, άλλη του 25, άλλη του 65.” (Συν. 4)</p> <p>“αλλά η εμπειρία είναι το “μακιγιάζ”, έτσι το λέω εγώ, να παίρνεις και κοινωνική μόρφωση και μόρφωση στο αντικείμενό σου” (Συν. 9)</p>

Πίνακας 2. Κωδικοποίηση και αποσπάσματα προς απάντηση του πρώτου ερευνητικού ερωτήματος

Οι διάφοροι κωδικοί που προέκυψαν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτών μπορούν να συγχωνευτούν σε ευρύτερες θεματικές ενότητες, βάσει του περιεχομένου τους. Εντοπίστηκε ότι οι εκπαιδευτικοί τόνισαν τη σημασία της εμπειρίας στο πλαίσιο της αποτελεσματικής διδασκαλίας στα εξής δύο πεδία: το ένα ήταν το γνωστικό πεδίο και το πεδίο της διαχείρισης της τάξης με πρακτικό τρόπο προς βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το δεύτερο ήταν οι διαπροσωπικές σχέσεις και η συμβολή της εμπειρίας στην ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων των εκπαιδευτών.

Ευρύτερες θεματικές ενότητες

<p>A) Βελτίωση της γενικότερης εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω της εμπειρίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συμβολή της εμπειρίας στην απόκτηση γνώσεων ✓ Συμβολή της εμπειρίας στη διαχείριση καταστάσεων εντός της τάξης ενηλίκων ✓ Συμβολή της εμπειρίας στην αναγνώριση των εκπαιδευτικών αναγκών των ενηλίκων εκπαιδευόμενων ✓ Συμβολή της εμπειρίας στη μετάδοση του γνωστικού αντικειμένου ✓ Συμβολή της εμπειρίας στην εύρεση της χρυσής τομής για τη διδασκαλία σε μια τάξη με ποικιλομορφία ✓ Συμβολή της εμπειρίας στην ευελιξία σε πρακτικές και μεθόδους διδασκαλίας σε ενήλικες εκπαιδευόμενους
<p>B) Βελτίωση ικανοτήτων κοινωνικής φύσης και διαπροσωπικών σχέσεων μέσω της εμπειρίας</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συμβολή της εμπειρίας στην ανάπτυξη μιας προσωπικής επαφής με τους σπουδαστές ✓ Συμβολή της εμπειρίας στην κοινωνική μόρφωση του εκπαιδευτή και στην ανάπτυξη της δεξιότητας ανάλυσης χαρακτήρων

Πίνακας 3. Ευρύτερες θεματικές ενότητες και συγχώνευση κωδικών για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα

Σε σχέση με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, το οποίο διατυπώνεται παρακάτω, προέκυψαν οι κωδικοί που παρουσιάζονται παρακάτω, ενώ παράλληλα παρατίθενται και τα αντίστοιχα αποσπάσματα που αναδεικνύουν τους κωδικούς.

Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης σχετικά με τις επιμορφωτικές τους ανάγκες;

Σύμφωνα με τις απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων των ΙΕΚ του ΟΑΕΔ, η επιμόρφωση των εκπαιδευτών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορούν να εκτελούν σωστά το έργο τους στην κατάρτιση ενηλίκων εκπαιδευομένων. Όλοι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν στη σημαντική ανάγκη των εκπαιδευτών για επιπλέον επιμόρφωση και εντόπισαν διάφορα πεδία, στα οποία είναι χρήσιμο να επιμορφώνονται περαιτέρω. Τα πεδία αυτά ήταν πιο συγκεκριμένα τα εξής:

- ✓ Παρακολούθηση των εξελίξεων στην τεχνολογία και στην πληροφορική
- ✓ Παρακολούθηση των εξελίξεων στο γνωστικό πεδίο της εκάστοτε ειδικότητας
- ✓ Ενημέρωση πάνω σε διδακτικές πρακτικές και σε ζητήματα διαχείρισης της τάξης
- ✓ Επιμορφώσεις διοικητικού περιεχομένου
- ✓ Επιμορφώσεις πάνω σε επιμέρους τομείς του κλάδου της Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

Παρακολούθηση των εξελίξεων στην τεχνολογία και στην πληροφορική

“Οι ανάγκες του εκπαιδευτή δε σταματάνε ποτέ. Πρέπει συνεχώς να εκπαιδεύεται. Γιατί αλλάζει και η τεχνολογία, εξελίσσεται, και πρέπει να μαθαίνει για την εξέλιξη αυτή και να

μπορεί να τη μεταδώσει στους εκπαιδευόμενους. Δεν μπορούμε να διδάξουμε κάτι που υπήρχε πριν 10 χρόνια, 15... αυτά έχουν ανατραπεί.” (Συν. 1)

“Στη νέα τεχνολογία, όμως, δεν θα λέγαμε όχι! Νομίζω πως αυτό θα ήταν ενδιαφέρον, ας πούμε, γιατί πάντα θα πας στο νέο.. Πολλές φορές λέω στα παιδιά “Εμείς είμαστε τα παλιά μοντέλα!”, δεν είμαστε μέσα στις εξελίξεις. Θα ήθελα προσωπικά να είμαι αετός στην πληροφορική, δεν είμαι!” (Συν. 2)

“Χρειάζονται (επιμορφωτικά σεμινάρια). Κοίτα, από ότι βλέπουμε η τεχνολογία προχωράει πολύ γρήγορα. (...) Δεν γίνεται αυτός που διδάσκει να μη γνωρίζει και η τεχνολογία να προχωράει.” (Συν. 4)

“ (Θα επέλεγα επιμόρφωση) Στην τεχνολογία με μηχανήματα, εργαλειομηχανές κτλ.(...). Σήμερα η τεχνολογία έχει πάει στο φεγγάρι και εμείς ακόμα είμαστε στις λάσπες.” (Συν. 5)

“..αλλά επειδή έχουν αλλάξει τα επιμορφωτικά σεμινάρια, θεωρώ πάνω στις τεχνολογίες θα ήταν, για τους παλιούς.. Γιατί καλούμαστε μόνοι μας να μάθουμε χίλια πράγματα. Θα το εστίαζα στην τεχνολογία. Έχουμε μάθει πολλά πράγματα που δεν τα έχουμε σπουδάσει.” (Συν. 6)

“...αλλάζουν πάρα πολύ τα πράγματα και χρειάζεται εκπαίδευση στην ειδικότητα, να ακολουθούμε την τεχνολογία και τις γνώσεις.” (Συν. 10)

“Για μένα οι επιμορφώσεις είναι απαραίτητες κάθε φορά, επειδή αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν οι ανάγκες, αλλάζουν όλα, προφανώς και οι ειδικότητες, οι τεχνολογίες, αλλάζουν τα πάντα. Θα πρέπει όλοι να κάνουμε επιμόρφωση σε τακτά χρονικά διαστήματα.” (Συν. 11)

“Αυτό με βοήθησε πάρα πολύ, γιατί έχω μάθει πληροφορική πάρα πολύ καλά, κάτι που στην αρχή με φόβιζε, μπορώ να μάθω να χειρίζομαι όλα τα τεχνολογικά μέσα, να κάνω τις παρουσιάσεις μου, τις διαφάνειές μου, να κάνω τα πάντα, να τους δείχνω τεχνολογικές

δεξιότητες, κάτι το οποίο δε το ήξερα. Και λογικό, πού να το ξέρω, όταν στο πανεπιστήμιο είχαμε έναν υπολογιστή κι ο καθηγητής καθόταν και μας έδειχνε πάνω από το κεφάλι κι εμείς καθόμασταν και τον βλέπαμε; Για μένα θα πρέπει να γίνονται, κι όχι να ξέρουμε ότι τελειώσαμε το πανεπιστήμιο, τελείωσα μια επιμόρφωση και τα ξέρουμε όλα! Με τίποτα!”

(Συν. 11)

Όπως ανέφεραν πολλοί από τους συνεντευξιαζόμενους, η επιμόρφωση πάνω στις εξελίξεις της τεχνολογίας και της πληροφορικής είναι μια πολύ σημαντική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα στην προσπάθεια κατάρτισης ενηλίκων εκπαιδευομένων. Καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία, οι εκπαιδευτές κρίνουν ότι πρέπει απαραίτητως να είναι ενημερωμένοι σε σχέση με τις νέες τάσεις, έτσι ώστε να μπορούν αποτελεσματικά να παρέχουν στους σπουδαστές τους επικαιροποιημένη κατάρτιση. Επιπλέον η τεχνολογία και η γνώση της πληροφορικής συμβάλλει σημαντικά στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς οι εκπαιδευτές με την επιμόρφωσή τους στην πληροφορική μπορούν να οργανώσουν μέσω της αξιοποίησης των σύγχρονων ψηφιακών μέσων τη διδασκαλία τους, χρησιμοποιώντας οπτικοακουστικό υλικό.

Παρακολούθηση των εξελίξεων στο γνωστικό πεδίο της εκάστοτε ειδικότητας

“..για να μπορέσω να ανταπεξέλθω σε αυτά όλα τα αντικείμενα που είπα προηγουμένως έπρεπε από πριν και εγώ να κάτσω να τα μάθω, να κάνω ουσιαστικά και εγώ κάποια επανεκπαίδευση. Για αυτό είπα προηγουμένως, ότι παρακολουθώντας και εγώ κάποια σεμινάρια (γιατί και εμείς έχουμε ανάγκη σεμιναρίων, έτσι; Δεν μπορούμε, ας πούμε, να διδάξουμε κάτι καινούργιο, αν δεν το έχουμε γνωρίσει).. Έτσι, λοιπόν, παρακολούθησα και εγώ σε όλη αυτή την πορεία των χρόνων διάφορα σεμινάρια πάνω σε καινούργιες κατασκευές,

επιδιορθώσεις, σεμινάρια τα οποία έκαναν κάποιες εταιρείες, για να μπορέσω να γνωρίσω καλύτερα το αντικείμενο.” (Συν. 3)

“Νομίζω ότι στη θέση που είμαι αυτή τη στιγμή θα ήθελα να επιμορφωθώ επάνω σε καινούργια αντικείμενα. Αυτή τη στιγμή τρέχουν πάρα πολλά αντικείμενα σε σχέση με το αυτοκίνητο, γιατί είμαι μηχανολόγος στην εξειδίκευση..” (Συν. 3)

“Δεν είναι μόνο η διδακτική, ουσιαστικά είναι και η επαγγελματική εμπειρία. Ας πούμε, εμένα τώρα να σου πω ένα παράδειγμα ήταν εξειδικευμένο το αντικείμενο που δίδασκα, για τους υδραυλικούς. Αυτό το σεμινάριο που κάναμε τότε εκεί μας βοήθησε σε πάρα πολλά πράγματα. Κατά την άποψή μου σε τακτά χρονικά διαστήματα θα πρέπει να γίνεται κάποιο σεμινάριο και στους εκπαιδευτικούς. Γιατί αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν πολλά πράγματα. (Συν. 4)

“(θα επέλεγα) γνωστική επιμόρφωση πάνω στο αντικείμενό μου.” (Συν. 5)

“..εκείνο που με εντυπωσίασε ήταν οι επιμορφώσεις πάνω στο αντικείμενο το διδακτικό που το παρακολούθησα και ήταν πολύ θετικό αυτό..” (Συν. 8)

“Περιεχόμενο πάνω στην ύλη των παιδιών. Γιατί αλλάζει η τεχνολογία, δεν έχουν αλλάξει ακόμα οι οδηγοί σπουδών, έχουμε μείνει πίσω.” (Συν. 8)

“Πιστεύω ότι ειδικά στην εκπαίδευση ενηλίκων και ειδικά στις τεχνικές επαγγελματικές σχολές του ΟΑΕΔ, το μεγάλο κενό βρίσκεται στην εκπαίδευση στην ειδικότητα, δηλαδή στο να μάθουν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αρκετά πράγματα, τα οποία, ναι μεν τα έχουν σπουδάσει, αλλά έχουν περάσει τόσα χρόνια, υπάρχουν πολλές εξελίξεις, αλλάζουν πάρα πολύ τα πράγματα και χρειάζεται εκπαίδευση στην ειδικότητα, να ακολουθούμε την τεχνολογία και τις γνώσεις.” (Συν. 10)

“Για μένα οι επιμορφώσεις είναι απαραίτητες κάθε φορά, επειδή αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν οι ανάγκες, αλλάζουν όλα, προφανώς και οι ειδικότητες, οι τεχνολογίες, αλλάζουν τα πάντα. Θα πρέπει όλοι να κάνουμε επιμόρφωση σε τακτά χρονικά διαστήματα.” (Συν. 11)

Παράλληλα με τις εξελίξεις της τεχνολογίας είναι σημαντικές οι εξελίξεις και στον κάθε κλάδο των ειδικοτήτων πάνω στις οποίες καταρτίζονται οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι. Οι εκπαιδευτές οφείλουν να είναι ενημερωμένοι σε σχέση με τις εξελίξεις στον εκάστοτε κλάδο, επομένως οι επιμορφώσεις πάνω στο γνωστικό αντικείμενο των εκπαιδευτών είναι μείζονος σημασίας για την αποτελεσματική και επικαιροποιημένη κατάρτιση των νέων εκπαιδευομένων. Είναι σαφές ότι είναι αδύνατον να καταρτιστούν τα νέα πρόσωπα τα οποία θα στελεχώσουν την αγορά εργασίας πάνω σε παλιές πληροφορίες, τη στιγμή που το κάθε γνωστικό αντικείμενο ακολουθεί την εξέλιξη της τεχνολογίας στη σύγχρονη εποχή.

Ενημέρωση πάνω σε διδακτικές πρακτικές και σε ζητήματα διαχείρισης της τάξης

“Ιδιαίτερα από αυτά τα σεμινάρια απόκτησα καινούργιες γνώσεις ως προς το πώς να διαχειρίζομαι την τάξη. Για μένα σημαντικό ρόλο σε αυτού του είδους την εκπαίδευση παίζει το ότι ο καθηγητής πρέπει να είναι τελείως καταρτισμένος, να έχει καινούργιες γνώσεις και να μπορεί να διδάξει αυτό το καινούριο πάρα πολύ εύκολα, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους, είτε αυτές θα είναι με κάποιον προτζέκτορα, είτε μέσω κάποιας μορφής βίντεο, που τρέχει τώρα, ας πούμε, και στο Youtube, είτε μέσω κάποιων συγκεκριμένων ερωταπαντήσεων οι οποίες γίνονται μετά το τέλος του μαθήματος.” (Συν. 3)

“Οι δικές μου επιμορφωτικές ανάγκες οπωσδήποτε είναι (...) κάποια ενημέρωση πώς θα χειριστείς μια τέτοια ανάγκη, στη διαχείριση συγκρούσεων μέσα στην τάξη. (...). Γιατί κάποιος έχουσε γνώσεις διαφορετικές, από εμπειρία, από αυτά που άκουσαν, οπότε όταν εγώ μπω να κάνω μάθημα σε αυτά τα παιδιά, πρέπει να περιμένω ότι θα αντιμετωπίσω όλα αυτά. Άρα

πρέπει να είμαι προετοιμασμένος, να έχω διδαχθεί μια μέθοδο, πώς θα αντιμετωπίσω τον καθένα, ώστε να μη φτάσω στο σημείο να πω “ξέρεις λάθος” να μπορώ να πω “ναι, γίνεται κι έτσι, είναι πιο γρήγορο έτσι, είναι πιο οικονομικό..”, κάτι. Θέλει κάποια μέθοδο σίγουρα.”

(Συν. 7)

“νέες μεθόδους και αποτελεσματικές μεθόδους δοκιμασμένες, να εφαρμοστούν και σε εμάς.”

(Συν. 7)

“Το θέμα ήταν για τρόπους διδασκαλίας για καλύτερη αφομοίωση αυτών που λέμε στα παιδιά: οπτικά μέσα, πώς να συμπεριφέρεσαι, πώς να κινείσαι, όλο αυτό το πλαίσιο ενός παιδαγωγού. Γιατί ο παιδαγωγός πρέπει να είναι σε συνεχή επιμόρφωση. Όχι τελειώσαμε ΣΕΛΕΤΕ κι έτσι. Συνεχής επιμόρφωση!” **(Συν. 9)**

“(Τα επιμορφωτικά σεμινάρια είναι απαραίτητα) Για παιδαγωγική επάρκεια.” **(Συν. 9)**

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι εκπαιδευτές ενηλίκων εκπαιδευομένων ανέφεραν στις απαντήσεις τους τη σημαντική ανάγκη για επιμορφώσεις πάνω σε διδακτικές μεθόδους και σε τρόπους διαχείρισης της τάξης ενηλίκων εκπαιδευομένων. Οι εκπαιδευτές εξέφρασαν την ανάγκη τους για παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων, τα οποία έχουν ως περιεχόμενο τρόποσ διδασκαλίας, αξιοποίηση σύγχρονων μέσων, παιδαγωγικών πρακτικών, τρόπους διαχείρισης των συγκρούσεων μέσα σε ένα περιβάλλον, προκειμένου να είναι σε θέση να εκτελούν το διδακτικό έργο τους με αποτελεσματικότητα.

Επιμορφώσεις διοικητικού περιεχομένου

“..πρέπει συνεχώς να επιμορφώνομαι επάνω στα διοικητικά θέματα (δηλαδή υπολογιστές, διοίκηση, εκπαίδευση, στο πώς θα αντιμετωπίσουμε τους υπόλοιπους συναδέλφους). Είναι,

νομίζω, θέματα τα οποία θα πρέπει τουλάχιστον κάθε δύο χρόνια να γίνονται σαν εκπαιδευτική διαδικασία.” (Συν. 3)

“Επίσης, παρακολούθησα και το κομμάτι το άλλο, επιμόρφωση στη διοίκηση του προσωπικού, το πώς μπορώ να συμπεριφέρομαι, και αυτό επίσης βοήθησε. Δηλαδή, αλλιώς διαχειρίζομαι ένα πρόβλημα που δημιουργείται μεταξύ σπουδαστών και μεταξύ καθηγητών, οπότε και αυτό το κομμάτι με βοήθησε πολύ. Και είμαι υπέρ της επιμόρφωσης.” (Συν. 8)

Κάποιες περιπτώσεις εκπαιδευτών ανέφεραν ότι είτε έχουν παρακολουθήσει, είτε θα ενδιαφέρονταν να παρακολουθήσουν επιπλέον σεμινάρια διοικητικού περιεχομένου. Οι εκπαιδευτές ανέφεραν ότι τα σεμινάρια αυτά είναι χρήσιμα, αφού συνήθως αφορούν την χρήση των υπολογιστών στο πλαίσιο της διοίκησης της εκπαίδευσης, αλλά και την αντιμετώπιση των συναδέλφων ή των σπουδαστών, των προβλημάτων που ενδέχεται να παρουσιαστούν μεταξύ τους, ενώ σημαντικό είναι επίσης και το γεγονός ότι εμπεριέχουν τρόπους συμπεριφοράς στο πλαίσιο της διοίκησης προσωπικού.

Επιμορφώσεις πάνω σε επιμέρους τομείς του κλάδου της Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

“Το πιο σημαντικό πρόβλημα που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας στη δική μας ειδικότητα είναι τα ψυχολογικά των παιδιών.. Αυτά όμως επειδή μας τα κάναν σεμινάριο, γιατί εγώ δεν είχα κάποια γνώση για αυτά, ε, με βοήθησε πολύ το σεμινάριο που μας έκαναν.” (Συν. 4)

“Θα πρέπει να έχει πολλές γνώσεις, να γνωρίζει ψυχολογία, κοινωνιολογία (...). Στις εποχές που περνάμε θα πρέπει αυτά τα σεμινάρια να εμπεριέχουν περισσότερο κοινωνιολογία, ψυχολογία, με αυτά τα δεδομένα.” (Συν. 9)

“όπως για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, έχουμε παιδιά με πολλά προβλήματα μέσα στην τάξη, καθώς έχουμε και παιδιά με ψυχιατρικά προβλήματα, έχουν θέματα ένταξης. Κι εμείς

πρέπει να διαχειριστούμε το πρόβλημα αυτό προσωπικά, πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει ψυχολογικά προβλήματα πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει μαθησιακά προβλήματα πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει οικογενειακά προβλήματα; Σε μια τάξη μπορεί να έχω πέντε διαφορετικές περιπτώσεις και για να το αντιμετωπίσεις αυτό είναι δύσκολο, πρέπει να έχεις επιμόρφωση. Έκανα πρόγραμμα ειδικής αγωγής, πρόγραμμα επαγγελματικού προσανατολισμού, διαπολιτισμικής αγωγής, που είναι πολύ σημαντικό τώρα ειδικά: έχουμε παιδιά από Ιράκ, από Αλβανία, από Αφρική, παιδιά με διαφορετική κουλτούρα, αυτό θα πρέπει να το προσεγγίσεις διαφορετικά και να ξέρεις πώς θα το διαχειριστείς.” (Συν. 11)

Ένα σημαντικό ζήτημα που προέκυψε από τις απαντήσεις των εκπαιδευτών σε σχέση με τις επιμορφωτικές τους ανάγκες ήταν η εξασφάλιση ότι είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των ψυχολογικών προβλημάτων των μαθητών τους. Οι εκπαιδευτές δήλωσαν ότι θα ήταν σημαντικό να είναι ενήμεροι σε σχέση με ζητήματα, όπως οι μαθησιακές δυσκολίες, θέματα προσαρμογής και ένταξης σε μαθητές με ψυχολογικά προβλήματα, ακόμη και επιμόρφωση στον κλάδο της ειδικής αγωγής ή σε θέματα συμβουλευτικής, όπως ο επαγγελματικός προσανατολισμός ή το μείζον θέμα της διαπολιτισμικής αγωγής. Οι εκπαιδευτικοί υπογράμμισαν τη σημασία της επιμόρφωσης σε θέματα εκπαιδευτικής ψυχολογία ως μια απαραίτητη προϋπόθεση για έναν σύγχρονο εκπαιδευτή ενηλίκων εκπαιδευομένων.

Κωδικοί	Αποσπάσματα
Παρακολούθηση των εξελίξεων στην τεχνολογία και στην πληροφορική	<i>“Οι ανάγκες του εκπαιδευτή δε σταματάνε ποτέ. Πρέπει συνεχώς να εκπαιδευεται. Γιατί αλλάζει και η τεχνολογία, εξελίσσεται, και πρέπει να μαθαίνει για την εξέλιξη αυτή και να μπορεί να τη μεταδώσει στους εκπαιδευόμενους. Δεν μπορούμε να διδάζουμε κάτι που</i>

υπήρχε πριν 10 χρόνια, 15... αυτά έχουν ανατραπεί.”

(Συν. 1)

“Στη νέα τεχνολογία, όμως, δεν θα λέγαμε όχι! Νομίζω πως αυτό θα ήταν ενδιαφέρον, ας πούμε, γιατί πάντα θα πας στο νέο.. Πολλές φορές λέω στα παιδιά “Εμείς είμαστε τα παλιά μοντέλα!”, δεν είμαστε μέσα στις εξελίξεις. Θα ήθελα προσωπικά να είμαι αετός στην πληροφορική, δεν είμαι!” **(Συν. 2)**

“Χρειάζονται (επιμορφωτικά σεμινάρια). Κοίτα, από ότι βλέπουμε η τεχνολογία προχωράει πολύ γρήγορα. (...) Δεν γίνεται αυτός που διδάσκει να μη γνωρίζει και η τεχνολογία να προχωράει.” **(Συν. 4)**

“ (Θα επέλεγα επιμόρφωση) Στην τεχνολογία με μηχανήματα, εργαλειομηχανές κτλ.(...). Σήμερα η τεχνολογία έχει πάει στο φεγγάρι και εμείς ακόμα είμαστε στις λάσπες.” **(Συν. 5)**

“..αλλά επειδή έχουν αλλάξει τα επιμορφωτικά σεμινάρια, θεωρώ πάνω στις τεχνολογίες θα ήταν, για τους παλιούς.. Γιατί καλούμαστε μόνοι μας να μάθουμε χίλια πράγματα. Θα το εστίαζα στην τεχνολογία. Έχουμε μάθει πολλά πράγματα που δεν τα έχουμε σπουδάσει.” **(Συν. 6)**

“...αλλάζουν πάρα πολύ τα πράγματα και χρειάζεται εκπαίδευση στην ειδικότητα, να ακολουθούμε την τεχνολογία και τις γνώσεις.” **(Συν. 10)**

“Για μένα οι επιμορφώσεις είναι απαραίτητες κάθε φορά, επειδή αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν οι ανάγκες, αλλάζουν όλα, προφανώς και οι ειδικότητες, οι τεχνολογίες, αλλάζουν τα πάντα. Θα πρέπει όλοι να

	<p>κάνουμε επιμόρφωση σε τακτά χρονικά διαστήματα.”</p> <p>(Συν. 11)</p> <p>“Αυτό με βοηθούσε πάρα πολύ, γιατί έχω μάθει πληροφορική πάρα πολύ καλά, κάτι που στην αρχή με φόβιζε, μπορώ να μάθω να χειρίζομαι όλα τα τεχνολογικά μέσα, να κάνω τις παρουσιάσεις μου, τις διαφάνειές μου, να κάνω τα πάντα, να τους δείχνω τεχνολογικές δεξιότητες, κάτι το οποίο δε το ήξερα. Και λογικό, πού να το ξέρω, όταν στο πανεπιστήμιο είχαμε έναν υπολογιστή κι ο καθηγητής καθόταν και μας έδειχνε πάνω από το κεφάλι κι εμείς καθόμασταν και τον βλέπαμε; Για μένα θα πρέπει να γίνονται, κι όχι να ξέρουμε ότι τελειώσαμε το πανεπιστήμιο, τελείωσα μια επιμόρφωση και τα ξέρουμε όλα! Με τίποτα!” (Συν. 11)</p>
<p>Παρακολούθηση των εξελίξεων στο γνωστικό πεδίο της εκάστοτε ειδικότητας</p>	<p>“..για να μπορέσω να ανταπεξέλθω σε αυτά όλα τα αντικείμενα που είπα προηγουμένως έπρεπε από πριν και εγώ να κάτσω να τα μάθω, να κάνω ουσιαστικά και εγώ κάποια επανεκπαίδευση. Για αυτό είπα προηγουμένως, ότι παρακολουθώντας και εγώ κάποια σεμινάρια (γιατί και εμείς έχουμε ανάγκη σεμιναρίων, έτσι; Δεν μπορούμε, ας πούμε, να διδάξουμε κάτι καινούργιο, αν δεν το έχουμε γνωρίσει).. Έτσι, λοιπόν, παρακολούθησα και εγώ σε όλη αυτή την πορεία των χρόνων διάφορα σεμινάρια πάνω σε καινούργιες κατασκευές, επιδιορθώσεις, σεμινάρια τα οποία έκαναν κάποιες εταιρείες, για να μπορέσω να γνωρίσω καλύτερα το αντικείμενο.” (Συν. 3)</p> <p>“Νομίζω ότι στη θέση που είμαι αυτή τη στιγμή θα ήθελα να επιμορφωθώ επάνω σε καινούργια</p>

αντικείμενα. Αυτή τη στιγμή τρέχουν πάρα πολλά αντικείμενα σε σχέση με το αυτοκίνητο, γιατί είμαι μηχανολόγος στην εξειδίκευση..” (Συν. 3)

“Δεν είναι μόνο η διδακτική, ουσιαστικά είναι και η επαγγελματική εμπειρία. Ας πούμε, εμένα τώρα να σου πω ένα παράδειγμα ήταν εξειδικευμένο το αντικείμενο που δίδασκα, για τους υδραυλικούς. Αυτό το σεμινάριο που κάναμε τότε εκεί μας βοήθησε σε πάρα πολλά πράγματα. Κατά την άποψή μου σε τακτά χρονικά διαστήματα θα πρέπει να γίνεται κάποιο σεμινάριο και στους εκπαιδευτικούς. Γιατί αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν πολλά πράγματα. (Συν. 4)

“(θα επέλεγα) γνωστική επιμόρφωση πάνω στο αντικείμενό μου.” (Συν. 5)

“..εκείνο που με εντυπωσίασε ήταν οι επιμορφώσεις πάνω στο αντικείμενο το διδακτικό που το παρακολούθησα και ήταν πολύ θετικό αυτό..” (Συν. 8)

“Περιεχόμενο πάνω στην ύλη των παιδιών. Γιατί αλλάζει η τεχνολογία, δεν έχουν αλλάξει ακόμα οι οδηγοί σπουδών, έχουμε μείνει πίσω.” (Συν. 8)

“Πιστεύω ότι ειδικά στην εκπαίδευση ενηλίκων και ειδικά στις τεχνικές επαγγελματικές σχολές του ΟΑΕΔ, το μεγάλο κενό βρίσκεται στην εκπαίδευση στην ειδικότητα, δηλαδή στο να μάθουν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αρκετά πράγματα, τα οποία, ναι μεν τα έχουν σπουδάσει, αλλά έχουν περάσει τόσα χρόνια, υπάρχουν πολλές εξελίξεις, αλλάζουν πάρα πολύ τα πράγματα και χρειάζεται εκπαίδευση στην ειδικότητα, να ακολουθούμε την τεχνολογία και τις γνώσεις.”

(Συν. 10)

	<p>“Για μένα οι επιμορφώσεις είναι απαραίτητες κάθε φορά, επειδή αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν οι ανάγκες, αλλάζουν όλα, προφανώς και οι ειδικότητες, οι τεχνολογίες, αλλάζουν τα πάντα. Θα πρέπει όλοι να κάνουμε επιμόρφωση σε τακτά χρονικά διαστήματα.”</p> <p>(Συν. 11)</p>
<p>Ενημέρωση πάνω σε διδακτικές πρακτικές και σε ζητήματα διαχείρισης της τάξης</p>	<p>“Ιδιαίτερα από αυτά τα σεμινάρια απόκτησα καινούργιες γνώσεις ως προς το πώς να διαχειρίζομαι την τάξη. Για μένα σημαντικό ρόλο σε αυτού του είδους την εκπαίδευση παίζει το ότι ο καθηγητής πρέπει να είναι τελείως καταρτισμένος, να έχει καινούργιες γνώσεις και να μπορεί να διδάξει αυτό το καινούριο πάρα πολύ εύκολα, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους, είτε αυτές θα είναι με κάποιον προτζέκτορα, είτε μέσω κάποιας μορφής βίντεο, που τρέχει τώρα, ας πούμε, και στο Youtube, είτε μέσω κάποιων συγκεκριμένων ερωταπαντήσεων οι οποίες γίνονται μετά το τέλος του μαθήματος.” (Συν. 3)</p> <p>“Οι δικές μου επιμορφωτικές ανάγκες οπωσδήποτε είναι (...) κάποια ενημέρωση πώς θα χειριστείς μια τέτοια ανάγκη, στη διαχείριση συγκρούσεων μέσα στην τάξη. (...). Γιατί κάποιοι έχουνε γνώσεις διαφορετικές, από εμπειρία, από αυτά που άκουσαν, οπότε όταν εγώ μπω να κάνω μάθημα σε αυτά τα παιδιά, πρέπει να περιμένω ότι θα αντιμετωπίσω όλα αυτά. Άρα πρέπει να είμαι προετοιμασμένος, να έχω διδαχθεί μια μέθοδο, πώς θα αντιμετωπίσω τον καθένα, ώστε να μη φτάσω στο σημείο να πω “ξέρεις λάθος” να μπορώ να πω “ναι, γίνεται κι έτσι, είναι πιο γρήγορο έτσι, είναι</p>

	<p>πιο οικονομικό..”, κάτι. Θέλει κάποια μέθοδο σίγουρα.” (Συν. 7)</p> <p>“νέες μεθόδους και αποτελεσματικές μεθόδους δοκιμασμένες, να εφαρμοστούν και σε εμάς.” (Συν. 7)</p> <p>“Το θέμα ήταν για τρόπους διδασκαλίας για καλύτερη αφομοίωση αυτών που λέμε στα παιδιά: οπτικά μέσα, πώς να συμπεριφέρεσαι, πώς να κινείσαι, όλο αυτό το πλαίσιο ενός παιδαγωγού. Γιατί ο παιδαγωγός πρέπει να είναι σε συνεχή επιμόρφωση. Όχι τελειώσαμε ΣΕΛΕΤΕ κι έτσι. Συνεχής επιμόρφωση!” (Συν. 9)</p> <p>“(Τα επιμορφωτικά σεμινάρια είναι απαραίτητα) Για παιδαγωγική επάρκεια.” (Συν. 9)</p>
<p>Επιμορφώσεις διοικητικού περιεχομένου</p>	<p>“..πρέπει συνεχώς να επιμορφώνομαι επάνω στα διοικητικά θέματα (δηλαδή υπολογιστές, διοίκηση, εκπαίδευση, στο πώς θα αντιμετωπίσουμε τους υπόλοιπους συναδέλφους). Είναι, νομίζω, θέματα τα οποία θα πρέπει τουλάχιστον κάθε δύο χρόνια να γίνονται σαν εκπαιδευτική διαδικασία.” (Συν. 3)</p> <p>“Επίσης, παρακολούθησα και το κομμάτι το άλλο, επιμόρφωση στη διοίκηση του προσωπικού, το πώς μπορώ να συμπεριφέρομαι, και αυτό επίσης βοήθησε. Δηλαδή, αλλιώς διαχειρίζομαι ένα πρόβλημα που δημιουργείται μεταξύ σπουδαστών και μεταξύ καθηγητών, οπότε και αυτό το κομμάτι με βοήθησε πολύ. Και είμαι υπέρ της επιμόρφωσης.” (Συν. 8)</p>
<p>Επιμορφώσεις πάνω σε επιμέρους τομείς του κλάδου της Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας</p>	<p>“Το πιο σημαντικό πρόβλημα που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας στη δική μας ειδικότητα είναι τα ψυχολογικά των παιδιών.. Αυτά όμως επειδή μας τα κάνουν σεμινάριο, γιατί εγώ δεν είχα κάποια γνώση για</p>

	<p>αυτά, ε, με βοήθησε πολύ το σεμινάριο που μας έκαναν.” (Συν. 4)</p> <p>“Θα πρέπει να έχει πολλές γνώσεις, να γνωρίζει ψυχολογία, κοινωνιολογία (...). Στις εποχές που περνάμε θα πρέπει αυτά τα σεμινάρια να εμπεριέχουν περισσότερο κοινωνιολογία, ψυχολογία, με αυτά τα δεδομένα.” (Συν. 9)</p> <p>“όπως για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, έχουμε παιδιά με πολλά προβλήματα μέσα στην τάξη, καθώς έχουμε και παιδιά με ψυχιατρικά προβλήματα, έχουν θέματα ένταξης. Κι εμείς πρέπει να διαχειριστούμε το πρόβλημα αυτό προσωπικά, πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει ψυχολογικά προβλήματα πως να διαχειριστώ το παιδί που έχει μαθησιακά προβλήματα πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει οικογενειακά προβλήματα; Σε μια τάξη μπορεί να έχω πέντε διαφορετικές περιπτώσεις και για να το αντιμετωπίσεις αυτό είναι δύσκολο, πρέπει να έχεις επιμόρφωση. Έκανα πρόγραμμα ειδικής αγωγής, πρόγραμμα επαγγελματικού προσανατολισμού, διαπολιτισμικής αγωγής, που είναι πολύ σημαντικό τώρα ειδικά: έχουμε παιδιά από Ιράκ, από Αλβανία, από Αφρική, παιδιά με διαφορετική κουλτούρα, αυτό θα πρέπει να το προσεγγίσεις διαφορετικά και να ξέρεις πώς θα το διαχειριστείς.” (Συν. 11)</p>
--	--

Πίνακας 3. Κωδικοποίηση και αποσπάσματα σε σχέση με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτών

ενηλίκων

Όσον αφορά τις ευρύτερες θεματικές ενότητες που προέκυψαν από τις απαντήσεις των εκπαιδευτών σε σχέση με τις επιμορφωτικές τους ανάγκες, παρατηρούνται και πάλι δύο μεγαλύτερες κατηγορίες. Από τη μία οι εκπαιδευτές τόνισαν την σημασία της επιμόρφωσης

πάνω σε πρακτικά θέματα της διδασκαλίας, κι από την άλλη υπογράμμισαν το ρόλο της επιμόρφωσης για την εκμάθηση τρόπων συμπεριφοράς, στάσεων και διαχείρισης των ενηλίκων εκπαιδευόμενων. Για ακόμη μια φορά φαίνεται πως υπάρχει ένας σαφής διαχωρισμός ανάμεσα σε πρακτικά ζητήματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και στον διαπροσωπικό παράγοντα, πάντοτε στο πλαίσιο της πιο αποτελεσματικής διδακτικής πρακτικής.

Ευρύτερες θεματικές ενότητες	
Ανάγκη για επιμόρφωση πάνω σε πρακτικά θέματα της διδασκαλίας	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Παρακολούθηση των εξελίξεων στην τεχνολογία και στην πληροφορική ✓ Παρακολούθηση των εξελίξεων στο γνωστικό πεδίο της εκάστοτε ειδικότητας ✓ Ενημέρωση πάνω σε διδακτικές πρακτικές και σε ζητήματα διαχείρισης της τάξης
Ανάγκη για επιμόρφωση πάνω σε ζητήματα διαπροσωπικής φύσης	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Επιμορφώσεις διοικητικού περιεχομένου ✓ Επιμορφώσεις πάνω σε επιμέρους τομείς του κλάδου της Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

Πίνακας 5. Συγχώνευση κωδικών σχετικά με τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτών σε ευρύτερες θεματικές ενότητες

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα αφορούσε τις αντιλήψεις των εκπαιδευτών σε σχέση με την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία ενηλίκων. Έτσι, συγκεντρώθηκαν δεδομένα από τις απαντήσεις των εκπαιδευτών σε σχέση με τις απόψεις του για τα χαρακτηριστικά του ιδανικού, κατά τη γνώμη τους, εκπαιδευτή ενηλίκων. Όπως και παραπάνω, παρατίθενται οι σχετικοί κωδικοί που προέκυψαν και τα επιμέρους αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις.

Πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτές ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία ενηλίκων;

Οι κωδικοί που αναδείχθηκαν προς απάντηση του ερευνητικού αυτού ερωτήματος ήταν:

- ✓ Καλή κατάρτιση του εκπαιδευτή ενηλίκων στο γνωστικό του αντικείμενο και γνώσεις του επαγγέλματος
- ✓ Μεταδοτικότητα του εκπαιδευτή
- ✓ Κοινωνικός χαρακτήρας του εκπαιδευτή και επικοινωνιακές δεξιότητες
- ✓ Ανάλυση συμβουλευτικού ρόλου
- ✓ Προσαρμογή στους στόχους και ευελιξία στον τρόπο σκέψης
- ✓ Κατάλληλη στάση σε μια τάξη με πολυπολιτισμικές ιδιαιτερότητες
- ✓ Συνδυασμός γνώσης και διδακτικής εμπειρίας
- ✓ Εστίαση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους, στην ψυχολογία, στις ανάγκες και στους στόχους τους
- ✓ Διάθεση του εκπαιδευτή για βελτίωση, εξέλιξη και περαιτέρω επιμόρφωση

Καλή κατάρτιση του εκπαιδευτή ενηλίκων στο γνωστικό του αντικείμενο και γνώσεις του επαγγέλματος

“Σίγουρα πρέπει να είναι πάρα πολύ καλά καταρτισμένος στο αντικείμενό του” (Συν. 1)

“..ο κάθε εκπαιδευτικός πρέπει να είναι γνώστης του αντικειμένου. Και οι δεξιότητες χρειάζονται, γιατί πάμε στα εργαστήρια, που εάν δεν μπορείς να το δώσεις όπως πρέπει τα

παιδιά θα σε καταλάβουν, πόσο μάλλον οι ενήλικες. Οπότε εκεί πρέπει να είσαι γνώστης, πρέπει να έχεις διαβάσει, να πηγαίνεις με το ρεύμα.” (Συν. 2)

“Ο σύγχρονος εκπαιδευτής, πριν μπει στην τάξη, πρέπει να περάσει από το ελεύθερο επάγγελμα να μάθει το αντικείμενό του καλά. Αφού το ξέρει καλά, θα μπορεί και εύκολα να το μεταδώσει στα παιδιά, από πλευράς γνώσεων και δεξιοτήτων. Τώρα από εκεί και πέρα, θα πρέπει να είναι και λίγο διαβασμένος, μορφωμένος, “τριμμένος”, είτε με σεμινάρια, είτε με χαρτιά από πανεπιστήμιο, να διαβάσει.” (Συν. 2)

“Πρέπει να έχει γνώση του αντικείμενου που διδάσκει..” (Συν. 4)

“Καταρχάς, ο εκπαιδευτής πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά το αντικείμενο που κάνει, να το αγαπάει και να μπορέσει να μπει μέσα στο πνεύμα των παιδιών.” (Συν. 5)

“Πρώτα-πρώτα, ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να είναι καλός γνώστης του αντικείμενου που θα διδάξει. Αυτό είναι το πιο σημαντικό.” (Συν. 6)

“..θα πρέπει να ήταν καταρτισμένος και τεχνικά και μαθησιακά, να το πω έτσι, διδακτικά, δηλαδή να τα καλύπτει όλα. Δηλαδή, να μην έρθει ένας εκπαιδευτικός που δεν γνωρίζει καλά το αντικείμενο που ήρθε να μας διδάξει σε μας, για να πάρουμε εμείς τις γνώσεις και τις δεξιότητες αυτές για να τις μεταφέρουμε στους σπουδαστές μας. Άρα θα πρέπει να τα καλύπτει όλα, όλα. Δεν είναι μόνο η γνώση, πρέπει να μπορεί να το κάνει και πράξη αυτό.(...) Χρειάζεται έναν επαγγελματία στο είδος του, αλλά να μπορεί να διδάξει κιόλας.” (Συν. 8)

“..για αυτό ο εκπαιδευτής σε αυτά πρέπει να είναι και καταρτισμένος..” (Συν. 9)

“Βασικά είναι οι γνώσεις στο αντικείμενο..” (Συν. 10)

“Βασικά πρέπει να ξέρει καλά το επάγγελμά του, την ειδικότητά του.” (Συν. 11)

Η πλειονότητα των εκπαιδευτών που συμμετείχαν στη συνέντευξη συμφώνησε πως ένα σημαντικό χαρακτηριστικό που μπορεί να καθορίσει την αποτελεσματικότητα στο έργο

του εκπαιδευτή ενηλίκων είναι η καλή κατάρτιση στο γνωστικό του αντικείμενο. Κρίθηκε απαραίτητο ο εκπαιδευτής ενηλίκων να γνωρίζει σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο του γνωστικού του αντικειμένου, να είναι καταρτισμένος τόσο τεχνικά, όσο και διδακτικά, ενώ είναι μείζονος σημασίας να ενημερώνεται συνεχώς σε σχέση με τις εξελίξεις σε ό,τι αφορά το γνωστικό του πεδίο. Σε διαφορετική περίπτωση ο εκπαιδευτής ενηλίκων δεν θα μπορούσε να μεταλαμπαδεύσει στους σπουδαστές τις απαραίτητες δεξιότητες στην εκάστοτε ειδικότητα.

Μεταδοτικότητα του εκπαιδευτή

“..(ο εκπαιδευτής) να έχει μεταδοτικότητα” (Συν. 1)

“Μπορεί να είναι σωστός στο αντικείμενό του αλλά να μην μπορεί να κάνει μάθημα. Να είναι ακατάλληλος για αυτό και να μην μπορεί να το μεταδώσει κιόλας. Είναι και το θέμα της μεταδοτικότητας, πώς μπορείς να περάσεις ορισμένα πράγματα; Η μεταδοτικότητα είναι χάρισμα.” (Συν. 4)

“..να το μεταδώσουμε στα παιδιά που μας παρακολουθούν.” (Συν. 9)

Ορισμένοι συνεντευξιαζόμενοι εστίασαν στη σημασία που έχει το χάρισμα της μεταδοτικότητας του εκπαιδευτή για την αποτελεσματική διδασκαλία και κατάρτιση των ενηλίκων εκπαιδευομένων. Ανέφεραν χαρακτηριστικά ότι ακόμα και αν είναι γνώστης του αντικειμένου του, ο εκπαιδευτής σε περίπτωση που δεν έχει το χάρισμα της μεταδοτικότητας, ώστε να μπορεί να μεταλαμπαδεύσει τις γνώσεις και τις δεξιότητες στους νέους επαγγελματίες, δεν θα κατορθώσει να Αξιοποιήσει όλες τις γνώσεις που κατέχει σε σχέση με την ειδικότητα για χάρη της διδασκαλίας.

Κοινωνικός χαρακτήρας του εκπαιδευτή και επικοινωνιακές δεξιότητες

“..και εκτός από τις γνώσεις και τη μεταδοτικότητα, πρέπει να γνωρίσει και πως να προσεγγίσει έναν ενήλικο εκπαιδευόμενο. Να είναι πιο κοινωνικός..” (Συν. 1)

“..γενικά για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτή, δηλαδή το χαρακτήρα του εκπαιδευτή. Εντάξει, μπορεί να λέμε κάποιος ότι είναι εκπαιδευτής, αλλά μπαίνει στην αίθουσα και δεν τους λέει “Καλημέρα!” το πρωί ή να μην τους λέει “Γεια σας!” το μεσημέρι, παραδείγματος χάρη. Πρέπει να είναι ευγενικός, δηλαδή πρέπει να έχει κάποια χαρακτηριστικά τα οποία θα συμβαδίσουν και με την διαδικασία την εκπαιδευτική.” (Συν. 3)

“..να είναι σωστός σαν χαρακτήρας. Δεν γίνεται, για παράδειγμα, ένας άνθρωπος που δεν έχει κάποια χαρακτηριστικά, που δεν είναι κοινωνικός, ή που είναι νευρικός, απότομος..” (Συν. 4)

“Πρώτα από όλα, να είναι επικοινωνιακός, με την έννοια.. Όχι να πει τις γνώσεις του κι όποιος πάρει κάτι.. Να μπορεί να έχει μια επικοινωνία με τους καταρτιζόμενους για να μπορούν και αυτοί να πάρουν κάτι από αυτόν, όχι μόνο οι γνώσεις, αυτή είναι η ύλη, θα πρέπει να γίνει αυτό και τίποτα παραπάνω(..). Θεωρώ ότι η επικοινωνία μεταξύ καταρτιζόμενου και εκπαιδευτή είναι ένα πάρα πολύ βασικό σημείο.” (Συν. 6)

“Για αυτό ο εκπαιδευτής σε αυτά πρέπει να είναι και καταρτισμένος και ευαίσθητος.” (Συν. 9)

“Εκεί που δίνω μεγάλη σημασία είναι και στην κοινωνική μόρφωση. Δυστυχώς, έχω παρατηρήσει εκεί ότι είμαστε πολύ πίσω. Άλλο η επιστημονική του κατάρτιση, καταλαβαίνετε τι λέω, και άλλο κοινωνική του μόρφωση. Ποια είναι η κοινωνική του μόρφωση; Αν έχει δραστηριοποιηθεί να λειτουργεί σε συλλόγους, σε τοπική αυτοδιοίκηση, κτλ. Αυτό εγώ εννοώ κοινωνική μόρφωση. Όποιος/α έχει και τους δύο αυτούς παράγοντες, η άποψη μου είναι, είναι από τους καλύτερους.” (Συν. 9)

Επιπρόσθετα, δεν ήταν λίγοι οι συνεντευξιαζόμενοι οι οποίοι εστίασαν στην κοινωνική φύση της προσωπικότητας του εκπαιδευτή ενηλίκων. Στις απαντήσεις των συνεντευξιαζόμενων εντοπίστηκαν αναφορές σε σχέση με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτή, τις επικοινωνιακές του δεξιότητες, την εκδήλωση ευαισθησίας απέναντι στους σπουδαστές, την ακεραιότητα του χαρακτήρα, την απουσία χαρακτηριστικών νευρικότητας ή απότομης συμπεριφοράς, και μάλιστα διατυπώθηκε ότι λίγη σημασία μπορεί να έχει η κατάλληλη κατάρτιση, εάν ο εκπαιδευτής έχει σημαντικά κοινωνικά ελλείμματα.

Ανάληψη συμβουλευτικού ρόλου

“..γιατί κάποιες φορές οι ενήλικες απευθύνονται στους εκπαιδευτές, λένε τα προβλήματά τους, περιμένουν και λίγο να τους βοηθήσουμε. Πρέπει να αναλάβεις και το ρόλο του ψυχολόγου και του κοινωνικού λειτουργού.. Βέβαια, αυτό το αποκτά ο άνθρωπος με την εμπειρία του, όσο πιο πολλά χρόνια διδάσκει και με όσο περισσότερα άτομα έρχεται σε επαφή, μαθαίνει και να ξεχωρίζει χαρακτήρες και να βοηθάει” (Συν. 1)

“..ήμασταν αποτελεσματικοί και είχαμε καλή συνεργασία με τα παιδιά και έχω ακόμα, που έγιναν επαγγελματίες και λοιπά. Δηλαδή έχουμε με τα παιδιά το δούνα και λαβείν, και συμβουλές ζητάν και καμιά φορά παίρνουν και κανένα τηλέφωνο σε καμιά τεχνική δυσκολία.”
(Συν. 2)

“..να μπορούμε να τον στηρίζουμε... γιατί δεν είναι μόνο το μάθημα, είναι κι άλλες ερωτήσεις που δέχεσαι από παιδιά. Να μπορείς να του δώσεις την απάντηση, να τον καθοδηγήσεις..”
(Συν. 2)

“..θα πρέπει να είναι και λίγο πιο ανεκτικός, να ακούσει, να ακούει τους προβληματισμούς, να ακούει τους καταρτιζόμενους.” **(Συν. 6)**

“Αυτό έχει μεγάλη σημασία, σημαίνει ότι ο δάσκαλος τους νοιάζεται. Ξέρετε τι σημαίνει ότι έχουμε κάποιον να πούμε τον πόνο μας; Και ξέρετε, μετά τους γονείς είναι η δάσκαλοι.” (Συν. 9)

“..γνώσεις ψυχολογίας για να συμπεριφέρεται σωστά στα παιδιά. Σήμερα οι ενήλικες έχουν διάφορα προβλήματα, πρέπει να μπορούμε να στεκόμαστε σε κάθε περιστατικό ξεχωριστά, να επικεντρωνόμαστε εκεί και να μπορούμε να βρούμε κάποια λύση.” (Συν. 10)

Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας ο οποίος εντοπίστηκε σε πληθώρα συνεντεύξεων των εκπαιδευτών ενηλίκων ήταν αυτός της ανάληψης του συμβουλευτικού ρόλου από τον εκπαιδευτή. Οι εκπαιδευτές ενηλίκων τόνισαν ότι αυτό που έχει μεγάλη σημασία στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι να μπορεί ο εκπαιδευτής να στέκεται πάνω από τον κάθε σπουδαστή και να μπορεί να τον βοηθήσει μέσα από την εμπειρία του, να του παρέχει τις κατάλληλες απαντήσεις στα ερωτήματά του, να τον καθοδηγεί και να παρέχει την κατάλληλη υποστήριξη σε σχέση με τους προβληματισμούς και τις ανησυχίες των διδασκομένων.

Προσαρμογή στους στόχους και ευελιξία στον τρόπο σκέψης

“...να μπορεί, αν είναι δυνατόν, η σκέψη να πάει σχεδόν κοντά, να μην υπάρχουν μεγάλες αποστάσεις στο πώς θα φερθείς ή το ποιο είναι σωστό, ποιο δεν είναι σωστό.. Καμιά φορά τα έχουμε εμείς κάπως σε καλούπια και αυτά πρέπει να σπάσουν, τα στερεότυπα, να μπορούμε αν φερθούμε ανάλογα στον ενήλικα.” (Συν. 2)

“Εκεί θέλει λίγο να μπούμε στα καινούρια, στον τρόπο ζωής δηλαδή, τις σκέψεις. Εμείς είμαστε παλιά μοντέλα, έχουμε άλλα στερεότυπα μέσα μας, φραγμούς, που ο νέος δεν το θέλει αυτό το πράγμα. Καλό είναι να βάλουμε με τη σκέψη τη δικιά μας νερό στο

κρασί μας. Να μπορούμε να συνεργαστούμε και να μπορούμε να συζητάμε άνετα με τον ενήλικα και η σκέψη μας να ταιριάζει.” (Συν. 2)

“..μέσα εκεί υπάρχει ένας συγκεκριμένος στόχος. Για να μπορέσουμε να πιάσουμε αυτούς τους στόχους θα πρέπει να ακολουθήσουμε συγκεκριμένα πράγματα.. Δεν μπορούμε δηλαδή να μπούμε σε μια αίθουσα και να λέμε ότι μας κατέβει εκείνη την ώρα, πρέπει να είμαστε, ας το πω, κατά έναν τρόπο προγραμματισμένοι, δηλαδή να έχουμε αρχή, να έχουμε μέσο και να έχουμε και τέλος επάνω σε αυτό το οποίο θα διδάξουμε. Γιατί σε διαφορετική περίπτωση δεν θα καταφέρουμε ούτε να ξεκινήσουμε ούτε να τελειώσουμε αυτό το οποίο είναι να γίνει.”

(Συν. 3)

“Το τελευταίο είναι, ότι μέσα στην τάξη υπάρχουν από 18 μέχρι 65, φέτος έχουμε και 66 χρονών εκπαιδευόμενο στο τμήμα μαγειρικής. Άρα, πρέπει να κάνεις ένα συνδυασμό παρουσίασης των θεμάτων που θέλεις, ώστε να έχουν και ενδιαφέρον αλλά να πιάσεις και όλους, να τους κινήσεις το ενδιαφέρον.” (Συν. 7)

Δεδομένου ότι μέσα σε μια τάξη ενηλίκων υπάρχουν πολλές διαφορετικές ηλικίες (άρα και πολλοί διαφορετικοί στόχοι και ανάγκες των εκπαιδευόμενων), ένας εκπαιδευτής, σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους, οφείλει να μπορεί να προσαρμόζεται και να ελίσσεται ανάμεσα σε όλες αυτές τις ανάγκες, ώστε να μπορεί να θέτει τους σωστούς στόχους και να δρα με το σωστό τρόπο για την εκπλήρωσή τους. Επιπλέον, είναι σημαντικό ένας εκπαιδευτής ενηλίκων να μπορεί με τη σκέψη του να βρίσκεται ένα βήμα μπροστά από τους εκπαιδευόμενους του, καθώς λόγω αυτής της μεγάλης διαφοροποίησης στις τάξεις ενηλίκων ενδέχεται να χρειαστούν προσαρμογές στον τρόπο σκέψης, κι εκπαιδευτής είναι το κατάλληλο πρόσωπο για να μπορεί να εφαρμόσει την ευελιξία αυτή και να πλησιάσει με τον τρόπο του το σκεπτικό των ενηλίκων εκπαιδευόμενων.

Κατάλληλη στάση σε μια τάξη με πολυπολιτισμικές ιδιαιτερότητες

“Είχα και ανθρώπους οι οποίοι ήταν Ρομά, είχα και ανθρώπους οι οποίοι τελείωσαν το Λύκειο, και όλοι αυτοί ήταν μέσα σε μια αίθουσα και έπρεπε αυτούς εγώ να τους παντρέψω. Πρέπει να βρεις, δηλαδή τη χρυσή τομή για να μπορέσεις, ας πούμε, να κάνεις αυτό που πρέπει να κάνεις. Δεν μιλάω για αυτό που θέλουν αυτοί ή για αυτό που θέλεις εσύ.” (Συν. 3)

“..ο εκπαιδευτής ενηλίκων χρειάζεται να έχει και γνώσεις πολυπολιτισμικότητας, είναι πολύ βασικό αυτό.” (Συν. 6)

“Εδώ υπάρχουν πρόσφυγες, Ρωσοπόντιοι, μουσουλμάνοι, χριστιανοί, άρα σε μια τάξη μπορεί να έχεις δύο-τρεις ομάδες, 3-4 ταχύτητες. Για να πεις ότι έχω ως παιδαγωγός κάνει το καθήκον μου, πρέπει να πεις ότι τους έχεις φέρει σε μια ισορροπία. Είναι πολύ δύσκολο, δεν είναι εύκολο. Όλους αυτούς τους παράγοντες που έχεις, τους κοιτάζεις, τους ζυγίζεις, κοιτάς η συνισταμένη όλων των παραγόντων να είναι στη μέση. Είναι μεγάλη δεξιότητα για ένα παιδαγωγό να πετύχει τη χρυσή τομή στην εκπαίδευση.” (Συν. 9)

“..που είναι πολύ σημαντικό τώρα ειδικά: έχουμε παιδιά από Ιράκ, από Αλβανία, από Αφρική, παιδιά με διαφορετική κουλτούρα, αυτό θα πρέπει να το προσεγγίσεις διαφορετικά και να ξέρεις πώς θα το διαχειριστείς.” (Συν. 11)

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτές έχουν παρατηρήσει ότι στα σύγχρονα τμήματα όλο και περισσότερο υπάρχουν πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, συνεπώς αναγνωρίζουν πως ένας καλός εκπαιδευτής που παρέχει αποτελεσματικό διδακτικό έργο πρέπει να κατέχει δεξιότητες, ώστε να βρίσκεται η χρυσή τομή στη διδασκαλία του και να περιλαμβάνει όλους τους σπουδαστές στην εκπαιδευτική διαδικασία. Φαίνεται, λοιπόν, πως δεν αρκούν όλες οι άλλες δεξιότητες αλλά είναι κρίσιμης σημασίας και η διαπολιτισμική ικανότητα στο πλαίσιο της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Συνδυασμός γνώσης και διδακτικής εμπειρίας

“..εγώ νομίζω ότι πρέπει να έχει γνώσεις και εμπειρία.” (Συν. 3)

“Να γνωρίζει το αντικείμενό του, να το αγαπάει και να έχει εμπειρία. Γιατί τα μεγάλα τα παιδιά ξέρουν πράγματα, αλλά φοβούνται να τα πουν αυτά που ξέρουν, γιατί δεν είναι σίγουροι και εκεί είναι το δύσκολο. Επομένως πρέπει (ο εκπαιδευτής) να είναι πολύ εκπαιδευμένος για να μπορεί να ελίσσεται, να μην τον προσβάλλει, αλλά να του δώσει να το καταλάβει, να το μάθει.”

(Συν. 5)

“..ο ιδανικός εκπαιδευτής θα πρέπει να συνδυάζει τις γνώσεις και την εμπειρία.” (Συν. 7)

Φαίνεται πως οι γνώσεις ενός εκπαιδευτή ενηλίκων και η κατάρτιση στο γνωστικό του αντικείμενο δεν αρκούν για να μπορέσει να διεκπεραιώσει με αποτελεσματικό τρόπο την εκπαιδευτική διαδικασία. μια απαραίτητη προϋπόθεση όπως ανέφεραν οι συνεντευξιαζόμενοι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι να μπορεί να συνδυάζει τις γνώσεις που κατέχει με την εμπειρία του στην εκπαίδευση ενηλίκων σπουδαστών.

Εστίαση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους, στην ψυχολογία, στις ανάγκες και στους στόχους τους

“Γιατί έρχονται εδώ, έχουν υπάρξει γενικές γνώσεις, αλλά θέλουν να ακολουθήσουν και μια κατεύθυνση, να ακολουθήσουν μια ειδικότητα. Οπότε σε αυτή την περίπτωση πρέπει να ενεργήσεις και ανάλογα, ανάλογα με την ειδικότητα, ανάλογα με το τι θέλει να κάνει αυτό το παιδί, πρέπει να τον παρακολουθήσεις από κοντά.” (Συν. 3)

“Η έχουν καλύτερες γνώσεις γύρω από την ψυχολογία των μαθητών.” (Συν. 4)

“..γιατί τα παιδιά είχαν στόχους. Όταν θέλει ο άλλος να γίνει γιατρός, δεν μπορείς να τον κάνεις μηχανικό αυτοκινήτων. Ή όταν θέλει να γίνει μηχανικός αυτοκινήτων, δεν μπορείς να κάνεις μοδίστρα.. Η ξενοδοχοϋπάλληλο.” (Συν. 5)

“..να μπορεί να αντιμετωπίζει καταστάσεις, γιατί οι ενήλικες είναι διαφορετικοί. Πρώτον, έχουν γνώσεις. Δεύτερον, έχουν εμπειρία, γιατί είναι ενήλικες. Τρίτον, έχουν τα προβλήματά τους, έχουν οικογένειες, έχουν υποχρεώσεις, έχουν χίλια δυο, που δεν έχει ένας νεότερος 18άρης.” (Συν. 7)

“Θα πρέπει να έχει πολλές γνώσεις, να γνωρίζει ψυχολογία, κοινωνιολογία, ηλικίες των παιδιών.. Γιατί πρέπει να είναι εξατομικευμένες οι γνώσεις που δίνει. Ο εκπαιδευτικός πρέπει και να ενημερώνεται, αλλά και να έχει πολλά προσόντα.” (Συν. 9)

Οι συνεντευξιαζόμενοι εκπαιδευτές αναγνωρίζουν ότι οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από ότι τα παιδιά επομένως αντιλαμβάνονται ότι είναι πολύ σημαντικό για έναν εκπαιδευτή ενηλίκων να μπορεί να εστιάζει στις διαφορετικές ανάγκες και στους στόχους που μπορεί να έχει θέσει ο εκάστοτε ενήλικος σπουδαστής ώστε να μπορεί να του παρέχει την κατάλληλη βοήθεια και την κατάλληλη καθοδήγηση. Είναι σημαντικό ένας εκπαιδευτής ενηλίκων να μπορεί να εστιάζει στην ψυχολογία και στις ανάγκες των ενηλίκων σπουδαστών, ώστε να παρέχει εξατομικευμένο εκπαιδευτικό έργο να αντιμετωπίζει τα τυχόν προβλήματα του εκάστοτε σπουδαστή εντός της τάξης.

Διάθεση του εκπαιδευτή για βελτίωση, εξέλιξη και περαιτέρω επιμόρφωση

“..να κάνω ουσιαστικά και εγώ κάποια επανεκπαίδευση. Για αυτό είπα προηγουμένως, ότι παρακολουθώντας και εγώ κάποια σεμινάρια (γιατί και εμείς έχουμε ανάγκη σεμιναρίων, έτσι; Δεν μπορούμε, ας πούμε, να διδάξουμε κάτι καινούργιο, αν δεν το έχουμε γνωρίσει).. Έτσι, λοιπόν, παρακολούθησα και εγώ σε όλη αυτή την πορεία των χρόνων διάφορα σεμινάρια πάνω

σε καινούργιες κατασκευές, επιδιορθώσεις, σεμινάρια τα οποία έκαναν κάποιες εταιρείες, για να μπορέσω να γνωρίσω καλύτερα το αντικείμενο.” (Συν. 3)

“Εδώ βέβαια, επαφίεται και στην προσωπική διάθεση του καθενός να ασχοληθεί, να διαβάσει, αλλά άμα είναι υποχρεωμένος ο εκάστοτε εκπαιδευτικός ανά τακτά χρονικά διαστήματα να κάνει κάποιο σεμινάριο, εγώ είμαι θετικός σε αυτό το πράγμα. Όλοι μπορούν να μάθουν και σε οποιαδήποτε ηλικία, αρκεί να υπάρχει θέληση.” (Συν. 4)

“..είναι απαραίτητο να έχεις και πολυπολιτισμική επιμόρφωση τώρα πλέον” (Συν. 11)

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό ενός εκπαιδευτή που μπορεί να κάνει σωστά τη δουλειά του και να διδάξει με αποτελεσματικό τρόπο τους ενήλικες εκπαιδευόμενους είναι η αντίληψη του ότι δεν γνωρίζει τα πάντα και ότι έχει πάντοτε περιθώριο βελτίωσης. Η διάθεση ενός εκπαιδευτή για βελτίωση, για εξέλιξη και για περαιτέρω επιμόρφωση πάνω στα θέματα που θεωρεί ότι υστερεί όσον αφορά την εκπαιδευτική διαδικασία και τη στάση του απέναντι στους ενήλικες εκπαιδευόμενους κρίθηκε ως μείζονος σημασίας παράγοντας.

Κωδικοί	Αποσπάσματα
<p>Καλή κατάρτιση του εκπαιδευτή ενηλίκων στο γνωστικό του αντικείμενο και γνώσεις του επαγγέλματος</p>	<p>“Σίγουρα πρέπει να είναι πάρα πολύ καλά καταρτισμένος στο αντικείμενό του” (Συν. 1)</p> <p>“..ο κάθε εκπαιδευτικός πρέπει να είναι γνώστης του αντικειμένου. Και οι δεξιότητες χρειάζονται, γιατί πάμε στα εργαστήρια, που εάν δεν μπορείς να το δώσεις όπως πρέπει τα παιδιά θα σε καταλάβουν, πόσο μάλλον οι ενήλικες. Οπότε εκεί πρέπει να είσαι γνώστης, πρέπει να έχεις διαβάσει, να πηγαίνεις με το ρεύμα.” (Συν. 2)</p> <p>“Ο σύγχρονος εκπαιδευτής, πριν μπει στην τάξη, πρέπει να περάσει από το ελεύθερο επάγγελμα να μάθει το αντικείμενό του καλά. Αφού το ξέρει καλά, θα</p>

μπορεί και εύκολα να το μεταδώσει στα παιδιά, από πλευράς γνώσεων και δεξιοτήτων. Τώρα από εκεί και πέρα, θα πρέπει να είναι και λίγο διαβασμένος, μορφωμένος, “τριμμένος”, είτε με σεμινάρια, είτε με χαρτιά από πανεπιστήμιο, να διαβάσει.” (Συν. 2)

“Πρέπει να έχει γνώση του αντικείμενου που διδάσκει..” (Συν. 4)

“Καταρχάς, ο εκπαιδευτής πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά το αντικείμενο που κάνει, να το αγαπάει και να μπορεί να μπει μέσα στο πνεύμα των παιδιών.” (Συν. 5)

“Πρώτα-πρώτα, ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να είναι καλός γνώστης του αντικείμενου που θα διδάξει. Αυτό είναι το πιο σημαντικό.” (Συν. 6)

“..θα πρέπει να ήταν καταρτισμένος και τεχνικά και μαθησιακά, να το πω έτσι, διδακτικά, δηλαδή να τα καλύπτει όλα. Δηλαδή, να μην έρθει ένας εκπαιδευτικός που δεν γνωρίζει καλά το αντικείμενο που ήρθε να μας διδάξει σε μας, για να πάρουμε εμείς τις γνώσεις και τις δεξιότητες αυτές για να τις μεταφέρουμε στους σπουδαστές μας. Άρα θα πρέπει να τα καλύπτει όλα, όλα. Δεν είναι μόνο η γνώση, πρέπει να μπορεί να το κάνει και πράξη αυτό.(...) Χρειάζεται έναν επαγγελματία στο είδος του, αλλά να μπορεί να διδάξει κιόλας.” (Συν. 8)

“..για αυτό ο εκπαιδευτής σε αυτά πρέπει να είναι και καταρτισμένος..” (Συν. 9)

“Βασικά είναι οι γνώσεις στο αντικείμενο..” (Συν. 10)

“Βασικά πρέπει να ξέρει καλά το επάγγελμά του, την ειδικότητά του.” (Συν. 11)

<p>Μεταδοτικότητα του εκπαιδευτή</p>	<p>“..(ο εκπαιδευτής) να έχει μεταδοτικότητα” (Συν. 1)</p> <p>“Μπορεί να είναι σωστός στο αντικείμενό του αλλά να μην μπορεί να κάνει μάθημα. Να είναι ακατάλληλος για αυτό και να μην μπορεί να το μεταδώσει κιόλας. Είναι και το θέμα της μεταδοτικότητας, πώς μπορείς να περάσεις ορισμένα πράγματα; Η μεταδοτικότητα είναι χάρισμα.” (Συν. 4)</p> <p>“..να το μεταδώσουμε στα παιδιά που μας παρακολουθούν.” (Συν. 9)</p>
<p>Κοινωνικός χαρακτήρας του εκπαιδευτή και επικοινωνιακές δεξιότητες</p>	<p>“..και εκτός από τις γνώσεις και τη μεταδοτικότητα, πρέπει να γνωρίσει και πως να προσεγγίσει έναν ενήλικο εκπαιδευόμενο. Να είναι πιο κοινωνικός..” (Συν. 1)</p> <p>“..γενικά για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτή, δηλαδή το χαρακτήρα του εκπαιδευτή. Εντάζει, μπορεί να λέμε κάποιος ότι είναι εκπαιδευτής, αλλά μπαίνει στην αίθουσα και δεν τους λέει “Καλημέρα!” το πρωί ή να μην τους λέει “Γεια σας!” το μεσημέρι, παραδείγματος χάρη. Πρέπει να είναι ευγενικός, δηλαδή πρέπει να έχει κάποια χαρακτηριστικά τα οποία θα συμβαδίσουν και με την διαδικασία την εκπαιδευτική.” (Συν. 3)</p> <p>“..να είναι σωστός σαν χαρακτήρας. Δεν γίνεται, για παράδειγμα, ένας άνθρωπος που δεν έχει κάποια χαρακτηριστικά, που δεν είναι κοινωνικός, ή που είναι νευρικός, απότομος..” (Συν. 4)</p> <p>“Πρώτα από όλα, να είναι επικοινωνιακός, με την έννοια.. Όχι να πει τις γνώσεις του κι όποιος πάρει κάτι.. Να μπορεί να έχει μια επικοινωνία με τους καταρτιζόμενους για να μπορούν και αυτοί να πάρουν κάτι από αυτόν, όχι μόνο οι γνώσεις, αυτή είναι η ύλη,</p>

	<p>θα πρέπει να γίνει αυτό και τίποτα παραπάνω(...).</p> <p>Θεωρώ ότι η επικοινωνία μεταξύ καταρτιζόμενου και εκπαιδευτή είναι ένα πάρα πολύ βασικό σημείο.” (Συν. 6)</p> <p>“Για αυτό ο εκπαιδευτής σε αυτά πρέπει να είναι και καταρτισμένος και ευαίσθητος.” (Συν. 9)</p> <p>“Εκεί που δίνω μεγάλη σημασία είναι και στην κοινωνική μόρφωση. Δυστυχώς, έχω παρατηρήσει εκεί ότι είμαστε πολύ πίσω. Άλλο η επιστημονική του κατάρτιση, καταλαβαίνετε τι λέω, και άλλο κοινωνική του μόρφωση. Ποια είναι η κοινωνική του μόρφωση; Αν έχει δραστηριοποιηθεί να λειτουργεί σε συλλόγους, σε τοπική αυτοδιοίκηση, κτλ. Αυτό εγώ εννοώ κοινωνική μόρφωση. Όποιος/α έχει και τους δύο αυτούς παράγοντες, η άποψη μου είναι, είναι από τους καλύτερους.” (Συν. 9)</p>
<p>Ανάληψη συμβουλευτικού ρόλου</p>	<p>“..γιατί κάποιες φορές οι ενήλικες απευθύνονται στους εκπαιδευτές, λένε τα προβλήματά τους, περιμένουν και λίγο να τους βοηθήσουμε. Πρέπει να αναλάβεις και το ρόλο του ψυχολόγου και του κοινωνικού λειτουργού.. Βέβαια, αυτό το αποκτά ο άνθρωπος με την εμπειρία του, όσο πιο πολλά χρόνια διδάσκει και με όσο περισσότερα άτομα έρχεται σε επαφή, μαθαίνει και να ξεχωρίζει χαρακτήρες και να βοηθάει” (Συν. 1)</p> <p>“..ήμασταν αποτελεσματικοί και είχαμε καλή συνεργασία με τα παιδιά και έχω ακόμα, που έγιναν επαγγελματίες και λοιπά. Δηλαδή έχουμε με τα παιδιά το δούνα και λαβείν, και συμβουλές ζητάν και καμιά φορά παίρνουν και κανένα τηλέφωνο σε καμία τεχνική δυσκολία.” (Συν. 2)</p>

	<p>“..να μπορούμε να τον στηρίζουμε... γιατί δεν είναι μόνο το μάθημα, είναι κι άλλες ερωτήσεις που δέχεσαι από παιδιά. Να μπορείς να του δώσεις την απάντηση, να τον καθοδηγήσεις..” (Συν. 2)</p> <p>“..θα πρέπει να είναι και λίγο πιο ανεκτικός, να ακούσει, να ακούει τους προβληματισμούς, να ακούει τους καταρτιζόμενους.” (Συν. 6)</p> <p>“Αυτό έχει μεγάλη σημασία, σημαίνει ότι ο δάσκαλος τους νοιάζεται. Ξέρετε τι σημαίνει ότι έχουμε κάποιον να πούμε τον πόνο μας; Και ξέρετε, μετά τους γονείς είναι η δάσκαλοι.” (Συν. 9)</p> <p>“..γνώσεις ψυχολογίας για να συμπεριφέρεται σωστά στα παιδιά. Σήμερα οι ενήλικες έχουν διάφορα προβλήματα, πρέπει να μπορούμε να στεκόμαστε σε κάθε περιστατικό ξεχωριστά, να επικεντρωνόμαστε εκεί και να μπορούμε να βρούμε κάποια λύση.” (Συν. 10)</p>
<p>Προσαρμογή στους στόχους και ευελιξία στον τρόπο σκέψης</p>	<p>“...να μπορεί, αν είναι δυνατόν, η σκέψη να πάει σχεδόν κοντά, να μην υπάρχουν μεγάλες αποστάσεις στο πώς θα φερθείς ή το ποιο είναι σωστό, ποιο δεν είναι σωστό.. Καμιά φορά τα έχουμε εμείς κάπως σε καλούπια και αυτά πρέπει να σπάσουν, τα στερεότυπα, να μπορούμε αν φερθούμε ανάλογα στον ενήλικα.” (Συν. 2)</p> <p>“Εκεί θέλει λίγο να μπούμε στα καινούρια, στον τρόπο ζωής δηλαδή, τις σκέψεις. Εμείς είμαστε παλιά μοντέλα, έχουμε άλλα στερεότυπα μέσα μας, φραγμούς, που ο νέος δεν το θέλει αυτό το πράγμα. Καλό είναι να βάλουμε με τη σκέψη τη δικιά μας νερό στο κρασί μας. Να μπορούμε να</p>

	<p>συνεργαστούμε και να μπορούμε να συζητάμε άνετα με τον ενήλικα και η σκέψη μας να ταιριάζει.” (Συν. 2)</p> <p>“..μέσα εκεί υπάρχει ένας συγκεκριμένος στόχος. Για να μπορέσουμε να πιάσουμε αυτούς τους στόχους θα πρέπει να ακολουθήσουμε συγκεκριμένα πράγματα.. Δεν μπορούμε δηλαδή να μπούμε σε μια αίθουσα και να λέμε ότι μας κατέβει εκείνη την ώρα, πρέπει να είμαστε, <i>ας το πω, κατά έναν τρόπο προγραμματισμένοι, δηλαδή να έχουμε αρχή, να έχουμε μέσο και να έχουμε και τέλος επάνω σε αυτό το οποίο θα διδάζουμε. Γιατί σε διαφορετική περίπτωση δεν θα καταφέρουμε ούτε να ξεκινήσουμε ούτε να τελειώσουμε αυτό το οποίο είναι να γίνει.” (Συν. 3)</i></p> <p>“Το τελευταίο είναι, ότι μέσα στην τάξη υπάρχουν από 18 μέχρι 65, φέτος έχουμε και 66 χρονών εκπαιδευόμενο στο τμήμα μαγειρικής. Άρα, πρέπει να κάνεις ένα συνδυασμό παρουσίασης των θεμάτων που θέλεις, ώστε να έχουν και ενδιαφέρον αλλά να πιάσεις και όλους, να τους κινήσεις το ενδιαφέρον.” (Συν. 7)</p>
<p>Κατάλληλη στάση σε μια τάξη με πολυπολιτισμικές ιδιαιτερότητες</p>	<p>“Είχα και ανθρώπους οι οποίοι ήταν Ρομά, είχα και ανθρώπους οι οποίοι τελείωσαν το Λύκειο, και όλοι αυτοί ήταν μέσα σε μια αίθουσα και έπρεπε αυτούς εγώ να τους παντρέψω. Πρέπει να βρεις, δηλαδή τη χρυσή τομή για να μπορέσεις, <i>ας πούμε, να κάνεις αυτό που πρέπει να κάνεις. Δεν μιλάω για αυτό που θέλουν αυτοί ή για αυτό που θέλεις εσύ.” (Συν. 3)</i></p> <p>“..ο εκπαιδευτής ενηλίκων χρειάζεται να έχει και γνώσεις πολυπολιτισμικότητας, είναι πολύ βασικό αυτό.” (Συν. 6)</p>

	<p>“Εδώ υπάρχουν πρόσφυγες, Ρωσοπόντιοι, μουσουλμάνοι, χριστιανοί, άρα σε μια τάξη μπορεί να έχεις δύο-τρεις ομάδες, 3-4 ταχύτητες. Για να πεις ότι έχω ως παιδαγωγός κάνει το καθήκον μου, πρέπει να πεις ότι τους έχεις φέρει σε μια ισορροπία. Είναι πολύ δύσκολο, δεν είναι εύκολο. Όλους αυτούς τους παράγοντες που έχεις, τους κοιτάξεις, τους ζυγίζεις, κοιτάς η συνισταμένη όλων των παραγόντων να είναι στη μέση. Είναι μεγάλη δεξιοτεχνία για ένα παιδαγωγό να πετύχει τη χρυσή τομή στην εκπαίδευση.” (Συν. 9)</p> <p>“..που είναι πολύ σημαντικό τώρα ειδικά: έχουμε παιδιά από Ιράκ, από Αλβανία, από Αφρική, παιδιά με διαφορετική κουλτούρα, αυτό θα πρέπει να το προσεγγίσεις διαφορετικά και να ξέρεις πώς θα το διαχειριστείς.” (Συν. 11)</p>
<p>Συνδυασμός γνώσης και διδακτικής εμπειρίας</p>	<p>“..εγώ νομίζω ότι πρέπει να έχει γνώσεις και εμπειρία.” (Συν. 3)</p> <p>“Να γνωρίζει το αντικείμενό του, να το αγαπάει και να έχει εμπειρία. Γιατί τα μεγάλα τα παιδιά ξέρουν πράγματα, αλλά φοβούνται να τα πουν αυτά που ξέρουν, γιατί δεν είναι σίγουροι και εκεί είναι το δύσκολο. Επομένως πρέπει (ο εκπαιδευτής) να είναι πολύ εκπαιδευμένος για να μπορεί να ελίσσεται, να μην τον προσβάλλει, αλλά να του δώσει να το καταλάβει, να το μάθει.” (Συν. 5)</p> <p>“..ο ιδανικός εκπαιδευτής θα πρέπει να συνδυάζει τις γνώσεις και την εμπειρία.” (Συν. 7)</p>
<p>Εστίαση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους, στην ψυχολογία, στις ανάγκες και στους στόχους τους</p>	<p>“Γιατί έρχονται εδώ, έχουν υπάρξει γενικές γνώσεις, αλλά θέλουν να ακολουθήσουν και μια κατεύθυνση, να ακολουθήσουν μια ειδικότητα. Οπότε σε αυτή την</p>

	<p>περίπτωση πρέπει να ενεργήσεις και ανάλογα, ανάλογα με την ειδικότητα, ανάλογα με το τι θέλει να κάνει αυτό το παιδί, πρέπει να τον παρακολουθήσεις από κοντά.”</p> <p>(Συν. 3)</p> <p>“Η έχουν καλύτερες γνώσεις γύρω από την ψυχολογία των μαθητών.” (Συν. 4)</p> <p>“..γιατί τα παιδιά είχαν στόχους. Όταν θέλει ο άλλος να γίνει γιατρός, δεν μπορείς να τον κάνεις μηχανικό αυτοκινήτων. Ή όταν θέλει να γίνει μηχανικός αυτοκινήτων, δεν μπορείς να κάνεις μοδίστρα.. Η ξενοδοχοϋπάλληλο.” (Συν. 5)</p> <p>“..να μπορεί να αντιμετωπίζει καταστάσεις, γιατί οι ενήλικες είναι διαφορετικοί. Πρώτον, έχουν γνώσεις. Δεύτερον, έχουν εμπειρία, γιατί είναι ενήλικες. Τρίτον, έχουν τα προβλήματά τους, έχουν οικογένειες, έχουν υποχρεώσεις, έχουν χίλια δυο, που δεν έχει ένας νεότερος 18άρης.” (Συν. 7)</p> <p>“Θα πρέπει να έχει πολλές γνώσεις, να γνωρίζει ψυχολογία, κοινωνιολογία, ηλικίες των παιδιών.. Γιατί πρέπει να είναι εξατομικευμένες οι γνώσεις που δίνει. Ο εκπαιδευτικός πρέπει και να ενημερώνεται, αλλά και να έχει πολλά προσόντα.” (Συν. 9)</p>
<p>Διάθεση του εκπαιδευτή για βελτίωση, εξέλιξη και περαιτέρω επιμόρφωση</p>	<p>“..να κάνω ουσιαστικά και εγώ κάποια επανεκπαίδευση. Για αυτό είπα προηγουμένως, ότι παρακολουθώντας και εγώ κάποια σεμινάρια (γιατί και εμείς έχουμε ανάγκη σεμιναρίων, έτσι; Δεν μπορούμε, ας πούμε, να διδάξουμε κάτι καινούργιο, αν δεν το έχουμε γνωρίσει).. Έτσι, λοιπόν, παρακολούθησα και εγώ σε όλη αυτή την πορεία των χρόνων διάφορα σεμινάρια πάνω σε καινούργιες κατασκευές,</p>

	<p>επιδιορθώσεις, σεμινάρια τα οποία έκαναν κάποιες εταιρείες, για να μπορέσω να γνωρίσω καλύτερα το αντικείμενο.” (Συν. 3)</p> <p>“Εδώ βέβαια, επαφίεται και στην προσωπική διάθεση του καθενός να ασχοληθεί, να διαβάσει, αλλά άμα είναι υποχρεωμένος ο εκάστοτε εκπαιδευτικός ανά τακτά χρονικά διαστήματα να κάνει κάποιο σεμινάριο, εγώ είμαι θετικός σε αυτό το πράγμα. Όλοι μπορούν να μάθουν και σε οποιαδήποτε ηλικία, αρκεί να υπάρχει θέληση.” (Συν. 4)</p> <p>“..είναι απαραίτητο να έχεις και πολυπολιτισμική επιμόρφωση τώρα πλέον” (Συν. 11)</p>
--	---

Πίνακας 6. Κωδικοποίηση κι αποσπάσματα σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας ενηλίκων εκπαιδευόμενων

Από τις απαντήσεις των συνεντευξιζόμενων και τους κωδικούς που αναδείχθηκαν μπορούν να εντοπιστούν οι ευρύτερες θεματικές ενότητες, σε σχέση με τον τρόπο που οι εκπαιδευτές ενηλίκων εκπαιδευόμενων αντιλαμβάνονται την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Φαίνεται πως η αποτελεσματικότητα της κατάρτισης των ενηλίκων σπουδαστών κρίνεται από παραμέτρους που αφορούν το γνωστικό πεδίο και την διδακτική πράξη, τις σχέσεις και την επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου, αλλά και ορισμένα προσωπικά στοιχεία του εκπαιδευτή ως προς την αντίληψη του έργου του.

Ευρύτερες θεματικές ενότητες	
Γνωστικό πεδίο και εφόδια εκπαιδευτή για την διεκπεραίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Καλή κατάρτιση του εκπαιδευτή ενηλίκων στο γνωστικό του αντικείμενο και γνώσεις του επαγγέλματος ✓ Μεταδοτικότητα του εκπαιδευτή

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Συνδυασμός γνώσης και διδακτικής εμπειρίας
<p>Σχέσεις και επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Κοινωνικός χαρακτήρας του εκπαιδευτή και επικοινωνιακές δεξιότητες ✓ Ανάλυση συμβουλευτικού ρόλου ✓ Κατάλληλη στάση σε μια τάξη με πολυπολιτισμικές ιδιαιτερότητες ✓ Εστίαση στους ενήλικες εκπαιδευόμενους, στην ψυχολογία, στις ανάγκες και στους στόχους τους
<p>Προσωπικά στοιχεία του εκπαιδευτή ως προς την αντίληψη του έργου του</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Προσαρμογή στους στόχους και ευελιξία στον τρόπο σκέψης ✓ Διάθεση του εκπαιδευτή για βελτίωση, εξέλιξη και περαιτέρω επιμόρφωση

Πίνακας 7. Συγχώνευση κωδικών σε σχέση με τους παράγοντες που επιδρούν στην αποτελεσματική διδασκαλία ενηλίκων σπουδαστών

Το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα που διατυπώθηκε στην παρούσα έρευνα αφορούσε τις απόψεις των εκπαιδευτών που συμμετείχαν στην έρευνα σε σχέση με την αξιοποίηση διδακτικών πρακτικών στο πλαίσιο της κατάρτισης ενηλίκων σπουδαστών. Πιο συγκεκριμένα το ερευνητικό ερώτημα διατυπώθηκε ως εξής:

Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτών ενηλίκων των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και των μεθόδων διδασκαλίας στην διδακτική πράξη;

Οι κωδικοί που προέκυψαν από τις απαντήσεις των συνεντευξιζόμενων παρουσιάζεται παρακάτω μαζί με τα αντίστοιχα αποσπάσματα που αναδεικνύουν τον εκάστοτε κωδικό:

- ✓ **Αναγκαιότητα αξιοποίησης εποπτικών μέσων διδασκαλίας**
- ✓ **Αξιοποίηση ερωταπαντήσεων έναντι μονολόγου από τον εκπαιδευτικό**
- ✓ **Σύνδεση της θεωρίας με την πράξη**
- ✓ **Δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης για τους σπουδαστές**
- ✓ **Ενεργός συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στο πλαίσιο του εργαστηριακού μαθήματος**
- ✓ **Πραγματοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων**
- ✓ **Αξιοποίηση ομαδοσυνεργατικών πρακτικών και σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας**

Αναγκαιότητα αξιοποίησης εποπτικών μέσων διδασκαλίας

“Σίγουρα, είναι απαραίτητα τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας. Αν έχεις ένα προτζέκτορα και μπορείς να δείξεις βιντεάκι, να δείξεις εικόνες, ή powerpoint, που αυτό διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών και τους κάνει να κρέμονται από τα χείλη σου.” (Συν. 1)

“Στον ενήλικα είναι πολύ χρήσιμα τα εποπτικά μέσα. Παράδειγμα, ο προτζέκτορας, όταν θα το δείξεις αυτό το πράγμα.. Που λένε “μια εικόνα, χίλιες λέξεις”, το μιλάς και συγχρόνως το δείχνεις.” (Συν. 2)

“..η μέχρι τώρα πορεία μου έχει διδάξει ότι πρέπει να χρησιμοποιούμε όλα τα εποπτικά μέσα, είτε αυτά είναι εποπτικά μέσα αυτούσια, παράδειγμα έναν κινητήρα που θα τον έχουμε μπροστά μας να τον λύσουμε, να τον δέσουμε και να τον βάλουμε να λειτουργήσει, είτε ένα βίντεο το οποίο θα δείξουμε μέσω κάποιου βιντεοπροβολέα, γιατί πάρα πολλά κυκλοφορούν

στο διαδίκτυο πάνω στο σχετικό αντικείμενο.. Να πω εδώ, ότι ένα σχολείο δεν μπορεί να τα έχει όλα, θα έχει ένα από όλα, έτσι; Λοιπόν, για να μπορέσουμε να καλύψουμε όλο αυτό το αντικείμενο θα πρέπει οπωσδήποτε να δείξουμε και κάτι που έχει να κάνει με το συγκεκριμένο κομμάτι το οποίο θέλουμε να διδάξουμε.” (Συν. 3)

“Ένας εκπαιδευτής παθητικός που μόνο μιλάει, θεωρώ ότι είναι αναχρονιστικό πλέον. Πρέπει να χρησιμοποιεί τεχνολογίες, τα εποπτικά μέσα, τον προτζέκτορα κι όλα αυτά, να γίνονται εργασίες, να κινεί το ενδιαφέρον των καταρτιζομένων, να θέλουν να αναζητούν, να ψάξουν κάτι παραπάνω, κι όχι να είναι ένα μάθημα παθητικό.” (Συν. 6)

“Καταρχάς, προτζέκτορα και λάπτοπ. Οπωσδήποτε, γιατί γίνεται πιο ενδιαφέρον το μάθημα, όταν είναι θεωρητικό. Όταν, όμως, είναι πρακτικό, πέρα από το λάπτοπ και τον προτζέκτορα που παίρνεις για να τους το δείξεις και να το βλέπουνε και την σειρά των πραγμάτων που θα έχουμε.” (Συν. 8)

“Και χρησιμοποιούμε πραγματικό αντικείμενο, οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας. Προβάλλουμε με προτζέκτορες κτλ, μια εικόνα χίλιες λέξεις, και χρησιμοποιούμε τα αντικείμενα που διδάσκουμε. Εγώ άμα μιλάω θεωρίες το παιδί δε θα μάθει τίποτα, άμα το δει όμως, με μια κατάλληλη μετάδοση, τελείωσε, το έμαθε. Μιλάω πάντοτε για την ειδικότητα μου, για μηχανολόγους μηχανικούς: πραγματικό αντικείμενο, να το δει. Όσο λιγότερο μιλάς τόσο καλύτερα, όχι με λόγια, αρκεί να προβάλλεις.” (Συν. 9)

“Η μέθοδος που ξέραμε τόσα χρόνια ήταν ο καθηγητής να μιλάει, ο μαθητής να ακούει. Σήμερα υπάρχουν πάρα πολλά μέσα, φυσικά, η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή σαν εποπτικό μέσο, έχουν καταργηθεί οι διαφάνειες και τα λοιπά, έχουμε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και το διαδίκτυο, στο οποίο βρίσκουμε τα πάντα. Μέσα από το διαδίκτυο, βίντεο, και όλα όσα μας παρέχει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής.” (Συν. 10)

“Όταν δεν δίνεται η δυνατότητα για επισκέψεις, έδειχνα βίντεο. Τα παιδιά παίρνουν πολλά πράγματα, κι από δω που είμαστε μικρή κοινωνία χωρίς μεγάλες επιχειρήσεις, παρόλα αυτά έχουμε τη δυνατότητα να πάμε να κάνουμε ερωτήσεις, εργασίες, να δούμε μέσω βίντεο, να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε μελέτες περίπτωσης. Τα παιδιά παίρνουν πολλά, με όσα μέσα έχουμε, γιατί εντάζει, τα παιδιά δεν έχουν από έναν υπολογιστή το καθένα, έχουμε ένα λάπτοπ το οποίο φέρνω εγώ, ένα προτζέκτορα.” (Συν. 11)

Οι εκπαιδευτές ενηλίκων ανέφεραν ως μείζονος σημασίας παράγοντα την αξιοποίηση των εποπτικών μέσων για την αποτελεσματική διδασκαλία στους ενήλικες συνήθεις είναι στις αίθουσες διδασκαλίας οι εκπαιδευτές να χρησιμοποιούν λάπτοπ προτζέκτορες για να μπορούν να δείχνουν βιντεάκια και υλικό από το διαδίκτυο στους μαθητές, για να παρουσιάζουν τη διδασκαλία μέσα από σχεδιαγράμματα και διαφάνειες. Τα οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας θεωρούνται από τους εκπαιδευτές όχι μόνο μια αξιόλογη πρακτική για την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των σπουδαστών, αλλά και ένας πρακτικός τρόπος για να αντιληφθούν οι σπουδαστές ακριβώς περί τίνος πρόκειται σε σχέση με το γνωστικό αντικείμενο και τη διδασκαλία.

Αξιοποίηση ερωταπαντήσεων έναντι μονολόγου από τον εκπαιδευτικό

“Δεν ήμουν ποτέ υπέρ της διδασκαλίας με μονόλογο, πάντοτε ήμουν υπέρ της διδασκαλίας με ερωτήσεις κι απαντήσεις, αφού τους κάνεις μια εισαγωγή - τι θα πούμε σήμερα. Προσπαθείς να συνδέσεις τις γνώσεις των προηγούμενων μαθημάτων με ερωτήσεις και απαντήσεις που θα δώσουν οι μαθητές, για να τους βοηθήσεις να μπουν στις νέες γνώσεις από μόνοι τους. Βέβαια, έτσι, κοιτάς και τι απόδοση έχει το μάθημα που κάνεις. Δηλαδή, αν μπορεί να σου απαντήσει σε μια ερώτηση που αφορά προηγούμενα μαθήματα και τις γνώσεις τους φρεσκάρεις και

βλέπεις αν έχουν αφομοιώσει αυτά που έχεις δείξει ως τώρα. Και αυτές οι γνώσεις τους βοηθούν να αποκτήσουν και τις γνώσεις του νέου μαθήματος.” (Συν. 1)

“Είναι κάποια μαθήματα που είναι περισσότερο θεωρητικά, τα κάνουμε συνήθως σε ομάδες με ερωταπαντήσεις.” (Συν. 10)

Οι εκπαιδευτές επίσης τόνισαν τη σημασία της αξιοποίησης της μεθόδου των ερωταπαντήσεων. Αντί για τη συνηθισμένη μέθοδο με τις εισηγήσεις και τις διαλέξεις που απαιτούν στο πλαίσιο της διδασκαλίας το μονόλογο του εκπαιδευτή, οι πελάτες ενηλίκων θεωρούν χρήσιμο να αξιοποιούν τη μέθοδο των ερωταπαντήσεων προκειμένου να εντοπίζουν τα σημεία που δεν έχουν γίνει κατανοητά από τους σπουδαστές, να αξιολογούν και τη δική τους επίδοση σε σχέση με τη διδασκαλία και να βοηθούν τους σπουδαστές να αφομοιώνουν καλύτερα τις νέες γνώσεις.

Σύνδεση της θεωρίας με την πράξη

“..άρα δηλαδή εκεί θα δουν και οι σπουδαστές μας στην πραγματικότητα αυτό το οποίο λέμε εμείς στη θεωρία.” (Συν. 3)

“..σε ένα εργαστηριακό μάθημα θα πρέπει να συνδυάζεις και τη θεωρία και την πράξη. Αυτό που κάνεις στη θεωρία θα πρέπει να μπορείς να το υποστηρίξεις στην πράξη.” (Συν. 4)

“Καταρχάς παντρεύουμε τη θεωρία με την πράξη. Θεωρητικώς, δεν μπορεί να εμπεδώσει πολλά πράγματα, όταν όμως υπάρχει και η πράξη, τότε είναι το τέλειο δέσιμο! Θεωρία και πράξη. Πάνω εκεί βασίζεται.” (Συν. 5)

“..γιατί η θεωρία δε λέει τίποτα. Θέλει και πράξη!” (Συν. 11)

Οι εκπαιδευτές τόνισαν, επίσης, ότι είναι σημαντικός παράγοντας η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, καθώς πρόκειται για τεχνικές δεξιότητες που πρέπει να μάθουν οι

σπουδαστές προκειμένου να αποκατασταθούν επαγγελματικά στις διάφορες ειδικότητες. Είναι πάρα πολύ σημαντικό να μπορούν οι σπουδαστές να αντιληφθούν τι συμβαίνει στην πραγματικότητα και να μπορούν να συνδυάζουν όσα μαθαίνουν στο θεωρητικό πλαίσιο της διδασκαλίας με το πρακτικό κομμάτι της εκτέλεσης των διαφόρων εργασιών. Οι εκπαιδευτές θεωρούν ότι η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη είναι ένας καλός τρόπος για να μπορεί να εμπεδώσει ο σπουδαστής το αντικείμενό του ικανοποιητικά.

Δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης για τους σπουδαστές

“Αν πάρω εγώ στο εργαστηριακό μάθημα να κάνω τώρα στους υδραυλικούς, που είναι το αντικείμενο μου, θα πρέπει να τους βάλουν να φτιάξουν ένα μπάνιο. Να τους δείξω τι θα αντιμετωπίσουν να τους πω ότι: “Αα, εδώ θα αντιμετωπίσεις την τάδε βλάβη”. Θα του δείξεις τι να προσέξει, πρακτικά πρέπει να του τα εξηγήσεις..” (Συν. 4)

“..είναι σημαντικό και το εργαστηριακό κομμάτι: παίρνουμε τα υλικά, θέλω να κάνω μια εργασία, σύνδεση ηλεκτρολογική για ένα γραφείο, άρα τι χρειάζομαι; Χρειάζομαι καλώδια, χρειάζομαι κατσαβίδια, χρειάζομαι πολύμετρα, όλα αυτά τα κάνουμε αγορά και κάνουμε το έντυπο εργασίας, που θα κάνουμε σήμερα στο μάθημα το συγκεκριμένο, και το κάνουμε πράξη..” (Συν. 8)

“Και είναι και η πρακτική εξάσκηση που πρέπει να κάνουν τα παιδιά, για να μπουν στο πνεύμα της ειδικότητας..” (Συν. 11)

Παρομοίως, μείζονος σημασίας παράγοντας είναι και η δυνατότητα των σπουδαστών να κάνουν πρακτική εξάσκηση των όσων μαθαίνουν στο θεωρητικό κομμάτι. Ο παράγοντας αυτός συνδέεται με την προηγούμενη μεταβλητή της σύνδεσης της θεωρίας με την πράξη και είναι απαραίτητο να δίνεται μέσω των προγραμμάτων κατάρτισης η ευκαιρία στους ενήλικες εκπαιδευόμενους να εξασκούνται στις πρακτικές πτυχές της

διδασκαλίας. Με αυτόν το τρόπο, οι μαθητές εισάγονται αποτελεσματικά στην εκάστοτε ειδικότητα που παρακολουθούν, αντιλαμβάνονται ακριβώς τι θα κληθούν να αντιμετωπίσουν μελλοντικά στην εργασία τους κι αποκτούν την αντίστοιχη εμπειρία στο επαγγελματικό επίπεδο

Ενεργός συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στο πλαίσιο του εργαστηριακού μαθήματος

“Σίγουρα και οι μέθοδοι διδασκαλίας εκεί διαφέρουν γιατί εφαρμόζουν στην πράξη αυτά που έχουν μάθει στη θεωρία ή κατανοούν καλύτερα τη θεωρία, βλέποντας το πρακτικό μέρος. Μπορεί οι απορίες που έχουν αποκτήσει στη θεωρία να λυθούνε στη διάρκεια του εργαστηριακού μαθήματος. (...) Εκεί, βέβαια, έχουμε την συμμετοχή των μαθητών, που πρέπει να είναι ενεργή, δηλαδή θα δείξεις κάτι στο εργαστήριο και μετά θα βάλεις μαθητές να το εφαρμόσουν, δεν θα είσαι απλώς.. δεν θα κάνεις μόνο επίδειξη· πρέπει και οι ίδιοι να σου δείξουν τι έχουν μάθει και ταυτόχρονα τους διορθώνεις. (Συν. 1)

“Δεύτερον, αν φτάσει να είναι εργαστηριακό το μάθημα, στα εργαστήρια έχεις πιο καλό αποτέλεσμα, παρά αν το πεις μόνο με λόγια. Πρέπει να το δει ο άλλος αυτό το πράγμα να το καταλάβει, είτε είναι μέσα από τον υπολογιστή μια εικόνα, είτε στην πραγματικότητα..” (Συν. 2)

Αντιστοίχως, είναι σημαντικό στο πλαίσιο της κατάρτισης των ενηλίκων εκπαιδευόμενων να παρέχεται η δυνατότητα συμμετοχής τους σε εργαστηριακά μαθήματα, καθώς οι μέθοδοι διδασκαλίας εκεί επιτρέπουν την ενεργή συμμετοχή των μαθητών. Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι χρειάζεται να εφαρμόζουν όλα όσα έχουν μάθει και να έχουν τη δυνατότητα να διορθώνονται από τους εκπαιδευτές τους, για να αποκομίσουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα από την διδασκαλία.

Πραγματοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων

“Νομίζω ένα άλλο κομμάτι είναι οι επισκέψεις. Πάλι επειδή είμαστε σχολείο, δεν μπορούμε να τα έχουμε όλα. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, πολλές φορές επιλέγουμε να κάνουμε την εκπαιδευτική διαδικασία σε μορφή επίσκεψης, δηλαδή να πάμε παραδείγματος χάρη σε ένα συνεργείο...” (Συν. 3)

“Εργαστήρια μετά από συνεννόηση που κάνουμε, επαγγελματικά, δουλεύουν επίσημα οι άνθρωποι, με τελευταίας τεχνολογίας μηχανήματα μέσα, η γνωριμία υπάρχει. Αν δεν τους ξέρουμε, ψάχνουμε να βρούμε κοινούς ανθρώπους, να δούμε από κοντά να μιλήσουμε, να τους ρωτήσουμε, ποιοι είμαστε και τι θέλουμε να κάνουμε, μας εξηγούν, τους λέμε και τα παιδιά παίρνουν τις αντίστοιχες απαντήσεις.” (Συν. 5)

“Επίσης τους πάμε και σε πραγματικά περιβάλλοντα. Τους πάμε σε μερικές επισκέψεις, αντί να κάνω το μάθημα εδώ, τους παίρνω και τους πάω σε αντίστοιχο τμήμα ή επιχείρηση, όπου τους δείχνει εκεί ο επαγγελματίας. Με συνεννόηση, ήδη σήμερα δύο τμήματά μου, τα τουριστικά που έχω, βρίσκονται σε ξενοδοχεία. Οπότε βλέπουν σε πραγματικό επίπεδο, κάνουν όλες τις εργασίες.” (Συν. 8)

“..που ο ρόλος είναι κάνουμε επισκέψεις σε επιχειρήσεις, εγώ κάνω μάθημα στα Logistics, η κάθε όμως επιχείρηση θέλω να έχει κάτι διαφορετικό, ώστε ό,τι είδαν τα παιδιά στη θεωρία, τώρα να το δουν στην πράξη.” (Συν. 11)

Συνήθης πρακτική στο πλαίσιο της κατάρτισης των ενηλίκων εκπαιδευομένων είναι η πραγματοποίηση επισκέψεων σε επαγγελματικούς χώρους κι επιχειρήσεις, με συνεννόηση των δομών κατάρτισης με διάφορους επαγγελματικούς χώρους που σχετίζονται με τις ειδικότητες που περιλαμβάνει η εκάστοτε δομή. Με την πραγματοποίηση επισκέψεων, οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα να κάνουν ερωτήσεις, να δουν στην πράξη πώς

εκτελούνται οι διάφορες εργασίες, να πάρουν τις απαραίτητες εξηγήσεις και τις απαντήσεις σε πιθανές ερωτήσεις τους και να δουν πώς εργάζονται οι επαγγελματίες του χώρου και του επαγγελματικού πεδίου στο οποίο προσπαθούν να ενταχθούν.

Αξιοποίηση ομαδοσυνεργατικών πρακτικών και σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας

“..και ομαδικά και το κάθε άτομο μόνο του, γιατί πρέπει να μάθουν να δουλεύουν και ομαδικά. Η συνεργασία είναι σημαντικός παράγοντας.” (Συν. 4)

“Εγώ είμαι υπέρ της χρησιμοποίησης όλων των σύγχρονων μεθόδων υπάρχουν και πάντα. Δηλαδή, εγώ πήγα ΣΕΛΕΤΕ ενώ είχα εμπειρία 15-18 χρόνια διορισμένος καθηγητής που έκανα μαθήματα, και στην αρχή λέω “Τι θα μάθω, αφού τα ξέρω όλα, τις μεθόδους, τόσα χρόνια αυτό κάνουμε..!”. Τελικά, όταν σου παρουσιάζονται οργανωμένα οι μέθοδοι διδασκαλίας και οι μικροδιδασκαλίες..” (Συν. 7)

“..να διαιρούμε σε ομάδες τους μαθητές, να εργάζονται ομαδικά, να αναθέτουμε εργασίες στους μαθητές για να μπορούμε να αντλούμε τι γνώσεις έχουν αποκτήσει.” (Συν. 10)

Οι εκπαιδευτές δεν παραλείπουν φυσικά και την αξιοποίηση των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας, όπως είναι για παράδειγμα η μικροδιδασκαλία οι ομαδοσυνεργατικές πρακτικές. Η συνεργασία χαρακτηριστικά αναφέρεται ως μείζονος σημασίας παράγοντας για την αποτελεσματικότητα της κατάρτισης των ενηλίκων εκπαιδευομένων. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι εκπαιδευτές τονίζουν ότι συνεχώς μπορούν να επιμορφώνονται σε νέες μεθόδους διδασκαλίας και πρακτικές εκπαίδευσης.

Κωδικοί	Αποσπάσματα
Αναγκαιότητα αξιοποίησης εποπτικών μέσων διδασκαλίας	<i>“Σίγουρα, είναι απαραίτητα τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας. Αν έχεις ένα προτζέκτορα και μπορείς να</i>

δείξεις βιντεάκι, να δείξεις εικόνες, ή powerpoint, που αυτό διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών και τους κάνει να κρέμονται από τα χείλη σου.” (Συν. 1)

“Στον ενήλικα είναι πολύ χρήσιμα τα εποπτικά μέσα. Παράδειγμα, ο προτζέκτορας, όταν θα το δείξεις αυτό το πράγμα.. Που λένε “μια εικόνα, χίλιες λέξεις”, το μιλάς και συγχρόνως το δείχνεις.” (Συν. 2)

“..η μέχρι τώρα πορεία μου έχει διδάξει ότι πρέπει να χρησιμοποιούμε όλα τα εποπτικά μέσα, είτε αυτά είναι εποπτικά μέσα αυτούσια, παράδειγμα έναν κινητήρα που θα τον έχουμε μπροστά μας να τον λύσουμε, να τον δέσουμε και να τον βάλουμε να λειτουργήσει, είτε ένα βίντεο το οποίο θα δείξουμε μέσω κάποιου βιντεοπροβολέα, γιατί πάρα πολλά κυκλοφορούν στο διαδίκτυο πάνω στο σχετικό αντικείμενο.. Να πω εδώ, ότι ένα σχολείο δεν μπορεί να τα έχει όλα, θα έχει ένα από όλα, έτσι; Λοιπόν, για να μπορέσουμε να καλύψουμε όλο αυτό το αντικείμενο θα πρέπει οπωσδήποτε να δείξουμε και κάτι που έχει να κάνει με το συγκεκριμένο κομμάτι το οποίο θέλουμε να διδάξουμε.” (Συν. 3)

“Ένας εκπαιδευτής παθητικός που μόνο μιλάει, θεωρώ ότι είναι αναχρονιστικό πλέον. Πρέπει να χρησιμοποιεί τεχνολογίες, τα εποπτικά μέσα, τον προτζέκτορα κι όλα αυτά, να γίνονται εργασίες, να κινεί το ενδιαφέρον των καταρτιζομένων, να θέλουν να αναζητούν, να ψάζουν κάτι παραπάνω, κι όχι να είναι ένα μάθημα παθητικό.” (Συν. 6)

“Καταρχάς, προτζέκτορα και λάπτοπ. Οπωσδήποτε, γιατί γίνεται πιο ενδιαφέρον το μάθημα, όταν είναι

θεωρητικό. Όταν, όμως, είναι πρακτικό, πέρα από το λάπτοπ και τον προτζέκτορα που παίρνεις για να τους το δείξεις και να το βλέπουνε και την σειρά των πραγμάτων που θα έχουμε.” (Συν. 8)

“Και χρησιμοποιούμε πραγματικό αντικείμενο, οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας. Προβάλλουμε με προτζέκτορες κτλ, μια εικόνα χίλιες λέξεις, και χρησιμοποιούμε τα αντικείμενα που διδάσκουμε. Εγώ άμα μιλάω θεωρίες το παιδί δε θα μάθει τίποτα, άμα το δει όμως, με μια κατάλληλη μετάδοση, τελείωσε, το έμαθε. Μιλάω πάντοτε για την ειδικότητα μου, για μηχανολόγους μηχανικούς: πραγματικό αντικείμενο, να το δει. Όσο λιγότερο μιλάς τόσο καλύτερα, όχι με λόγια, αρκεί να προβάλλεις.” (Συν. 9)

“Η μέθοδος που ζέραμε τόσα χρόνια ήταν ο καθηγητής να μιλάει, ο μαθητής να ακούει. Σήμερα υπάρχουν πάρα πολλά μέσα, φυσικά, η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή σαν εποπτικό μέσο, έχουν καταργηθεί οι διαφάνειες και τα λοιπά, έχουμε τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και το διαδίκτυο, στο οποίο βρίσκουμε τα πάντα. Μέσα από το διαδίκτυο, βίντεο, και όλα όσα μας παρέχει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής.” (Συν. 10)

“Όταν δεν δίνεται η δυνατότητα για επισκέψεις, έδειχνα βίντεο. Τα παιδιά παίρνουν πολλά πράγματα, κι από δω που είμαστε μικρή κοινωνία χωρίς μεγάλες επιχειρήσεις, παρόλα αυτά έχουμε τη δυνατότητα να πάμε να κάνουμε ερωτήσεις, εργασίες, να δούμε μέσω βίντεο, να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε μελέτες περίπτωσης. Τα παιδιά παίρνουν πολλά, με όσα μέσα έχουμε, γιατί εντάξει, τα παιδιά δεν έχουν από έναν

	<p>υπολογιστή το καθένα, έχουμε ένα λάπτοπ το οποίο φέρνω εγώ, ένα προτζέκτορα.” (Συν. 11)</p>
<p>Αξιοποίηση ερωταπαντήσεων έναντι μονολόγου από τον εκπαιδευτικό</p>	<p>“Δεν ήμουν ποτέ υπέρ της διδασκαλίας με μονόλογο, πάντοτε ήμουν υπέρ της διδασκαλίας με ερωτήσεις και απαντήσεις, αφού τους κάνεις μια εισαγωγή - τι θα πούμε σήμερα. Προσπαθείς να συνδέσεις τις γνώσεις των προηγούμενων μαθημάτων με ερωτήσεις και απαντήσεις που θα δώσουν οι μαθητές, για να τους βοηθήσεις να μπουν στις νέες γνώσεις από μόνοι τους. Βέβαια, έτσι, κοιτάς και τι απόδοση έχει το μάθημα που κάνεις. Δηλαδή, αν μπορεί να σου απαντήσει σε μια ερώτηση που αφορά προηγούμενα μαθήματα και τις γνώσεις τους φρεσκάρεις και βλέπεις αν έχουν αφομοιώσει αυτά που έχεις δείξει ως τώρα. Και αυτές οι γνώσεις τους βοηθούν να αποκτήσουν και τις γνώσεις του νέου μαθήματος.” (Συν. 1)</p> <p>“Είναι κάποια μαθήματα που είναι περισσότερο θεωρητικά, τα κάνουμε συνήθως σε ομάδες με ερωταπαντήσεις.” (Συν. 10)</p>
<p>Σύνδεση της θεωρίας με την πράξη</p>	<p>“..άρα δηλαδή εκεί θα δουν και οι σπουδαστές μας στην πραγματικότητα αυτό το οποίο λέμε εμείς στη θεωρία.” (Συν. 3)</p> <p>“..σε ένα εργαστηριακό μάθημα θα πρέπει να συνδυάζεις και τη θεωρία και την πράξη. Αυτό που κάνεις στη θεωρία θα πρέπει να μπορείς να το υποστηρίξεις στην πράξη.” (Συν. 4)</p> <p>“Καταρχάς παντρεύουμε τη θεωρία με την πράξη. Θεωρητικώς, δεν μπορεί να εμπεδώσει πολλά πράγματα, όταν όμως υπάρχει και η πράξη, τότε είναι</p>

	<p>το τέλειο δέσιμο! Θεωρία και πράξη. Πάνω εκεί βασίζεται.” (Συν. 5)</p> <p>“..γιατί η θεωρία δε λέει τίποτα. Θέλει και πράξη!” (Συν. 11)</p>
<p>Δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης για τους σπουδαστές</p>	<p>“Αν πάρω εγώ στο εργαστηριακό μάθημα να κάνω τώρα στους υδραυλικούς, που είναι το αντικείμενο μου, θα πρέπει να τους βάλουν να φτιάξουν ένα μπάνιο. Να τους δείξω τι θα αντιμετωπίσουν να τους πω ότι: “Αα, εδώ θα αντιμετωπίσεις την τάδε βλάβη”. Θα του δείξεις τι να προσέξει, πρακτικά πρέπει να του τα εξηγήσεις..” (Συν. 4)</p> <p>“..είναι σημαντικό και το εργαστηριακό κομμάτι: παίρνουμε τα υλικά, θέλω να κάνω μια εργασία, σύνδεση ηλεκτρολογική για ένα γραφείο, άρα τι χρειάζομαι; Χρειάζομαι καλώδια, χρειάζομαι κατασαβίδια, χρειάζομαι πολύμετρα, όλα αυτά τα κάνουμε αγορά και κάνουμε το έντυπο εργασίας, που θα κάνουμε σήμερα στο μάθημα το συγκεκριμένο, και το κάνουμε πράξη..” (Συν. 8)</p> <p>“Και είναι και η πρακτική εξάσκηση που πρέπει να κάνουν τα παιδιά, για να μπουν στο πνεύμα της ειδικότητας..” (Συν. 11)</p>
<p>Ενεργός συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στο πλαίσιο του εργαστηριακού μαθήματος</p>	<p>“Σίγουρα και οι μέθοδοι διδασκαλίας εκεί διαφέρουν γιατί εφαρμόζουν στην πράξη αυτά που έχουν μάθει στη θεωρία ή κατανοούν καλύτερα τη θεωρία, βλέποντας το πρακτικό μέρος. Μπορεί οι απορίες που έχουν αποκτήσει στη θεωρία να λυθούνε στη διάρκεια του εργαστηριακού μαθήματος. (...) Εκεί, βέβαια, έχουμε την συμμετοχή των μαθητών, που πρέπει να είναι ενεργή, δηλαδή θα δείξεις κάτι στο εργαστήριο και μετά</p>

	<p>θα βάλεις μαθητές να το εφαρμόσουν, δεν θα είσαι απλώς.. δεν θα κάνεις μόνο επίδειξη· πρέπει και οι ίδιοι να σου δείξουν τι έχουν μάθει και ταυτόχρονα τους διορθώνεις. (Συν. 1)</p> <p>“Δεύτερον, αν φτάσει να είναι εργαστηριακό το μάθημα, στα εργαστήρια έχεις πιο καλό αποτέλεσμα, παρά αν το πεις μόνο με λόγια. Πρέπει να το δει ο άλλος αυτό το πράγμα να το καταλάβει, είτε είναι μέσα από τον υπολογιστή μια εικόνα, είτε στην πραγματικότητα..” (Συν. 2)</p>
<p>Πραγματοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων</p>	<p>“Νομίζω ένα άλλο κομμάτι είναι οι επισκέψεις. Πάλι επειδή είμαστε σχολείο, δεν μπορούμε να τα έχουμε όλα. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, πολλές φορές επιλέγουμε να κάνουμε την εκπαιδευτική διαδικασία σε μορφή επίσκεψης, δηλαδή να πάμε παραδείγματος χάρη σε ένα συνεργείο...” (Συν. 3)</p> <p>“Εργαστήρια μετά από συνεννόηση που κάνουμε, επαγγελματικά, δουλεύουν επίσημα οι άνθρωποι, με τελευταίας τεχνολογίας μηχανήματα μέσα, η γνωριμία υπάρχει. Αν δεν τους ξέρουμε, ψάχνουμε να βρούμε κοινούς ανθρώπους, να δούμε από κοντά να μιλήσουμε, να τους ρωτήσουμε, ποιοι είμαστε και τι θέλουμε να κάνουμε, μας εξηγούν, τους λέμε και τα παιδιά παίρνουν τις αντίστοιχες απαντήσεις.” (Συν. 5)</p> <p>“Επίσης τους πάμε και σε πραγματικά περιβάλλοντα. Τους πάμε σε μερικές επισκέψεις, αντί να κάνω το μάθημα εδώ, τους παίρνω και τους πάω σε αντίστοιχο τμήμα ή επιχείρηση, όπου τους δείχνει εκεί ο επαγγελματίας. Με συνεννόηση, ήδη σήμερα δύο τμήματά μου, τα τουριστικά που έχω, βρίσκονται σε</p>

	<p>ξενοδοχεία. Οπότε βλέπουν σε πραγματικό επίπεδο, κάνουν όλες τις εργασίες.” (Συν. 8)</p> <p>“...που ο ρόλος είναι κάνουμε επισκέψεις σε επιχειρήσεις, εγώ κάνω μάθημα στα Logistics, η κάθε όμως επιχείρηση θέλω να έχει κάτι διαφορετικό, ώστε ό,τι είδαν τα παιδιά στη θεωρία, τώρα να το δουν στην πράξη.” (Συν. 11)</p>
<p>Αξιοποίηση ομαδοσυνεργατικών πρακτικών και σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας</p>	<p>“...και ομαδικά και το κάθε άτομο μόνο του, γιατί πρέπει να μάθουν να δουλεύουν και ομαδικά. Η συνεργασία είναι σημαντικός παράγοντας.” (Συν. 4)</p> <p>“Εγώ είμαι υπέρ της χρησιμοποίησης όλων των σύγχρονων μεθόδων υπάρχουν και πάντα. Δηλαδή, εγώ πήγα ΣΕΛΕΤΕ ενώ είχα εμπειρία 15-18 χρόνια διορισμένος καθηγητής που έκανα μαθήματα, και στην αρχή λέω “Τι θα μάθω, αφού τα ξέρω όλα, τις μεθόδους, τόσα χρόνια αυτό κάνουμε..!”. Τελικά, όταν σου παρουσιάζονται οργανωμένα οι μέθοδοι διδασκαλίας και οι μικροδιδασκαλίες..” Συν. 7)</p> <p>“..να διαιρούμε σε ομάδες τους μαθητές, να εργάζονται ομαδικά, να αναθέτουμε εργασίες στους μαθητές για να μπορούμε να αντλούμε τι γνώσεις έχουν αποκτήσει.” (Συν. 10)</p>

Πίνακας 8. Κωδικοποίηση και σχετικά αποσπάσματα σε σχέση με τις διδακτικές πρακτικές στη διδασκαλία ενηλίκων εκπαιδευόμενων

Από τους κωδικούς που προέκυψαν μέσω των απαντήσεων των εκπαιδευτών ενηλίκων, είναι εμφανές ότι στην κατάρτιση των ενηλίκων εκπαιδευόμενων οι εκπαιδευτές δίνουν έμφαση στους εξής παράγοντες: στα μέσα και τις πρακτικές που μπορούν οι εκπαιδευτές να αξιοποιήσουν εντός και εκτός της τάξης, στις ενέργειες που αφορούν την

αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων και στις πρακτικές που συμβάλλουν στην αναγκαία πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευόμενων στο πλαίσιο της ειδικότητάς τους.

Ευρύτερες θεματικές ενότητες	
Μέσα που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτές εντός της τάξης	✓ Αναγκαιότητα αξιοποίησης εποπτικών μέσων διδασκαλίας
Πρακτικές εκτός του πλαισίου της τάξης ενηλίκων	✓ Πραγματοποίηση εκπαιδευτικών επισκέψεων
Ενέργειες που αφορούν την αλληλεπίδραση εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Αξιοποίηση ερωταπαντήσεων έναντι μονολόγου από τον εκπαιδευτικό ✓ Αξιοποίηση ομαδοσυνεργατικών πρακτικών και σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας
Πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευόμενων στην ειδικότητά τους	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Σύνδεση της θεωρίας με την πράξη ✓ Δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης για τους σπουδαστές ✓ Ενεργός συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευόμενων στο πλαίσιο του εργαστηριακού μαθήματος

Πίνακας 9. Συγχώνευση κωδικών σε ευρύτερες θεματικές ενότητες σε σχέση με τις διδακτικές πρακτικές στην εκπαίδευση ενηλίκων

6.2 Έκθεση Ευρημάτων

Οι εκπαιδευτές ενηλίκων εκπαιδευόμενων, οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα, ανέφεραν ότι η διδακτική εμπειρία των εκπαιδευτών μπορεί να συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθιστώντας αποτελεσματική τη διαδικασία της κατάρτισης των ενηλίκων σπουδαστών. Ο τρόπος με τον οποίο η εμπειρία μπορεί να

συμβάλει στην πιο αποτελεσματική διδασκαλία είναι μέσω της απόκτησης γνώσεων, μέσω της ικανότητας των εκπαιδευτών να εντοπίζουν και να γνωρίζουν πώς μπορούν να χειριστούν διάφορες καταστάσεις εντός των τάξεων των ενηλίκων, αλλά και μέσω της αναγνώρισης των εκπαιδευτικών αναγκών και των στοιχείων που χαρακτηρίζουν τους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Γενικότερα, η συμβολή της εμπειρίας στην εκπαιδευτική διαδικασία φάνηκε να αποδεικνύεται, καθώς οι εκπαιδευτές δήλωσαν πως μέσω της εμπειρίας τους μπορούν πιο εύκολα να μεταδώσουν το γνωστικό αντικείμενο, μπορούν να βρουν τη χρυσή τομή στη διδασκαλία σε μια τάξη με ποικιλομορφία, όπως είναι οι τάξεις των ενηλίκων εκπαιδευομένων, ενώ μπορούν να έχουν ευελιξία σε πρακτικές και σε μεθόδους διδασκαλίας.

Επιπλέον, οι εκπαιδευτές τόνισαν ότι η εμπειρία μπορεί να συμβάλλει και στις κοινωνικές δεξιότητες των εκπαιδευτών, καθιστώντας πιο εύκολο για αυτούς να διαχειριστούν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις εντός των τάξεων των ενηλίκων. Η συμβολή της εμπειρίας στην ανάπτυξη μιας προσωπικής επαφής με τους σπουδαστές και η συμβολή στην κοινωνική μόρφωση του εκπαιδευτή και στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων του εκπαιδευτή να αναλύει τους χαρακτήρες και να ψυχολογεί τους ενήλικους γύρω του βρέθηκαν ως σημαντικοί παράγοντες, με τους οποίους η εμπειρία συμβάλλει στη διδακτική διαδικασία των ενηλίκων.

Όσον αφορά τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτών, οι ίδιοι οι συμμετέχοντες σκεπτόμενοι τις προσωπικές τους ανάγκες ανέφεραν ότι υπάρχει σημαντική ανάγκη για επιμόρφωση των εκπαιδευτών πάνω σε πρακτικά θέματα της διδασκαλίας, όπως είναι η παρακολούθηση των εξελίξεων στην τεχνολογία και στην πληροφορική, η παρακολούθηση των εξελίξεων στο ίδιο το γνωστικό αντικείμενο της εκάστοτε ειδικότητας των εκπαιδευτών και η ενημέρωση πάνω σε διδακτικές πρακτικές και ζητήματα διαχείρισης της τάξης. Ακόμη, ανέφεραν πως υπάρχει επιτακτική ανάγκη για επιμόρφωση πάνω σε ζητήματα που

αφορούν τη διαπροσωπική φύση της επαφής εκπαιδευτών εκπαιδευομένων. Αυτό σημαίνει ότι οι εκπαιδευτές ανέφεραν ότι θα εστίαζαν περισσότερο σε επιμορφώσεις διοικητικού περιεχομένου, που αφορούν στις στάσεις και στις συμπεριφορές απέναντι σε συναδέλφους αλλά και σε εκπαιδευόμενους, ενώ θα ήταν σημαντικές επιμορφώσεις πάνω σε επιμέρους τομείς του κλάδου της Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας.

Σχετικά με το ζήτημα της αποτελεσματικής διδασκαλίας σε ενήλικους, αναφέρθηκαν χαρακτηριστικά οι παράγοντες του γνωστικού πεδίου και των εφοδίων του εκπαιδευτή σχετικά με τη διεκπεραίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, η σχέση και η επικοινωνία του εκπαιδευτή με τους εκπαιδευόμενους και τα προσωπικά στοιχεία του εκπαιδευτή ως προς την αντίληψη του έργου του. Οι εκπαιδευτές τόνισαν πως είναι απαραίτητη η καλή κατάρτιση του εκπαιδευτή στο γνωστικό του αντικείμενο και οι καλές του γνώσεις επάνω στο επάγγελμα του, προκειμένου να μπορεί να μεταλαμπαδεύσει τις γνώσεις του και τις δεξιότητες που γνωρίζει στους σπουδαστές. Επίσης, σημαντικός παράγοντας είναι η μεταδοτικότητα του εκπαιδευτή, αλλά και ο συνδυασμός της γνώσης του με τη διδακτική του εμπειρία.

Επιπλέον, είναι σημαντικά τα στοιχεία του κοινωνικού χαρακτήρα του εκπαιδευτή και οι επικοινωνιακές του δεξιότητες, καθώς συχνά καλείται να αναλάβει συμβουλευτικό ρόλο και να διατηρήσει μια κατάλληλη στάση στις τάξεις με τους ενήλικες εκπαιδευόμενους, όπου υπάρχουν όχι μόνο πολυπολιτισμικές διαφορές, αλλά και σημαντικές ιδιαιτερότητες και διαφοροποιήσεις ως προς τις ανάγκες, τις ηλικίες, τους στόχους και τις δεξιότητες των εκπαιδευόμενων. Για το λόγο αυτό, κρίνεται επίσης αναγκαίο από τους εκπαιδευτές για να είναι αποτελεσματική διδασκαλία, ο εκπαιδευτής να εστιάζει στους ενήλικες εκπαιδευόμενους, στην ψυχολογία, στις ανάγκες και στους στόχους τους, προκειμένου να παρέχει εξειδικευμένο και εξατομικευμένο έργο. Τέλος, μερικά σημαντικά στοιχεία που διαμορφώνουν τον ιδανικό εκπαιδευτή ενήλικων είναι η

προσαρμογή στους στόχους ανά την εκάστοτε περίπτωση και η ευελιξία στον τρόπο σκέψης του, όπως επίσης και η μείζονος σημασίας διάθεση του εκπαιδευτή για βελτίωση, εξέλιξη και για περαιτέρω επιμόρφωση.

Σχετικά με τις διδακτικές πρακτικές και τις μεθόδους διδασκαλίας στα τμήματα ενηλίκων σπουδαστών, εντοπίστηκε πως οι απόψεις των εκπαιδευτών εστιάζουν σε τέσσερις βασικούς παράγοντες: στα μέσα που χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι εκπαιδευτές εντός της τάξης, σε πρακτικές εκτός του πλαισίου της τάξης ενηλίκων, σε ενέργειες των εκπαιδευτών που αφορούν τεχνικές αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων και στην πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευόμενων στην ειδικότητά τους.

Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτές τονίζουν την αναγκαιότητα αξιοποίησης εποπτικών μέσων διδασκαλίας. Επιπλέον, ως ένα σημαντικό εργαλείο στη φαρέτρα των εκπαιδευτών ενηλίκων εκπαιδευομένων αναφέρθηκε η συνεργασία μεταξύ της εκάστοτε δομής κατάρτισης ενηλίκων με διάφορες επιχειρήσεις ή επαγγελματικούς χώρους της περιοχής, ώστε να πραγματοποιούνται εκπαιδευτικές επισκέψεις. Παράλληλα, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί εντός των τάξεων να αξιοποιούν τεχνικές ερωταπαντήσεων, αντί για τον συνηθισμένο μονόλογο από τον εκπαιδευτικό, ενώ χρήσιμες θεωρήθηκαν και οι ομαδοσυνεργατικές πρακτικές και οι σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας. Τέλος, κρίθηκε ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική διδασκαλία των ενηλίκων η σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, η δυνατότητα της πρακτικής εξάσκησης για τους σπουδαστές και η ενεργός συμμετοχή των ενηλίκων εκπαιδευομένων στο πλαίσιο του εργαστηριακού μαθήματος, καθώς με αυτό τον τρόπο μπορούν να μάθουν αποτελεσματικά την ειδικότητά τους.

Κεφάλαιο 7ο

Συζήτηση - Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκαν οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτών ενηλίκων εκπαιδευόμενων, με ποιοτική ανάλυση θεματικού χαρακτήρα των απόψεών τους, με δεδομένα που συλλέχθηκαν μέσω συνεντεύξεων. Με την ανάλυση αυτή ήταν εφικτό να αναδυθούν θέματα, όπως η σημασία της διδακτικής εμπειρίας των εκπαιδευτών στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας ενηλίκων, οι αντιλήψεις των εκπαιδευτών για τις επιμορφωτικές τους ανάγκες, η άποψή τους σε σχέση με παράγοντες που επιδρούν στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας ενηλίκων, αλλά και η άποψή τους σε σχέση με τις κατάλληλες εκπαιδευτικές πρακτικές και τις διδακτικές μεθόδους για την αποτελεσματική διδασκαλία σε ενήλικες σπουδαστές στα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ.

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι εκπαιδευτές ανέφεραν ότι η διδακτική εμπειρία αποτελεί έναν μείζονος σημασίας παράγοντα που μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Οι εκπαιδευτές κατέχοντας μακρόχρονη εκπαιδευτική εμπειρία μπορούν να βελτιώνουν τις διδακτικές πρακτικές τους, τις γνώσεις τους γύρω από το γνωστικό τους αντικείμενο, τους τρόπους διαχείρισης της τάξης και τους τρόπους διαχείρισης των διαφορετικών ιδιαιτεροτήτων που υπάρχουν εντός των τμημάτων ενηλίκων σπουδαστών. Επιπλέον η εμπειρία σύμφωνα με τους συνεντευξιαζόμενους εντοπίστηκε ότι συμβάλλει και στην βελτίωση δικών τους προσωπικών χαρακτηριστικών τα οποία με τη σειρά τους καθιστούν πιο αποτελεσματική τη διδασκαλία (όπως είναι το κοινωνικό προφίλ, οι διαπροσωπικές σχέσεις). Όλα αυτά τα ευρήματα συνδέονται με την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, καθώς σύμφωνα με τους Jarvis (2004), Klassen & Chiu,

2010 και Shohani, Azizifar, Gowhary & Jamalinesari, 2015 η εμπειρία των εκπαιδευτών σε σχέση με το έργο τους συμβάλλει στην αυτοβελτίωσή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, για αυτό και παρά την όποια επιμόρφωση, η εμπειρία κρίνεται ως ένα σημαντικό στοιχείο.

Σε ό,τι αφορά το ζήτημα των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτών ενηλίκων σπουδαστών, η πλειονότητα των συνεντευξιζόμενων αναφέρθηκαν στην επιμόρφωση πάνω στην πληροφορική και στην τεχνολογία. Αυτό το εύρημα δεν αποτελεί έκπληξη αν αναλογιστεί κανείς ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτών στις δομές κατάρτισης ενηλίκων αυτή τη στιγμή είναι μεγάλων ηλικιών εργαζόμενοι οι οποίοι δεν έχουν απαραίτητες γνώσεις για να υποστηρίξουν το έργο τους με τα κατάλληλα ψηφιακά μέσα. Επιπλέον, το εύρημα αυτό υποστηρίχθηκε και κατά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, κατά την οποία εντοπίστηκε πως μια αναγκαιότητα κατά την επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων είναι η εξασφάλιση της ψηφιακής επάρκειας, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τα ψηφιακά μέσα κατά τη διδασκαλία τους (Νόου & Ρετάλη, 2021).

Φυσικά, πολλές αναφορές υπήρξαν για τις επιμορφώσεις πάνω στο γνωστικό αντικείμενο της εκάστοτε ειδικότητας, όπως επίσης και σε πρακτικές διαχείρισης των τμημάτων των ενηλίκων. Όπως αναφέρει και ο Κόκκος (2005) είναι απαραίτητη η επιμόρφωση υψηλού επιπέδου για να είναι σε θέση ο εκπαιδευτής ενηλίκων να διεκπεραιώσει αποτελεσματικά το έργο του και να αναλάβει το ρόλο του, συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν και ο Βεργίδης (2015) και οι Wahyuni, Agustini, Sindu & Sugihartini (2020).

Ως προς τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτών ενηλίκων και τις πρακτικές που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να χαρακτηρίζεται ως αποτελεσματική η διδασκαλία, τα ευρήματα συμφωνούν με όλες τις αναφορές που εντοπίστηκαν στην βιβλιογραφία, σε σχέση

με την ανάληψη συμβουλευτικού ρόλου από τον εκπαιδευτή, καθώς, όπως τονίζουν οι Βεργίδης, Κατσιγιάννη & Μπρίνια (2010), ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι μέντορας και σύμβουλος. Επίσης, τα ευρήματα συμφωνούν με τις αναφορές του Jarvis (2004) σε σχέση με τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτή ενηλίκων, ο οποίος τόνιζε χαρακτηριστικά τις επικοινωνιακές δεξιότητες και την διαμόρφωση ουσιαστικών σχέσεων με τους σπουδαστές, την ενθάρρυνση των σπουδαστών από τον εκπαιδευτή για ενεργή συμμετοχή στη μαθησιακή διαδικασία, τη διαμόρφωση ενός κλίματος μάθησης με την κατάλληλη διαχείριση των προβλημάτων από μεριάς του εκπαιδευτή, την εστίαση στα προσωπικά χαρακτηριστικά των ενήλικων σπουδαστών και τις δεξιότητες ευελιξίας και προσαρμογής της διδασκαλίας. Στην ελληνική βιβλιογραφία είναι συχνές οι αναφορές στην ανάληψη του ρόλου του μέντορα από τον εκπαιδευτή ενηλίκων: οι εκπαιδευτές πρέπει να αντιλαμβάνονται τι σημαίνει η ανάληψη του ρόλου αυτού, αλλά και πώς να αντεπεξέλθουν (Θεοδώρου & Πετρίδου, 2014· Jarvis, 2004· Κόκκος, 2005 και Κουτζεκλίδου & Λιοναράκης, 2019).

Οι κοινωνικές δεξιότητες των εκπαιδευτών ενηλίκων και η ανάγκη για τη βελτίωσή τους μέσω της συμμετοχής τους σε προγράμματα επιμόρφωσης έχει επισημανθεί επίσης από τους Phillips & Fragoulis (2010) ως μια απαραίτητη προϋπόθεση στο πλαίσιο της εγγύησης του αποτελεσματικού διδακτικού έργου από εκπαιδευτές ενηλίκων. Οι εκπαιδευτές που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα ανέφεραν χαρακτηριστικά τη σημασία που έχει η περαιτέρω κατάρτιση, η επιμόρφωση των εκπαιδευτών ενηλίκων, καθώς οι γνώσεις τους σε σχέση με το αντικείμενο, αλλά και σε σχέση με τους τρόπους διαχείρισης των τμημάτων τους είναι μείζονος σημασίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας των ενηλίκων, όπως ακριβώς αναφέρει και ο Κόκκος (2005). Τέλος, το γεγονός ότι οι εκπαιδευτές ενηλίκων που συμμετείχαν στην παρούσα εργασία ανέφεραν τη συνεργασία τους με την τοπική κοινωνία, με επιχειρήσεις και επαγγελματικούς χώρους για την πραγματοποίηση επισκέψεων στο πλαίσιο της κατάρτισης των ενηλίκων σπουδαστών, συμφωνεί με τα

στοιχεία που παρουσιάζει η Βασιλειάδου (2009), σε σχέση με την ανάγκη της συνεργασίας των εκπαιδευτών ενηλίκων στο πλαίσιο των οργανισμών της κατάρτισης ενηλίκων με φορείς και τοπικούς παράγοντες, όπως συμφωνεί και με τα αποτελέσματα της μελέτης της Μαρίνη (2019), αναδεικνύοντας το ρόλο του εκπαιδευτή μεταξύ άλλων ως ικανού να αναγνωρίζει την κοινωνική ευαισθητοποίηση απέναντι στην εκπαιδευόμενη ομάδα.

Σχετικά με τις διδακτικές πρακτικές και τις μεθόδους διδασκαλίας που αξιοποιούνται στο πλαίσιο της αποτελεσματικής εκπαίδευσης ενηλίκων σπουδαστών, οι απόψεις των εκπαιδευτών για χρήση σύγχρονων μεθόδων εκπαίδευσης και τεχνικών διδασκαλίας με στόχο πάντοτε την ανάπτυξη του εκπαιδευομένου συμφωνεί με τον Chacko (2018) στο άρθρο του οποίου αυτές θα αποτελέσουν μέσο διάγνωσης και αντιμετώπισης προβλημάτων και εμποδίων των εκπαιδευομένων στην προσπάθειά τους για αποτελεσματική μάθηση.

Πιθανοί περιορισμοί της έρευνας μπορεί να προκύψουν στο πλαίσιο της γενίκευσης των αποτελεσμάτων της έρευνας εξαιτίας της ηλικιακής ομάδας των συνεντευξιζόμενων. Χαρακτηριστικά, παρατηρήθηκε ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα ήταν άνω των 60 ετών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εστιάσουν τις αναφορές τους σε σχέση με τις προσωπικές τους απόψεις για τις επιμορφωτικές τους ανάγκες σε επιμορφωτικά προγράμματα γύρω από την πληροφορική και την τεχνολογία, πεδία στα οποία κρίνουν ότι υστερούν. Ενδεχομένως εκπαιδευτές νεότερων ηλικιών να είχαν εστιάσει σε ένα διαφορετικό παράγοντα σε σχέση με την ανάγκη επιμόρφωσής τους.

Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να διερευνήσουν το ζήτημα των επιμορφωτικών ερευνών των εκπαιδευτών ενηλίκων σπουδαστών σε ευρύτερη γκάμα ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτών. Επιπλέον, θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθούν επιμορφωτικές ανάγκες εκπαιδευτών ενηλίκων εκπαιδευομένων σε άλλες περιοχές, καθώς στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκαν οι επιμορφωτικές ανάγκες των

εκπαιδευτών στα ΙΕΚ της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας κατέδειξαν ότι η τοπική κοινωνία και οι συνθήκες που επικρατούν στην εκάστοτε τοπική κοινωνία επηρεάζουν το έργο και τη στάση του εκπαιδευτή ενηλίκων, συνεπώς ενδέχεται και οι επιμορφωτικές ανάγκες σε εκπαιδευτές άλλων περιοχών να είναι διαφορετικές και προσαρμοσμένες στις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας, ένα γεγονός που μπορεί να διερευνηθεί περαιτέρω.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Βασιλειάδου, Π. (2009). Ο εκπαιδευτής στην εκπαίδευση ενηλίκων. *Open and Distance Education for Global Collaboration & Educational Development*, 5(1A), 210-221.
<https://doi.org/10.12681/icodl.494>
- Βεργίδης Δ. Κ. (2015). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ως διάσταση της εκπαιδευτικής πολιτικής. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 29, 97–126. <https://doi.org/10.12681/sas.871>
- Βεργίδης, Δ., Κατσιγιάννη, Μ. & Μπρίνια, Β. (2010). Διερεύνηση επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτών σε Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΚΕΕ). Στο Α. Παπασταμάτης, Ε. Βαλκάνος, Ε.Α. Παντισίδου & Γ. Ζαρίφης (Επιμ.). *Δια βίου Μάθηση και Εκπαιδευτές Ενηλίκων: Θεωρητικές & Εμπειρικές Προσεγγίσεις*. (σελ. 3-20). Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Βεργίδης, Δ. (2010). Η συμβολή της διερεύνησης επιμορφωτικών αναγκών στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Συγκριτική Ερμηνεία Αποτελεσμάτων. *Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: “Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών 2010-2013”*.
- Billington, D. D. (2000). Seven characteristics of highly effective adult learning programs. *New Horizons for Learning*, 1-5.
http://www.umsl.edu/~henschkej/henschke/seven_characteristics_of_highly_effective_adult_learning_programs.pdf
- Chacko, T. V. (2018). Emerging pedagogies for effective adult learning: From andragogy to heutagogy. *Archives of Medicine and Health Sciences*, 6(2), 278.

- Γιαννακοπούλου, Ε. (2008). Η μικροδιδασκαλία στην εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων: από την ανατροφοδότηση στον αναστοχασμό. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 14, 1-12.
- Γούλας, Χ. & Λιντζέρης, Π. (2017). Δια βίου μάθηση, επαγγελματική κατάρτιση, απασχόληση και οικονομία. Νέα δεδομένα, προτεραιότητες και προκλήσεις. Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ & ΙΝΕ-ΓΣΕΕ. https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2017/04/dia_biou_book.pdf
- Courau, S. (2000). *Τα βασικά «εργαλεία» του εκπαιδευτή ενηλίκων*. (Ε. Μουτσόπουλος, Μεταφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J. (2016). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. (Χ. Τσαρμπατζούδης, Επιμ.). Αθήνα: Ίων.
- Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης, (Δ.ΥΠ.Α), (χ.χ.). Ο ρόλος του ΟΑΕΔ. <https://www.dypa.gov.gr/o-rolos-tou-oaed?tab=o-rolos-toy-oaed>
- Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης, (Δ.ΥΠ.Α), (χ.χ.). Ιστορική Εξέλιξη του ΟΑΕΔ. <https://www.dypa.gov.gr/istoriki-ekseliksi>
- European Commission/EACEA/Eurydice, (2021). Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications. *Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ζήκος, Ν. Φ. (2019). Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Σύγχρονη πραγματικότητα και προοπτικές. *Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία*, 2, 294-301. <https://doi.org/10.12681/elrie.1504>

- Fejes, A., Kopecký, M., & Käßplinger, B. (2022). 30 years of research on adult education, 30 years of ESREA. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 13(2), 119-123.
- Gravani, M.N. (2012). Adult learning principles in designing learning activities for teacher development. *International Journal of Lifelong Education*, 31(4), 419-432. <https://doi.org/10.1080/02601370.2012.663804>
- Green, A., Preston, J., & Sabates, R. (2003). Education, equality and social cohesion: a distributional approach. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 33(4), 453-470. <https://doi.org/10.1080/0305792032000127757>
- Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση: θεωρία και πράξη*. (Α. Κόκκος, Επιμ.). Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Jarvis, P. (2003). *Adult And Continuing Education: Major Themes In Education*. (P. Jarvis & C. Griffin, Eds.). Routledge, London.
- Jarvis, P. (1995). *Adult and Continuing Education: Theory and Practice*. (2nd Ed.). London : Routledge.
- Θεοδώρου, Π. Θ., & Πετρίδου, Ε. Ν. (2014). Η συμβολή της καθοδήγησης (μέντορινγκ) στην επαγγελματική ταυτότητα του Μαθηματικού. *Έρευνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών– Επιστημονικών Θεμάτων* (1), 141-161.
- Καραλής, Θ. (2005). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτών στην Ελλάδα: Ιστορικές αναφορές, παρούσα κατάσταση και προοπτικές. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 5, 9-14.
- Καραντινός, Θ. (2005). Η εξέλιξη της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Ελλάδα. Στο: Δ. Βεργίδης & Α. Κόκκος, (Επιμ.). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Διεθνείς προσεγγίσεις και ελληνικές διαδρομές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Klassen, R. M., & Chiu, M. M. (2010). Effects on teachers' self-efficacy and job satisfaction: Teacher gender, years of experience, and job stress. *Journal of educational Psychology, 102*(3), 741.
- Knox, A. B. (1974). Helping Adults to Learn. *US Department Of Health, Education & Welfare National Institute Of Education, 2-58*.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED103670.pdf>
- Κόκκος, Α. (2008). Η Ιδιαιτερότητα και ο σκοπός της Εκπαίδευσης Ενηλίκων σύμφωνα με τη θεωρία του Jack Mezirow για τη Μετασχηματίζουσα Μάθηση.
<http://eclass.gunet.gr/modules/document/file.php/TELEGU243/KOKKOS.pdf>
- Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόκκος, Α. (2004). *Οι Κοινωνικές Διαθέσεις Απέναντι στην Τυπική Εκπαίδευση και την Εκπαίδευση Ενηλίκων: Η Περίπτωση της Ελλάδας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κοντάκος, Α., & Γκόβαρης, Χ. (2006). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Θεωρίες και μοντέλα εκπαίδευσης ενηλίκων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων. <http://edulld.ekt.gr/edulld/bitstream/10795/778/2/778.pdf>
- Κουλαουζίδης, Γ. & Παληός, Ζ. (2010). Αιωρούμενοι μεταξύ της αυθεντίας και της χειραφέτησης: Μια βιογραφική μελέτη για την επαγγελματική πορεία και ανάπτυξη των εκπαιδευτών ενηλίκων. Στο Α. Παπασταμάτης, Ε. Βαλκάνος, Ε.Α. Πανιτσίδου & Γ. Ζαρίφης (Επιμ.). *Δια βίου Μάθηση και Εκπαιδευτές Ενηλίκων: Θεωρητικές & Εμπειρικές Προσεγγίσεις*. (σελ. 21-42). Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

- Κουτζεκλίδου, Β. Α., & Λιοναράκης, Α. (2019). Οι ανάγκες ομάδας έγκλειστων εκπαιδευόμενων ενηλίκων σε κοινωνικό και γνωστικό επίπεδο. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 10(3Α), 24-37.
- Μάνθου, Χ. (2007). Το παιδαγωγικό πρόγραμμα του Freire. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 10, 22-26.
- Μαρίνη, Μ. Ι. (2019). Ο Ρόλος του Εκπαιδευτή Ενηλίκων στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας. Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας «Αργώ». *Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία*, 2, 514-532.
- McDonough, D. (2013). Similarities and differences between adult and child learners as participants in the natural learning process. *Psychology*, 4(03), 345-348.
<https://www.scirp.org/html/29266.html>
- Mezirow, J. (2007). *Η Μετασχηματίζουσα Μάθηση*. (Α. Κόκκος, Επιμ.). Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Μουζάκης, Χ. (2006). *Η εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
<http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2532/782.pdf>
- Νόμος Υπ' Αριθμ. 4186 - (ΦΕΚ Α'193/17.9.2013). *Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις*.
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/75831/nomos-4186-2013>
- Νόμος Υπ' Αριθμ. 2009- (ΦΕΚ 18/Α/14-2-1992). Νόμος 2009/1992). *Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης και άλλες διατάξεις*. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/n-2009-1992.html>

Νόμος Υπ' Αριθμ. 4763- (ΦΕΚ 254/Α/21-12-2020). Νόμος 4763/2020). *Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας.*
<https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/662267/nomos-4763-2020>

Νόμος Υπ' Αριθμ. 4921- (ΦΕΚ 75/Α/18-04-2022). Νόμος 4921/2022). *Δουλειές Ξανά: Αναδιοργάνωση Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης και ψηφιοποίηση των υπηρεσιών της, αναβάθμιση δεξιοτήτων εργατικού δυναμικού και διάγνωσης των αναγκών εργασίας και άλλες διατάξεις"* <https://www.e-nomothesia.gr/law-news/demosieutheke-neos-nomos-4921-2022-douleies-xana.html>

Νόου, Κ., & Ρετάλη, Α. Κ. (2021). Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για την Ψηφιακή Επάρκεια Εκπαιδευτών: Αυτο-αξιολόγηση της ψηφιακής επάρκειας εκπαιδευτών ενηλίκων σε Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 434-441.

Παπασταμάτης, Α., Βαλκάνος, Ε. & Πανιτσίδου, Ε. & Ζαρίφης, Γ. (2011). *Δια Βίου Μάθηση & Εκπαιδευτές Ενηλίκων: Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Phillips, N., & Fragoulis, I. (2010). Exploring the Beliefs of Primary Education Teachers Regarding the Contribution of Mentoring in Schools. *Review of European Studies*, 2(2), 201-213.

Πρόκου, Ε. (2009). *Εκπαίδευση ενηλίκων και δια βίου μάθηση στην Ευρώπη και την Ελλάδα*. Αθήνα: Διόνικος.

- Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. (Μ. Παπαδοπούλου & Μ. Τόμπρου, Μεταφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Shohani, S., Azizifar, A., Gowhary, H., & Jamalinesari, A. (2015). The relationship between novice and experienced teachers' self-efficacy for personal teaching and external influences. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 185, 446-452.
- Terehoff, I. I. (2002). Elements of Adult Learning in Teacher Professional Development. *NASSP Bulletin*, 86(632), 65–77. <https://doi.org/10.1177/019263650208663207>
- Τητήρου, Χ. (2016). Δια Βίου Μάθηση και Αγορά Εργασίας. Η Δια Βίου Μάθηση στον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού. *Πρακτικά 1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου «Ελλάδα-Ευρώπη 2020: Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα, Καινοτομία, Έρευνα, Αθήνα*. <https://doi.org/10.12681/elrie.784>
- Τσιμπουκλή, Α. & Φίλλιπς, Ν. (2008). *Εκπαίδευση εκπαιδευτή ενηλίκων*. «Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης στα Κ.Ε.Ε. και στο Κ.Ε.Ε.ΕΝ.ΑΠ.» Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.ΕΚ.Ε.).
- Τσιώλης, Γ. (2022). Μεθοδολογία Ποιοτικής Έρευνας: Ποιοτικές προσεγγίσεις στην έρευνα για την εργασία: Ερευνητικός σχεδιασμός και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Ινστιτούτο Εργασία Γ.Σ.Ε.Ε.
- Υπουργική Απόφαση 5954/2014 - (ΦΕΚ 1807/Β/2-7-2014). *Κανονισμός Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.)*. <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/idiotike-ekpaideuse-phrontisteria/ya-5954-2014.html>

UNESCO, (1997). 5th International Conference on Adult Education: final report. Hamburg, Germany, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000110364>

Viterouli, M., Belias, D., & Koustelios, A. (2021). Organizational Performance Enhancement via Adult Education Driven Principles in HR Management. In *ECMLG 2021 17th European Conference on Management, Leadership and Governance* (p. 429-437). Academic Conferences limited. https://www.researchgate.net/profile/Dimitrios-Belias/publication/356285197_Organizational_Performance_Enhancement_via_Adult_Education_Driven_Principles_in_HR_Management/links/6194e48ad7d1af224bfb8af5/Organizational-Performance-Enhancement-via-Adult-Education-Driven-Principles-in-HR-Management.pdf

Wahyuni, D. S., Agustini, K., Sindu, I. G. P., & Sugihartini, N. (2020, April). Analysis on vocational high school teacher competency gaps: Implication for VHS teacher training needs. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1516, No. 1, p. 012051). IOP Publishing.

Παράρτημα Ι

Ερωτήσεις της συνέντευξης και επιμέρους θεματικοί άξονες:

1η ενότητα: Δημογραφικό προφίλ

1. Ποιο είναι το ονοματεπώνυμό σας;
2. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;
3. Ποια είναι η ηλικία σας;
4. Ποιος είναι ο βασικός τίτλος σπουδών σας;
5. Κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών

2η ενότητα: Ερωτήσεις Συνέντευξης

1ος άξονας Συνέντευξης – η σημασία της διδακτικής εμπειρίας των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους στη διδασκαλία ενηλίκων:

1. Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
2. Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;
3. Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;

2ος άξονας Συνέντευξης – ο τρόπος που αναλαμβάνονται οι ίδιοι οι εκπαιδευτές των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης τις ανάγκες τους για επιμόρφωση:

1. Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;
2. Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων;
3. Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης;

3ος άξονας Συνέντευξης – η προσωπική αντίληψη των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης για την αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία ενηλίκων:

1. Πώς θα ορίζατε τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων;
2. Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του;
3. Επηρεάζεται από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;

4ος άξονας Συνέντευξης – οι απόψεις των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης για τις αποτελεσματικότερες μεθόδους διδασκαλίας

1. Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη;
2. Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;
3. Ποια είναι τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε;

Παράρτημα II

Απομαγνητοφώνηση Συνεντεύξεων

Συνέντευξη 1

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- Έχω παρακολουθήσει επιμορφωτικό πρόγραμμα πάνω στην εκπαίδευση ενηλίκων. Το διοργάνωσε ο ΟΑΕΔ. Επίσης παρακολουθήσαμε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα για τη διαχείριση κινδύνων και κρίσεων για την ασφάλεια και υγεία σε σχολικές και εκπαιδευτικές μονάδες και έχω παρακολουθήσει και ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα του ΟΑΕΔ που αφορά τα γραφεία διασύνδεσης, που ίδρυσε πριν μερικά χρόνια ο ΟΑΕΔ στα σχολεία του. Είχαν σχέση με το να βοηθούμε τους εκπαιδευόμενους σε μεθόδους εύρεσης εργασίας, να συντάζουν ένα βιογραφικό και πώς να παρουσιάσουν καλύτερα τον εαυτό τους σε μια προσωπική συνέντευξη. Να τους προετοιμάσουμε, δηλαδή για να αντιμετωπίσουν μια συνέντευξη όταν θα πάνε για δουλειά.
- Θα είχε δηλαδή, το σεμινάριό σας και κάποιο χαρακτήρα Συμβουλευτικής;
- Ναι, βέβαια, Συμβουλευτική για μεθόδους εύρεσης εργασίας, δηλαδή πώς να συντάξεις ένα βιογραφικό, πώς να διαδώσεις την ανάγκη σου για εργασία μέσω φίλων και συγγενικού περιβάλλοντος, δηλαδή τρόπους προσέγγισης, να μπορέσει κάποιος γνωστός σου να σε βοηθήσει να βρεις εργοδότη, ας πούμε, ως εργαζόμενος. Και πώς να αντιμετωπίσεις μια συνέντευξη για να πετύχεις το στόχο σου.
- Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;
- Περίπου 25 χρόνια.

- **Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- *Εννοείται ότι όσο μεγαλύτερη διδακτική εμπειρία έχεις, τόσο πιο αποτελεσματικός εκπαιδευτής γίνεσαι. Όλη αυτή η εμπειρία που θα αποκτήσεις κατά τη διάρκεια όλων αυτών των διαφόρων ειδών εκπαιδευόμενων που θα συναντήσεις, όλα αυτά σε τροφοδοτούν με γνώσεις, και για να αντιμετωπίσεις και κάποιες ακραίες περιπτώσεις, να προσεγγίσεις παιδιά, να τα βοηθήσεις, να αγαπήσεις αυτούς που έρχονται να μάθουν.. Κι όχι να είναι μια στείρα γνώση, αλλά να τους βοηθήσεις στη μετέπειτα καριέρα τους. Έρχεσαι σε επαφή με πολύ κόσμο.*
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές ανάγκες του εκπαιδευτή;**
- *Οι ανάγκες του εκπαιδευτή δε σταματάνε ποτέ. Πρέπει συνεχώς να εκπαιδύεται. Γιατί αλλάζει και η τεχνολογία, εξελίσσεται, και πρέπει να μαθαίνει για την εξέλιξη αυτή και να μπορεί να τη μεταδώσει στους εκπαιδευόμενους. Δεν μπορούμε να διδάξουμε κάτι που υπήρχε πριν 10 χρόνια, 15... αυτά έχουν ανατραπεί. Βέβαια, αυτά είναι τα βασικά, πάντοτε ξεκινάμε από το άλφα, πάντα πρέπει να ξέρει τα βασικά και μετά να τον οδηγήσουμε και στις εξελίξεις.*
- **Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων;**
- *Θα επέλεγα επιμορφωτικά προγράμματα που θα με βοηθούσαν και στο διοικητικό έργο που προσφέρουμε στα ΙΕΚ, που είναι αρκετά μεγάλο. Έχει σχέση με πληροφορική, να μπορούμε να χειριζόμαστε διάφορες φόρμες, γιατί έχουμε πολύ μεγάλο έργο, και διοικητικό και οικονομικό, και τα πάντα. Και θα επέλεγα και κάτι που έχει σχέση με την ειδικότητά μου, που θα βοηθούσε να δώσω καλύτερες γνώσεις στους εκπαιδευόμενους.*

- **Δηλαδή τεχνολογία, στο διοικητικό έργο και στο γνωστικό αντικείμενο. Αυτό θα ήταν το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων που θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτρια στα ΙΕΚ του ΟΑΕΔ. Με ποια κριτήρια, όμως, θα το επιλέγατε; Δηλαδή, να δώσω ένα παράδειγμα, θα προτιμούσατε εξ αποστάσεως, δια ζώσης εκπαίδευση, με πληρωμή, ή άλλα κριτήρια, όπως η απόσταση από το χώρο εργασίας, η εξέλιξη στην καριέρα σας;**
- *Τα επιμορφωτικά προγράμματα δια ζώσης είναι πάντοτε καλύτερα γιατί συναντάς συναδέλφους από άλλες περιοχές και μπορείς να ανταλλάξεις απόψεις, να δεις πώς λειτουργούν κι αυτοί στα δικά τους μέρη. Και με τον εκπαιδευτή του σεμιναρίου, μπορείς πιο άνετα να ανταλλάξεις απόψεις, να κάνεις ερωτήσεις. Είναι καλύτερα από το να είσαι απέναντι από μια ψυχή οθόνη, που κλείνεις το μικρόφωνο, κλείνεις και την οθόνη και ακούς μόνο. Ταυτόχρονα κάνεις και κοινωνικές επαφές, είναι καλύτερα το δια ζώσης.*
- **Πώς θα ορίζατε εσείς τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων; Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του;**
- *Σίγουρα πρέπει να είναι πάρα πολύ καλά καταρτισμένος στο αντικείμενό του, να έχει μεταδοτικότητα, και εκτός από τις γνώσεις και τη μεταδοτικότητα, πρέπει να γνωρίζει και πως να προσεγγίσει έναν ενήλικο εκπαιδευόμενο. Να είναι πιο κοινωνικό, γιατί κάποιες φορές οι ενήλικες απευθύνονται στους εκπαιδευτές, λένε τα προβλήματά τους, περιμένουν και λίγο να τους βοηθήσουμε. Πρέπει να αναλάβεις και το ρόλο του ψυχολόγου και του κοινωνικού λειτουργού.. Βέβαια, αυτό το αποκτά ο άνθρωπος με την εμπειρία του, όσο πιο πολλά χρόνια διδάσκει και με όσο περισσότερα άτομα έρχεται σε επαφή, μαθαίνει και να ξεχωρίζει χαρακτήρες και να βοηθάει.*
- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**

- Σίγουρα επηρεάζεται, γιατί ανάλογα με την περιοχή, αν έχει μεγάλο ποσοστό ανεργίας, αυτοί που θα έρθουν μπορεί να είναι άνετοι, να βρουν ένα διέξοδο στη ζωή τους, να μάθουν μια τέχνη για να τους βοηθήσει να αποκατασταθούν επαγγελματικά. Όπως έχουμε εδώ τώρα τους πρόσφυγες, και πρέπει να ενσωματωθούν στην κοινωνία μας. Άρα κι αυτοί, εκτός από το ότι θα πρέπει να μάθουν τη γλώσσα, έχουν κι αυτοί ανάγκες εκπαίδευσης. Σίγουρα η τοπική κοινωνία επηρεάζει πάρα πολύ.
- **Επομένως, κι ο εκπαιδευτής επηρεάζεται από την τάξη αυτή των εκπαιδευομένων που εμπίπτουν σε αυτές τις κατηγορίες;**
- Σίγουρα επηρεάζεται γιατί κι ένας άνεργος εκπαιδευόμενος μπορεί να του ζητήσει τη γνώμη του, τη βοήθειά του, πώς μπορεί να προσεγγίσει για να βρει μια δουλειά, τι επιπλέον πρέπει να μάθει.. Τι άλλες γνώσεις πρέπει να αποκτήσει, εκτός από την ειδικότητα που σπουδάζει, μπορεί να του πει ότι θέλει να κάνει και κάτι εξτρά, να θέλει να μάθει μια ξένη γλώσσα ή πληροφορική. Όλα αυτά βοηθάνε.
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;**
- Σίγουρα, είναι απαραίτητα τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας. Αν έχεις ένα προτζέκτορα και μπορείς να δείξεις βιντεάκι, να δείξεις εικόνες, ή powerpoint, που αυτό διεγείρει το ενδιαφέρον των μαθητών και τους κάνει να κρέμονται από τα χείλη σου. Δεν ήμουν ποτέ υπέρ της διδασκαλίας με μονόλογο, πάντοτε ήμουν υπέρ της διδασκαλίας με ερωτήσεις κι απαντήσεις, αφού τους κάνεις μια εισαγωγή - τι θα πούμε σήμερα. Προσπαθείς να συνδέσεις τις γνώσεις των προηγούμενων μαθημάτων με ερωτήσεις και απαντήσεις που θα δώσουν οι μαθητές, για να τους βοηθήσεις να μπουν στις νέες γνώσεις από μόνοι τους. Βέβαια, έτσι, κοιτάς και τι απόδοση έχει το μάθημα που κάνεις. Δηλαδή, αν μπορεί να σου απαντήσει σε μια ερώτηση που αφορά προηγούμενα

μαθήματα και τις γνώσεις τους φρεσκάρεις και βλέπεις αν έχουν αφομοιώσει αυτά που έχεις δείξει ως τώρα. Και αυτές οι γνώσεις τους βοηθούν να αποκτήσουν και τις γνώσεις του νέου μαθήματος.

- **Επομένως, δεν χρησιμοποιείτε πολύ το μονόλογο, την εισήγηση, περισσότερο τις ερωταπαντήσεις, χρησιμοποιείτε κάποια εποπτικά μέσα. Τα μαθήματα στα ΙΕΚ εκτός από θεωρητικά, είναι τα περισσότερα και εργαστηριακά. Για αυτό οι μέθοδοι διδασκαλίας εκεί διαφέρουν από ένα θεωρητικό μάθημα..**
- Σίγουρα και οι μέθοδοι διδασκαλίας εκεί διαφέρουν γιατί εφαρμόζουν στην πράξη αυτά που έχουν μάθει στη θεωρία ή κατανοούν καλύτερα τη θεωρία, βλέποντας το πρακτικό μέρος. Μπορεί οι απορίες που έχουν αποκτήσει στη θεωρία να λυθούνε στη διάρκεια του εργαστηριακού μαθήματος. Εκεί, βέβαια, έχουμε την συμμετοχή των μαθητών, που πρέπει να είναι ενεργή, δηλαδή θα δείξεις κάτι στο εργαστήριο και μετά θα βάλεις μαθητές να το εφαρμόσουν, δεν θα είσαι απλώς.. δεν θα κάνεις μόνο επίδειξη· πρέπει και οι ίδιοι να σου δείξουν τι έχουν μάθει και ταυτόχρονα τους διορθώνεις.

Συνέντευξη 2

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- Όχι έχω παιδαγωγικό, έχω κάνει σεμινάρια, (δεν είναι ακριβώς για εκπαίδευση ενηλίκων) σεμινάρια τα οποία είναι πάλι παιδαγωγικού ενδιαφέροντος, ένα εξάμηνο ήταν στη Δράμα και στη συνέχεια κάτι αλλά πολύ μικρής διάρκειας σεμινάρια στη Θεσσαλονίκη σχετικά με την πληροφορική και λοιπά.

- **Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- Σε ενήλικους δεν έχω διδάξει, στην ΕΠΑΣ μαθητείας δίδασκα, εδώ τώρα δεν έχω μαθήματα επειδή τυχαίνει να είμαι και διευθυντής στην ΕΠΑΣ μαθητείας του ΟΑΕΔ. Αλλά στην ΕΠΑΣ που δίδασκα δεν τους θεωρούμε ενήλικες όλους, ας πούμε.. Έχουμε ενήλικα παιδιά εκεί πάρα πολλά χρόνια. Ναι, 30 χρόνια.. Είχε και παιδιά τα οποία ήταν πάνω από 18 χρονών, αρκετά. Γιατί εκεί παίρνουν μέχρι και 23 που τυχαίνει να είναι και όλο το τμήμα ενήλικες. Έτυχε κι αυτή η περίπτωση.
- **Έχετε εμπειρία δηλαδή..**
- Ναι, ναι, σίγουρα.
- **Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- Οι ενήλικες μπορώ να πω είναι λίγο πιο ώριμοι σαν άτομα, ξέρουν τι θέλουν. Οπότε μπορώ να πω ότι συνεργάζονται και φαίνεται η.. η θέληση για μάθηση. Μπορώ να πω είναι πολύ πιο εύκολο να δώσεις γνώση στον ενήλικα, βέβαια όχι ενήλικα με μεγάλη ηλικία, αλλά μέχρι 23-24 χρόνων βλέπεις τα παιδιά περιμένουν να μάθουν και όταν ο καθηγητής έχει να δώσει τότε γίνονται πιο συνεργάσιμα, έτσι νομίζω εγώ τουλάχιστον.
- **Η διδακτική σας εμπειρία έχει σημασία για την αποτελεσματικότητά σας στη διδασκαλία σας;**
- Εντάξει, ο κάθε εκπαιδευτικός πρέπει να είναι γνώστης του αντικειμένου. Και οι δεξιότητες χρειάζονται, γιατί πάμε στα εργαστήρια, που εάν δεν μπορείς να το δώσεις όπως πρέπει τα παιδιά θα σε καταλάβουν, πόσο μάλλον οι ενήλικες. Οπότε εκεί πρέπει να είσαι γνώστης, πρέπει να έχεις διαβάσει, να πηγαίνεις με το ρεύμα.
- **Η εμπειρία σας δηλαδή βοήθησε σε αυτό;**
- Η εμπειρία βοήθησε και ευτυχώς δηλαδή, τα πολλά χρόνια, κάθε χρόνο και κάτι παραπάνω. Οπότε νομίζω ότι ήμασταν αποτελεσματικοί και είχαμε καλή συνεργασία

με τα παιδιά και έχω ακόμα, που έγιναν επαγγελματίες και λοιπά. Δηλαδή έχουμε με τα παιδιά το δούναι και λαβείν, και συμβουλές ζητάν και καμιά φορά παίρνουν και κανένα τηλέφωνο σε καμία τεχνική δυσκολία.

- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**

- Εξαρτάται, τώρα τυχαίνει, εγώ ας πούμε σα μηχανολόγος μπορεί να κάνω πολλά μαθήματα. Ας πούμε, σαν άτομο τι με βοήθησε πολύ; Στα ηλεκτρομηχανολογικά παράδειγμα: όταν ήμουν ωρομίσθιος παράλληλα έκανα και το επάγγελμα του εργολήπτη δημοσίων έργων. Εφτά χρόνια είχε η γυναίκα μου μαγαζί, που στην ουσία ήμουν εγώ γύρω από τον κλιματισμό και την κεντρική θέρμανση. Εκεί αναγκαστικά έπρεπε να διαβάσεις για να μπεις στην πραγματικότητα να κατασκευάσεις το έργο. είτε αυτό ήταν δημόσιο, είτε ιδιωτικό. Οπότε έπρεπε να μάθουμε πράγματα. Εκείνο με βοήθησε πάρα πολύ στη μετέπειτα εξέλιξη μου και στη ζωή μου. Και στο σχολείο δηλαδή, ήμουν πολύ πιο άνετος. Επειδή ήξερα το αντικείμενο.

- **Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων;**

- Τώρα στην ηλικία που φτάσαμε είναι λίγο.. δηλαδή φτάσαμε στη δύση της καριέρας μας τώρα.. Στη νέα τεχνολογία, όμως, δεν θα λέγαμε όχι! Νομίζω πως αυτό θα ήταν ενδιαφέρον, ας πούμε, γιατί πάντα θα πας στο νέο.. Πολλές φορές λέω στα παιδιά “Εμείς είμαστε τα παλιά μοντέλα!”, δεν είμαστε μέσα στις εξελίξεις. Θα ήθελα προσωπικά να είμαι αετός στην πληροφορική, δεν είμαι! Αυτό μου στερεί ορισμένα πράγματα. Βλέποντας τα παιδιά μου, που είναι πολύ συμβατά με την πληροφορική, πετάνε! Εμείς δεν μπορούμε να τους φτάσουμε. Αν ήμουν νέος θα προσπαθούσα να μπω στην Πληροφορική, να μάθω να τη χειρίζομαι δηλαδή, για να μπορώ και να πάρω αλλά και να δώσω.

- **Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης; Μου απαντήσατε ότι θα θέλατε μάλλον στη Νέα Τεχνολογία και στην Πληροφορική. Τα κριτήριά σας για να τα επιλέξετε αυτά τα προγράμματα ποια θα ήταν; δηλαδή, κριτήρια εντοπιότητας, δια ζώσης, τηλεκπαίδευσης; Κάποια χρηματική αμοιβή;**
- *Τα δια ζώσης είναι πάντα νομίζω καλύτερα. Τώρα με την τηλεκπαίδευση...εντάξει, κι αυτά είναι καλά, αλλά καμιά φορά.. δεν ξέρω αν είναι τόσο αποτελεσματικά. Το δια ζώσης το βλέπω πολύ πιο καλά. Στη συνέχεια, μια και μιλάμε τώρα για ενήλικες, εκεί θα ήθελε και λίγο πιο πολλή επαφή με τη σύγχρονη εποχή που ζούμε, οι νέοι είναι πολύ πιο μπροστά από εμάς, δεν μπορούμε να τους παρακολουθήσουμε πολλές φορές.. Εδώ θέλει και λίγο τεχνική το πώς θα τους συμπεριφερθείς πολλές φορές, εμείς.. άλλα βιώματα έχουμε. Εκεί θα ήθελε λίγο περισσότερο “τρίψιμο” για να είμαστε εκεί για τα παιδιά τα μεγάλα, ας πούμε, τους ενήλικες.*
- **Πώς θα ορίζατε εσείς προσωπικά τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων;**
- *Γνώστη του αντικειμένου πρώτα, γιατί θέλουν να μάθουν αυτό για το οποίο ήρθαν στο σχολείο, για την ειδικότητα, τα μαθήματα, αλλά και να μπορεί, αν είναι δυνατόν, η σκέψη να πάει σχεδόν κοντά, να μην υπάρχουν μεγάλες αποστάσεις στο πώς θα φερθείς ή το ποιο είναι σωστό, ποιο δεν είναι σωστό.. Καμιά φορά τα έχουμε εμείς κάπως σε καλούπια και αυτά πρέπει να σπάσουν, τα στερεότυπα, να μπορούμε αν φερθούμε ανάλογα στον ενήλικα. Ο οποίος, όταν λέμε ενήλικας, δε χρειάζεται να είναι στην ηλικία τη δικιά μας, μπορεί να είναι το παιδί 25-30, 35-40 χρονών, δηλαδή να μπορούμε να τον στηρίξουμε... γιατί δεν είναι μόνο το μάθημα, είναι κι άλλες ερωτήσεις που δέχεσαι από παιδιά. Να μπορείς να του δώσεις την απάντηση, να τον καθοδηγήσεις. Εκεί θέλει λίγο να μπούμε στα καινούρια, στον τρόπο ζωής δηλαδή, τις*

σκέψεις. Εμείς είμαστε παλιά μοντέλα, έχουμε άλλα στερεότυπα μέσα μας, φραγμούς, που ο νέος δεν το θέλει αυτό το πράγμα. Καλό είναι να βάλουμε με τη σκέψη τη δικιά μας νερό στο κρασί μας. Να μπορούμε να συνεργαστούμε και να μπορούμε να συζητάμε άνετα με τον ενήλικα και η σκέψη μας να ταιριάζει. Μπορεί ο άλλος να είναι, ας πούμε, διαζευγμένος και εγώ το θεωρώ.. “εγκληματία”, τι το έκανε αυτό. Αλλά αυτό ήθελε να κάνει, αυτό έκανε, δε βλέπεις κανέναν για να θεωρήσω κατευθείαν: “Αυτός δεν έκανε το σωστό!”. Έτσι έπρεπε να γίνει, αλλιώς θα υπέφερε συνέχεια.. Λέω εγώ τώρα ένα παράδειγμα. Πρέπει να βλέπεις με ευαισθησία, αλλιώς δεν μπορείς.. Πώς θα φερθείς στον νέο;

- **Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του ιδανικού εκπαιδευτή;**
- *Ο σύγχρονος εκπαιδευτής, πριν μπει στην τάξη, πρέπει να περάσει από το ελεύθερο επάγγελμα να μάθει το αντικείμενό του καλά. Αφού το ξέρει καλά, θα μπορεί και εύκολα να το μεταδώσει στα παιδιά, από πλευράς γνώσεων και δεξιοτήτων. Τώρα από εκεί και πέρα, θα πρέπει να είναι και λίγο διαβασμένος, μορφωμένος, “τριμμένος”, είτε με σεμινάρια, είτε με χαρτιά από πανεπιστήμιο, να διαβάσει.*
- **Ποια στάση του εκπαιδευτή νομίζετε θα ήταν η καλύτερη για τον ενήλικα εκπαιδευόμενο;**
- *Ο εκπαιδευτής θα πρέπει να έχει σίγουρα μια κάποια απόσταση, δεν μπορεί να γίνει ένα με τον μαθητή ενήλικα. Εγώ πιστεύω πάντα, όταν ο μαθητής έχει να πάρει κάτι από τον καθηγητή, ο μαθητής θα κάτσει να τον ακούσει. Αν ο καθηγητής δεν γνωρίζει καλά το αντικείμενό του, μην περιμένεις τίποτα. Εκεί αρχίζουν τα παρατράγουδα. Μπορεί να μη παρακολουθεί το μάθημά σου, να μη δίνει την ανάλογη προσοχή, να κάνει κοπάνες και πάει λέγοντας. Και ο τρόπος που φέρεσαι.. Τώρα με το παραμικρό την απουσία ή με το παραμικρό φασαρία για να γλιτώσεις την ώρα.. εκεί αρχίζει η*

φασαρία. Εκεί πρέπει να είσαι και λίγο ανεκτικός, και θα έρθει η ώρα του διαλείμματος να συζητήσεις κατ' ιδίαν. Δεν είναι ανάγκη μπροστά σε όλους τους μαθητές να κάνεις την επίπληξη κι αυτά. Αυτά περάσανε. Μπορείς κατ' ιδίαν με το μαθητή να τα πεις μια χαρά, και να τον σέβεσαι και να σε σέβεται. Μη περιμένεις μόνο να σε σέβεται.

- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**
- Σχετικό είναι αυτό, μπορεί να επηρεαστείς προς το καλό, μπορεί προς το κακό. Εξαρτάται από σένα.
- **Εδώ δηλαδή, οι συνθήκες, οι ενήλικες που έρχονται στην τοπική κοινωνία..**
- Ορισμένοι ενήλικες έρχονται για να μάθουν αυτό το θέμα. Κάποιοι άλλοι ενήλικες έρχονται για να περάσουν την ώρα τους. Αν δεν τον προσέξεις αυτόν κι αρχίζεις και σκέφτεσαι άλλα κι όχι το μάθημα, θα έχεις και προβλήματα. Πρέπει να κρατήσεις μια στάση. Τη στάση του εκπαιδευτικού. Ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι παράδειγμα ή πρότυπο κατά κάποιο τρόπο. Δεν μπορείς να είσαι ο “σαχλαμάρας”, για να το πω έτσι απλά. Δε θα σε σεβαστεί ποτέ, έτσι δεν είναι;
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;**
- Παλιά είχαμε τα σχέδια μαθήματος, τα οποία ακολουθούσαμε και μας βοηθούσαν. Τώρα στο μάθημα μπορεί καμιά φορά να παρασυρθείς, είτε από μια ερώτηση, είτε από μόνος σου. Αν έχεις κάτι σημειωμένο, έστω ένα υποτυπώδες σχέδιο, κάλλιστα θα το προσέξεις από μόνος σου. Δεν θα φύγει η ώρα τζάμπα. Άρα, λοιπόν, αυτό είναι απαραίτητο, είτε το έχεις στο μυαλό σου, είτε καλό είναι να έχεις ένα χαρτάκι γραμμένο, να ξέρεις ότι 5' για την εισαγωγή είναι πάρα πολλά, συνεχίζουμε στο κυρίως μάθημα. Μετά, τα εποπτικά μέσα που θα χρησιμοποιήσεις..
- **Αυτή ήταν η επόμενη μου ερώτηση!**

- *Ναι, τα εποπτικά μέσα πρέπει να τα γνωρίζεις, να τα χειρίζεσαι. Για αυτό λέω πάλι, η πληροφορική που είναι το χάος, να μπορείς να μπεις και να πάρεις από εκεί ορισμένα πράγματα να τα δείξεις.*
- **Εσείς από τη διδακτική σας εμπειρία, όταν είσαστε μέσα στην τάξη, πώς κάνετε το μάθημα;**
- *Στον ενήλικα είναι πολύ χρήσιμα τα εποπτικά μέσα. Παράδειγμα, ο προτζέκτορας, όταν θα το δείξεις αυτό το πράγμα.. Που λένε “μια εικόνα, χίλιες λέξεις”, το μιλάς και συγχρόνως το δείχνεις. Ένα αυτό. Δεύτερον, αν φτάσει να είναι εργαστηριακό το μάθημα, στα εργαστήρια έχεις πιο καλό αποτέλεσμα, παρά αν το πεις μόνο με λόγια. Πρέπει να το δει ο άλλος αυτό το πράγμα να το καταλάβει, είτε είναι μέσα από τον υπολογιστή μια εικόνα, είτε στην πραγματικότητα. Αυτό είναι καλό να γίνεται. Για αυτό και ζητάμε τα σχολεία να είναι οργανωμένα. Να έχουν υπολογιστές. Κι αν είναι δυνατό να τον έχει μπροστά ο μαθητής, τον προτζέκτορα στημένο, για να μπορεί να γίνει το μάθημα. Αυτό βέβαια, ο καθηγητής πρέπει να το γνωρίζει πολύ καλά για να μπει στην αίθουσα. Γιατί ξέρει πιο πολλά και ξέρει γιατί πάει στο σχολείο.*

Συνέντευξη 3

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- Έχω τελειώσει την ΑΣΠΑΙΤΕ και επίσης έχω αρκετά χρόνια εργαζόμενος ως εκπαιδευτικός σε προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών, εκπαίδευσης ενηλίκων και είμαι, επίσης, πιστοποιημένος εκπαιδευτής του ΕΟΠΠΕΠ.
- Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;
- Σε ενήλικες διδάσκω από το 1994, βέβαια σε μορφή σεμιναρίων. Από το 2000 διδάσκω σε νυχτερινό σχολείο, όπου φοιτούν ενήλικοι.
- Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους; Τι ρόλο παίζει, δηλαδή, η διδακτική σας εμπειρία;
- Παίζει σημαντικό ρόλο, γιατί ξέρεις πώς να χειριστείς κάποιον ο οποίος είναι σε ηλικία πάνω των 20 ετών. Δηλαδή, ένα παιδί από 17 έως και 20 ετών έχει διαφορετική αντίληψη για το μάθημα που γίνεται και ένας που είναι πάνω από 25 ετών έχει τελείως διαφορετική αντίληψη από αυτό που ακούει, από αυτό που διδάσκεται, από αυτό που είναι καινούργιο για αυτόν. Το παιδί πηγαίνει σχολείο, γιατί πρέπει να πάει σχολείο, ενώ αυτός πρέπει να κάνει κάτι άλλο στη ζωή του, πρέπει, δηλαδή, να επανεκπαιδευτεί (αν έχει εκπαιδευτεί επάνω σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο και δεν έχει αποδώσει αυτή η δουλειά την οποία έχει κάνει). Θα πρέπει οπωσδήποτε να αλλάξει κάποια στάνταρ στη ζωή του, ούτως ώστε να ακολουθήσει κάποιο άλλο επάγγελμα.
- Η δική σας εμπειρία έχει αποτελεσματικότητα στη διδασκαλία των ενηλίκων;
- Νομίζω ότι πολύ σημαντικό ρόλο έπαιξε σε αυτό η ΑΣΠΑΙΤΕ που παρακολούθησα και διάφορα σεμινάρια που είχαν να κάνουν με την εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων.

Ιδιαίτερα από αυτά τα σεμινάρια απόκτησα καινούργιες γνώσεις ως προς το πώς να διαχειρίζομαι την τάξη. Για μένα σημαντικό ρόλο σε αυτού του είδους την εκπαίδευση παίζει το ότι ο καθηγητής πρέπει να είναι τελείως καταρτισμένος, να έχει καινούργιες γνώσεις και να μπορεί να διδάξει αυτό το καινούριο πάρα πολύ εύκολα, χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους, είτε αυτές θα είναι με κάποιον προτζέκτορα, είτε μέσω κάποιας μορφής βίντεο, που τρέχει τώρα, ας πούμε, και στο Youtube, είτε μέσω κάποιων συγκεκριμένων ερωταπαντήσεων οι οποίες γίνονται μετά το τέλος του μαθήματος.

- **Έχοντας πολλά χρόνια στην εκπαίδευση ενηλίκων, εκτός από τα προγράμματα της επιμόρφωσης ή καθαυτή η διδακτική σας εμπειρία τόσων ετών βοηθάει στην αποτελεσματικότητα του έργου σας;**
- *Νομίζω ότι βοηθάει, γιατί έχω μάθει πλέον αρκετά πράγματα και εγώ για τη δουλειά μου. Δηλαδή εγώ ως μηχανολόγος μηχανικός πρέπει να είμαι καταρτισμένος σε ένα πολύ μεγάλο φάσμα συγκεκριμένων εργασιών: πρέπει να γνωρίζω υδραυλικά, να γνωρίζω το αυτοκίνητο, να γνωρίζω διάφορα άλλα μηχανολογικά. Όλα αυτά εδώ, για να μπορέσω να τα μεταδώσω και εγώ σε αυτούς τους οποίους θα εκπαιδεύσω, θα πρέπει πρώτα να τα έχω εμπεδώσει εγώ! Άρα, αυτό το πράγμα παίζει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση. Γιατί; Γιατί αν είναι ένας καθηγητής ο οποίος δεν τα γνωρίζει και πάει να διδάξει, αυτοί οι οποίοι θα είναι από κάτω σε κάποιο σημείο θα αρχίσουν να βαριούνται και αν αρχίσουν να βαριούνται.. το έχεις χάσει το παιχνίδι ως εκπαιδευτικός. Γιατί δε θα σε προσέχουν, θα μπαίνεις μέσα στην αίθουσα και ουσιαστικά θα μιλάς εσύ και τα ντουβάρια.*
- **Άρα τα χρόνια προϋπηρεσίας σας ωφελούν στη διδακτική σας αποτελεσματικότητα σε σχέση με έναν που είναι πιο άπειρος;**

- *Ναι, για έναν πάρα πολύ απλό λόγο: γιατί όλα αυτά τα χρόνια, για να μπορέσω να ανταπεξέλθω σε αυτά όλα τα αντικείμενα που είπα προηγουμένως έπρεπε από πριν και εγώ να κάτσω να τα μάθω, να κάνω ουσιαστικά και εγώ κάποια επανεκπαίδευση. Για αυτό είπα προηγουμένως, ότι παρακολουθώντας και εγώ κάποια σεμινάρια (γιατί και εμείς έχουμε ανάγκη σεμιναρίων, έτσι; Δεν μπορούμε, ας πούμε, να διδάξουμε κάτι καινούργιο, αν δεν το έχουμε γνωρίσει).. Έτσι, λοιπόν, παρακολούθησα και εγώ σε όλη αυτή την πορεία των χρόνων διάφορα σεμινάρια πάνω σε καινούργιες κατασκευές, επιδιορθώσεις, σεμινάρια τα οποία έκαναν κάποιες εταιρείες, για να μπορέσω να γνωρίσω καλύτερα το αντικείμενο.*
- **Να το επαναδιατυπώσω με άλλα λόγια αυτό που μου λέτε, ότι μόνο η διδακτική εμπειρία δεν φτάνει, δηλαδή πρέπει να πας...**
- *Εμείς που είμαστε τεχνικών ειδικοτήτων, η διδακτική εμπειρία είναι το 1/3. Τα υπόλοιπα 2/3 πρέπει να τα γνωρίζεις, θα πω, από πρώτο χέρι, δηλαδή να τα έχεις εκτελέσει ο ίδιος. Σε διαφορετική περίπτωση δεν νομίζω ότι μπορείς να αποδώσεις.*
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- *Νομίζω ότι στη θέση που είμαι αυτή τη στιγμή θα ήθελα να επιμορφωθώ επάνω σε καινούργια αντικείμενα. Αυτή τη στιγμή τρέχουν πάρα πολλά αντικείμενα σε σχέση με το αυτοκίνητο, γιατί είμαι μηχανολόγος στην εξειδίκευση, ας πούμε, πως γίνεται υδρογονοκίνηση, παραδείγματος χάρη, στο αυτοκίνητο, πώς μετατρέπεται ένα αυτοκίνητο από κινητήρα βενζίνης ή πετρελαίου σε φυσικού αερίου.*
- **Στο γνωστικό κομμάτι άρα..**
- *Ναι, στο προσωπικό μου αντικείμενο. Μετά τα υπόλοιπα νομίζω ότι τα έχω αποκτήσει και μέσω της ΑΣΠΑΙΤΕ που παρακολουθούσα, αλλά ταυτόχρονα και μέσα σε όλα αυτά τα χρόνια, που έκανα εξάσκηση, ας πούμε, στην ιδιότητα του εκπαιδευτή στα διάφορα σεμινάρια.*

- **Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση κάποιων επιμορφωτικών προγραμμάτων; Για σας πόσο ρόλο παίζει το δια ζώσης ή το εξ αποστάσεως πρόγραμμα, ή ίσως οι αποστάσεις, πρόγραμμα σε κάποια άλλη πόλη, η πληρωμή, ίσως η εξέλιξη η επαγγελματική;**
- *Νομίζω ότι για εμάς τους τεχνικούς, η καλύτερη περίπτωση είναι τα προγράμματα δια ζώσης. Σας λέω τώρα χαρακτηριστικά ένα παράδειγμα, επειδή βρίσκομαι στη θέση του διευθυντή στα ΙΕΚ, πέρσι χαρακτηριστικά που έγιναν τα μαθήματα εξ αποστάσεως, είχα ακούσει πάρα πολλά παράπονα από τους διδασκόμενους, το ότι: “Εντάξει, κάποια πράγματα, άλλο είναι τα βλέπεις, και άλλο να τα πιάνεις και να τα κάνεις εσύ ο ίδιος”. Με αυτή, λοιπόν, τη λογική λέω και εγώ, ότι η καλύτερη, ας το πούμε, παρακολούθηση είναι η δια ζώσης για εμάς τους τεχνικούς. Αν ήμουν κάποιος καθηγητής, ο οποίος θα ήταν τελείως θεωρητικός, ξέρω και εγώ, ιστορία για παράδειγμα, κάτι σχετικό.. Ναι, εκεί θα μπορούσα να πω κι εγώ ότι κι εξ αποστάσεως θα ήταν σχεδόν το ίδιο. Αλλά τώρα δεν μπορώ εγώ, ας πούμε, να πω για ένα κινητήρα ενός αυτοκινήτου για να το λέω μόνο.. Θα πρέπει να τον δείξω. Δηλαδή, αυτοί που εκπαιδεύω να έρθουν δίπλα, να βάλουν το κλειδί, να λύσουν, να δέσουν, για να μπορέσουν να κατανοήσουν και αυτό το οποίο θα κάνουν αργότερα.*
- **Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας; Νομίζω ότι το απαντήσαμε αυτό..**
- *Στην παρούσα φάση, δηλαδή, που είμαι αυτή τη στιγμή διευθυντής του ΙΕΚ, θα έλεγα ότι περισσότερο θα με ενδιέφερε ένα αντικείμενο που έχει να κάνει με διοικητικό έργο. Εντάξει, μπορεί να έχω μια συγκεκριμένη κατάρτιση πάνω στο αντικείμενό μου, αλλά από τη στιγμή που βρίσκομαι σε αυτή τη θέση, πρέπει συνεχώς να επιμορφώνομαι επάνω στα διοικητικά θέματα (δηλαδή υπολογιστές, διοίκηση, εκπαίδευση, στο πώς θα*

αντιμετωπίσουμε τους υπόλοιπους συναδέλφους). Είναι, νομίζω, θέματα τα οποία θα πρέπει τουλάχιστον κάθε δύο χρόνια να γίνονται σαν εκπαιδευτική διαδικασία.

- **Πώς θα ορίζατε τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων; Για εσάς ποιος είναι ο ιδανικός εκπαιδευτής ενηλίκων;**
- Είναι μια πάρα πολύ δύσκολη ερώτηση, που δε νομίζω ότι θα βρούμε εύκολα την απάντηση. Ο εκπαιδευτής, ο καλός εκπαιδευτής, να μην πω ο άριστος εκπαιδευτής, κρίνεται από τους εκπαιδευόμενους. Αν οι εκπαιδευόμενοι αποφασίσουν και πουν “Αυτός είναι καλός εκπαιδευτής” νομίζω ότι πετύχαμε το σκοπό μας.
- **Πώς το λένε αυτό οι εκπαιδευόμενοι;**
- Πολλές φορές στην πράξη αυτό το εφαρμόζω μέσω κάποιων τεστ αξιολόγησης, τα οποία, βέβαια, ήταν τεστ αξιολόγησης όχι ονομαστικά, με συγκεκριμένες ερωτήσεις, οι οποίες άλλες φορές ήταν τυποποιημένες, και άλλες φορές μπορεί να γινόταν εκεί επί τόπου.
- **Τι περιεχόμενο είχαν αυτά, μόνο για γνώσεις ή για...;**
- Είχε γενικά για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτή, δηλαδή το χαρακτήρα του εκπαιδευτή. Εντάξει, μπορεί να λέμε κάποιος ότι είναι εκπαιδευτής, αλλά μπαίνει στην αίθουσα και δεν τους λέει “Καλημέρα!” το πρωί ή να μην τους λέει “Γεια σας!” το μεσημέρι, παραδείγματος χάρη. Πρέπει να είναι ευγενικός, δηλαδή πρέπει να έχει κάποια χαρακτηριστικά τα οποία θα συμβαδίσουν και με την διαδικασία την εκπαιδευτική. Εντάξει, δεν λέω για τις γνώσεις, αυτό το είπαμε προηγουμένως, πρέπει να έχει γνώσεις, να είναι ευγενικός και να ξέρει πώς να συμπεριφέρεται μέσα σε μια τάξη που έχει κάποια ιδιαιτερότητα. Η τάξη των ενηλίκων, ναι, έχει κάποια ιδιαιτερότητα, γιατί θα συναντήσω ανθρώπους οι οποίοι είναι διαφορετικών χαρακτήρων. Παράδειγμα, εγώ είχα κάποια στιγμή σε μια αίθουσα ανθρώπους οι οποίοι ήταν απόφοιτοι, παραδείγματος χάρη, Πολυτεχνείου, εντάξει, ψάχνανε οι άνθρωποι για δουλειά και

αναγκαστικά παρακολουθούσαν ένα σεμινάριο.. Είχα και ανθρώπους οι οποίοι ήταν Ρομά, είχα και ανθρώπους οι οποίοι τελείωσαν το Λύκειο, και όλοι αυτοί ήταν μέσα σε μια αίθουσα και έπρεπε αυτούς εγώ να τους παντρέψω. Πρέπει να βρεις, δηλαδή τη χρυσή τομή για να μπορέσεις, ας πούμε, να κάνεις αυτό που πρέπει να κάνεις. Δεν μιλάω για αυτό που θέλουν αυτοί ή για αυτό που θέλεις εσύ. Μιλάω για αυτό που σου αναθέτουν να κάνεις. Σε διαφορετική περίπτωση νομίζω το έχεις χάσει το παιχνίδι και απλά θα μπαίνεις μέσα και θα σε βλέπουν και θα τους βλέπεις.

- **Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του ιδανικού εκπαιδευτή για σας;**
- *Νομίζω ότι αυτά όλα συμπεριλαμβάνονται σε αυτά που έχουμε πει μέχρι τώρα. Δηλαδή, εγώ νομίζω ότι πρέπει να έχει γνώσεις και εμπειρία.*
- **Είπατε για τους Ρομά, μου είπατε για τους απόφοιτους Πολυτεχνείου, δηλαδή είναι διαφορετικά, πρέπει να μάθει να αφογκράζεται τον κάθε έναν εκπαιδευόμενο του και να το βλέπει..**
- *...να το βλέπει τελείως διαφορετικά, όταν βρίσκεται μέσα στην αίθουσα που θα κάνει διδασκαλία τώρα έξω μπορεί να συμπεριφέρεται διαφορετικά, αλλά μέσα εκεί υπάρχει ένας συγκεκριμένος στόχος. Για να μπορέσουμε να πιάσουμε αυτούς τους στόχους θα πρέπει να ακολουθήσουμε συγκεκριμένα πράγματα.. Δεν μπορούμε δηλαδή να μπούμε σε μια αίθουσα και να λέμε ότι μας κατέβει εκείνη την ώρα, πρέπει να είμαστε, ας το πω, κατά έναν τρόπο προγραμματισμένοι, δηλαδή να έχουμε αρχή, να έχουμε μέσο και να έχουμε και τέλος επάνω σε αυτό το οποίο θα διδάξουμε. Γιατί σε διαφορετική περίπτωση δεν θα καταφέρουμε ούτε να ξεκινήσουμε ούτε να τελειώσουμε αυτό το οποίο είναι να γίνει.*

- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας που βρισκόμαστε; Αναφέρατε ένα παράδειγμα, προηγουμένως με τους Ρομά, δεν ξέρω τι άλλες συνθήκες επικρατούν..**
- *Πριν από κάποια χρόνια νομίζω ότι υπήρχε αυτό το πράγμα υπό την έννοια ότι είχε πολύ μεγάλη ανεργία η Δράμα. Νομίζω ότι τώρα έχει πέσει κάπως το ποσοστό της ανεργίας, αλλά δεν συναντάμε (σε αυτού του είδους την εκπαίδευση, έτσι..), δε συναντάμε ανθρώπους, οι οποίοι είναι κυρίως απόφοιτοι σχολών, των προηγούμενων ΤΕΙ. Νομίζω ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό είναι απόφοιτοι λυκείου ή των επαγγελματικών λυκείων οι οποίοι παρακολουθούν τα σεμινάρια.*
- **Δηλαδή είχατε να αντιμετωπίσετε ανέργους πιο πολύ, δηλαδή οι συνθήκες της τοπικής κοινωνίας υπαγόρευαν κάποια, ίσως, στάση του εκπαιδευτή στους ενήλικους ως ανέργους..**
- *Μέχρι και τη στιγμή που εγώ σταμάτησα πλέον λόγω της δουλειάς εδώ να διδάσκω σε σεμινάρια, τα προγράμματα κυρίως που έβγαιναν ήταν ανεργίας, σε άτομα κάποιας ηλικίας και διαφόρων κατηγοριών εκπαίδευσης. Τώρα συνήθως τα προγράμματα που βγαίνουν είναι εξειδικευμένα, δηλαδή έχουν ένα συγκεκριμένο σκοπό και στόχο: να εκπαιδεύσουν κάποιον άνθρωπο σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο. Το ίδιο είναι και εδώ στα ΙΕΚ, υπάρχουνε, σε ποσοστό αν το βάλουμε, τα περισσότερα παιδιά τα οποία έρχονται να παρακολουθήσουν, που είναι βέβαια ενήλικες, είναι κυρίως απόφοιτοι Γενικού Λυκείου. Γιατί έρχονται εδώ, έχουν υπάρξει γενικές γνώσεις, αλλά θέλουν να ακολουθήσουν και μια κατεύθυνση, να ακολουθήσουν μια ειδικότητα. Οπότε σε αυτή την περίπτωση πρέπει να ενεργήσεις και ανάλογα, ανάλογα με την ειδικότητα, ανάλογα με το τι θέλει να κάνει αυτό το παιδί, πρέπει να τον παρακολουθήσεις από κοντά.*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Συνεισφέρουν; Ποιες γνωρίζετε και ποιες**

χρησιμοποιείτε εσείς στη διδασκαλία σας και ποια είναι τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε;

- *Αν και εγώ αυτή τη στιγμή, το έχω ξαναπεί ότι δεν είμαι στην εκπαιδευτική διαδικασία εκτελώ αυτή τη στιγμή περισσότερο διοικητικά καθήκοντα, αλλά η μέχρι τώρα πορεία μου έχει διδάξει ότι πρέπει να χρησιμοποιούμε όλα τα εποπτικά μέσα, είτε αυτά είναι εποπτικά μέσα αυτούσια, παράδειγμα έναν κινητήρα που θα τον έχουμε μπροστά μας να τον λύσουμε, να τον δέσουμε και να τον βάλουμε να λειτουργήσει, είτε ένα βίντεο το οποίο θα δείξουμε μέσω κάποιου βιντεοπροβολέα, γιατί πάρα πολλά κυκλοφορούν στο διαδίκτυο πάνω στο σχετικό αντικείμενο.. Να πω εδώ, ότι ένα σχολείο δεν μπορεί να τα έχει όλα, θα έχει ένα από όλα, έτσι; Λοιπόν, για να μπορέσουμε να καλύψουμε όλο αυτό το αντικείμενο θα πρέπει οπωσδήποτε να δείξουμε και κάτι που έχει να κάνει με το συγκεκριμένο κομμάτι το οποίο θέλουμε να διδάξουμε. Νομίζω ένα άλλο κομμάτι είναι οι επισκέψεις. Πάλι επειδή είμαστε σχολείο, δεν μπορούμε να τα έχουμε όλα. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, πολλές φορές επιλέγουμε να κάνουμε την εκπαιδευτική διαδικασία σε μορφή επίσκεψης, δηλαδή να πάμε παραδείγματος χάρη σε ένα συνεργείο, όπου σε αυτό το συνεργείο (καταλαβαίνετε, καινούργια αυτοκίνητα κυκλοφορούν εκεί) έχουνε πολύ καλύτερη γνώση αυτού που πουλάμε, άρα δηλαδή εκεί θα δουν και οι σπουδαστές μας στην πραγματικότητα αυτό το οποίο λέμε εμείς στη θεωρία. Άρα δηλαδή συνοψίζοντας, θα ήθελα να πω ότι το πραγματικό αντικείμενο πάνω από όλα, επίσκεψη και παρακολούθηση βίντεο.*
- **Δηλαδή, όσον αφορά την διδασκαλία της θεωρίας, το κομμάτι αυτό της θεωρίας, ποιες μεθόδους ακολουθείτε; Την εισήγηση, τη συζήτηση, το μονόλογο;**

- *Είναι ένα σύμπλεγμα να πω δύο - τριών πραγμάτων, δηλαδή αυτό που λέτε εσείς εισήγηση, για να μπορέσουμε να κάνουμε το μάθημα θα πρέπει να ξεκινήσουμε με ένα θέμα, εντάξει αυτό το θέμα θα το επεκτείνουμε θα του κάνουμε συζήτηση. Τη συζήτηση αφού την κάνουμε, θα πρέπει να κάνουμε ένα ερωτηματολόγιο, για να δούμε τι έγινε με τα παιδιά, Από αυτά τα οποία είπαμε, τα 10 τέλος πάντων που είπαμε, τι καταλάβαν τα παιδιά; Τα παιδιά καταλάβανε τα δύο, τα τρία, τα πέντε;... Οπότε θα πρέπει να βγάλουμε ας πούμε μέσα από αυτό το ερωτηματολόγιο το τι έχουν καταλάβει τα παιδιά. Άρα, ουσιαστικά θα πρέπει να κάνουμε εισαγωγή το θέμα μας, μια συζήτηση μια, ας το πούμε, διάλεξη πάνω στο γνωστικό αντικείμενο που θέλουμε να διδάξουμε. Θα κάνουμε μια εξερεύνηση, να δούμε τι έχουμε καταλάβει τα παιδιά και τέλος θα κάνουμε έναν έλεγχο να δούμε, τα είπαμε καλά; Γιατί, εντάξει, τα παιδιά μπορεί να μην καταλαβαίνουν ή να καταλάβουν πολλά, εμείς τι κάναμε όμως; Ουσιαστικά θα πρέπει στο τέλος να δουλέψουμε τον εαυτό μας μέσω του ερωτηματολογίου το οποίο δώσαμε στα παιδιά. Γιατί, εντάξει, εμείς μπορεί να λέμε ότι είμαστε καλοί καθηγητές, είμαστε όμως; Αυτό θα το κρίνουν τα παιδιά.*

Συνέντευξη 4

- **Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;**
- **Ναι, κάποιο σεμινάριο, τύπου ΣΕΛΕΤΕ όταν πρωτοδιοριστήκαμε, μας πέρασαν σεμινάριο...τύπου ΣΕΛΕΤΕ το λέγανε, αλλά στην ουσία τίποτα.. πήραμε ένα χαρτί.**
- **Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**

- *Δεν είναι πολλά, κάπου τρία χρόνια δίδαξα. Μετά ήρθα εδώ στα ΙΕΚ, τώρα ουσιαστικά επειδή είμαι μόνιμος εδώ, ασχολούμαι με τη γραμματειακή περισσότερο.*
- **Είχατε όμως εμπειρία από τάξεις;**
- *Ναι, ναι, στην ΕΠΑΣ έκανα.*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- *Οπωσδήποτε παίζει ρόλο. Δεν είναι μόνο η διδακτική, ουσιαστικά είναι και η επαγγελματική εμπειρία. Ας πούμε, εμένα τώρα να σου πω ένα παράδειγμα ήταν εξειδικευμένο το αντικείμενο που δίδασκα, για τους υδραυλικούς. Αυτό το σεμινάριο που κάναμε τότε εκεί μας βοήθησε σε πάρα πολλά πράγματα. Κατά την άποψή μου σε τακτά χρονικά διαστήματα θα πρέπει να γίνεται κάποιο σεμινάριο και στους εκπαιδευτικούς. Γιατί αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν πολλά πράγματα. Αλλά οπωσδήποτε και η εμπειρία βοηθάει. Ας πούμε, εγώ ήμουνα κοντά 20 χρόνια επαγγελματίας. Είχα επαγγελματική εμπειρία και δεν είχα πρόβλημα. Το πιο σημαντικό πρόβλημα που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας στη δική μας ειδικότητα είναι τα ψυχολογικά των παιδιών.. Αυτά όμως επειδή μας τα κάναν σεμινάριο, γιατί εγώ δεν είχα κάποια γνώση για αυτά, ε, με βοήθησε πολύ το σεμινάριο που μας έκαναν.*
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- *Χρειάζονται. Κοίτα, από ότι βλέπουμε η τεχνολογία προχωράει πολύ γρήγορα. Σε πολλά σημεία δεν μπορούμε να την παρακολουθήσουμε, πάνω σε οποιοδήποτε αντικείμενο. Υπάρχουν μεν τα καθαρά θεωρητικά μέρη αλλά ειδικά στα εργαστηριακά μαθήματα θα έπρεπε σε κάποια φάση να κάνουμε κάποια σεμινάρια. Ή θα πρέπει από μόνος μου να ασχοληθώ, γιατί δεν μπορείς να βγεις πάνω στην έδρα και να μην γνωρίζεις κάποια πράγματα. Και τα παιδιά άλλωστε πια είναι πολύ περισσότερο κατατοπισμένα και γνωρίζουν περισσότερα πράγματα. Δεν γίνεται αυτός που διδάσκει*

να μη γνωρίζει και η τεχνολογία να προχωράει. Εδώ βέβαια, επαφίεται και στην προσωπική διάθεση του καθενός να ασχοληθεί, να διαβάσει, αλλά άμα είναι υποχρεωμένος ο εκάστοτε εκπαιδευτικός ανά τακτά χρονικά διαστήματα να κάνει κάποιο σεμινάριο, εγώ είμαι θετικός σε αυτό το πράγμα. Όλοι μπορούν να μάθουν και σε οποιαδήποτε ηλικία, αρκεί να υπάρχει θέληση.

- **Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων; Δια ζώσης ή τηλεεκπαίδευση, ή παίζει ρόλο η απόσταση, κάποια πληρωμή;**
- *Κοίταξε, θα σου πω, να πούμε το πρώτο. Το δια ζώσης δεν μπορεί να αντικατασταθεί από το εξ αποστάσεως. Το εξ αποστάσεως στην ανάγκη θα γίνει. Μετά το θέμα της απόστασης, δεν μπορεί ένας όπως είμαι εγώ να σηκωθεί να πάει στη Θεσσαλονίκη, είναι πρόβλημα. Το θέμα της πληρωμής, δε βρίσκω το λόγο, από τη στιγμή που πληρώνεσαι από το μισθό σου να ζητήσεις πληρωμή για αυτό που θα κάνεις.*
- **Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης; Μου είπατε προηγουμένως για την τεχνολογία και τους υπολογιστές φαντάζομαι, την πληροφορική..**
- *Ναι, η τεχνολογία και κατά τη δική μου άποψη και τα κοινωνικά θέματα, γιατί αλλάζει η κοινωνία. Οι νέοι οι σημερινοί με αυτούς πριν 10 χρόνια δεν έχουν καμία σχέση. Θα πρέπει πολλά να γίνουν σε αυτό, και ψυχολογικά πράγματα να γίνουν στα σεμινάρια, γιατί δεν μπορούμε να τα παρακολουθήσουμε και όλα. Γιατί μπορεί να έχουμε και λάθος άποψη σε ορισμένα πράγματα. Δεν μπορεί να είμαστε ειδικοί σε όλα. Και κατά τη δική μου άποψη, η ψυχολογία έχει πολύ μεγάλη βαρύτητα.*
- **Γιατί πιστεύετε παίζει μεγάλο ρόλο η ψυχολογία;**

- Θα σου πω. Παράλληλα εγώ, πριν γίνω υδραυλικός, έκανα και τον σερβιτόρο. Τότε οι σερβιτόροι δούλευαν με ποσοστά, έπρεπε να ψυχολογήσεις τον πελάτη. Είναι πολύ μεγάλη υπόθεση να μπορείς να ψυχολογήσεις τον πελάτη και αυτό το πράγμα το αποκτάς με την τριβή, τον καταλαβαίνεις τον άλλον τι θέλει, τι ζητάει. Και στην τάξη χρησιμεύει αυτό. Μπορείς από τις κινήσεις του άλλου να καταλάβεις περίπου που κυμαίνεται, βοηθάει στο πώς θα χειριστείς το κάθε παιδί. Το κάθε παιδί πρέπει να το διαχειριστείς διαφορετικά και ειδικά έναν ενήλικα. Γιατί θα σου πω, εμείς εδώ έχουμε μέχρι και 60 χρονών, άλλη ψυχολογία των 18, άλλη του 25, άλλη του 65. Και άλλος ο λόγος που έρχεται. Ο 65άρης τι έρχεται; Για να αποκατασταθεί επαγγελματικά; Έχει κάποιους άλλους λόγους, είτε δεν έχει τι να κάνει, να γεμίσει το χρόνο του, είτε για να γίνει κάτι καλύτερο. Αυτά τα πράγματα είναι διαφορετικά, δεν είναι το ίδιο πράγμα. Όπως και ένα 18χρονο, μπορεί να έρχεται, και στην ουσία να μην έρχεται! Γενικά κάτι που έχω παρατηρήσει όλα αυτά τα χρόνια είναι ότι μέσα σε ένα τμήμα των 10 ας πούμε ατόμων ένα 50% είναι αυτοί που πραγματικά ενδιαφέρονται. Και αυτό ισχύει κυρίως στις μικρότερες ηλικίες στις μεγαλύτερες ηλικίες ενδιαφέρονται περισσότερο.
- **Πώς θα ορίζατε εσείς τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων;**
- Πρέπει να έχει γνώση του αντικειμένου που διδάσκει, να είναι σωστός σαν χαρακτήρας. Δεν γίνεται, για παράδειγμα, ένας άνθρωπος που δεν έχει κάποια χαρακτηριστικά, που δεν είναι κοινωνικός, ή που είναι νευρικός, απότομος.. Μπορεί να είναι σωστός στο αντικείμενό του αλλά να μην μπορεί να κάνει μάθημα. Να είναι ακατάλληλος για αυτό και να μην μπορεί να το μεταδώσει κιόλας. Είναι και το θέμα της μεταδοτικότητας, πώς μπορείς να περάσεις ορισμένα πράγματα; Η μεταδοτικότητα είναι χάρισμα.
- **Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του ιδανικού εκπαιδευτή;**

- *Τα λέει με ένα τρόπο που μπορεί και ο μαθητής να τα αφομοιώσει πιο εύκολα. Αυτό παρατηρούνται παντού, όπου κι αν γίνεται μάθημα, υπάρχουν ορισμένοι που έχουν ταλέντο σε αυτό το πράγμα. Ή έχουν καλύτερες γνώσεις γύρω από την ψυχολογία των μαθητών.*
- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**
- *Υπάρχουν εδώ συνθήκες, έχουμε για παράδειγμα μαθητές και από άλλες χώρες, έρχονται μαθητές από Αλβανία, που θέλουν να μάθουν. Οι περισσότεροι που έρχονται και ενδιαφέρονται έρχονται γιατί θέλουν να μάθουν κάποια άλλη δουλειά να αποκατασταθούν επαγγελματικά και υπάρχει επιτυχία σε όλο αυτό το πράγμα. Οι πολύ μεγάλοι, δεν θα έλεγα ότι έρχονται για επαγγελματικούς λόγους, έρχονται γιατί έχουν τα ψυχολογικά τους.*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;**
- *Κοιτάζτε, σε ένα εργαστηριακό μάθημα θα πρέπει να συνδυάζεις και τη θεωρία και την πράξη. Αυτό που κάνεις στη θεωρία θα πρέπει να μπορείς να το υποστηρίξεις στην πράξη.*
- **Ποια είναι τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε εσείς;**
- *Αν πάρω εγώ στο εργαστηριακό μάθημα να κάνω τώρα στους υδραυλικούς, που είναι το αντικείμενο μου, θα πρέπει να τους βάλουν να φτιάξουν ένα μπάνιο. Να τους δείξω τι θα αντιμετωπίσουν να τους πω ότι: “Αα, εδώ θα αντιμετωπίσεις την τάδε βλάβη”. Θα του δείξεις τι να προσέξει, πρακτικά πρέπει να του τα εξηγήσεις..*
- **Δεν χρησιμοποιείται δηλαδή μόνο το μονόλογο ή την εισήγηση για να παρουσιάσετε κάτι...**

- Όχι, Εντάζει το παρουσιάζεις θεωρητικά κάτι. Αν δεν το αποδείξει στην πράξη; Πώς θα γίνει; Χρησιμοποιούμε το εργαστήριο παράλληλα με τη θεωρία, και ομαδικά και το κάθε άτομο μόνο του, γιατί πρέπει να μάθουν να δουλεύουν και ομαδικά. Η συνεργασία είναι σημαντικός παράγοντας.

Συνέντευξη 5

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- *Ήταν ένα στην πληροφορική, ένα άλλο στην Αλεξανδρούπολη ήταν για τις ναρκωτικές ουσίες, κι άλλο ένα με ναρκωτικά θυμάμαι.. Γιατί είχαμε παιδί εδώ με κάποιο πρόβλημα με ουσίες, και είχε έρθει κοντά μου, άρχισε να μου λέει κάποια πράγματα. Στο τέλος μου ζήτησε βοήθεια. Έκανα κάποια τηλέφωνα που έπρεπε να κάνω, αλλά το παιδί πήρε μια νοθευμένη δόση και μας άφησε.*
- **Και θέλατε μετά να επιμορφωθείτε πάνω σε αυτό για να βοηθήσετε άλλα παιδιά..**
- *Με τη διοίκηση και την περιφερειακό που είχαμε τότε, με βοηθήσανε και είπαμε να το διοργανώσουμε. Και οργανώσαμε μια εκδήλωση για τα ναρκωτικά, και είδαμε στο τέλος, οι ψυχολόγοι που ήταν μαζί, τα παιδιά που είχανε πρόβλημα. Θέλω να πιστεύω ότι κάποιοι γλιτώσανε.*
- **Άρα βοήθησε αυτό το πρόγραμμα που διοργανώσατε στην αφύπνιση τουλάχιστον κάποιων ατόμων..**
- *Πολλοί μάθανε κάποια πράγματα που δεν τα ξέρανε, ή ήτανε να μούνε στο λούκι και φοβηθήκανε και δεν μπήκανε..*
- **Άρα είστε κοντά στους εκπαιδευόμενους...**
- *Στα παιδιά, ναι ναι....τόσα χρόνια μαζί, ζητάω τη γνώμη τους, με ρωτάνε, τους ρωτάω, έχουμε σχέση, όχι δάσκαλος-μαθητής, αλλά προσωπική.*
- **Να ρωτήσω, έχετε κάνει κάποια επιμόρφωση ενηλίκων, κάποιο άλλο πρόγραμμα επιμορφωτικό στην εκπαίδευση ενηλίκων, ΣΕΛΕΤΕ την παλιά;**

- *ΣΕΛΕΤΕ έχω κάνει, όταν ήμουν ωρομίσθιος εδώ, είχα μπει στη ΣΕΛΕΤΕ και πήγαινα στη Θεσσαλονίκη, για ένα χρόνο. Εδώ ήμουν ωρομίσθιος στη σημερινή ΕΠΑΣ.*
- **Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- *Με μικρή πιθανότητα λάθους, 35 χρόνια.*
- **Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους; Πόση σημασία δηλαδή έχει διδακτική σας εμπειρία την αποτελεσματικότητά σας;**
- *Κοιτάζτε, λίγα πράγματα είναι αυτά τα οποία παίζουν κάποιον ρόλο. Καταρχάς, ο εκπαιδευτής πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά το αντικείμενο που κάνει, να το αγαπάει και να μπορέσει να μπει μέσα στο πνεύμα των παιδιών. Αν είναι άτυχος, θα βρεθεί ένας δυο, οι οποίοι θα θέλουν να περάσουν το δικό τους. Η δικιά μου εμπειρία έδειξε ότι απομακρύνονται κάποια παιδιά, θυσιάζονται κάποιοι για το καλό του συνόλου. Η εμπειρία μου βοήθησε πάρα πολύ, για να χειριστώ όλα τα θέματα, για να κάνω το άσπρο μαύρο.
Καταρχάς, η εμπειρία η δικιά μου με βοηθάει να μπω σε οποιοδήποτε τμήμα, οποιαδήποτε ώρα και μέσα να είναι ησυχαστήριο. Δεν θέλω φασαρίες, δεν θέλω το παραμικρό το τσικ, δεν το θέλω. Όποιος θέλει να πει κάτι, θα σηκώσει το χέρι, θα πάρει το οκ και μετά θα πει. Αλλιώς έτσι.. και το άλλο το κακό για τους μαθητές, η εμπειρία μου έχει δείξει, να ξεχωρίζουμε τον καθηγητή και το φίλο, δεν μπορεί ο καθηγητής να είναι και φίλος, ανήκει αλλού. Ο μαθητής είναι μικρός και δεν μπορεί να το ξεχωρίσει. Ο κάθε κατεργάρης στον πάγκο του.*
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- *Κοιτάζτε, εγώ ότι είχα να πάρω το πήρα.. Αλλά για τα νέα παιδιά, τους νέους καθηγητές και για το καλό της εκπαίδευσης, πρέπει να γίνονται σεμινάρια, επιβάλλεται να*

γίνονται και πρέπει να γίνονται με οποιοδήποτε κόστος αν έχει η υπηρεσία ή το κράτος.
Εφόσον θέλουμε εκπαίδευση πρέπει να έχουμε και καλούς εκπαιδευτικούς και ο καλός εκπαιδευτικός μαθαίνει, βλέπει, ακούει, κρίνει.

- **Αν επιμορφωνόσασταν σε ένα αντικείμενο από τη δική σας θέση, ποιο θα ήταν αυτό;**
- Στην τεχνολογία με μηχανήματα, εργαλειομηχανές κτλ., γνωστική επιμόρφωση πάνω στο αντικείμενό μου. Αλλά πρέπει και στο σχολείο που θα είσαι να έχει τέτοια μηχανήματα στα οποία θέλεις να επιμορφωθείς, ώστε να μπορέσεις να τα καταλάβεις. Να σου δείχνει κάποιος τι γίνεται και πώς γίνεται. Αυτό δε γίνεται.. Έχουμε κάποια εργαστήρια τα οποία, όμως, είναι πολύ άδεια.. Σήμερα η τεχνολογία έχει πάει στο φεγγάρι και εμείς ακόμα είμαστε στις λάσπες.
- **Μιλάτε επομένως για απαρχαιωμένο υλικοτεχνικό εξοπλισμό και για ελλείψεις σε επιμόρφωση σε καινούριες τεχνολογίες..**
- Θέλει επιμόρφωση, μα πού θα βρει εφαρμογή; θα τα μάθεις και θα τα ξεχάσεις.
Υπολογιστές, ορίστε! (δείχνει τους υπολογιστές)
Βλέπετε τι οθόνη έχουν...σας αρέσει;
- **Είναι λίγο παλιό.....**
- Ναι, από τον καιρό του Καραϊσκάκη... Δεν υπάρχουν, δηλαδή, υπολογιστές γρήγοροι, μεγάλοι να κάνουμε τη δουλειά μας;
- **Υπάρχουν.. Όχι εδώ..!**
- Δεν θα έπρεπε να υπάρχουν εδώ; εμείς τι ζητάμε;
- **Πώς θα ορίζατε εσείς τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων;**
- Εγώ θα τον πω “ένας καλός εκπαιδευτικός”. Να γνωρίζει το αντικείμενό του, να το αγαπάει και να έχει εμπειρία. Γιατί τα μεγάλα τα παιδιά ξέρουν πράγματα, αλλά φοβούνται να τα πουν αυτά που ξέρουν, γιατί δεν είναι σίγουροι και εκεί είναι το

δύσκολο. Επομένως πρέπει (ο εκπαιδευτής) να είναι πολύ εκπαιδευμένος για να μπορεί να ελίσσεται, να μην τον προσβάλλει, αλλά να του δώσει να το καταλάβει, να το μάθει. Στη ΣΕΛΕΤΕ ένας καθηγητής μου είπε ότι για να εμπεδώσει ένα πράγμα και να το καταλάβει ο άλλος, θα το πεις τουλάχιστον 5 φορές το ίδιο πράγμα, απλώς θα αλλάξεις λίγο τα λόγια. Μέχρι 5 φορές! Θα το πεις και αν δεν το καταλάβει, δεν θα το βγάζεις (το συμπέρασμα) ότι είναι μούφος, θα πεις οκ, άστο προχωράμε θα επανέλθουμε.. Και με τον τρόπο σου μετά θα το καταλάβει και, αν το καταλάβει μια φορά, μετά θα το θυμάται για μια ζωή. Κι αυτό απεδείχθη. Το είδα στην πράξη. Και βλέπω τους μαθητές μου που δουλεύουν τώρα, και έκαναν υδραυλικοί, ψυκτικοί κτλ, τρώνε έξω με τις οικογένειές τους...και..

- **Και προβληματίζεσθε;**
- Δεν προβληματίζομαι, μου στέλνουν κρασιά! “Σε ευχαριστούμε για αυτά που μας έμαθες, και μας πίεζες”... τους έλεγα: “Αν θα πεινάσει κάποιος, εσείς θα είστε οι τελευταίοι”. Η τέχνη είναι χρυσός.
- **Ο εκπαιδευτής ενηλίκων επηρεάζεται από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**
- Η απάντηση είναι πολύ μεγάλη....
- **Σας ακούω, είμαι όλη αυτιά!**
- Όταν έχεις μια πόλη όπως είναι η Κομοτηνή, ή όπως είναι η Δράμα και θέλεις να έχεις βιομηχανία για να κάνουν πρακτική άσκηση.. Εδώ έγινε μια έξαρση κάποια στιγμή, άνοιξαν πολλά εργοστάσια, κάποια δούλεψαν, κάποια δεν δούλεψαν. Αυτό επηρέασε πάρα πολύ, γιατί ήθελε ο άλλος να πάει να σπουδάσει κάτι, να γίνει ας πούμε ένας τεχνικός για το τάδε εργοστάσιο, και το εργοστάσιο έκλεισε..
- **Μάλιστα. εσείς πώς θα έπρεπε να το αντιμετωπίσετε ως εκπαιδευτής αυτών των καταρτιζόμενων; Υπήρχαν δυσκολίες, πώς το βιώσατε;**

- Υπήρχαν γιατί τα παιδιά είχαν στόχους. Όταν θέλει ο άλλος να γίνει γιατρός, δεν μπορείς να τον κάνεις μηχανικό αυτοκινήτων. Ή όταν θέλει να γίνει μηχανικός αυτοκινήτων, δεν μπορείς να κάνεις μοδίστρα.. Η ξενοδοχοϋπάλληλο.
- **Επομένως, μου λέτε ότι κατά κάποιο τρόπο τα παιδιά που έρχονταν, οι εκπαιδευόμενοι στο ΙΕΚ εδώ της πόλης, είχαν ως στόχο να αποκτήσουν κάποια κατάρτιση σε έναν τομέα, στοχευμένα έρχονταν, αλλά λόγω της ανεργίας είχαν προβλήματα που πρέπει να διαχειριστεί ο εκπαιδευτής;**
- *Ναι, έβλεπες το παιδί μάραζωνε. Πού να πάει..*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας; Ποια είναι τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε; Το μάθημά σας πώς γίνεται στους ενήλικες;**
- *Καταρχάς παντρεύουμε τη θεωρία με την πράξη. Θεωρητικώς, δεν μπορεί να εμπεδώσει πολλά πράγματα, όταν όμως υπάρχει και η πράξη, τότε είναι το τέλειο δέσιμο! Θεωρία και πράξη. Πάνω εκεί βασίζεται. Ο εκπαιδευόμενος δεν μπορεί μόνο με τη θεωρία, γιατί μόνο το θεωρητικό πιάνει ένα 30%. Μόνο το πρακτικό, άλλο ένα 30%. Χρειάζονται και τα δύο, είναι μεγάλη υπόθεση, άλλο πράγμα να πεις η λάμπα βιδώνει έτσι κι έτσι, κι άλλο να του πεις παρ' το και καν' το.*
- **Επομένως δεν ακολουθείτε το μονόλογο στη θεωρία;**
- *Όχι, όχι. Κάναμε ένα τεστ κάποια στιγμή, μετά από μια παρότρυνση του ηλεκτρολόγου καθηγητή, τμήμα ηλεκτρολόγων. Λέω: “Σύνδεσε το γενικό πίνακα με αυτό το καλώδιο, το μαύρο καλώδιο το βλέπεις; Έχει ρεύμα.. Δε θα το πιάσεις με γυμνά χέρια, γιατί θα σε σκοτώσει”, του λέω. “Το ξέρω”, μου λέει. Πιάνει με την πένσα, το γυρνάει, κατσαβίδι μονωτικό, έτρεμαν τα χέρια του, ρεύμα δεν υπήρχε! Το έκανε. Χτύπησε για διάλειμμα, βγήκαν έξω.. Του λέω: “Γιατί ιδρωσες; Για*

δες τι έκανες! Τώρα πληρώθηκες!”. Μου λέει: “Δάσκαλε.. πολύ επικίνδυνο..!”. Θεωρία και πράξη. Τίποτα άλλο. Εργαστήρια μετά από συνεννόηση που κάνουμε, επαγγελματικά, δουλεύουν επίσημα οι άνθρωποι, με τελευταίας τεχνολογίας μηχανήματα μέσα, η γνωριμία υπάρχει. Αν δεν τους ξέρουμε, ψάχνουμε να βρούμε κοινούς ανθρώπους, να δούμε από κοντά να μιλήσουμε, να τους ρωτήσουμε, ποιο είμαστε και τι θέλουμε να κάνουμε, μας εξηγούν, τους λέμε και τα παιδιά παίρνουν τις αντίστοιχες απαντήσεις. Μέχρι να πεθάνουμε μαθαίνουμε. Όλοι τους τώρα (οι μαθητές), τους βλέπω έξω, τους καμαρώνω, όλοι παντρεμένοι με παιδιά, με δουλειές.. δεν αισθάνομαι μόνο ικανοποιημένος, αλλά ευτυχισμένος!

- **Στα παιδιά αυτά φαντάζομαι δεν δώσατε μόνο γνώσεις..**
- Τα παιδιά αυτά δεν πήραν μόνο γνώσεις, είναι πώς θα μεγαλώσουν, είναι πώς θα επιβιώσουν, για τον αγώνα της ζωής, πώς θα συμπεριφέρονται, σωστοί χαρακτήρες, να αποφεύγουν το ψέμα.. “Όλα τα επαγγέλματα είναι σωστά, όλα είναι καλά.. Ένα, ένα επάγγελμα δεν είναι σωστό μόνο”, τους έλεγα. “Ποιο δάσκαλε;”.. “Του κλέφτη, αυτό το επάγγελμα δεν θέλω να το κάνετε ούτε στο μυαλό σας, θα είστε κύριοι”. Και τους βλέπω έξω, τους καμαρώνω.

Συνέντευξη 6

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- Τη ΣΕΛΕΤΕ την έχω κάνει πολλά χρόνια πριν. Πέρα από εκεί δεν έχω κάνει κάτι άλλο. Τώρα είναι ΑΣΠΑΙΤΕ, τότε ήταν ΣΕΛΕΤΕ στα δικά μου χρόνια..
- **Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**

- Έχω διδάξει μια δεκαετία, τώρα όχι πια. Τώρα δεν μπαίνω μέσα σε τάξη, αλλά με ενήλικους εκπαιδευόμενους είμαι σε συνεχή επαφή, γιατί τα ΙΕΚ είναι δια βίου μάθησης και είναι όλων των ηλικιών. Έχουμε μαθήτρια 60 χρονών.
- **Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- Από την εμπειρία μου όταν έμπαινα σε τάξη, είχα αποκομίσει ότι μεγάλες ηλικίες ιδίως ερχόταν με πολύ μεγάλη όρεξη και θέληση για να πάρουν ότι μπορούσαν σαν εφόδιο στην επαγγελματική τους καριέρα, μετά την αποκατάσταση. Όπως και τώρα, με την επαφή που έχω με ενήλικους και άτομα μεγάλων ηλικιών, που έχουμε αρκετούς μαθητές και μαθήτριες που αλλάζαν.. Μπορεί να έχουν σπουδάσει σε κάποιο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα, κι έρχονται εδώ γιατί οι καιροί έχουν αλλάξει και το χρειάζονται σαν εφόδιο. Είμαι περήφανη να πω για το σχολείο μας, ότι σε κάποιες ειδικότητες, μεγάλες ηλικίες έχουν βρει αποκατάσταση!
- **Τα τόσα χρόνια εμπειρίας στην εκπαίδευση ενηλίκων σας έχει βοηθήσει σε αυτό το έργο σας;**
- Βέβαια, πάρα πολύ. Και μόνο τα χρόνια που δίδαξα, ερχόμενη σε επαφή με όλο αυτό τον κόσμο, με όλους αυτούς τους καταρτιζόμενους από 18 και πάνω, έπαιρνα και εγώ από αυτούς, ήταν μεγάλη εμπειρία που τη χρησιμοποιώ και τώρα που είμαι σε άλλη θέση, όχι της διδάσκουσας. Και με την εμπειρία όλων αυτών των χρόνων νομίζω ότι η δουλειά μου είναι καλύτερη.
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- Θεωρώ ότι πρέπει να γίνονται επιμορφωτικά σεμινάρια, είναι ανάγκη και για τους μόνιμους υπαλλήλους και για... τα επιμορφωτικά σεμινάρια είναι πάρα πολύ χρήσιμα, απλά εμείς έχουμε τόσο φόρτο εργασίας που κάποιες φορές δεν μπορούμε να παρακολουθήσουμε ένα σεμινάριο, γιατί δεν υπάρχει χρόνος..

- **Με ποια κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων; Θα προτιμούσατε δια ζώσης, εξ αποστάσεως, στην ίδια πόλη, πληρωτέο;**
- *Εντάξει, το πληρωτέο είναι αδύνατο, ειδικά στους μόνιμους υπαλλήλους, αλλά το εξ αποστάσεως.. Τώρα με όλα αυτά και με τον Covid, νομίζω κάποιος και από το σπίτι του θα μπορούσε εκτός δουλειάς να το παρακολουθήσει. Τώρα, το εντός ωραρίου είναι λίγο δύσκολο.. Κατά καιρούς γίνονται κάποια σεμινάρια και από τη διοίκηση που είναι και εντός ωραρίου, αλλά είναι τόσος ο φόρτος εργασίας.. Η διοίκηση του ΟΑΕΔ έχει κάνει κάποιες δράσεις στο παρελθόν, αλλά έχει τόσο φόρτο δουλειάς που αν πεις να κάτσεις να παρακολουθήσεις ένα σεμινάριο, ποιος θα τα κάνει; Πρέπει να υπάρχουν και υπάλληλοι.*
- **Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης;**
- *Όλα αυτά τα σεμινάρια που γίνονται γενικά αυτή τη στιγμή, όλα γίνονται για να μοριοδοτηθούν αν δεν κάνω λάθος... για τις προσωπικές μου ανάγκες.. Εγώ δεν έχω κάποια ανάγκη, είμαι σε μια δουλειά, σε όποια θέση και να είμαι.. Αλλά επειδή έχουν αλλάξει τα επιμορφωτικά σεμινάρια, θεωρώ πάνω στις τεχνολογίες θα ήταν, για τους παλιούς.. Γιατί καλούμαστε μόνοι μας να μάθουμε χίλια πράγματα. Θα το εστίαζα στην τεχνολογία. Έχουμε μάθει πολλά πράγματα που δεν τα έχουμε σπουδάσει.. Έχω παρακολουθήσει πολλά σεμινάρια του ΟΑΕΔ όταν γίνονταν, σε κοντινή πόλη πάντα, ό,τι υπήρχε, για οικονομικά, για ψηφιακές υπογραφές που γίνονταν τότε, τώρα γίνεται αλλιώς.. Ό,τι γίνονταν σε Καβάλα, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή, και εκτός ωραρίου, το παρακολουθήσα, ό,τι μας έλεγε η διοίκηση. Αλλά θεωρώ ότι τώρα, επειδή καλούμαστε να μάθουμε συνέχεια καινούρια πράγματα, κι επειδή οι υπηρεσίες δεν*

είναι στελεχωμένες με το προσωπικό που πρέπει, θα πρέπει να γίνονται επιμορφώσεις, δε γίνεται έτσι..

- **Εσείς επιμορφώσατε δηλαδή και μόνοι σας..**
- *Μόνοι μας, ρωτώντας το ΙΕΚ εδώ, έχουμε το τμήμα πληροφορικής, του καθηγητές πληροφορικής, ό,τι δεν μπορώ να το τελειώσω, ζητάω βοήθεια από τους καθηγητές, ρωτώντας.*
- **Πώς θα ορίζατε εσείς τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων;**
- *Πρώτα από όλα, να είναι επικοινωνιακός, με την έννοια.. Όχι να πει τις γνώσεις του κι όποιος πάρει κάτι.. Να μπορεί να έχει μια επικοινωνία με τους καταρτιζόμενους για να μπορούν και αυτοί να πάρουν κάτι από αυτόν, όχι μόνο οι γνώσεις, αυτή είναι η ύλη, θα πρέπει να γίνει αυτό και τίποτα παραπάνω.*
- **Το να είναι επικοινωνιακός πώς τον ωφελεί μέσα στην τάξη;**
- *Πετυχαίνει ότι οι γνώσεις του βρίσκουν ανταπόδοση. Αλλιώς δεν έχει νόημα, να μπει κάποιος σε μια τάξη και να πει τα πέντε πράγματα που ξέρει και ο άλλος ό,τι πάρει και όποιος πάρει. Θεωρώ ότι η επικοινωνία μεταξύ καταρτιζόμενου και εκπαιδευτή είναι ένα πάρα πολύ βασικό σημείο.*
- **Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του εκπαιδευτή ενηλίκων;**
- *Πρώτα-πρώτα, ο εκπαιδευτής ενηλίκων πρέπει να είναι καλός γνώστης του αντικειμένου που θα διδάξει. Αυτό είναι το πιο σημαντικό. Από κει κι έπειτα, ξανάρχομαι στο προηγούμενο που είπα, να μπορεί να επικοινωνεί κι όταν έχει να κάνει και με μεγάλα άτομα, τα οποία μπορεί να έχουν και τα χ προβλήματα (μπορεί να αφήνουν μια δουλειά το πρωί, να αφήνουν την οικογένεια και να έρχονται) θα πρέπει να είναι και λίγο πιο ανεκτικός, να ακούσει, να ακούει τους προβληματισμούς, να ακούει τους καταρτιζόμενους.*

- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**
- *Φυσικά και τον επηρεάζουν, για παράδειγμα εδώ στην πόλη μας: ο μισός πληθυσμός είναι μουσουλμάνοι και άλλοι μισοί είναι χριστιανοί στο θρήσκευμα. Αυτό όμως δεν σημαίνει κάτι, ζούμε ειρηνικά, ζούμε πολύ καλά μεταξύ μας, αλλά επειδή η κοινωνία των μουσουλμάνων τα τελευταία χρόνια έχει ενταχθεί στον τρόπο ζωής εδώ, θα πρέπει ο κάθε εκπαιδευτής να το λαμβάνει και αυτό υπόψη του.. γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν γνωρίζουν καλά τη γλώσσα, (όχι γιατί δεν τους δώσαμε εμείς τα εφόδια, υπάρχουν και τα σχολεία και τα λοιπά, άλλοι λόγοι υπάρχουν εκεί, πολιτικές μπαίνουν στη μέση, αλλά δεν θα το συζητήσουμε αυτό τώρα) πάντως, από τη στιγμή που έρχονται τα παιδιά εδώ για να μάθουν κάποια πράγματα κι έχουν θέληση εμείς οφείλουμε να τα βοηθήσουμε λαμβάνοντας υπόψη και αυτό τον παράγοντα και να κάνουμε κάτι παραπάνω. Άρα για την πόλη μας ο εκπαιδευτής ενηλίκων χρειάζεται να έχει και γνώσεις πολυπολιτισμικότητας, είναι πολύ βασικό αυτό.*
- **Άλλες συνθήκες που επηρεάζουν εδώ τον εκπαιδευτή λόγω του κοινού των εκπαιδευόμενων; Από άποψη εργασίας, ανεργίας;**
- *Καλά κι όλα αυτά, δηλαδή, η ανεργία.. Εγώ βάζω πρώτα αυτό, το θέμα της πολυπολιτισμικότητας και το θέμα με τη γλώσσα κτλ, αλλά εννοείται, και η ανεργία.. Στην πόλη μας έχει μεγάλη ανεργία, ήταν η βιομηχανική ζώνη που έσφυζε από ζωή, και τώρα δεν έχει μείνει ούτε το 1/3. Και η οικονομική κρίση, και ο Covid που επηρέασε όλη την Ελλάδα, όλη την Ευρώπη, όλο τον κόσμο. Αλλά μιλώντας για την δική μας πόλη, ο εκπαιδευτής θα πρέπει να τα λαμβάνει αυτά υπόψη.*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;**

- Ένας εκπαιδευτής παθητικός που μόνο μιλάει, θεωρώ ότι είναι αναχρονιστικό πλέον. Πρέπει να χρησιμοποιεί τεχνολογίες, τα εποπτικά μέσα, τον προτζέκτορα κι όλα αυτά, να γίνονται εργασίες, να κινεί το ενδιαφέρον των καταρτιζομένων, να θέλουν να αναζητούν, να ψάξουν κάτι παραπάνω, κι όχι να είναι ένα μάθημα παθητικό.
- **Δηλαδή δεν είστε υπέρ του μονολόγου του καθηγητή, της εισήγησης μόνο, αλλά εφαρμόζετε όπως είπατε και εποπτικά μέσα, εργαστήρια..**
- Όχι, όχι, από εμπειρία δηλαδή, βλέπω ότι έχουν περάσει και εκπαιδευτικοί.. Είχαμε μια κοπέλα στους βρεφονηπιοκόμους, ένα εξάμηνο πέρασε, τι να σας πω, μιλούσαν όλες οι εφημερίδες για το τμήμα. Δρώμενα, θεατρική παράσταση, γιορτή. Και η κοπέλα για ένα εξάμηνο πέρασε από μας, φαντάζομαι.. Όχι. Είμαι σίγουρη ότι όπου πήγε έκανε αυτή τη δουλειά. Επίσης νομίζω έχει σημασία.. Όταν κάποιος είναι μόνιμος, όταν έχει εξαρτημένη εργασία, θεωρώ ότι το παίρνει και λίγο πιο σοβαρά. Όταν κάποιος είναι ωρομίσθιος. Κάποιοι την κάνουν πολύ σοβαρά τη δουλειά τους και κάποιοι άλλοι όχι. Η αλήθεια είναι αυτή. Να πάνε από εδώ, από εκεί, να κάνω την δουλειά μου και να φύγω. Γιατί παίζει ρόλο και η ψυχοσύνθεση, και η σχέση με το φορέα που δουλεύει. Εδώ οι περισσότεροι είναι ωρομίσθιοι, την άλλη χρονιά θα είναι κάποιος άλλος. Όταν κάποιος έχει πολλές ώρες με τους μαθητές, δείχνει πιο μεγάλο ζήλο και είναι πιο κοντά σε όλη τη δομή που είναι, κάνει και πιο καλά τη δουλειά του, από το να έχει δύο ώρες εδώ και δύο ώρες εκεί. Κάποιος έτσι δεν μπορεί να δώσει το κάτι παραπάνω που πρέπει.

Συνέντευξη 7

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- *Ναι, και ΣΕΛΕΤΕ, και ένα σεμινάριο εκπαιδευτών ενηλίκων που κάναμε για να πάρουμε την άδεια από τον ΕΟΠΠΕΠ, και παλιότερα ένα σεμινάριο πάλι για εκπαιδευτές, πάλι από τον ΕΟΠΠΕΠ, απλά τότε ήταν άλλος ο φορέας που επόπτευε την εκπαίδευση ενηλίκων.*
- **Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- *Από το 1984 διορίστηκα, από το 1980 ήμουν ωρομίσθιος σε ενήλικες εκπαιδευόμενους.*
- **Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- *Υπάρχει άμεση σύνδεση αυτών των δύο, γιατί οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι θέλουν διαφορετική αντιμετώπιση, και σε αυτό μεγαλύτερο ρόλο παίζει η εμπειρία παρά οι γνώσεις. Γιατί όταν κάνεις μάθημα σε ενήλικες, το πιο πιθανό είναι να συναντήσεις άτομα που έχουν γνώσεις 0 μέχρι άτομα που έχουν γνώσεις 100, ίσως και περισσότερα από σένα. Άρα πρέπει να βρεις έναν τρόπο, και σε αυτό βοηθάει η εμπειρία, να μεταφέρεις σε αυτά τα άτομα αυτά που πρέπει να μεταφέρεις, αλλά με τρόπο που να έχει για όλους ενδιαφέρον και να μπορούν όλοι να παρακολουθούν.*
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- *Δεν υπάρχει κάποιος που να λέει τα ξέρω όλα, αλλά οι δικές μου επιμορφωτικές ανάγκες σίγουρα είναι λιγότερες από έναν που τώρα μπαίνει στο επάγγελμα, ή που μπήκε πριν πέντε χρόνια. Οι δικές μου επιμορφωτικές ανάγκες οπωσδήποτε είναι, αν θέλουμε να το ειδικεύσουμε το θέμα, η αντιμετώπιση του Covid, που είναι πρόσφατο*

το γεγονός, που μας απασχολεί εδώ και δύο χρόνια. Μπαίνοντας σε μια τάξη με ενήλικες πρέπει να σε έχουν ενημερώσει, να σε έχουν εκπαιδεύσει πώς να αντιμετωπίσεις κι αυτόν που έχει κάνει το εμβόλιο, κι αυτόν που δεν πήγε να το κάνει γιατί φοβάται, κι αυτόν που δεν τον άφησε η μάνα του, η γυναίκα του, η θεία του..

Οπότε πρέπει με την ανάπτυξη του θέματος που θα κάνεις εσύ ή την επιχειρηματολογία σου, να συμπεριλάβεις όλα αυτά μέσα, άρα χρειάζεσαι κάποια ενημέρωση πώς θα χειριστείς μια τέτοια ανάγκη, στη διαχείριση συγκρούσεων μέσα στην τάξη.

Αυτό το αντίστοιχο γίνεται και σε κάποια μαθήματα. Γιατί κάποιιοι έχουνε γνώσεις διαφορετικές, από εμπειρία, από αυτά που άκουσαν, οπότε όταν εγώ μπω να κάνω μάθημα σε αυτά τα παιδιά, πρέπει να περιμένω ότι θα αντιμετωπίσω όλα αυτά. Άρα πρέπει να είμαι προετοιμασμένος, να έχω διδαχθεί μια μέθοδο, πώς θα αντιμετωπίσω τον καθένα, ώστε να μη φτάσω στο σημείο να πω “ξέρεις λάθος” να μπορώ να πω “ναι, γίνεται κι έτσι, είναι πιο γρήγορο έτσι, είναι πιο οικονομικό..”, κάτι. Θέλει κάποια μέθοδο σίγουρα.

- **Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης; Νομίζω το καλύψαμε, αν το λέγαμε επιγραμματικά..**
- *Ναι, νέες μεθόδους και αποτελεσματικές μεθόδους δοκιμασμένες, να εφαρμοστούν και σε εμάς.*
- **Πώς θα ορίζατε τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων;**
- *Είπαμε και στην αρχή ότι ο ιδανικός εκπαιδευτής θα πρέπει να συνδυάζει τις γνώσεις και την εμπειρία. Να μπορεί να αντιμετωπίζει καταστάσεις, γιατί οι ενήλικες είναι διαφορετικοί. Πρώτον, έχουν γνώσεις. Δεύτερον, έχουν εμπειρία, γιατί είναι ενήλικες. Τρίτον, έχουν τα προβλήματά τους, έχουν οικογένειες, έχουν υποχρεώσεις, έχουν χίλια*

δου, που δεν έχει ένας νεότερος 18άρης. Το τελευταίο είναι, ότι μέσα στην τάξη υπάρχουν από 18 μέχρι 65, φέτος έχουμε και 66 χρονών εκπαιδευόμενο στο τμήμα μαγειρικής. Άρα, πρέπει να κάνεις ένα συνδυασμό παρουσίασης των θεμάτων που θέλεις, ώστε να έχουν και ενδιαφέρον αλλά να πιάσεις και όλους, να τους κινήσεις το ενδιαφέρον.

- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**
- *Βεβαίως, επηρεάζεται. Και όχι μόνο της τοπικής, και της γενικότερης. Από τη στιγμή που έχουμε να κάνουμε με ενήλικες, αυτό σημαίνει ότι είναι όλοι με οικονομική αυτονομία, δεν εξαρτώνται από τον μπαμπά τους, αλλά ακόμη κι από τον μπαμπά τους να εξαρτώνται πάλι τους επηρεάζει. Δηλαδή αν κάνεις μάθημα σε πόλη με μεγάλη ανεργία, το πιο πιθανό είναι μέσα να έχεις 15 ανέργους. Να τους επηρεάζει το ότι είναι ακριβή η βενζίνη και δεν έρχονται με το αυτοκίνητο, μπορεί να έρθουν με μηχανάκι, με αστικό, μπορεί να αργήσουν. Όλα αυτά δημιουργούν προβλήματα τα, οποία, όμως πρέπει να αντιμετωπίσει ο εκπαιδευτής. Δεν μπορεί να τα αγνοήσει. Αν τα αγνοήσει σε λίγο καιρό μέσα στην τάξη δεν θα μπορεί να σταθεί.*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;**
- *Εγώ είμαι υπέρ της χρησιμοποίησης όλων των σύγχρονων μεθόδων υπάρχουν και πάντα. Δηλαδή, εγώ πήγα ΣΕΛΕΤΕ ενώ είχα εμπειρία 15-18 χρόνια διορισμένος καθηγητής που έκανα μαθήματα, και στην αρχή λέω “Τι θα μάθω, αφού τα ξέρω όλα, τις μεθόδους, τόσα χρόνια αυτό κάνουμε..!”. Τελικά, όταν σου παρουσιάζονται οργανωμένα οι μέθοδοι διδασκαλίας και οι μικροδιδασκαλίες, όλα αυτά, η χρήση υπολογιστών, προτζέκτορες, κάμερες, κτλ., αυτά και κάνουν τη ζωή μας πιο εύκολη*

σαν καθηγητές, και κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον. Άρα είμαι υπέρ της χρησιμοποίησής τους.

Συνέντευξη 8

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- Στο παρελθόν, αλλά δε θυμάμαι τίτλους.
- **Φαντάζομαι ότι ήταν σχετικό με την πιστοποίηση στην εκπαίδευση ενηλίκων;**
- Ναι, και έχω πάρει την πιστοποίηση, μάλιστα. Και μάλιστα τότε ήταν με πολλές ώρες παρακολούθησης και ήταν υποχρεωτικό, παρουσιάσαμε εργασίες, ήταν μια τρέλα. Ήμουν και υποψήφια τότε, εδώ στην τότε νομαρχία και έτρεχα και για τα δύο.
- **Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- Λόγω της θέσης που κατέχω, δεν μπαίνω μέσα τώρα. Έχω να μπω μέσα σε αίθουσα... μπορεί και 30 χρόνια.
- **Μάλιστα έχετε διδάξει, όμως..**
- Ναι, σε ενήλικες μια πενταετία. Τα προηγούμενα χρόνια ήμουν στην ΕΠΑΣ.. Ναι μεν είναι και μεγάλοι, ήταν τότε μέχρι 23 ετών, αν βάλουμε κι εκείνο το κομμάτι, είναι περισσότερα τα χρόνια.. Μια εικοσαετία.
- **Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**

- *Λοιπόν, πολύ βασικό η διδακτική εμπειρία ως προς την αποτελεσματικότητα: χρησιμοποιείς όλες τις μεθόδους διδασκαλίας για να μπορούν να καταλάβουν οι καταρτιζόμενοι, οι σπουδαστές των ενηλίκων τα πιο βασικά, αλλά και να μπορούν να εξελιχθούν και αυτοί. Οπότε χρησιμοποιούσα τότε όλες τις μεθόδους διδασκαλίας και αυτό το κομμάτι το διδάχτηκα πάρα πολύ καλά από την ΣΕΛΕΤΕ που παρακολούθησα.*
- **Ωραία, δηλαδή λέτε ότι η διδακτική σας εμπειρία τα χρόνια αυτά βοηθούν στην αποτελεσματικότητα της κατάρτισης.**
- *Ναι, γιατί έχει διαφορά η κατάρτιση με τη διδασκαλία στη Δευτεροβάθμια.*
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- *Μέχρι τώρα, μπορώ να πω ότι συμμετείχα σε πάρα πολλές επιμορφώσεις του ΟΑΕΔ. Ό,τι υπήρχε σε προκήρυξη του ΟΑΕΔ τα παρακολουθούσα. Στην Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη, εδώ στα τοπικά, ό,τι γινόταν μέσω Περιφερειακής.. Επιβάλλεται να επιμορφωνόμαστε.*
- **Μερικές λεπτομέρειες ίσως θα μπορούσατε να μου πείτε για αυτές τις επιμορφώσεις;**
- *Ναι, εκείνο που με εντυπωσίασε ήταν οι επιμορφώσεις πάνω στο αντικείμενο το διδακτικό που το παρακολούθησα και ήταν πολύ θετικό αυτό, γιατί πήρα αρκετά στοιχεία από αυτή την επιμόρφωση. Βέβαια, ήταν κουραστικό, ήταν πάρα πολλές ώρες διδασκαλίας, μεγαλώσαμε και ηλικιακά, αλλά βοήθησε αυτό, ώστε να μπορώ περισσότερο και καλύτερα να ανταποκρίνομαι στους σπουδαστές. Επίσης, παρακολούθησα και το κομμάτι το άλλο, επιμόρφωση στη διοίκηση του προσωπικού, το πώς μπορώ να συμπεριφέρομαι, και αυτό επίσης βοήθησε. Δηλαδή, αλλιώς διαχειρίζομαι ένα πρόβλημα που δημιουργείται μεταξύ σπουδαστών και μεταξύ καθηγητών, οπότε και αυτό το κομμάτι με βοήθησε πολύ. Και είμαι υπέρ της επιμόρφωσης.*

- **Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων;**
- *Το κριτήριο εξαρτάται από την θέση που κατέχει ο καθένας. Για αυτό σας είπα ότι παρακολούθησα επιμόρφωση επάνω στο αντικείμενό μου που διδάσκω, αλλά και αυτό το κομμάτι που, επειδή είμαι διευθύντρια αρκετά χρόνια, και το κομμάτι αυτό ακόμη, στην διαχείριση του προσωπικού.*
- **Κριτήρια όπως αυτό της απόστασης, αν είναι δια ζώσης, αν είναι εντός ωραρίου, όλα αυτά τα κριτήρια επηρεάζουν την επιλογή;**
- *Επηρεάζουν, τώρα δηλαδή, δύσκολα θα επέλεγα να κάνω επιμόρφωση, γιατί μας έχει κουράσει αυτή η κατάσταση. Θα μπορούσα και διαδικτυακά αλλά το δια ζώσης είναι καλύτερο, δεν το συζητάμε και εκτός ωραρίου, φυσικά.*
- **Τι εννοείτε “σας κούρασε αυτή η κατάσταση”;**
- *Όλη αυτή η κατάσταση τώρα του Covid, το πρώτο έτος διαδικτυακά να γίνεται η εκπαίδευση, να συνδέομαι, να κατατοπίζω τους σπουδαστές, να κατατοπίζω τους καθηγητές, να ενημερώνω το οτιδήποτε ερχόταν, ήταν κουραστικό, δεν είναι ό,τι καλύτερο μέσα σε ένα κομπιούτερ.. Ενώ δια ζώσης δεν το συζητάμε, έχω τα τμήματά μου, λύνω τα πάντα επί τόπου, έτσι δεν μ’ άρεσε. Ήταν δύσκολη κατάσταση.*
- **Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης;**
- *Περιεχόμενο πάνω στην ύλη των παιδιών. Γιατί αλλάζει η τεχνολογία, δεν έχουν αλλάξει ακόμα οι οδηγοί σπουδών, έχουμε μείνει πίσω. Αν αλλάζουν οι οδηγοί σπουδών, τότε σίγουρα πρέπει να γίνει επιμόρφωση πάνω σε αυτό το κομμάτι, δεν το συζητάμε. Γιατί δεν έχουμε μάθει πλέον. Παρόλο που έχω τώρα και ειδικότητα που είναι εξελίξιμη, και μάλιστα είναι τώρα το “in”, είναι τεχνικός εγκαταστάσεων*

ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εντούτοις δεν έχει προβληθεί τόσο πολύ. Παρόλο που είμαστε το μοναδικό ΙΕΚ σε όλη την Ελλάδα που έχουμε αυτή την ειδικότητα, έχουμε μπει στο μηχανογραφικό, εντούτοις δεν έχω τόση προσέλευση που περίμενα. Δεν έχουμε, όμως, εργαστηριακή υποδομή τέτοια για να μπορέσουμε να αποδώσουμε περισσότερο και καλύτερα στους μαθητές μας.

- **Πώς θα ορίζατε τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων; Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του;**

- *Αν ήταν πάνω στην ύλη των μαθημάτων των σπουδαστών, θα πρέπει να ήταν καταρτισμένος και τεχνικά και μαθησιακά, να το πω έτσι, διδακτικά, δηλαδή να τα καλύπτει όλα. Δηλαδή, να μην έρθει ένας εκπαιδευτικός που δεν γνωρίζει καλά το αντικείμενο που ήρθε να μας διδάξει σε μας, για να πάρουμε εμείς τις γνώσεις και τις δεξιότητες αυτές για να τις μεταφέρουμε στους σπουδαστές μας. Άρα θα πρέπει να τα καλύπτει όλα, όλα. Δεν είναι μόνο η γνώση, πρέπει να μπορεί να το κάνει και πράξη αυτό. Όχι μόνο να λέω θεωρία.. Να το κάνει και πραγματικό, γιατί εμείς οι τεχνικοί, να πω, έτσι όπως είμαι και εγώ, ηλεκτρολόγος, αυτό που θα έρθω να σου διδάξω εσένα, θα πρέπει να το κάνω και πράξη, δε θα έρθω να σου πω για το ηλεκτρικό ρεύμα. Πώς θα το κάνεις αυτό; Τι συνδέσεις θα κάνεις; Είναι ολόκληρη διαδικασία. Άρα θα πρέπει να ξέρω και τεχνικά να το αποδώσω αυτό, όχι μόνο θεωρία. Θέλω και θεωρία και πράξη! Χρειάζεται έναν επαγγελματία στο είδος του, αλλά να μπορεί να διδάξει κιόλας.*

Δηλαδή, παίρνω έναν ηλεκτρολόγο που έχει έξω εταιρεία. Αυτός ξέρει το τεχνικό κομμάτι. Κάποιοι έχουν την ικανότητα να το διδάξουν αυτό, κάποιοι, όμως, δεν την έχουν. Άρα θα πρέπει να ξέρει και το κομμάτι το διδακτικό, του να μπορώ να το μεταφέρω, και το πρακτικό (που το ξέρει ήδη ο επαγγελματίας). Ο επαγγελματίας ξέρει περισσότερο τα τεχνικά από ότι εγώ, ενώ εγώ έχω καθηλωθεί εδώ, στο θεωρητικό

μέρος. Άρα εγώ θα πρέπει να πάρω το θεωρητικό, να το μεταφέρω εκεί, αλλά θα πρέπει να το κάνω και πιο μπροστά πράξη, για να μπορέσω να το καταλάβω. Πρέπει να έχει γνώσεις επαγγελματικές, τεχνικές και διδακτικές.

- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**
- *Σίγουρα επηρεάζεται. Για να έρθει κάποιος εκπαιδευτής εδώ θα πρέπει, είπαμε, να ξέρει και τις τεχνικές γνώσεις, αλλά και τις διδακτικές. Αυτό έχει άμεση σχέση με την αγορά εργασίας, γιατί εξαρτάται τι δουλειά υπάρχει στην περιοχή; Έχουμε έλλειψη σε ηλεκτρολόγους; Έχουμε έλλειψη σε μάγειρες; Έχουμε έλλειψη σε αρτοποιούς; Έχουμε έλλειψη από στελέχη διοίκησης και οικονομίας, που δεν ανταποκρίνονται, ας το πούμε, σωστά στις επιχειρήσεις τους οι εργαζόμενοι; Άρα έχει άμεση σχέση, πώς δεν έχει!*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε εσείς και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;**
- *Καταρχάς, προτζέκτορα και λάπτοπ. Οποσδήποτε, γιατί γίνεται πιο ενδιαφέρον το μάθημα, όταν είναι θεωρητικό. Όταν, όμως, είναι πρακτικό, πέρα από το λάπτοπ και τον προτζέκτορα που παίρνεις για να τους το δείξεις και να το βλέπουνε και την σειρά των πραγμάτων που θα έχουμε, είναι σημαντικό και το εργαστηριακό κομμάτι: παίρνουμε τα υλικά, θέλω να κάνω μια εργασία, σύνδεση ηλεκτρολογική για ένα γραφείο, άρα τι χρειάζομαι; Χρειάζομαι καλώδια, χρειάζομαι κατσαβίδια, χρειάζομαι πολύμετρα, όλα αυτά τα κάνουμε αγορά και κάνουμε το έντυπο εργασίας, που θα κάνουμε σήμερα στο μάθημα το συγκεκριμένο, και το κάνουμε πράξη. Δηλαδή, θέλω να κατασκευάσω αυτό το κινητό; θα πάρω τα υλικά και θα το κατασκευάσω με τους μαθητές. Στην αρχή, μισή ώρα αφιερώνουμε το πώς θα γίνει, θα κάνουμε τη θεωρία μας και τους δείχνουμε τα βήματα, θεωρητικά, κάνουμε το σχέδιο και με τον προτζέκτορα, και με το λάπτοπ, και με τον πίνακα, και μετά αρχίζει ο κάθε*

ένας στον πάγκο του να κάνει το κατασκεύασμα. Και το κάνουμε πραγματικό. Τα πάντα κανονικά, όχι προσομοίωση.

Επίσης τους πάμε και σε πραγματικά περιβάλλοντα. Τους πάμε σε μερικές επισκέψεις, αντί να κάνω το μάθημα εδώ, τους παίρνω και τους πάω σε αντίστοιχο τμήμα ή επιχείρηση, όπου τους δείχνει εκεί ο επαγγελματίας. Με συνεννόηση, ήδη σήμερα δύο τμήματά μου, τα τουριστικά που έχω, βρίσκονται σε ξενοδοχεία. Οπότε βλέπουν σε πραγματικό επίπεδο, κάνουν όλες τις εργασίες.

Συνέντευξη 9

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- *Ναι, και ΣΕΛΕΤΕ, Θεσσαλονίκη, που έκανα στον Ευκλείδη και συμμετέχω σε διάφορα επιμορφωτικά σεμινάρια τα οποία έκανε ο ΟΑΕΔ στην Αθήνα. Το θέμα ήταν για τρόπους διδασκαλίας για καλύτερη αφομοίωση αυτών που λέμε στα παιδιά: οπτικά μέσα, πώς να συμπεριφέρεσαι, πώς να κινείσαι, όλο αυτό το πλαίσιο ενός παιδαγωγού. Γιατί ο παιδαγωγός πρέπει να είναι σε συνεχή επιμόρφωση. Όχι τελειώσαμε ΣΕΛΕΤΕ κι έτσι. Συνεχής επιμόρφωση! Θα πρέπει να έχει πολλές γνώσεις, να γνωρίζει ψυχολογία, κοινωνιολογία, ηλικίες των παιδιών.. Γιατί πρέπει να είναι εξατομικευμένες οι γνώσεις που δίνει. Ο εκπαιδευτικός πρέπει και να ενημερώνεται, αλλά και να έχει πολλά προσόντα.*
- **Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- *Από το 1989 μέχρι και τώρα.*
- **Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;**
- *Λέω συχνά, η εμπειρία ούτε πληρώνεται ούτε αγοράζεται, αποκτάται, δηλαδή όταν λέω ότι αποκτάται, ανεξάρτητα από το πως είναι στημένος ένας παιδαγωγός, είτε ακαδημαϊκά, είτε πάνω στην ειδικότητά του με μεταπτυχιακά, διδακτορικά. Όλες αυτές οι συνιστώσες, είναι καλό συμφωνώ, αλλά η εμπειρία είναι το “μακιγιάζ”, έτσι το λέω εγώ, να παίρνεις και κοινωνική μόρφωση και μόρφωση στο αντικείμενό σου: τελειώνω αυτήν την ειδικότητα, κάνω μεταπτυχιακό, κάνω ΣΕΛΕΤΕ αν είναι να διδάξω κι άλλα επιμορφωτικά σεμινάρια, όλα αυτά είναι θετικά. Αλλά η άποψη μου, επειδή έχω από το 89’ μέχρι τώρα, 33 χρόνια κοντολογίς είμαι στην εκπαίδευση...*

Και να φανταστείτε έχω κάνει εκπαίδευση και στο μάθημα Τεχνολογίας. Θυμάμαι σε κάποια χρονική περίοδο έκανα Τεχνολογία στο Γυμνάσιο Κεραμωτής και στο Γυμνάσιο Χρυσούπολης. Επίσης, σε κάποιο διάστημα, αν δεν με απατά η μνήμη μου πρέπει να ήταν μετά το 97', που έγινα μόνιμος, έκανα και ώρες στα ΤΕΙ Καβάλας..

- **Έχετε δηλαδή μεγάλη διδακτική εμπειρία..!**
- *Βέβαια, έχω μεγάλη εμπειρία! Έχω, δηλαδή, και σε Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσια, Λύκεια), στην τεχνική εκπαίδευση του ΟΕΑΔ, σε ΕΠΑΣ μαθητείας και στα ΙΚΕ, στην κατάρτιση του ΟΑΕΔ. Ξέρετε, στην ΕΠΑΣ, για να λέμε αλήθειες, έχουμε παιδιά που έχουν τελειώσει πανεπιστήμια. Ξέρετε γιατί έρχονται; Για να πάρουν κάνα φραγκάκι. Και το μεγαλείο του ΟΑΕΔ είναι η κοινωνικοοικονομική υπόσταση της κατάστασης. Για αυτό ο εκπαιδευτής σε αυτά πρέπει να είναι και καταρτισμένος και ευαίσθητος. Αλλά δυστυχώς δεν υφίστανται αυτοί. Αυτή είναι η κατάσταση από την εμπειρία μου.*
- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- *Ο παιδαγωγός πρέπει να επιμορφώνεται συνέχεια. Ο παιδαγωγός δεν πρέπει ποτέ να πει ότι "Έγινα τέλειος!". Ο άνθρωπος - παιδαγωγός πρέπει συνέχεια να βελτιώνεται, διότι αλλάζουν σύμφωνα με τις σχολικές... αλλιώς ήταν, δηλαδή, ο παιδαγωγός όταν πήγαινα εγώ δημοτικό σχολείο, αλλιώς τώρα το 2022. Αλλάζουν τα στάνταρς και πρέπει ο καθηγητής, ο παιδαγωγός να αντιλαμβάνεται αυτά τα πράγματα λίγο και αν δεν μπορέσουμε να τα αντιληφθούμε, δεν μπορούμε να ανταπεξέλθουμε στο έργο μας. Για αυτό όλα τα σεμινάρια παιδαγωγικά τα οποία γίνονται, πρέπει να συμμετέχω!*
- **Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων;**
- *Όταν ακούω επιμορφωτικό σεμινάριο, δε βάζω κριτήρια! Πάω, subito!*
- **Δηλαδή, δεν σας επηρεάζει απόσταση;**

- *Τίποτα, εντός ή εκτός, όχι, εγώ έκανα σεμινάρια στην Αθήνα. Καθόλου δε με επηρεάζει, και μάλιστα κάναμε και ένα σεμινάριο παιδαγωγικό πάλι, με 60 ώρες, δεν ξέρω αν έχετε υπόψη σας, στη ΣΕΛΕΤΕ ένα εξάμηνο ήταν 60 ώρες διδακτικές, τα 2 εξάμηνα που έκανα εγώ ήταν 600-1200 ώρες, και κάναμε κι ένα τέτοιο παιδαγωγικό σεμινάριο για συναδέλφους οι οποίοι διοριστήκαν και δεν είχαν παιδαγωγικό, και πολύ καλά έγινε. Κάνανε ένα εξάμηνο, έγινε είτε στην Καβάλα, για ανθρώπους που ήταν Σέρρες, Δράμα, Καβάλα, και στην Κομοτηνή για ανθρώπους που ήταν Κομοτηνή και Αλεξανδρούπολη.*
- **Για παιδαγωγική επάρκεια δηλαδή.**
- *Ακριβώς. Για παιδαγωγική επάρκεια.*
- **Ποιο θα ήταν κατά τη γνώμη σας το κατάλληλο περιεχόμενο επιμορφωτικών προγραμμάτων, το οποίο θα ενίσχυε την αποδοτικότητά σας ως εκπαιδευτή στα Ι.Ε.Κ. του Ο.Α.Ε.Δ. Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης;**
- *Να περιλαμβάνουν μια γκάμα από όλες τις δραστηριότητες. Στις εποχές που περνάμε θα πρέπει αυτά τα σεμινάρια να εμπεριέχουν περισσότερο κοινωνιολογία, ψυχολογία, με αυτά τα δεδομένα.*
- **Πώς θα το αιτιολογούσατε αυτό;**
- *Γιατί οι εποχές μας, μιλάω για τα ελληνικά δεδομένα, ήταν πολύ δύσκολες που περάσαμε από τότε μέχρι τώρα. Και λαμβάνω υπόψη μου όλους τους παράγοντες. Αυτά τα σεμινάρια τα επιμορφωτικά για τους εκπαιδευτικούς θα πρέπει να προσαρμόζονται, να μην είναι πάγια, αυτό και τελείωσε! Για να επιτυγχάνουμε το έργο μας, να είμαστε και λίγο προνοητικοί και να λέμε: “Αυτός ο λαός, τα παιδάκια αυτά, οι εκπαιδευτικοί αυτοί, αυτή την 20ετία ή την άλλη 20ετία, με τι δεδομένα έχουν πορευτεί;”. Αντιλαμβάνεστε τι λέω; Και να προσαρμόζονται. Υπάρχει, δηλαδή, ο αυτοματισμός.*

- **Πώς θα ορίζατε τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων; Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του;**
- *Εκτός από την επιστημονική κατάρτιση του καθενός, της καθεμιάς (ειδικότητα, μεταπτυχιακά), η δική μου η άποψη μετά από τόσα χρόνια διδασκαλίας δεν είναι να είσαι μόνος καταρτισμένος στο επάγγελμά σου. Εκεί που δίνω μεγάλη σημασία είναι και στην κοινωνική μόρφωση. Δυστυχώς, έχω παρατηρήσει εκεί ότι είμαστε πολύ πίσω. Άλλο η επιστημονική του κατάρτιση, καταλαβαίνετε τι λέω, και άλλο κοινωνική του μόρφωση. Ποια είναι η κοινωνική του μόρφωση; Αν έχει δραστηριοποιηθεί να λειτουργεί σε συλλόγους, σε τοπική αυτοδιοίκηση, κτλ. Αυτό εγώ εννοώ κοινωνική μόρφωση. Όποιος/α έχει και τους δύο αυτούς παράγοντες, η άποψη μου είναι, είναι από τους καλύτερους.*
- **Αυτό πώς θα βοηθήσεις στην εκπαίδευσή τους στους ενήλικες της τοπικής κοινωνίας;**
- *Εγώ ξέρετε ασχολούμαι και με τα κοινοτικά, συνδικαλιστικά..*
- **Αυτό πώς θα το συνδέατε με την ιδιότητά σας ως εκπαιδευτής;**
- *Αυτό που είπα κοινωνική μόρφωση. Για μένα ο σωστός εκπαιδευτής, ο οποίος έχει την κατάρτιση την επιστημονική του, αλλά και ο άλλος παράγοντας, που είναι η κοινωνική του μόρφωση, μπορεί σε αυτόν τον παράγοντα να είναι πολύ ψηλά ο δείκτης στον άλλον να είναι χαμηλά, εμένα δεν με ενδιαφέρει αυτός ο δείκτης αν είναι πολύ ψηλά, δεν με ενδιαφέρει, το έχω αποδείξει. Με ενδιαφέρει να ζυγίζονται αυτά.*
- **Ποιες δεξιότητες, δηλαδή, θα πρέπει να έχει ο εκπαιδευτής ενηλίκων;**
- *Να εμπνέει. Ξέρετε τι σημαίνει εμπνέω; Δεν είναι μόνο για τους δάσκαλους. Είναι γενικότερα. Οι άνθρωποι ασχολούνται με κοινά, είτε είναι κυβερνήτες, είτε είναι Υπουργός, Πρωθυπουργός, είτε είναι δήμαρχος, δεν εμπνέουνε. Δε γίνεται δουλειά. Αυτό έχει μεγάλη σημασία, σημαίνει ότι ο δάσκαλος τους νοιάζεται. Ξέρετε τι σημαίνει*

- ότι έχουμε κάποιον να πούμε τον πόνο μας; Και ξέρετε, μετά τους γονείς είναι η δάσκαλοι.
- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων από τις συνθήκες εδώ της τοπικής κοινωνίας;**
 - *Είναι ιδιαίτερη εδώ η κοινωνική διαστρωμάτωση της περιοχής. Εδώ υπάρχουν πρόσφυγες, Ρωσοπόντιοι, μουσουλμάνοι, χριστιανοί, άρα σε μια τάξη μπορεί να έχεις δύο-τρεις ομάδες, 3-4 ταχύτητες. Για να πεις ότι έχω ως παιδαγωγός κάνεις το καθήκον μου, πρέπει να πεις ότι τους έχεις φέρει σε μια ισορροπία. Είναι πολύ δύσκολο, δεν είναι εύκολο. Όλους αυτούς τους παράγοντες που έχεις, τους κοιτάζεις, τους ζυγίζεις, κοιτάς η συνισταμένη όλων των παραγόντων να είναι στη μέση. Είναι μεγάλη δεξιότητα για ένα παιδαγωγό να πετύχει τη χρυσή τομή στην εκπαίδευση. Μα κι αυτό ακόμα είναι συνάρτηση αυτών που σας είπα: κατάρτιση και κοινωνική μόρφωση.*
 - **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας;**
 - *Καμιά φορά λέω, γιατί πάω σε όλα τα εκπαιδευτικά σεμινάρια, ιδιαίτερα σε τεχνικές ιδιότητες που το αντικείμενο είναι λίγο πολύπλοκο. Εγώ δε θα πω στο μηχανολόγο αυτοκινήτων θεωρία, εμείς είμαστε πρακτικές επιστήμες, αυτά πρέπει να συλλάβουμε, να το μεταδώσουμε στα παιδιά που μας παρακολουθούν. Και χρησιμοποιούμε πραγματικό αντικείμενο, οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας. Προβάλλουμε με προτζέκτορες κτλ, μια εικόνα χίλιες λέξεις, και χρησιμοποιούμε τα αντικείμενα που διδάσκουμε. Εγώ άμα μιλάω θεωρίες το παιδί δε θα μάθει τίποτα, άμα το δει όμως, με μια κατάλληλη μετάδοση, τελείωσε, το έμαθε. Μιλάω πάντοτε για την ειδικότητα μου, για μηχανολόγους μηχανικούς: πραγματικό αντικείμενο, να το δει. Όσο λιγότερο μιλάς τόσο καλύτερα, όχι με λόγια, αρκεί να προβάλλεις. Και να είσαι στοχευμένος. Να*

υφίσταται και κοινωνική συζήτηση, γιατί όλοι είναι προβληματισμένοι. Με κοινωνική συζήτηση, εκεί είναι το δέσιμο. Δεν είναι μόνο το μάθημα, η ειδικότητα του εκπαιδευτή, οι γνώσεις του. Είναι και οι ευαισθησίες του εκπαιδευτή να αντιλαμβάνεται τις αδυναμίες των ατόμων. Κι αυτή την αδυναμία να τη συζητούν σαν οικογένεια για να νιώθουν όλοι ομάδα. Έτσι γίνεται αποτέλεσμα κανό. Οι καταστάσεις δεν είναι ποτέ ιδανικές, γιατί ανανεώνονται και αλλάζουν οι μεταβλητές. Αλλά πώς μπορούμε με αυτά που έχουμε να δώσουμε καλύτερο αποτέλεσμα στα παιδιά για την ψυχολογία τους; Εδώ στον ΟΑΕΔ έρχονται οι νέοι με κοινωνικοοικονομικά κριτήρια, αντιλαμβάνεστε.

Συνέντευξη 10

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- Έχω παρακολουθήσει το πρόγραμμα που εντασσόμαστε ως εκπαιδευτικοί στην εκπαίδευση ενηλίκων, και εγγραφόμαστε στα μητρώα του ΕΟΠΠΕΠ.
- Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;
- Από το 1987 είμαι ωρομίσθιος, κι από το 1994 είμαι μόνιμος.
- Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;
- Πολύ μεγάλο ρόλο παίζει η διδακτική εμπειρία, γιατί αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα που προσπαθούμε να τα λύσουμε και μετέπειτα εφαρμόζουμε αυτά τα συμπεράσματα τα οποία έχουμε βγάλει.
- Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;
- Πιστεύω ότι αν ήμουν νεότερος θα είχα μεγάλες ανάγκες, τώρα στη συγκεκριμένη φάση, αν ρωτάτε εμένα προσωπικά, δε σκοπεύω να κάνω άλλη επιμόρφωση, γιατί οδεύω προς τη σύνταξη. Αναγνωρίζω την αναγκαιότητά τους, είναι απαραίτητες οι επιμορφώσεις, απλώς προσωπικά για μένα επειδή στο άμεσο μέλλον σκοπεύω να βγω στη σύνταξη, δεν το θεωρώ άμεσα απαραίτητο.
- Αν επιλέγατε, με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων;
- Πιστεύω ότι ειδικά στην εκπαίδευση ενηλίκων και ειδικά στις τεχνικές επαγγελματικές σχολές του ΟΑΕΔ, το μεγάλο κενό βρίσκεται στην εκπαίδευση στην ειδικότητα, δηλαδή στο να μάθουν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αρκετά πράγματα, τα οποία, ναι μεν τα έχουν σπουδάσει, αλλά έχουν περάσει τόσα χρόνια, υπάρχουν πολλές εξελίξεις,

αλλάζουν πάρα πολύ τα πράγματα και χρειάζεται εκπαίδευση στην ειδικότητα, να ακολουθούμε την τεχνολογία και τις γνώσεις.

- **Τα κριτήρια που θα το επιλέγατε, δηλαδή αν ήταν εντός ή εκτός ωραρίου, αν ήταν στην έδρα της εργασίας σας;**
- *Σίγουρα εντός ωραρίου θα ήταν το καλύτερο, εγώ προσωπικά θα επέλεγα σίγουρα και εκτός ωραρίου, δε θα είχα πρόβλημα αν ήταν να επιμορφωθώ, ας το έκανα και εκτός ωραρίου. Σε ό,τι αφορά τον τόπο, ναι, όσο πιο κοντά στον τόπο κατοικίας μου, τόσο το καλύτερο. Αν είναι μακριά μπαίνουν κι άλλοι παράγοντες, η οικογένεια, κόστος, που θα με απομάκρυνε από αυτό.*
- **Πώς θα ορίζατε εσείς τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων; Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του;**
- *Βασικά είναι οι γνώσεις στο αντικείμενο, γνώσεις ψυχολογίας για να συμπεριφέρεται σωστά στα παιδιά. Σήμερα οι ενήλικες έχουν διάφορα προβλήματα, πρέπει να μπορούμε να στεκόμαστε σε κάθε περιστατικό ξεχωριστά, να επικεντρωνόμαστε εκεί και να μπορούμε να βρούμε κάποια λύση.*
- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας;**
- *Όπως και όλοι οι άνθρωποι, έτσι και ο εκπαιδευτής ενηλίκων, αφού είναι άνθρωπος και ζει σε μια κοινωνία επηρεάζεται.*
- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας; Ποια είναι τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε;**
- *Η μέθοδος που ξέραμε τόσα χρόνια ήταν ο καθηγητής να μιλάει, ο μαθητής να ακούει. Σήμερα υπάρχουν πάρα πολλά μέσα, φυσικά, η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή σαν εποπτικό μέσο, έχουν καταργηθεί οι διαφάνειες και τα λοιπά, έχουμε τον*

ηλεκτρονικό υπολογιστή και το διαδίκτυο, στο οποίο βρίσκουμε τα πάντα. Μέσα από το διαδίκτυο, βίντεο, και όλα όσα μας παρέχει ο ηλεκτρονικός υπολογιστής.

- **Μάλιστα, είπατε δηλαδή ότι δεν χρησιμοποιείτε πλέον τόσο πολύ το μονόλογο.**

Τι άλλο θα λέγατε ότι χρησιμοποιείτε;

- *Εκτός από τα εποπτικά μέσα, σαν εποπτικό μέσο, που σας είπα, το κομπιούτερ, να διαιρούμε σε ομάδες τους μαθητές, να εργάζονται ομαδικά, να αναθέτουμε εργασίες στους μαθητές για να μπορούμε να αντλούμε τι γνώσεις έχουν αποκτήσει.. Ανάλογα και με το τι μαθήματα διδάσκει ο καθένας, έτσι; Κάποια μαθήματα προσφέρονται να αξιοποιήσεις περισσότερο εποπτικά μέσα και εργαστήρια, εργαλεία. Είναι κάποια μαθήματα που είναι περισσότερο θεωρητικά, τα κάνουμε συνήθως σε ομάδες με ερωταπαντήσεις.*

Συνέντευξη 11

- Έχετε παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων ή κατέχετε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών στα πεδία της εκπαίδευσης Ενηλίκων και της Δια Βίου Μάθησης;
- Έχω για εκπαίδευση ενηλίκων πιστοποίηση ΕΟΠΠΕΠ, είμαι στο μητρώο της δημόσιας διοίκησης γιατί εκεί διδάσκω στη δημόσια διοίκηση, είμαι στην αξιολόγηση δημοσίων υπαλλήλων, έχω κάνει στη Δευτεροβάθμια, στα ΤΕΙ ως διδάσκουσα, σε ΚΕΚ, και στα ΙΕΚ έχω 25 χρόνια.
- Πόσα χρόνια διδάσκετε σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;
- Γύρω στα 25 χρόνια.
- Ποιες είναι οι απόψεις σας σχετικά με τη σημασία της διδακτικής σας εμπειρίας για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας σε ενήλικους εκπαιδευόμενους;
- Για τους ενήλικες εκπαιδευόμενους έχω καταλάβει ότι είναι ένας πάρα πολύ καλός θεσμός, αλλά το μόνο πρόβλημα που έχουμε εμείς που μπαίνουμε στις τάξεις αυτές είναι ότι υπάρχουν πολλές ηλικίες. Τα θέλω του καθενός είναι διαφορετικά και πρέπει εμείς να προσαρμόσουμε την τάξη, να βρούμε κοινή τομή σε όλους τους εκπαιδευόμενους, ώστε να μπορέσουμε να τους εντάξουμε μέσα στο τμήμα και μέσα στο κλίμα της μάθησης. Στην Ελλάδα, γιατί έχουμε πάει και στο Βερολίνο, σε ένα πανευρωπαϊκό πρόγραμμα για την εκπαίδευση ενηλίκων, πήγα κι εκεί, μειονεκτούμε στο θέμα ότι δεν μπορέσαμε να βάλουμε την εκπαίδευση ενηλίκων στο κλίμα, να ξέρει ο καθένας γιατί έρχεται. Οι περισσότεροι έρχονται για να βρουν εργασία κι όχι για να εκπαιδευτούν πάνω σε αυτό το οποίο θέλουν να πάρουν και περαιτέρω κατάρτιση. Δεν τους ενδιαφέρει η κατάρτιση τους ενδιαφέρει να πάρουν ένα χαρτί. Αυτό είναι τραγικό, ειδικά τα τελευταία χρόνια, οι περισσότεροι ευελπιστούν να πάρουν ένα χαρτί. Το χαρτί, όμως, για να το πάρουν και να βρουν εργασία, έξω η αγορά εργασίας είναι

απαιτητική. Κι αυτό που έχουμε καταλάβει κι από εργοδότες που έρχονται επισκέψεις, το μόνο που ζητάνε είναι να τους πάμε καλούς σπουδαστές και μετέπειτα αν τους ικανοποιήσουν να τους κάνουν προσλήψεις. Τώρα το καλό είναι σχετικό, πώς επιλέγεις ένα παιδί για δουλειά, το καλό είναι σχετικό... Καλό σα χαρακτήρα, σαν γνώστης της δουλειάς, σαν τι; Είναι δύσκολο, αλλά πιστεύω όλα θα μπορούσαμε να ξεπεράσουμε με πολλή δουλειά των εκπαιδευτικών. Ξέρετε, πολλοί συνάδελφοι όλα αυτά τα χρόνια υποτιμούσαν τα ΙΕΚ. Αλλά εγώ τα ΙΕΚ τα αγαπώ πάρα πολύ, γιατί ξέρω ότι το παιδί που θα έρθει στα ΙΕΚ θα έρθει συνειδητά. Όχι γιατί μου είπε ο μπαμπάς μου, η μαμά μου, ή για να πάρω αναβολή, ή για να κάνω μια παρέα. Το ότι έρχεται συνειδητά δίνει και το καλό αποτέλεσμα. Έχουμε πολύ καλές σχολές, καλές ειδικότητες και οι περισσότεροι συνάδελφοι κάνουν καλή δουλειά. Και χαίρομαι όταν βλέπω παιδιά που πέρασαν από τα χέρια μου που αυτή τη στιγμή δουλεύουν, έχουν κάνει οικογένειες, και αξιοποίησαν αυτά που έχουν μάθει από τα ΙΕΚ. Η συνειδητή παρακολούθηση βοηθά να πάρεις πολλά πράγματα, όχι μόνο να πάρεις το χαρτί και να φύγεις. Αυτό εμένα με εξοργίζει. Τώρα δε ξέρω κατά πόσο εσείς έχετε δουλέψει πάνω σε αυτά, γιατί στην ΕΠΑΣ τα παιδιά είναι και μικρότερης ηλικίας. Αλλά στις μεγαλύτερες ηλικίες έχουμε άλλα προβλήματα άλλα πιστεύω, άλλα θέλω, και αυτό θα πρέπει να το διαχειριστεί ένας έμπειρος καθηγητής.

- **Άρα παίζει ρόλο η εμπειρία σας προσωπικά;**
- Η σημασία της εμπειρίας είναι μεγάλη. Όταν ξεκίνησα εγώ την καριέρα μου ως εκπαιδευτρια σε ΙΕΚ, πρώτη φορά μπήκα σε μια τάξη με 25 παιδιά, και εγώ κατάφερα, από το χαρακτήρα μου, να ενταχθώ τελείως στο κλίμα της τάξης. Αυτή τη στιγμή είχα κληθεί να μάθω κι όχι να με μάθουν. Να προσφέρω κι όχι να μου προσφέρουν. Αυτό που ήθελα εγώ από τα παιδιά ήταν να μπορέσουν να παρακολουθήσουν και να μην κάνουν φασαρία. Γιατί ήταν σύννηθες φαινόμενο όταν δεν τους αρέσει το μάθημα. Η

δική μου η αρχή είναι ότι αν αγαπήσουν τον καθηγητή θα αγαπήσουν και το μάθημα. Αυτό που κάνω είναι να προσπαθήσω να έχω μια σχέση φιλική, οικεία όχι όμως πάνω από το επιτρεπτό. Με όρια, χωρίς να αποκόπτεται η ροή του μαθήματος. Η εμπειρία βοήθησε. Αλλά ακόμη κι αυτός που τώρα ξεκινάει, και δεν είναι έμπειρος, θα πρέπει να μη το δείξει ποτέ αν δεν ξέρει κάτι. Γιατί τα παιδιά εκεί είναι μεγάλα και το καταλαβαίνουν, πρέπει να δείξεις τι είσαι στην αίθουσα, το επάγγελμά σου και τη θέση σου. Πρέπει να ξέρεις τι έχεις πάει να κάνεις εκεί. Η εμπειρία μετά βοηθάει στο πώς θα κάνεις το μάθημά σου στο, πώς θα βρεις τον αέρα σου μέσα στην τάξη.

- **Ποια είναι η άποψή σας για τις επιμορφωτικές σας ανάγκες;**
- Για μένα οι επιμορφώσεις είναι απαραίτητες κάθε φορά, επειδή αλλάζουν τα δεδομένα, αλλάζουν οι ανάγκες, αλλάζουν όλα, προφανώς και οι ειδικότητες, οι τεχνολογίες, αλλάζουν τα πάντα. Θα πρέπει όλοι να κάνουμε επιμόρφωση σε τακτά χρονικά διαστήματα. Δεν είναι αυτό κάτι κακό, για μένα είναι πάρα πολύ καλό. Αν πάτε σε μένα έχω κάνει πάρα πολλά σεμινάρια, γύρω στις 2000 ώρες έχω εγώ σε σεμινάρια, τα οποία έχω παρακολουθήσει. Αυτό με βοηθούσε πάρα πολύ, γιατί έχω μάθει πληροφορική πάρα πολύ καλά, κάτι που στην αρχή με φόβιζε, μπορώ να μάθω να χειρίζομαι όλα τα τεχνολογικά μέσα, να κάνω τις παρουσιάσεις μου, τις διαφάνειές μου, να κάνω τα πάντα, να τους δείχνω τεχνολογικές δεξιότητες, κάτι το οποίο δε το ήξερα. Και λογικό, πού να το ξέρω, όταν στο πανεπιστήμιο είχαμε έναν υπολογιστή κι ο καθηγητής καθόταν και μας έδειχνε πάνω από το κεφάλι κι εμείς καθόμασταν και τον βλέπαμε; Για μένα θα πρέπει να γίνονται, κι όχι να ξέρουμε ότι τελειώσαμε το πανεπιστήμιο, τελείωσα μια επιμόρφωση και τα ξέρουμε όλα! Με τίποτα!
- **Με τι κριτήρια θα επιλέγατε την παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων;**

- *Βάσει των αναγκών της ειδικότητάς μου. Αυτό είναι το βασικό. Επίσης, θα πρέπει να επιλέξουμε και επιμορφωτικά προγράμματα, όπως επαγγελματικός προσανατολισμός, όπως για παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, έχουμε παιδιά με πολλά προβλήματα μέσα στην τάξη, καθώς έχουμε και παιδιά με ψυχιατρικά προβλήματα, έχουν θέματα ένταξης. Κι εμείς πρέπει να διαχειριστούμε το πρόβλημα αυτό προσωπικά, πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει ψυχολογικά προβλήματα πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει μαθησιακά προβλήματα πώς να διαχειριστώ το παιδί που έχει οικογενειακά προβλήματα; Σε μια τάξη μπορεί να έχω πέντε διαφορετικές περιπτώσεις και για να το αντιμετωπίσεις αυτό είναι δύσκολο, πρέπει να έχεις επιμόρφωση. Έκανα πρόγραμμα ειδικής αγωγής, πρόγραμμα επαγγελματικού προσανατολισμού, διαπολιτισμικής αγωγής, που είναι πολύ σημαντικό τώρα ειδικά: έχουμε παιδιά από Ιράκ, από Αλβανία, από Αφρική, παιδιά με διαφορετική κουλτούρα, αυτό θα πρέπει να το προσεγγίσεις διαφορετικά και να ξέρεις πώς θα το διαχειριστείς.*
- **Μάλιστα αυτό θα το ορίζαμε ως το περιεχόμενο των επιμορφωτικών προγραμμάτων που θα θέλατε να παρακολουθήσετε. Όσον αφορά τα κριτήρια απόστασης, δια ζώσης, τηλεεκπαίδευσης, πληρωτέα ή μη, θα είχατε τέτοια κριτήρια για την παρακολούθηση;**
- *Για μένα πάντα το δια ζώσης είναι το καλύτερο, αλλά λόγω των καταστάσεων έπρεπε οι σπουδαστές να κάνουν και εξ αποστάσεως. Τώρα έχουν καλύτερήμε τα πράγματα. Το να πληρώνεις σίγουρα δεν είναι κάτι ευχάριστο, αλλά δεν γίνεται και δωρεάν. Υπάρχουν τώρα κάποια προγράμματα, αλλά όταν το πληρώνεις το παρακολουθείς συνειδητά. Όταν σε πληρώνουν το παρακολουθείς για να πάρεις τα λεφτά.*
- **Πώς θα ορίζατε τον ιδανικό εκπαιδευτή ενηλίκων;**

- Ένα είναι να αγαπάει αυτό που κάνει, να αγαπάει τα ΙΕΚ, όχι τα ΙΕΚ, τους ενήλικες, τη δια βίου μάθηση. Να μπορεί να έχει υπομονή, δεξιότητες, ικανότητες και γνώσεις. Όλα αυτά κάνουν έναν ιδανικό εκπαιδευτή στον τομέα αυτό.
- **Ποια προσόντα (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις) συνθέτουν το προφίλ του;**
- Βασικά πρέπει να ξέρει καλά το επάγγελμά του, την ειδικότητά του. Να χειρίζεται καταστάσεις δύσκολες, να αφήνει τα προβλήματά του, της οικογένειάς του σπίτι. Να διαχειρίζεται τον εαυτό του, γιατί αλλιώς δεν μπορεί να κάνει καλό μάθημα. Και πείσμα χρειάζεται να βγάλεις καλό αποτέλεσμα, να βγάλεις παιδιά που θα δουλέψουν και να καμαρώνεις αύριο μεθαύριο.
- **Επηρεάζεται ο εκπαιδευτής από τις συνθήκες της τοπικής κοινωνίας; Είπατε ότι έχετε και μαθητές από άλλες χώρες, επηρεάζει αυτό;**
- Αυτό είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, επειδή πήγα και Αμερική λόγω σπουδών, αλλιώς αντιμετωπίζουμε έναν Ευρωπαίο, κι αλλιώς άτομα που έχουν έρθει από χώρες ανατολικές κτλ. Αν όμως, τους βάζουμε στο περιθώριο και κάνουμε διαχωρισμούς, εκεί τα πράγματα αγριεύουν. Θα πρέπει να τους δώσουμε να καταλάβουν, κι η κοινωνία θα πρέπει να αλλάξει πάνω σε αυτό, θα πρέπει να τους δώσεις το χέρι. Και ένα άγριο ζώο αν το καλοπιάσεις, αυτό θα γίνει φίλος σου. Έτσι πιστεύω ότι είναι και ο άνθρωπος, αυτοί που ήρθαν από χώρες οι οποίες δεν είχαν τα καλύτερα για αυτούς. Τώρα βλέπουμε παιδιά τα οποία έχουν έρθει να σπουδάσουν ειδικά σε ΙΕΚ, βλέπουμε ότι έχουν αλλάξει. Στην αρχή ήταν πιο επιθετικά, με επίθεση, τώρα έχουν καλμάρει. Έχουν ενταχθεί στην υπόλοιπη κοινωνία, μα και η κοινωνία θα πρέπει να το αποβάλει αυτό το πράγμα.
 Ανάλογα με τον εκπαιδευτή, εξαρτάται κατά πόσο θα επηρεαστεί. Εγώ προσωπικά δε θα επηρεαστώ. Θα προσπαθήσω να του δώσω να καταλάβει, κι αυτό είναι πάλι τι

καλλιέργεια έχεις, με καλή θέληση, με διάλογο. Αν τον υποτιμήσεις τον άλλον θα.. είναι απαραίτητο να έχεις και πολυπολιτισμική επιμόρφωση τώρα πλέον.

- **Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με την αξιοποίηση των πρακτικών και μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη; Ποιες γνωρίζετε και ποιες χρησιμοποιείτε στη διδασκαλία σας; Ποια είναι τα εποπτικά μέσα διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε;**
- *Τώρα αν πάρουμε τα ΙΕΚ, έχουμε το μάθημα “Πρακτική Εφαρμογή στην Ειδικότητα” που ο ρόλος είναι κάνουμε επισκέψεις σε επιχειρήσεις, εγώ κάνω μάθημα στα Logistics, η κάθε όμως επιχείρηση θέλω να έχει κάτι διαφορετικό, ώστε ό,τι είδαν τα παιδιά στη θεωρία, τώρα να το δουν στην πράξη. Όταν δεν δίνεται η δυνατότητα για επισκέψεις, έδειχνα βίντεο. Τα παιδιά παίρνουν πολλά πράγματα, κι από δω που είμαστε μικρή κοινωνία χωρίς μεγάλες επιχειρήσεις, παρόλα αυτά έχουμε τη δυνατότητα να πάμε να κάνουμε ερωτήσεις, εργασίες, να δούμε μέσω βίντεο, να αναλύσουμε και να εξηγήσουμε μελέτες περίπτωσης. Τα παιδιά παίρνουν πολλά, με όσα μέσα έχουμε, γιατί εντάξει, τα παιδιά δεν έχουν από έναν υπολογιστή το καθένα, έχουμε ένα λάπτοπ το οποίο φέρνω εγώ, ένα προτζέκτορα. Τα ΙΕΚ το μόνο πρόβλημα, το μόνο που υστερούν είναι ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός. Δεν υπάρχει εξοπλισμός, και το χρειαζόμαστε, γιατί πια τα μαθήματα θέλουν άλλες δυνατότητες, όχι εισήγηση, για να προσέξουν τα παιδιά, όταν κάνουμε με προτζέκτορα είναι εκεί, όταν μιλάω κουράζονται. Και εγώ θα κουραζόμουν μόνο θεωρία. Και είναι και η πρακτική εξάσκηση που πρέπει να κάνουν τα παιδιά, για να μπουν στο πνεύμα της ειδικότητας, γιατί η θεωρία δε λέει τίποτα. Θέλει και πράξη!*

Παράρτημα ΙΙΙ

ΑΦ 51085

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
Δ Ι Ο Ι Κ Η Σ Η
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ
ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Δ/ΝΣΗ : ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑ : ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
Ταχ. Δ/ση: Εθν. Αντίστασης 8 Τράχωνες
Πληροφορίες: Ε.ΠΕΠΠΑ
Τηλέφωνο : 2109989405
**ΘΕΜΑ: Σχετικά με χορήγηση άδειας για
διεξαγωγή εκπαιδευτικής έρευνας στα ΙΕΚ
ΟΑΕΔ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης**

ΟΑΕΔ
31/03/2022 09:51
Ημερομηνία Πρωτ. Αριθμός Πρωτοκόλλου
161967 - 31/03/2022
Σύσολο Σελίδων:

ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ (3) ΧΡΟΝΙΑ
ΒΑΘΜΟΣ ΑΣΦ.
ΒΑΘΜΟΣ ΠΡΟΤΕΡ.

Ημερομηνία:

Αρ. Πρωτ.

ΠΡΟΣ: Την ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

ΕΠΑΣ ΔΡΑΜΑΣ

Κοινοποίηση: 1.Περ/κή Δ/ση Ανατολικής Μακεδονίας
και Θράκης
2.ΕΠΑΣ Δράμας

Σε απάντηση του με αριθ. 531/02-03-2022 αιτήματός σας, που εισήλθε στην υπηρεσία μας με αριθ. Πρωτ. 102920/16-03-2022, σχετικά με χορήγηση άδειας για διεξαγωγή έρευνας στα πλαίσια του μεταπτυχιακού σας προγράμματος σπουδών στην << Εκπαίδευση Ενηλίκων>> στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και της υποχρέωσης εκπόνησης διπλωματικής έρευνας με τίτλο << Διερεύνηση Επιμορφωτικών Αναγκών Εκπαιδευτών Ενηλίκων των Ι.Ε.Κ του ΟΑΕΔ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης: Μια εμπειρική έρευνα βασισμένη στις απόψεις των ιδίων>>, σας πληροφορούμε τα κατωτέρω: Ύστερα από την 21-03-2022 έγκριση του Προϊσταμένου της Δ/σης Γραμματείας Διοικητή, δύνασθε να προβείτε στη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με τα στοιχεία που αναφέρονται στην αίτησή σας. Τα ΙΕΚ που θα απευθυνθείτε είναι τα ΙΕΚ ΣΕΡΡΩΝ, ΚΑΒΑΛΑΣ, ΔΡΑΜΑΣ, ΞΑΝΘΗΣ και ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ. Επισημαίνουμε ότι η σχετική έρευνα και η διεξαγωγή των προσωπικών συνεντεύξεων με μόνιμους εκπαιδευτές των ανωτέρω ΙΕΚ, θα πραγματοποιηθεί ύστερα από συνεννόηση (χρόνος,τόπος) με τους Διευθυντές των ανωτέρω ΙΕΚ καθώς επίσης στην έρευνα σας δεν θα αναγράφονται προσωπικά στοιχεία (ονοματεπώνυμο κλπ) ή στοιχεία που αφορούν προσωπικά δεδομένα . Η δε διπλωματική σας εργασία με τα αποτελέσματα της έρευνας θα κοινοποιηθεί στη Δ/ση Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Μαθητείας (Δ1).

Η Προϊσταμένη της Δ/σης Ανθρώπινου Δυναμικού

Εσωτερική Διανομή
Δ/ση Γρ.Διοικητή
Ε.Πέππα

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟ
Η ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΙΟΥ
ΑΙΣΙΝΑ ΚΑΡΑΓΟΥΣΗ
ΠΕΠΠΑ ΕΛΙΣΣΑΒΕΤ